

ศึกษาบทบาทพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ในฐานะนักบุญแห่งล้านนา

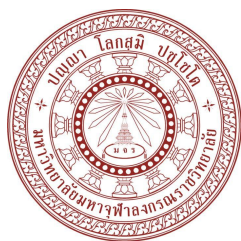
: กรณีศึกษาการบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานในล้านนา

A STUDY OF THE ROLES PLAYED BY PHAGRUBA SRIVICHAI SIRIVIJAYO
AS A SAINT IN LANNA : A CASE STUDY OF THE RENOVATION OF
MONASTERIES IN LANNA

พระสมชาย ฐมฺมสโร (พรมมา)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๕

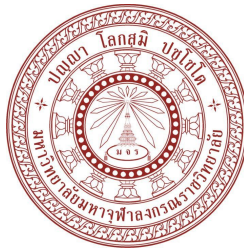

ศึกษาบทบาทพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ในฐานะนักบุญแห่งล้านนา
: กรณีศึกษาการบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานในล้านนา

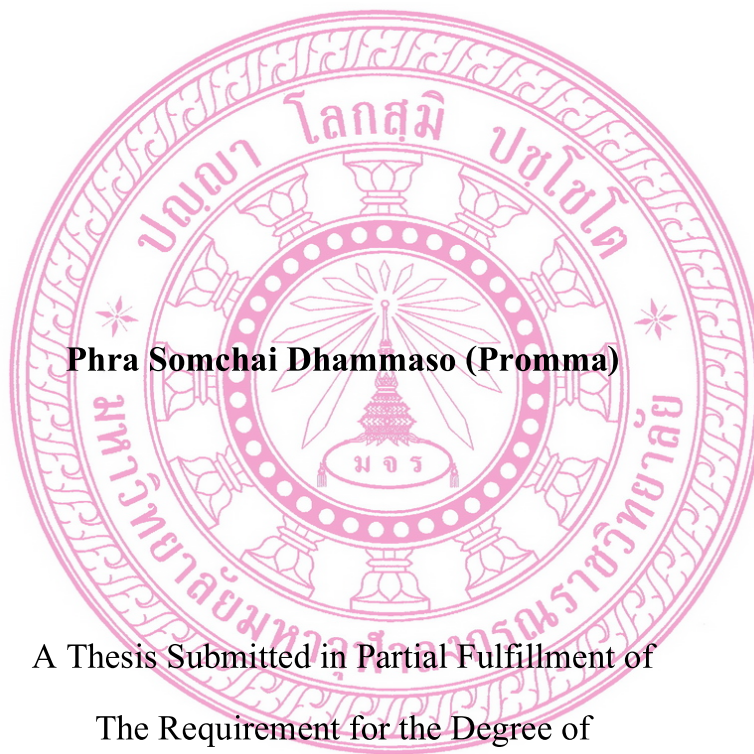

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๕

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

A STUDY OF THE ROLES PLAYED BY PHAGRUBA SRIVICHAI SIRIVIJAYO
AS A SAINT IN LANNA : A CASE STUDY OF THE RENOVATION OF
MONASTERIES IN LANNA

Phra Somchai Dhammaso (Promma)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of

Master of Arts

(Buddhist Studies)

Graduate School

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

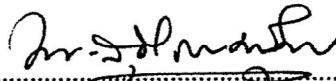
Bangkok, Thailand

C.E. 2012

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

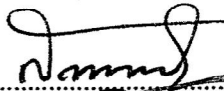

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาบทบาทพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ในฐานะนักบุญแห่งล้านนา : กรณีศึกษา การบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานในล้านนา” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

(พระสุธีธรรมานุวัตร, ผศ.ดร.)

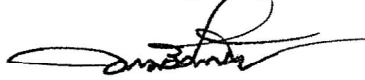
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

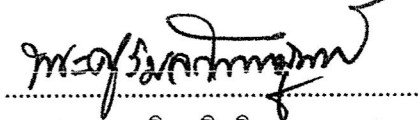
ประธานกรรมการ

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.)

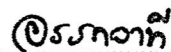
กรรมการ

(พระเมธีธรรมดังกา, ผศ.ดร.)

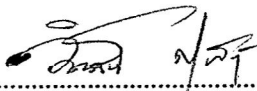
กรรมการ

(พระครูวิมลกิตติสุนทร, ดร.)

กรรมการ

(พระครูโกวิทธรรมวาทิ, ดร.)

กรรมการ

(ดร.วิภาสสินี สุขะพันธุ์)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระครูวิมลกิตติสุนทร, ดร.

ประธานกรรมการ

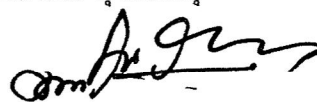
พระครูโกวิทธรรมวาทิ, ดร.

กรรมการ

ดร.วิภาสสินี สุขะพันธุ์

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระสมชาย ธรรมสาโร พรหมมา)

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ศึกษาบทบาทพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ในฐานะนักบุญล้านนา
กรณีศึกษาการบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานในล้านนา

ผู้วิจัย : พระสมชาย ธมฺมสาโร (พรมมา)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระครูวิมลจิตตสุนทร, ดร., ป.ธ.๓, พธ.บ., กศ.ม., Ph.D.

: พระครูโกวิทธรรมเวที, ดร., พธ.บ., M.A., Ph.D.

: ดร. วิชาสินี สุขะพันธุ์ ศศ.บ., กศ.ม., กศ.ด.

วันสำเร็จการศึกษา : ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาบทบาทในฐานะนักบุญแห่งล้านนาของพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ๒) เพื่อศึกษาบทบาทด้านการบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานวัดในล้านนา โดยเชิงคุณภาพ และสรุปผล

ผลการวิเคราะห์พบว่า พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ท่านมีปฏิปทาบ่งบอกประณิธานในการอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา และถ้อยคำอยู่ในวิถีแห่งธรรมอย่างแน่วแน่มั่นคง นับตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๔๔ ได้สร้างศรัทธาจากธรรมะปฏิบัติของท่าน เป็นแบบอย่างที่ดีแก่พุทธบริษัท และพระเถระทั่วไป ด้วยความมั่นคงในการบำเพ็ญสมณะวิปัสสนากัมมัฏฐาน จนเป็นที่เรื่องลือสื่อกะลาทั่วไปในหมู่ชาวล้านนา กอปรกับช่วงเวลา ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๔๒ เป็นต้นมา ได้มีการยกเลิกหัวเมืองประเทศราชล้านนา เพื่อรวมเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรสยาม ย่อมเป็นที่เข้าใจว่าพุทธศาสนาคือเครื่อง ฟื้นฟูค้ำจุนจิตใจของชาวล้านนากำลังเคียงช่องเสียขวัญกำลังใจ ดูเหมือนว่าในยามนั้นพระครูบาศรีวิชัย จะเป็นศูนย์รวมความเลื่อมใสศรัทธาของชาวล้านนาเอาไว้ได้ ดังปรากฏเป็นรูปธรรมชัดเจนจากจำนวนวัดกว่าหนึ่งร้อยแห่ง ที่ได้รับการบูรณะในช่วงเวลานั้น เรื่อยมาจนถึงปีพุทธศักราช ๒๔๗๗

ความเชื่อที่ว่าวัดเก่าแก่และทรุดโทรมย่อมสะท้อนให้เห็นถึงความหม่นหมองของพุทธศาสนา พลังศรัทธาของชาวล้านนาจึงปรากฏให้เห็นที่ประจักษ์ทั่วไปบนพื้นแผ่นดินล้านนา ครั้งนั้นพระครูบาศรีวิชัย คือศูนย์รวมความเลื่อมใสศรัทธาของชาวพุทธผู้กอบด้วยปฏิปทาธรรมบารมีได้เป็นผู้นำในการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดกว่าหนึ่งร้อยแห่ง ในอดีตอันรุ่งโรจน์ของอาณาจักรล้านนาเจ้าผู้ครองนครมักจะเป็นผู้นำในการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดอันสำคัญของบ้านเมืองจนล่วงถึงปีพุทธศักราช ๒๔๖๓ นับเป็นครั้งแรกในแผ่นดินล้านนาที่ผู้นำในการบูรณะมิใช่ผู้ครองนครหากแต่เป็นพระภิกษุที่ชาวล้านนานับถือและศรัทธาพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย

บทบาทนักบุญแห่งล้านนาได้ปฏิบัติตนบำเพ็ญเพียรภาวนาสิกขาวิสัย ตามรอยพระบรมศาสดาด้วยข้อวัตรปฏิบัติเสริมบุคลิกภาพด้วยความน้อมเลื่อมใส อันเป็นลักษณะพิเศษที่เรียกว่า “ตนบุญ” ด้วยจริยวัตรอันเคร่งครัดที่ปรากฏให้บุคคลที่ได้พบเห็น มีความศรัทธานับถือเป็นความสันโดษโดยเคร่งในการรักษาศีลวินัย จึงเป็นที่เคารพศรัทธาและยกย่องว่านักบุญแห่งล้านนา ประกอบกับที่พระครูบาศรีวิชัย มีบทบาทแห่งตนบุญในการปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอต่อสาธารณชน ที่เคารพศรัทธาโดยอาศัยหลักปฏิปทาข้อวัตรปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เจริญจิตภาวนาเป็นบรรทัดฐานในการต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคและวางตนไว้ในฐานะที่พอเหมาะพอควรแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามหลักประเพณี ที่เหมาะสมหลักคุณธรรมดังกล่าวมานั้นเป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก

บทบาทด้านการบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานวัด เป็นประธานในการฟื้นฟูบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานวัดในล้านนาเป็นจำนวนมาก เช่น ถนนขึ้นสู่พระธาตุคอกยสุเทพ ได้ถูกเลือกให้เป็นสถานที่สร้างสถูปเก็บอัฐิของท่านพระครูบาศรีวิชัย คือวัดจามเทวี วัดบ้านปางในจังหวัดลำพูน วัดพระธาตุช่อแฮ จังหวัดแพร่ วัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา วัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่ และวัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม จังหวัดลำปาง ศาสนาสถานอันเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ของพระพุทธศาสนาในล้านนา การเป็นศูนย์กลางดึงดูดให้ผู้คน ที่เคารพศรัทธาเลื่อมใสเป็นจำนวนมาก มาร่วมทำบุญกับ “ตนบุญ” ชาวล้านนาเชื่อว่า จะได้อานิสงส์ผลบุญจากการทำบุญกับผู้มีบุญในพระพุทธศาสนา

Thesis Title : A study of The Roles Played by Pragruba Sirivichai Sirivijayo
As a Saint in Lanna, A case study of the renovation Monasteries
in Lanna

Researcher : PhraSomchai Dhammaso (Promma)

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: PhrakruWimonkittisuntorn, Pali III, B.A., M.Ed., Ph.D.

: PhrakruKowitattawathee, Dr., B.A., M.A., Ph.D.

: Dr. Wichasinee Sukapan, B.A., M.Ed., Ph.D.

Date of Graduation : February 17, 2013

ABSTRACT

The objectives of thesis are as 2 follows : 1) To study the role played by Grubasrivichai as a saint in Lanna 2) To study his role in temples reconstruction. His work is a qualitative research and conclusion.

From the analyzation, it is found that Pragruba Sirivijaya has the determination in sacrificing himself to Buddhism and is of the strong belief in the Doctrinal way. From the year 2444 B.E. he constructed the faith from his practice as the good pattern for the Buddhists and all the novices. With his strong practice of the Clam Meditation and the Insight Meditation, he was generally well known among the people in Lanna. More over, onwards, there has been from the 2442 B.E. Concellation of the city of Lanna as the Vassal State to be one part of Siamese Kingdom. It can be understood the Buddhism is the religion supporting and encouraging the Thai Lanna people's minds which were out of mental strength. It seems that at that time, Brakru Ba Srivijaya was righty the centre of Lanna people's faiths. This fact appeared formally Clearly from the numbers of more than 100 temples which has been renorated at this period of time uo to 2477 B.E.

The belief that the minded Temples reflect the impurity of Buddhism, thus Lanna people's strength appeared everywhere in Lanna Land at that time. Therefore, Prakruba Sirivichai is the centre of the faith possessed by the people who are possessed of Patipataparami and who repaired more than 100 temples at the past time. At the past progressive period of Lanna Region, the King who ruled the City was often the leader of the renovation of the important temples of the city up to the 2463 B.E. This fact is regarded as the first time occurring in Lanna Land in which the person who renovated the temple was not the ruler of the City, but they were the Lanna monks whom the people respected. That is to say the Lanna people respected and faith in Pra Kruba Sivijai Sirivijayo.

1. The result of research is found as follows; Ghrubasrivichai had played the saint's roles in well Practising the Vinaya following the Lord Buddha, and he also had the great practice of Vipassana throughout his whole life which could win the abstract and problems at every event. He also appropriate by behaved his himself for status, occurrence, and environment and was of the right conduct of tradition that the moral principles were more useful to Buddhism.

2. Regarding his roles in reconstructing the temples, it was found that he had reconstructed many temples in Lanna namely : Wat Phrathatdoisuthep and Wat Jamthevee, Wat Banpang of Lumphun Province, Wat Srikomkome of Phrayao, Wat Sondok of Chiang Mai Province and Wat Phrakeaedontaosuchardaram in Lumpang Province. He was a leader of the people to construct many temples in Lanna and he was the center for persuading a lot of people to make merit with him. The people in Lanna have the believes that if they have made merit with a Saint in Buddhism, they will receive the blessing form the merit.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสามารถและเมตตาอนุเคราะห์จากอาจารย์ ผู้เชี่ยวชาญหลายท่าน ประกอบด้วย พระครูวิมลกิตติสุนทร ดร. ประธานกรรมการที่ปรึกษากรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ พระครูโกวิทธรรมวาทิ ดร. และท่านดร.วิชาสินี สุขะพันธุ์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้กรุณาช่วยเหลือให้คำปรึกษาพร้อมเสนอแนะแนวปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จด้วยดี ขอขอบพระคุณและอนุโมทนามา ณ ที่นี้

การศึกษาวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงลงไปได้ด้วยดีนั้น บุคคลที่เป็นอุปสรรคที่ป้อนทางให้ผู้วิจัยได้ทำงานนี้เป็นอย่างดียิ่งที่ให้คำแนะนำคือ ผศ.ดร. เทพประวิณ จันทรแรง พระอธิการบุญเสริม กิตติคุณ โฉ,ดร. รศ.พูนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์ ผศ.รวิโรจน์ ศรีคำภา พระครูวิมลกิตติสุนทร,ดร. ผู้สนับสนุนทุนในการจัดทำ พร้อมด้วยสหธรรมิกทุกท่านต่างคอยให้กำลังใจในการทำงานเสมอมา ขอรำลึกถึงพระคุณบิดามารดาผู้ให้กำเนิด ส่งผลให้ผู้วิจัยได้รู้ถึงชาติภูมิ ที่เกิดมาในท้องถิ่นล้านนา โดยเฉพาะอำเภอเถิง จังหวัดลำพูน ถิ่นกำเนิดของ พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย จิตได้สำนึกจึงมุ่งที่จะศึกษาและเจริญรอยตามครูบาอาจารย์ผู้ประพฤติดีปฏิบัติชอบ เพื่อรรโลงพระพุทธศาสนาเทิดทูนไว้ซึ่งพระรัตนตรัย และพัฒนาจิตให้ก้าวเข้าสู่พุทธภาวะต่อไป

ขอโน้มจิตนมัสการรำลึกถึงพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย (ครูบาศีลธรรม) ผู้เป็นแรงบันดาลใจให้เกิดการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ และเป็นประจักษ์พยานทำให้งานวิจัยเล่มนี้ สำเร็จลุล่วงลงไปได้ด้วยดี พร้อมทั้งจะเผยแพร่เกียรติคุณของท่าน ให้กว้างขวางและเป็นแบบแผนแก่พุทธศาสนิกชนสืบต่อไป

บุญบารมีที่เป็นกุศลผลบุญและประโยชน์ที่เกิด จากการทำวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยขอน้อมถวายแด่ พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย (ครูบาศีลธรรม) อุทิศแด่โยมบิดามารดาครูบาอาจารย์ ผู้ล่วงลับ ขอมอบความปรารถนาดี และคำขอบคุณอันงดงามแด่พระเถรานุเถระ ผู้ที่เป็นปราชญ์ล้านนา และผู้ที่กรุณาให้คำแนะนำปรึกษาด้วยดีเสมอมา

พระสมชาย ฐมฺมสาโร (พรมมา)

๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ค)
กิตติกรรมประกาศ	(จ)
สารบัญ	(ฉ)
สารบัญภาพ	(ซ)
คำชี้แจงการใช้อักษรย่อบอกชื่อคัมภีร์	(ณ)

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
๑.๓ ขอบเขตการวิจัย	๓
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๓
๑.๕ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๓
๑.๖ ทบทวนเอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔
๑.๗ วิธีการดำเนินการวิจัย	๕
๑.๘ เครื่องมือที่ใช้ภาคสนาม	๑๐
๑.๙ การวิเคราะห์ข้อมูล	๑๐
๑.๑๐ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๐

บทที่ ๒ ประวัติของพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย

๒.๑ วิธีปฏิบัติตนของพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย	๑๖
๒.๒ การทำนุบำรุงศาสนสถานของพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย	๒๐
๒.๓ คำสอนตามหลักพระพุทธศาสนาของพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย	๒๓
๒.๔ ปัจฉิมเหตุของ พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย	๒๔

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๒๖
๓.๑ แบบแผนการวิจัยเชิงคุณภาพ	๒๖
๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ภาคสนาม	๒๗
๓.๓ วิเคราะห์ข้อมูล	๒๗
บทที่ ๔ ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล	๒๘
๔.๑ บทบาทฐานะนักบุญแห่งล้านนา	๒๘
๔.๑.๑ พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย บทบาทฐานะนักบุญแห่งล้านนา	๒๘
๔.๑.๒ บทบาทการบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานแห่งล้านนาของพระครูบาศรีวิชัย	๓๕
๔.๒ บทบาทด้านการบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานบนแผ่นดินแห่งล้านนา	๔๒
๔.๒.๑ สถานที่พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ได้บูรณะปฏิสังขรณ์	๔๒
๔.๒.๒ วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่	๔๓
๔.๒.๓ วัดจามเทวี อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน	๔๕
๔.๒.๔ วัดสวนดอก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่	๕๐
๔.๒.๕ วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง	๕๓
๔.๒.๖ วัดศรีโคมคำ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยากับพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย	๕๗
๔.๒.๗ วัดพระธาตุช่อแฮ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่	๕๕
๔.๒.๘ วัดบ้านปาง อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน	๖๒
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย ข้อเสนอแนะ	๗๘
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๗๘
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๘๑
๕.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	๘๒
บรรณานุกรม	๘๓
ภาคผนวก ก	๘๒
ภาคผนวก ข	๘๔
ภาคผนวก ค	๑๐๕
ภาคผนวก ง	๑๐๗
ภาคผนวก จ	๑๒๒
ประวัติผู้วิจัย	๑๒๘

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
๑. พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย วัดบ้านปาง อ.ลี้ จ.ลำพูน	๑๐๘
๒. วัดสวนดอก ก่อนที่พระครูบาศรีวิชัย จะบูรณปฏิสังขรณ์	๑๐๙
๓. ขณะกำลังบูรณปฏิสังขรณ์วัดสวนดอก เชียงใหม่	๑๐๙
๔. พระครูบาศรีวิชัย ถ่ายพร้อมคณะศิษย์ขณะที่สร้างทางขึ้นพระธาตุดอยสุเทพ	๑๑๐
๕. ภาพขึ้นสู่พระธาตุดอยสุเทพ เชียงใหม่	๑๑๐
๖. พระธาตุช่อแฮในอดีต ที่พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ได้มาบูรณปฏิสังขรณ์	๑๑๑
๗. กรุปรรจอุจิ พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ณ วัดจามเทวี อ.เมือง จ.ลำพูน	๑๑๒
๘. วิหารหลวงวัดพระแก้วดอนเต้า อ.เมือง จ.ลำปาง	๑๑๓
๙. อนุสาวรีย์พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย วัดพระสิงห์ ธรรมวิหาร จังหวัดเชียงใหม่	๑๑๔
๑๐. คู่มือบรรจอุจิพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ณ วัดพระเจ้าตนหลวง เมืองพะเยา	๑๑๕
๑๑. กรุปรรจอุจิพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ณ วัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่	๑๑๖
๑๒. กรุปรรจอุจิพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ณ วัดพระธาตุช่อแฮ จังหวัดแพร่	๑๑๗
๑๓. พิพิธภัณฑสถานพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ณ วัดบ้านปาง ต.ศรีวิชัย อ.ลี้ จ.ลำพูน	๑๑๙
๑๔. สัมภาษณ์ : นายสี แสงอุ่น ลูกศิษย์ของพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย	๑๒๓
๑๕. สัมภาษณ์ : นายไกรสิน อุ๋นใจจิ้นค์ นักโบราณคดีที่ ๘ สำนักงานการพิเศษ	๑๒๔
๑๖. สัมภาษณ์ : นายสายกลาง จินดาสุ นักโบราณคดีที่ ๘ จังหวัดเชียงใหม่	๑๒๔
๑๗. สัมภาษณ์ : ดร.พรศิลป์ รัตนชูเชตร อาจารย์คณะพุทธศิลปกรรม มจร.ว.เชียงใหม่	๑๒๕
๑๘. สัมภาษณ์ : ผศ.ดร.เทพประวิณ จันทรังค์ หัวหน้าสาขาพุทธศาสนา มจร.ว.เชียงใหม่	๑๒๕
๑๙. สัมภาษณ์ : พระครูอนุก อาสโก เจ้าอาวาสวัดบ้านปาง	๑๒๖
๒๐. สัมภาษณ์ : พระมหาสง่า ชีรคำโร ผู้เลื่อมใส พระครูบาศรีวิชัย วัดผาลาด	๑๒๖
๒๑. สัมภาษณ์ : พระครูบานบุญเป็ง จักรรัตโน	๑๒๗
๒๒. สัมภาษณ์ : ส.อ.สุวิธ ศรีวิราช	๑๒๗

คำชี้แจงการใช้อักษรย่อบอกชื่อคัมภีร์

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์นี้ อ้างอิงจากพระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยได้ระบุชื่อคัมภีร์(เล่มที่แปลเป็นภาษาไทย)เล่มที่ /ข้อที่/หน้า/ เช่น อจ.ปญจก.อ. (ไทย) หมายถึง อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต(ภาษาไทย) เล่มที่ ๒๒ ข้อที่ ๓ หน้า ๓๗๖ เป็นต้น

คำอธิบายอักษรย่อพระไตรปิฎก

พระวินัยปิฎก					
วิ.มหา.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ.ม.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.จู.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	จูฬวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.ป.อ.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	สมันตปาสาทิกา ปรีชาวรรคอรธกถา	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก					
ที.สี.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ม.มู.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก	(ภาษาไทย)
ส.ส.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
อจ.ปญจก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย ปญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
จุ.วิ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย วิมานวัตถุ	(ภาษาไทย)
จุ.เถร.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย เถรคาถา	(ภาษาไทย)
จุ.ชา.สตตติ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย สัตตตตินิบาต ชาดก	(ภาษาไทย)
จุ.ชา.อสิตติ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย อสิตตินิบาต ชาดก	(ภาษาไทย)
จุ.ชา.อญฺฐก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย อญฺฐกนิบาต ชาดก	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

อภิ.สง.	(ไทย)	=	อภิธรรมปิฎก	ธรรมสังคณี	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

บทบาทสงฆ์ ในอดีตต่างเดินตามรอยพระศาสดา ด้วยการจาริกแสวงบุญหรือการบูรณะปฏิสังขรณ์เสนาสนะศาสนสถานต่าง ๆ ในล้านนาไปทุกแห่งหนเพื่อเทศนาธรรมให้แก่พุทธศาสนิกชนที่อยู่ห่างไกล พระสงฆ์หลายรูปเป็นที่เคารพศรัทธาและมีพระสงฆ์อีกหลายรูปที่เป็นทั้งผู้นำทางจิตวิญญาณ พัฒนาทั้งจิตใจ และคุณภาพชีวิตของผู้คนแต่ในยุคที่บ้านเมืองเจริญก้าวหน้าขึ้น กลับมีบางอย่างที่เดินสวนทางกันอย่างสิ้นเชิง "ธรรมะ" หลายข้อหล่นหายไประหว่างทางที่ผู้คนพากันเดินเคียงข้างไปกับเพื่อนใหม่ที่เรียกว่า "การพัฒนา" แต่หากมองย้อนไปในอดีต เราอาจเห็นได้ว่าพระสงฆ์หลายรูปที่ดำรงตนเป็นแบบอย่างอันดีแก่ชาวบ้านและหนึ่งในนี้ได้แก่ "นักบุญล้านนา" ที่เรียกว่า "ครูบาศรีวิชัย" พระนักพัฒนาซึ่งเป็นที่เคารพศรัทธาของคนล้านนา แม้จะเหลือเพียงนามของท่านและผลงานที่ยิ่งใหญ่ทั้งในล้านนา แต่ที่มากกว่านั้น คือ เรื่องราวคุณงามความดีที่พระสงฆ์รูปนี้ประพฤติปฏิบัติ ล้วนประทับแน่นอยู่ในความทรงจำของคนล้านนาอย่างไม่เสื่อมคลายถึงกระนั้นก็เชื่อว่าจะมีผู้คนมีความรู้เกี่ยวกับประวัติและแก่นธรรมคำสอนของครูบาเจ้าศรีวิชัยอย่างลึกซึ้งมากนัก แม้แต่ชาวบ้าน "บ้านปาง" ต.ศรีวิชัย อ.เถิง จ.ลำพูน ซึ่งเป็นถิ่นกำเนิดของท่านเอง "เด็ก เยาวชน คนรุ่นใหม่ที่เป็นคนสมัยใหม่ ซึ่งเป็นนักศึกษาและยังไม่เข้าถึงแก่นแท้ๆ ยังไม่ค่อยรู้เรื่องหลักธรรมคำสอนที่ดีงามของท่าน เพราะวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนเริ่มเปลี่ยนแปลงไป"

สำหรับการปฏิสังขรณ์เสนาสนะวัดที่ทรุดโทรม^๑ พระครูบาศรีวิชัย สิริวิโช ด้านนายสีแสงอุ่น ซึ่งเป็นลูกศิษย์ของพระครูบาศรีวิชัย สิริวิโช บ้านปาง กล่าวถึงสภาพที่เกิดขึ้นในแต่ละสถานที่สืบค้นประวัติศาสตร์พระครูบาศรีวิชัย โดยหวังจะนำเอาความเชื่อ ความศรัทธาในพระเกจิอาจารย์ชื่อดัง ซึ่งเป็นที่เคารพศรัทธาของผู้คนจำนวนมากมาสู่สืกรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติโดยรอบ ภายใต้งานวิจัยการจัดการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดบ้านปาง งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) นอกจากการสืบค้นประวัติผ่านเอกสาร ตำรา และคำบอกเล่าจากความทรงจำของผู้อาวุโสแล้ว กิจกรรม “ตามรอยพระครูบาศรีวิชัย” เป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่สำคัญที่มิจัยที่มิจัยท้องถิ่น

^๑ อย.ปญจก.อ. (ไทย) ๒๒/๓/๓๖๖.

^๒ วิ.ม.หา. (ไทย) ๒/๖๖๐/๑๘๓.

และแกนนำตลอดจนครูบาอาจารย์ รวมทั้งนักเรียนมุ่งหน้าขึ้นเขาตามเส้นทางที่สันนิษฐานว่า พระครูบาศรีวิชัยเคยสัญจรผ่าน อาจนำมาปรับประยุกต์เป็นเส้นทางประวัติศาสตร์

พระครูบาศรีวิชัยใช้เวลาปฏิสังขรณ์ หรือใช้กำลังกาย กำลังใจของท่านอย่างมากมายนานหลายปีในการดำรงวัตรปฏิบัติของท่านให้เกิดประโยชน์กับผู้คนชาวบ้านปางก็คงต้องใช้เวลา "เรียนรู้" และนำสิ่งที่รู้มาปรับประยุกต์เพื่อประโยชน์สุขของตัวเองและชุมชน หากตั้งใจมั่น และร่วมกันทำอย่างจริงจังไม่นานก็อาจจะพอเห็นผล^๓

สำหรับในล้านนา^๔ พระครูบาศรีวิชัย มีบทบาทสงฆ์ในอดีตคนบุญหรือนักบุญผู้ยิ่งใหญ่แห่งล้านนาและของสยามประเทศ ด้วยข้อวัตรปฏิบัติที่งดงาม การอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา คำสั่งสอนชี้แนะเพื่อนำปวงชนทุกคน ทุกหมู่เหล่าไปสู่ทางที่จะพ้นทุกข์อย่างแท้จริง สมควรที่เราทุกคนที่กำเนิดในแผ่นดินนี้ จะเดินตามรอยธรรมนำทางบุญของท่าน เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต ผู้วิจัยจึงมีความสนใจใน บทบาทของพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ในการ ปฏิสังขรณ์เสนาสนะที่ทรุดโทรม^๕ ในฐานะนักบุญในล้านนาเป็นอย่างยิ่ง จึงทำให้เกิดความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าตามข้อวัตรปฏิบัติของพระครูบาศรีวิชัยในแง่มุมต่างๆ เพื่อนำเสนอข้อเท็จจริงให้ผู้ที่มีโอกาสได้รับรู้และรับทราบบทบาทนักบุญและเดินตามรอยของพระครูบาศรีวิชัย ที่ท่านเป็น พระสัมมาปฏิบัติ มีบุคลิกอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่คิดในลาภสักการะประกอบด้วยเมตตาอันดีช่วยเหลือผู้อื่น มีความเชื่อมั่นในเรื่องกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีจิตใจสะอาด ชาวพุทธในแผ่นดินล้านนาต่างพากันยกย่อง ครูบาศรีวิชัยว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทปฏิสังขรณ์เสนาสนะที่ทรุดโทรม^๖ ในล้านนาในฐานะนักบุญยิ่งใหญ่แห่งล้านนา เพราะท่านประพฤติตามพระธรรมวินัยครบถ้วนบริบูรณ์ ปราศจากมลทินต่างพร้อย ละเว้นสิ่งที่ไม่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในล้านนาก็มีท่าน พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ที่บำเพ็ญทานบารมีในพระพุทธศาสนาทั่วในล้านนา ซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วสยามประเทศ

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ ศึกษาบทบาทในฐานะนักบุญแห่งล้านนาของพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย

๒.๒ ศึกษาบทบาทด้านการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานวัดในล้านนา

^๓ วิมหา. (ไทย) ๒/๔๕๓/๕๘๔.

^๔ ธ. ธรรมรัตน์, ตามรอยธรรม นำทางบุญครูบาศรีวิชัย นักบุญยิ่งใหญ่ แห่งแผ่นดิน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์นิวส์เวิร์ม, ๒๕๕๒), บทคำนำ.

^๕ วิ.จู. (ไทย) ๓/๓๓๓/๔๒๐.

^๖ พุ.เถร. (ไทย) ๒๖/๔๕๖/๔๒๔.

ถนนขึ้นดอยสุเทพ เมืองเชียงใหม่ วัดจามเทวี วัดบ้านปาง จังหวัดลำพูน พระธาตุช่อแฮ จังหวัดแพร่ วัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยาและวัดพระแก้วดอนเต้า สุชาคาราม จังหวัดลำปาง

๖. ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ศึกษาได้ค้นคว้า และศึกษาจากงานที่นักวิชาการได้ค้นคว้าบันทึกเป็นหนังสือ ตำรา ทางวิชาการวารสาร เอกสารสิ่งตีพิมพ์ต่างๆ และงานวิทยานิพนธ์ที่มหาบัณฑิตได้ศึกษาค้นคว้าไว้ ดังนี้

๖.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

๖.๑.๑ จรัส โฆษณานันท์ กล่าวไว้ในหนังสือ “ประวัติชีวิตในทางธรรม” พระครูบาศรีวิชัยได้ชื่อว่า นอกจากจะเป็นผู้ถือปฏิบัติเคร่งใน พระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ผู้นำที่มีการบำเพ็ญทานบารมีตามแนวในพระพุทธศาสนา ความดีที่ได้สร้างบำเพ็ญอย่างพิเศษ เพื่อบรรลุซึ่งจุดหมายอันสูงสุด

๖.๑.๒ อาจารย์สิงห์ วรรณสัย^{๑๑} กล่าวไว้ในว่าหนังสือ “สารประวัติของ พระครูบาศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนา” ว่าการสร้างหรือการบำเพ็ญและการบูรณะศาสนสถาน ให้เกิดขึ้นมี ๒ แบบ คือ แบบการบูรณะสิ่งก่อสร้างที่มีอยู่เดิมกับการสร้างเสริมสิ่งที่ยังไม่มีได้แก่วัด หรือวิหารเพื่อการประกอบศาสนกิจทางพระพุทธศาสนาอันเป็นประโยชน์ที่เป็นที่นิยมกันในชาวล้านนาทั่วไป

๖.๑.๓ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน^{๑๒} กล่าวไว้ในในความหมายทั่วไปของนักบุญไว้ว่า “บุญหมายถึง การบำเพ็ญ หรือสิ่งที่สร้าง ให้แก่คนทุกชั้น ไม่ว่าจะเป็นให้เพื่อบูชาคุณ เพื่อตอบแทนอุปการะ หรือเพื่อสงเคราะห์” ได้ให้ความหมายของนักบุญตามนัยแห่งมงคลสูตร ตอนที่ว่าด้วยการบำเพ็ญว่า “เจตนาเป็นเหตุให้ ชื่อว่าบุญ” (ทานนุติ ทานเจตนา) ^{๑๓} ในความหมายนี้ เป็นการกล่าวถึงทานที่มุ่งเอาตัวเจตนาที่ทำให้บุคคลถวายทำบุญเท่านั้นว่าเป็นทาน หากบุคคลมี

^{๑๑} จรัส โฆษณานันท์, พระครูบาเจ้าศรีวิชัยอริยสงฆ์แห่งล้านนา, (สำนักพิมพ์ เฟื่องฟ้า, กรุงเทพมหานคร : ๒๕๔๕), หน้า ๕๔-๕๕.

^{๑๒} อาจารย์สิงห์ วรรณสัย, ประวัติของพระครูบาศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนา, (พิมพ์ในโอกาสงาน “๑๑ รอบครูบาศรีวิชัย ๑๑ มิถุนา ๕๓” ให้วสาปรมี ๑๓๒ ปี พระครูบาศรีวิชัย), หน้า ๑๔-๑๖.

^{๑๓} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๘), หน้า ๓๕๕.

^{๑๔} คณะกรรมการแผนกคณาฯ, มงคลสูตรที่แปล เล่ม ๓, พิมพ์ครั้งที่ ๒๐, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๑.

เจตนาให้แล้วก็เชื่อว่าเป็นการเริ่มต้นแห่งบุญแล้ว นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาปัจจุบัน เช่น พระเทพเวที (ป.อ.ปยุตฺโต)^{๙๙} ได้ให้ความหมายของนักบุญไว้ว่า “บุญ คือการให้ สิ่งที่ให้ ให้ของที่ควรให้แก่คนที่ควรให้เพื่อประโยชน์แก่เขา สละให้ปันสิ่งของของตนเพื่อประโยชน์แก่คนอื่น”

๖.๑.๔ ศิวะ รมชิต^{๑๐๐} กล่าวไว้ในว่า “พระครูบาศรีวิชัยว่า การบำเพ็ญบทธาหนักบุญ อันเป็นความยิ่งใหญ่ของ ครูบาศรีวิชัย นั้น อยู่ที่ท่านเป็นศูนย์รวมใจอย่างแท้จริงของอาณาประชาราษฎร์ พระสงฆ์ในล้านนายังบอกว่าต้นบุญ ยังไม่มีใครที่จะมีบุญและศรัทธาอย่างนักบุญ ล้านนา เหมือนพระครูบาศรีวิชัย ต้นบุญแห่งล้านนา ท่านเกรียงไกรขึ้นมาโดยอาศัยปากต่อปากของผู้คนในสังคม โดยมีต้องอาศัยกลไกการโฆษณาป่าวร้องของอำนาจรัฐว่าท่าน是这样”

๖.๑.๕ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต)^{๑๐๑} กล่าวไว้ในว่าลักษณะของบทธาหนักบุญซึ่งแตกต่างจากการให้ทานทั่วไป อันเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของการบทธาแต่ละท่าน นั่นก็คือลักษณะของการบทธาเพื่อบารมี คือ ให้แก่คนหรือสัตว์เพื่อประโยชน์แก่ชีวิตที่เป็นจริง ให้อภัยจิตใจที่เสียสละแท้จริงโดยไม่หวังผลตอบแทน การให้นั้นเป็นส่วนหนึ่งของการก้าวไปในกระบวนการฝึกฝนพัฒนาตนเองให้มีปัญญาเจริญสมบูรณ์เพื่อจะได้กระเพียรประโยชน์สุขแก่สรรพสัตว์ได้บริบูรณ์ ผู้ให้จะเป็นใครก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นใหญ่โตมีอำนาจหรือด้อย ข้อยสำคัญอยู่ที่ว่า ความเข้มแข็งเด็ดเดี่ยวแน่วแน่ไปในกระบวนการศึกษาพัฒนาตนเอง

๖.๑.๖ ครูบาศรีวิชัย ฉบับพิสดาร^{๑๐๒} กล่าวไว้ในว่า ใน หลังจากที่ท่านได้รับนิมนต์จากเจ้าแก้วนารัฐ ไปบูรณะวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ ครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย และไปสร้างสะพานศรีวิชัยอนุสรณ์ข้ามแม่น้ำปิง เพื่อเชื่อมระหว่างอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ กับอำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน สร้างยังไม่ทันเสร็จพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ท่านก็ได้มรณภาพ

๖.๑.๗ “ตำนานครูบาศรีวิชัยแบบพิสดาร”^{๑๐๓} กล่าวไว้ในว่า “ตำนานวัดสวนดอกไม้เมืองเชียงใหม่” นับว่าเป็นเอกสารที่สำคัญทางประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในภาคเหนือในช่วงเวลา

^{๙๙} พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณ-ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๕๓.

^{๑๐๐} ศิวะ รมชิต, “พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย”, พิมพ์ที่ ยูโรปา เพรส บริษัท จำกัด กรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๕), หน้าบทคัดย่อ.

^{๑๐๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), ก้าวไปนิบุญ, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๕๒), หน้า ๘๑.

^{๑๐๒} พระครูวิจิตรศาสนาทร, (ดร.) หนังสือวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร, ๒๕๕๑, หน้า ๕๐-๕๒.

^{๑๐๓} ครูบาศรีวิชัย ฉบับพิสดารและตำนานวัดสวนดอก, เอกสารวิชาการร่วมสมัย ๗๐๐ ปีเชียงใหม่ สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕, หน้า ก.

หนึ่ง เพราะเป็นงานเขียนที่บันทึกเหตุการณ์ที่เป็นไปในสมัยนั้นไว้ให้คนรุ่นหลังได้รู้ โดยเฉพาะประวัติพระครูบาศรีวิชัย นั้นแม้จะมีผู้เขียนไว้หลายฉบับ แต่ก็หาได้สมบูรณ์ไม่ ยังมีเรื่องราวอื่น ๆ

๖.๑.๘ ประวัติวัดพระธาตุช่อแฮ^{๑๔} กล่าวไว้ว่าในประวัติวัดพระธาตุช่อแฮว่า พระครูบาศรีวิชัย ซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วไปโดยเฉพาะในเขตล้านนาว่าเป็น "ตนบุญ" หรือ "นัคนบุญ" อันมีความหมายเชิงยกย่องว่าเป็นนักบวชที่มีคุณสมบัติพิเศษ อาจพบว่าการเรียกอีกว่า ครูบาเจ้าศรีวิชัย พระครูบาศรีวิชัย ครูบาศีลธรรม หรือ ทูเจ้าสิริ (อ่าน"ตุ้เจ้าสิริ") แต่พบว่าท่านมักเรียกตนเองเป็น พระชัยยาภิกขุ หรือพระครูบาศรีวิชัยชนะภิกขุ องค์พระธาตุช่อแฮ ก็ได้รับการบูรณะครั้งใหญ่อีกครั้งโดยนัคนบุญล้านนาไทยที่ซึ่งเรียกตามคนเมืองแพร่ว่า ครูบาศีลธรรมหรือพระครูบาศรีวิชัยนั่นเอง

๖.๒ วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง

๖.๒.๑ โสภา ชานะมูล^{๑๕} กล่าวไว้ว่า พระครูบาศรีวิชัย ตนบุญหรือนัคนบุญในล้านนา ในทางพระพุทธศาสนา เกิดจากความเชื่อว่าพระพุทธศาสนาเสื่อมลงในรอบ ๕๐๐๐ ปี ดังนั้นในช่วงระยะเวลาดังกล่าวจะปรากฏ “ตนบุญ” ขึ้นเพื่อจรรโลงพระพุทธศาสนา “ตนบุญ” ในที่นี้จึงหมายถึงพระสงฆ์ที่มีบุคลิกลักษณะพิเศษ เช่น เป็นบรรพชิตที่เคร่งครัดในศีลจรรย์วัตร ก่อให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาแก่สาธุชนทั้งหลาย ฉะนั้น จะพบว่าจารีตความเชื่อเหล่านี้ยังคงสืบเนื่องอยู่ในสังคมล้านนา

๖.๒.๒ นายสมบุญ ดิบเตปิน^{๑๖} กล่าวไว้ว่าบ้านปางตั้งอยู่ตำบลศรีวิชัย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน ประกอบด้วย ๓ หมู่บ้าน คือ บ้านปางหมู่ที่ ๑ บ้าน ศรีบุญเรือง หมู่ที่ ๕ และบ้านบารมีศรีวิชัย หมู่ที่ ๑๓ สภาพของชุมชนโดยทั่วไปแล้วพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นที่ราบลุ่มมีพื้นที่ป่าล้อมรอบ จึงทำให้ประชาชนส่วนหนึ่งต้องพึ่งพาอาศัยป่าเป็นการเพิ่มรายได้ มีอาชีพในการทำสวนลำไย ทำไร่ทำนา เป็นอาชีพหลัก ในชุมชนบ้านปางมีวัดที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชนคือวัดบ้านปาง

^{๑๔} พระธาตุช่อแฮ, หนังสือที่ระลึกเนื่องในวโรกาส สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเสด็จราชดำเนินทรงยกปลีบัวทองคำประดิษฐานบนยอดพระธาตุช่อแฮ, พิมพ์เมืองแพร่การพิมพ์ ๒๕๕๔, หน้า ๖๘-๗๐.

^{๑๕} โสภา ชานะมูล, พระครูบาศรีวิชัย “ตนบุญ” แห่งล้านนา พ.ศ.๒๕๒๑ – ๒๕๔๑ (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๒.

^{๑๖} นาย สมบุญ ดิบเตปิน, รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อย่างมีส่วนร่วม ของชุมชนวัดบ้านปาง ตำบลศรีวิชัย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น, หน้า บทคัดย่อ.

ซึ่งตั้งอยู่บนเนินเขาบ้านปาง หมู่ที่ ๑ ซึ่งเป็นสถานที่บวชเรียนและเป็นสถานที่เสียชีวิตของครูบาเจ้าศรีวิชัย ซึ่งเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปโดยเฉพาะในเขตล้านนาว่าเป็น “คนบุญ” หรือ “นักบุญ” ที่เป็นที่เคารพของคนล้านนา นอกจากนี้ยังมีสถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติที่สวยงาม เช่น มีเสาหินที่เกิดจากการกัดเซาะของธรรมชาติซึ่งคาดว่าจะมีอายุประมาณ ๑,๐๐๐ กว่าปี มีสภาพป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์เป็นที่อยู่อาศัยของนกยูง มีพระพุทธรูปท้าวแม่ลองที่ชุมชนศรัทธาร่วมกันสร้างกลางหุบเขา และชื่นชมกับธรรมชาติของป่าไม้ที่สวยงาม

๖.๒.๓ **พระนันท์ นันทขว้าง^{๒๑}** กล่าวว่าไว้ใน การศึกษาสถาปัตยกรรมในอาคารประเภทอุโบสถและวิหารล้านนา ในเขตภาคเหนือ ตอนบน ในช่วงเวลาตั้งแต่ ยุคฟื้นฟูอาณาจักรล้านนา จนถึงยุคของพระครูบาศรีวิชัย ผลของการศึกษาทำให้ทราบว่า การเข้าฟื้นฟูอาณาจักรล้านนา มีการเริ่มต้นที่เมืองเชียงใหม่เป็นอันดับแรก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการเข้า บูรณะปฏิสังขรณ์ ซ่อมแซมอาคารปูชนียสถานที่มามีมาก่อนการฟื้นฟูอาณาจักรล้านนา

๖.๒.๔ **พระมหาชัชวาล โชติธมฺโม^{๒๒}** กล่าวว่าไว้ใน การเสริมสร้างพระพุทธศาสนา ใน การเผยแผ่ในล้านนาไทยนี้ วัดหรือสำนักสงฆ์ ถือได้ว่ามีบทบาทที่สำคัญมาก โดยเฉพาะด้านการบูรณะปฏิสังขรณ์ หรือการสร้างวัดในพระพุทธศาสนาเข้ามาประใช้กับชีวิตประจำวัน ความผูกพันแบบพึ่งพาอาศัยกัน จึงทำให้สังคมล้านนามีความใกล้ชิดและผูกพันกับสถาบันพระพุทธศาสนาอย่างมาก

๖.๒.๕ **นาย สมบูรณ์ คืบเตป็น^{๒๓}** กล่าวว่าไว้ว่านักท่องเที่ยวที่เลื่อมใสศรัทธาในตัวครูบาศรีวิชัย ได้เข้ามาเที่ยวชมวัดบ้านปาง และบริเวณใกล้เคียงอยู่เป็นประจำตลอดปี ทางชุมชนวัดบ้านปาง จึงได้เล็งเห็นถึงคุณค่าของวัดบ้านปางและทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของครูบาศรีวิชัย จึงทำให้เกิดแนวคิดที่จะจัดการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อย่างมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อสร้างความสมดุลและความเข้มแข็งระหว่าง

^{๒๑} พระนันท์ นันทขว้าง, “การศึกษารูปแบบอุโบสถ และวิหารล้านนา ในเขตภาคเหนือตอนบนตั้งแต่ ยุคฟื้นฟู อาณาจักรล้านนา ถึงยุคครูบาศรีวิชัย พ.ศ.๒๓๙๕-๒๔๔๑” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยศิลปากร บัณฑิตวิทยาลัย, สถาปัตยกรรมศาสตร์ (ประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม ๒๕๔๕), หน้า บทคัดย่อ.

^{๒๒} พระมหาชัชวาล โชติธมฺโม, “บทบาทของพระมหาญาณคัมภีร์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาใน เชียงใหม่และเชียงตุง, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (สาขาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๖๑.

^{๒๓} นาย สมบูรณ์ คืบเตป็น, รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อย่างมีส่วนร่วม ของ ชุมชนวัดบ้านปาง ตำบลศรีวิชัย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน, (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น, หน้าบทคัดย่อ.), หน้า ๑.

การพัฒนากับการอนุรักษ์ธรรมชาติ ประโยชน์ของธรรมชาติและประวัติศาสตร์อันดงามของครูบาเจ้าศรีวิชัย ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการวิจัยเพื่อดำเนินการศึกษาหารูปแบบที่จะจัดการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อย่างมีส่วนร่วมของชุมชนวัดบ้านปาง โดยการศึกษารวบรวมความรู้ประวัติศาสตร์ครูบาเจ้าศรีวิชัย ทั้งนี้คาดหวังว่าหากคนในชุมชนได้นำเอาแนวทางในการใช้ชีวิต การดำเนินชีวิต การประพฤติปฏิบัติตน “ตามฮีตดอยฮอย ครูบาศรีวิชัย” จะทำให้คนในชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ ลดการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง ครอบครัวมีความอบอุ่น และมีความสุข

๖.๒.๖ วันชัย ปานจันทร์^{๒๔} กล่าวว่าไว้ว่าเกี่ยวกับหลักในการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชน ไว้ในงานวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการดูแลและการบูรณะปฏิสังขรณ์” บทบาทการประกอบพิธีกรรมตามตำแหน่ง ซึ่งเป็นความคาดหวังของสังคมตามแต่ละท่านแสดงออกเป็นบทบาทและสิทธิหน้าที่ ตั้งอยู่บนรากฐานของพระพุทธศาสนาเพราะหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา เป็นรากฐานแห่งความคิดแบบไทยหรือปรัชญาไทยโดยเฉพาะคำสอนในนักบุญล้านนาได้มีอิทธิพลต่อสังคมไทยค่อนข้างมากจนกลายเป็นค่านิยมความเชื่อ การปฏิบัติ และการศึกษาของคนไทย

๖.๒.๗ เรณู ศรีภักดิ์^{๒๕} ศึกษาเรื่องกล่าวไว้ในว่า “บทบาทนักบุญในพุทธศาสนาเถรวาท” สรุปได้ว่า การบำเพ็ญนักบุญในแต่ละประการจะเกิดผลดีนั้น ผู้ปฏิบัติควรมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งมีความจริงใจ ตั้งใจจริง และมีเป้าหมายในการปฏิบัติ เพื่อเป็นการสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจเป็นกำลังใจในการต่อสู้ และสามารถแก้ปัญหาชีวิตได้ ทั้งยังเป็นการพัฒนาทางด้านจิตใจให้มีวิธีการหรือหลักปฏิบัติที่ถูกต้อง และให้ผลได้จริง คือ นักบุญในล้านนา ซึ่งจะทำให้เกิดผลบุญอย่างแท้จริงที่สามารถนำไปใช้ในการบำเพ็ญบุญในแต่ละประการ อันจะปรากฏผลได้อย่างชัดเจน

๖.๒.๘ สงวน สุทธิเลิศอรุณ^{๒๖} กล่าวว่าไว้ในบทบาท คือ การประกอบพิธีกรรมตามตำแหน่งหน้าที่ซึ่งเป็นไปตามความคาดหวังของสังคมตามลักษณะการรับรู้และตามที่ได้แสดงจริง

^{๒๔} วันชัย ปานจันทร์, “บทบาทของพระสงฆ์ในการดูแลเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในวัด ศึกษาเฉพาะกรณีพระสงฆ์ในเขตธนบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๔๕), หน้า ๑๗.

^{๒๕} เรณู ศรีภักดิ์, “การวิเคราะห์บริบทในพุทธศาสนาเถรวาท”, รายงานการศึกษาปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น ๒๕๔๘), หน้าบทคัดย่อ.

^{๒๖} สงวน สุทธิเลิศอรุณ, ทฤษฎีและปฏิบัติการทางจิตวิทยาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรพัฒนาพานิชย์, ๒๕๔๕), หน้า ๖๘.

บทบาทเป็นผลรวมของสิทธิ และหน้าที่ เช่น บุคคลที่เป็นครู ก็ต้องประกอบพฤติกรรมในการสอน และอบรม เมื่อแสดงพฤติกรรมดังกล่าวแล้วจะเป็นไปตามที่สังคมคาดหวังไว้

๖.๒.๑๐ วรรณณี ภาณุวัฒน์สุข^{๒๗} กล่าวว่าไว้ใน บทบาทคือ การกระทำตามหน้าที่ กำหนดของบุคคล หรือพฤติกรรมที่คาดหวังและเห็นได้ ซึ่งเป็นการกระทำของบุคคล

๖.๒.๑๑ วาสนา วงศ์มัยย่อง^{๒๘} กล่าวว่าไว้ใน บทบาทที่สำคัญ เด่นชัด และเป็นที่ยอมรับ ที่สุดที่สังคมมองพระในฐานะกลุ่มคาดหวังแห่งบทบาท ก็คือบทบาทด้านการเผยแผ่และการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นที่พึ่งทางใจ และเป็นองค์กรหลักทางจริยธรรมแก่สังคม แต่ในการเผยแผ่ได้อย่างดี มีประชาชนศรัทธาชื่นชม นั้น ปัจจัยสำคัญประการแรกก็คือ พระในฐานะผู้นำทางสังคม มีบทบาทโดยทางอ้อมในการพัฒนาชุมชน และวัด ซึ่งในสมัยปัจจุบันเป็นสมัยของการพัฒนาจึงอาจมองเห็นบทบาทนี้ได้ชัดเจนกว่าในอดีตครูบาศรีวิชัย (พระอินตาเพือน สิริวิชัย) เป็นตัวอย่างของนักพัฒนาทางศาสนสถาน ท่านเป็นชาวลำพูน แต่มีผลงานการพัฒนาศาสนสถานต่าง ๆ มากมายหลายสิบวัดในเขตจังหวัดภาคเหนือ

ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเอกสารประวัติและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องส่วนมากเกี่ยวข้องกับการมีบทบาทของพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ฐานันถบุญที่ยังไม่มีเรื่องใดที่ มุ่งเน้นอธิบายและวิเคราะห์เรื่องบทบาทนักบุญกับการบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานวัดที่สำคัญ ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นการศึกษาวิเคราะห์ความสำคัญของการบทบาทของครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ในฐานะนักบุญล้านนา การส่งเสริมพุทธศาสนา กรณีศึกษาการบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานวัดในล้านนา

๗. วิธีการดำเนินการวิจัย

๗.๑ การศึกษาวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ดังนี้

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Documentary Research) มีการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) บุคคลที่เกี่ยวข้องกับพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย หรือผู้ร่วมสมัยเดียวกัน

๑.) ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ (Primary Sources) คือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และประวัติการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดที่ได้นำอัฐิธาตุของท่าน พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย มาบรรจุได้ถูกแบ่งออกเป็น ๖ ส่วน แบ่งไปบรรจุตามวัดต่าง ๆ ในล้านนา

^{๒๗} วรรณณี ภาณุวัฒน์สุข, “บทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาตามรับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยม สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๓๑.

^{๒๘} วาสนา วงศ์มัยย่อง, “การเปลี่ยนแปลงบทบาทพระในชุมชน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ๒๕๔๕), หน้าบทคัดย่อ ก.

๒.) ขึ้นทูลขานมิได้แก่ หนังสือประวัติของพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ตำราวิชาการ เอกสารสิ่งตีพิมพ์ หนังสือประวัติศาสตร์สังคมวัฒนธรรม วารสาร หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ภาคสนาม

๓.๒.๑ แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม แบ่งออกเป็น

- ๓.๒.๑.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ลูกศิษย์ของพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย
- ๓.๒.๑.๒ สัมภาษณ์ผู้ที่อยู่ร่วมเหตุการณ์การบูรณะวัด ๕ รูป/คน จังหวัดลำพูน และจังหวัดเชียงใหม่
- ๓.๒.๑.๓ สัมภาษณ์ที่เป็นนักปราชญ์ชาวบ้าน ๕ รูป/คน จังหวัดลำพูน และจังหวัดเชียงใหม่
- ๓.๒.๑.๔ เครื่องมือบันทึกเสียงสำหรับการบันทึกการสัมภาษณ์ของผู้ที่ให้ข้อมูล
- ๓.๒.๑.๕ กล้องถ่ายรูปสำหรับการบันทึกภาพขั้นตอนในการสัมภาษณ์และอุปกรณ์อื่นที่เกี่ยวข้อง

๓.๒.๒ ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล

- ๑.) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เป็นประเภทเอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาเรียบเรียง และจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากตำราเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารตามจุดประสงค์ของการศึกษาวิจัยครั้งนี้
- ๓.) วิเคราะห์บทบาทนักบุญล้านนาและบทบาทด้านการบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถาน วัดที่พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ได้มีบทบาทการบูรณะ
- ๔.) สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

๔. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ๔.๑ ทำให้ทราบบทบาทพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ในฐานะนักบุญแห่งล้านนา
- ๔.๒ ทำให้ทราบบทบาทการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานวัดในล้านนาของพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย

บทที่ ๒

ประวัติของพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย

๑. ประวัติของพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย

พระครูบาศรีวิชัย เดิมชื่อเพื่อน หรืออินท์เพื่อน บ้างก็เรียกว่า เด็กชายฟ้าร้อง จากตอนที่กำเนิดมีฝนหลวงฤดูตกอย่างหนัก และได้ชื่อว่าอินท์เพื่อน หมายถึงการเกิดกัมปนาท ฟ้าร้อง ซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วไปว่าเป็นที่เรียกว่า "คนบุญ" หรือ "นักบุญ" (ผู้มีบุญมาเกิด) อันมีความหมายเชิงยกย่องว่าเป็นนักบวชที่มีคุณสมบัติพิเศษ อาจพบว่า มีการเรียกอีกว่า พระศรีวิชัย พระครูบาศรีวิชัย ครูบาศีลธรรม แต่พบว่าท่านมักเรียกตัวท่านเองเรียกนามว่า พระศรีวิชัย หรือพระครูบาศรีวิชัย เดิมชื่ออินท์เพื่อน บ้างก็ว่าเด็กชายฟ้าร้อง เนื่องจากในขณะที่ท่านถือกำเนิดนั้น ท่านเกิดในปีชวด เดือน ๕ เหนือ (เดือน ๗ ของภาคกลาง) ขึ้น ๑๑ ค่ำ จ.ศ.๑๒๔๐ เวลา พลบค่ำ ตรงกับวันอังคารที่ ๑๑ เดือน มิถุนายน พ.ศ.๒๔๒๑ ที่หมู่บ้านชื่อ "บ้านปาง" ตำบลแม่ตื่น อำเภอเถิน จังหวัดลำพูน ผู้วิชัยจะใช้คำเรียกว่า พระครูบาศรีวิชัย ที่รู้จักกันในหมู่ชาวล้านนา เป็นบุตรของนายควาย นางอุสา มีพี่น้องทั้งหมด ๕ คน มีชื่อตามลำดับ คือ*

- ๑) นายไผ่
- ๒) นางอวน
- ๓) นายอินท์เพื่อน (พระครูบาศรีวิชัย)
- ๔) นางแว่น
- ๕) นายทา

ทั้งนี้ ตามประวัติพระครูบาศรีวิชัย ครอบครัวของท่านได้ไปตั้งถิ่นฐานในบ้านปาง โดยนายควายบิดาของท่านได้ติดตามผู้เป็นตาชื่อหมื่นปราบ^๒ (ผาบ) ซึ่งมีอาชีพเป็นหมอคล้อช้างของเจ้าหลวงดาราธิเรกฤทธิ์ไพโรจน์(เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ ๗ ช่วง พ.ศ.๒๔๑๔-๒๔๓๑)ไปตั้ง

* พระอานันท์ พุทธิชัยโม, ประวัติพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย นักบุญแห่งล้านนาไทย : (พิมพ์ในงานฉลองพิพิธภัณฑ์พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย, ๒๕๓๗), หน้า ๓๔-๓๖.

^๒ สิงฆะ วรรณสัย, สารประวัติครูบาศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนาไทย, (เชียงใหม่:มิตรนราการพิมพ์, ๒๕๒๒), หน้า ๖.

ครอบครัวนุกเบิกที่ทำกินอยู่ที่บ้านปาง บ้านเดิมของนายควายอยู่ที่บ้านสันป่ายางหลวง ทางด้านเหนือของตัวเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน^๓

พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ชีวิตช่วงเยาว์วัย

เด็กน้อยที่ได้รับชื่อแต่แรกเกิดว่า อ้ายฟ้าร้อง (เด็กชายฟ้าร้อง) หรือ อินตาเพื่อน เติบโตขึ้นมาที่บ้านปาง การเลี้ยงดูเหมือนๆ เด็กทั่วๆ ไป นายควายกับนางอุสาห์ไม่ได้เลี้ยงแบบประคบประมงเหมือนลูกผู้ดีในเมือง แต่ว่า เด็กชายฟ้าร้องก็เติบโตด้วยความแข็งแรง

ชีวิตในวัยเด็กใจบุญ วันเวลาผ่านไปนับแต่ลูกคนที่ ๔ คือ อ้ายฟ้าร้องเกิดมาร่วมครอบครัวนั้น ทำให้ฐานะความเป็นอยู่ของนายควาย เริ่มดีขึ้นจากเดิม การทำนาทำไร่ก็ได้ผลดี เพราะเป็นช่วงฤดูดินฟ้าอากาศเป็นใจ ฝนตกตามฤดูกาล แผ่นดินบ้านปางอุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านที่เป็นเพื่อนบ้านของนายควาย ได้รับรู้เหตุการณ์ เกิดชาวบ้านได้พูดกับนายควายทำนองที่ว่า เป็นผู้มีบุญมาเกิด บิดา มารดา เด็กชายฟ้าร้อง ก็นึกประหลาดใจอยู่เหมือนกัน ไม่เหมือนลูกคนอื่น หรือเด็กชาวบ้านทั่วๆ ไป ในข้อที่ว่า เป็นเด็กเจี๊ยบขริ่ม ไม่ค่อยจะพูดคุยกะใคร และยังไม่เล่นหัวมั่วซุมกับเพื่อนในวัยเดียวกันด้วย สิ่งเหล่านี้ นายควายคอยสังเกตเห็นตั้งแต่มีอายุได้ ๓ ขวบ อีกอย่างหนึ่งที่นายควาย และนางอุสาห์ได้ค้นพบในตัวลูกชายคนนี้ก็คือ เป็นเด็กใจบุญที่สุด เขาไม่เคยรังแกสัตว์เลยแม้แต่ตั๋นน้อย แม้แต่ควาย (ซึ่งคงจะเหมือนบิดา) มีแต่ที่จะพามันไปหากินหญ้า และคอยอาบน้ำให้เป็นประจำ คำๆ ก็สุ่มไฟใส่ยุ้งให้เท่านั้น^๔

ชีวิตในวัยเด็กชายฟ้าร้อง (ฟ้าร้อง) ได้สร้างเหตุการณ์ความประหลาดใจให้กับพ่อแม่หนักยิ่งขึ้น นั่นก็คือ (ฟ้าร้อง) ไม่ยอมแตะต้องอาหารทุกชนิดที่มีเนื้อสัตว์ปะปนอยู่ แต่จะกินผัก กับน้ำพริกเป็นประจำทุกมื้อ โดยเฉพาะน้ำพริกหนุ่ม และน้ำพริกแดง กินได้ทุกมื้อโดยไม่เบื่อ นายควาย ได้รับคำร้องขอจาก ให้เลิกเข้าป่าล่าสัตว์เพื่อเอามากินเป็นอาหาร หรือนำไปนำไปขายสัตว์ทุกชนิดยอมรักชีวิตของมัน การล่าสัตว์ถือว่าเป็นการทำบาปอย่างยิ่ง นายควายจึงต้องหันมาทำแต่ไร่นาเพียงอย่างเดียวเพราะกลัวลูกชายโกรธ เมื่อร้องขอจากผู้เป็นบิดาได้ผลเช่นนี้ เด็กชายฟ้าร้องมีกำลังใจที่ช่วยพ่อแม่ทำงานหนักมากกว่าเดิมทางขึ้น วัดบ้านปางด้านข้างงานที่ชอบที่สุดในยามเด็กนั้นก็คือนำวัวและควายไปเลี้ยง เพราะเขาจะมีโอกาสได้อยู่เจี๊ยบๆ ตามลำพัง และสถานที่ ชอบไปอยู่เสมอในเวลาว่างก็คือ วัดบ้านปาง ซึ่งเป็นวัดประจำหมู่บ้าน คุรุบาขัติ เป็นเจ้าอาวาส มีหนุ่ม

^๓ ประวัติครูบาศรีวิชัยนักบุญแห่งล้านนาไทย, (เชียงใหม่ : สวณการพิมพ์, ๒๕๐๖), หน้า ๔๓.

^๔ สิงฆะ วรรณสัย, สารประวัติครูศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนาไทย, (เชียงใหม่ : ศูนย์หนังสือเชียงใหม่, ๒๕๒๒), หน้า ๖.

ชาวบ้านปางบวชเรียนอยู่หลายองค์ สมัยนั้นวัดบ้านปางเป็นวัดเล็กๆ ตั้งอยู่เชิงเขา ชายท้องทุ่งของหมู่บ้านปาง ภูมิและโบสถ์ก็ล้วนแต่สร้างด้วยไม้ เป็นที่ชุมนุม ทำบุญ และฟังเทศน์ฟังธรรม พระครูบาชฎียะเจ้าอาวาสก็เป็นที่เลื่อมใสของชาวบ้านปางเป็นอย่างมาก^๕

พระครูบาศรีวิชัย สีวิชัย ในช่วงเจริญวัย

หลังจากนั้นมาเด็กชายฟ้าร้อง ได้ไปพร้อมกับเต็บโตเป็นหนุ่มวัยรุ่น ปกติธรรมดาของหนุ่มวัยรุ่นทั้งหลายแหละ มักจะชอบชีวิตติดสนุก ยามมีงานปอยตามวัด ก็พยายามพาสาวเที่ยว หรือไม่ก็ ชอบไปแอ้วบ้านสาว ๆ ตามบ้านต่างๆ ที่มีลูกสาวที่จะพอไปวัดไปวาได้ สิ่งเหล่านี้เป็นประเพณีอันดีงามของคนเมืองตั้งแต่ดั้งเดิม แต่สำหรับหนุ่มฟ้าร้องแล้ว บ๊อ ไม่เคยสนใจเรื่องพินี้เลย เมื่อเริ่มหนุ่มก็โหมกำลังช่วยพ่อช่วยแม่ทำนาทำไร่อย่างแข็งแรงยิ่งกว่าพี่น้องคนใดๆ จนเป็นที่รักใคร่ของพ่อแม่เป็นอย่างยิ่ง

เด็กชายฟ้าร้อง (ฟ้าร้อง) ทำงานหนักราวกับจะหยั่งรู้ว่า ในชีวิตของเขานั้น โอกาสที่จะทำงานรับใช้ตอบแทนพระคุณบิดามารดานั้นมีน้อยมาก ปี พ.ศ. ๒๔๓๕ เป็นหนุ่มฉกรรจ์วัย ๑๘ ปี ความเปลี่ยนแปลงก็มาถึงชีวิตเขา ด้วยความฝงจิตฝงใจในสิ่งที่เขาได้พบเห็นจากวัดบ้านปาง วันหนึ่งเด็กชายฟ้าร้องจึงบอกกับผู้เป็นบิดาว่าตนอยากจะบวช มันไม่ประหลาดใจเลยสำหรับนายควายและนางอุสาห์ เพราะทั้งสองรู้ดีว่า สักวันหนึ่งจะต้องได้ฟังคำขอนี้ ได้ดูจากพฤติกรรมตอนเล็กๆ เป็นสิ่งที่ยืนยันแน่ชัดว่า ชีวิตของลูกชาย เห็นทีจะต้องอยู่ในผ้าเหลืองแน่แท้ นายควายได้ถามลูกชายว่า ทำไมถึงอยากบวช ได้พูดถึงสิ่งที่ไม่น่าจะมีอยู่ในหัวเด็กหนุ่มเลยเพราะหนังสือก็ไม่ได้เรียนตอบพ่อว่า การที่อยากบวชก็เพราะเห็นว่าพ่อ และแม่ครอบครัวพี่น้องที่อยู่ ทำไมถึงมาอยู่ในที่ทุรกันดารเช่น พ่อและแม่ยากจน ไม่ไปเกิดอยู่ในเมืองมีเงินทองร่ำรวย เขาคิดว่าเรื่องเช่นเพราะในชาติปางก่อน ได้สร้างและสะสมกรรมดีไว้น้อยนัก ชาตินี้จึงต้องลำบาก ฉะนั้นการที่อยากบวชเรียนมิใช่หลีกเลี่ยงหนีความลำบาก เพื่อไปหาความสุข แต่ต้องการร่ำเรียนประพาศปฏิบัติธรรม และกระทำความดีในทางพระ เพื่อที่จะให้กรรมดีนั้นเป็นอานิสงส์ หรือเนื่อนานบุญแก่บิดามารดา ที่จะมีผลส่งไปชาติภพต่อไป เมื่อไปเกิดใหม่จะได้ไม่ต้องลำบากอย่างชาตินี้

ดังนั้น ถึงแม้ว่าเด็กชายฟ้าร้องจะเป็นกำลังสำคัญของครอบครัวก็ตาม นายควาย และนางอุสาห์ก็ยินดีให้ลูกชายไปบวชเรียนสมความปรารถนา ซึ่งโดยปกติแล้วคนเมืองชาวเหนือนิยมให้ลูกบวชเณร ทั้งนี้ก็เพราะความนิยมที่ว่า บวชเณรนั้นสามารถบวชเรียนได้ตั้งแต่อายุ ๘ - ๙ ขวบขึ้นไป

^๕ ศรีวิชัยชาชะกิกขุ, พระ, รวบรวม, หนังสือกัมมัฏฐานรอม, (เชียงใหม่ : ๒๕๓๕), หน้า ๑๕-๑๖.

เด็กชายในวัยนี้ย่อมบริสุทธิ์ผุดผ่องไม่มีราคะใดๆ ไม่เหมือนยุคปัจจุบันนี้มีหลายราคะ และหลายราคะหาไม่ยากการได้บวชเรียนในพระพุทธศาสนาไม่ว่าจะเป็นการบวชเณร หรือบวชพระก็ตาม เมื่อบวชแล้วก็จะมียานิสงส์แรงส่งผ่านมาถึงผู้เป็นพ่อและแม่คนชาวเมืองเหนือแต่เดิม จึงจัดพิธีบวชเณร หรือเรียกกันว่า บวชลูกแก้ว มีพิธีการอย่างใหญ่โตยิ่งกว่าการบวชพระซึ่งแม้กระทั่งทุกวันนี้พิธีบวชลูกแก้วก็ยังเป็นที่นิยมของคนเมืองเหนือ

ชีวิตในบรรพชา

การเข้าร่วมกาสาวพัตรบวชเป็นสามเณรในพระพุทธศาสนาสามเณรฟ້าร้อง นายควาย ผู้เป็นบิดาได้นำเด็กชายฟ້าร้องลูกชาย ไปหาพระครูบาชัฒติยะ ณ วัดบ้านปาง ในสมัยนั้นวัดบ้านปางอยู่ติดเชิงเขา เพื่อขอให้พระครูบาชัฒติยะจัดการบวชให้กับเด็กชายฟ້าร้องไม่ต้องสงสัยเลยว่า จะดีใจเพียงใด ที่จะได้บวชเรียนสมใจปรารถนามาตั้งแต่แรก^๖

ดังนั้นเมื่อท่านอายุได้ ๑๘ ปี แห่งชีวิตทางโลกสิ้นสุดลง เด็กชายฟ້าร้อง หรือ อินตาเพื่อน ได้ก้าวขาเข้าสู่อาณาจักรแห่งร่มกาสาวพัตรบวชเป็นสามเณรอันบริสุทธิ์ของพระพุทธศาสนา ตลอดชีวิตตั้งแต่ได้เข้าอยู่ได้ผ้าเหลืองเป็นสามเณร ไม่เคยเบียดเบียนผู้ใดให้ได้รับความเดือดร้อน ไม่เคยฆ่าสัตว์ ไม่เคยไปยุ่งเกี่ยวกับทางโลก ฉะนั้นจึงก้าวเข้าสู่ร่มเงาแห่งพระพุทธศาสนาด้วยความบริสุทธิ์อย่างยิ่ง สามเณรฟ້าร้อง หรือ อินตาเพื่อน ได้ใช้ชีวิตในทางธรรมนั้น ก็ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนอย่างหนัก สมัยนั้นยังหาผู้รู้ภาษาไทยที่จะสอนหนังสือไทยได้ยาก โดยเฉพาะในชนบทบ้านป่าอย่างบ้านปาง

สามเณรฟ້าร้อง จึงเริ่มเรียนหนังสือ ด้วยอักษรพื้นเมืองที่ปรมาจารย์ได้จารึกไว้ ด้วยใบลาน แต่โบราณมา พร้อมกับศึกษาภาษาบาลีสันสกฤต ซึ่งจะเป็นหนทางเปิดสู่การศึกษาพระธรรมคำสอนต่างๆ สามเณรฟ້าร้องเป็นสามเณรที่ขยัน สิ่งนี้ที่พระครูบาชัฒติยะได้เล็งเห็นความมุมานะ จึงเกิดความเอ็นดูยิ่งนักเข้าสู่ ๑ ปีผ่านไปสามเณรฟ້าร้องกับการเจริญวัย ก็สามารถอ่านเขียนภาษาไทยพื้นเมือง เรียนรู้อักษรโบราณ เริ่มแตกฉานในภาษาบาลีและสันสกฤต ในตำราพระธรรมคำสั่งสอนในสมัยนั้น ล้วนแต่จารึกไว้ด้วยอักษรพื้นเมือง บาลี สันสกฤตทั้งสิ้น^๗

ครูบาชัฒติยะท่านเก่งในด้านวิปัสสนากรรมฐานได้เห็นว่าสามเณรฟ້าร้องสนใจศึกษา จึงเริ่มสอนวิปัสสนากรรมฐานให้ ทั้งๆ ที่ยังเป็นสามเณรอยู่แทบจะทุกวัน เมื่อสามเณรฟ້าร้องว่างจากการเรียนหนังสือแล้ว ก็มักจะเดินขึ้นไปบนยอดเขา อันอยู่เหนือวัดบ้านปางขึ้นไป ซึ่งบนยอดเขา

^๖ สิงฆะ วรรณสัย, สารประวัติครูศรีวิชัย นักบุญแห่งลานนาไทย, (เชียงใหม่ : ศูนย์หนังสือเชียงใหม่, ๒๕๒๒), หน้า. ๑๐.

^๗ วิ.ม.หา. (ไทย) ๑/๑/๔๘๔.

แห่งนั้นเป็นที่ร่มรื่น มีหมูปันธุ์ไม้น้อยใหญ่ขึ้นเป็นดง อยู่บนที่ราบยอดเขาเหมือนปลีกล้วย^๘ สามเณรฟ້าร้องขึ้นไปฝึกวิปัสสนาเข้าสู่ ๒ ปี กว่าๆ ผ่านไปสามเณรฟ້าร้องมีอายุครบบวช จึงกลับไปหาโยมบิดามารดาและแจ้งว่า จะขออุปสมบทเป็นพระภิกษุต่อ ซึ่งก็ได้รับอนุญาต ปี พ.ศ. ๒๔๔๒ สามเณรฟ້าร้องก็ได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุ ณ วัดบ้านปาง อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นถิ่นกำเนิดโดยมีครูบาสมณะ แห่งวัดบ้านโง้งหลวงเป็นพระอุปัชฌาย์ แต่ไม่ปรากฏว่า พระกรรมวาจาจารย์เมื่ออุปสมบทแล้ว ภิกษุฟ້าร้องได้มีฉายานามว่า สิริวิชัย แต่ชาวบ้านปางเรียกกันอย่างคุ้นเคยว่า พระศรีวิชัย คือเหตุการณ์หลังจากที่เกิดได้ ๒๑ ปี

ชีวิตการอุปสมบท

พระครูบาชัฒติยะ อาจารย์องค์แรกของพระศรีวิชัย ครูบาชัฒติยะเจ้าอาวาสวัดบ้านปางท่าน มีจิตเมตตา ปรานีต่อพระศรีวิชัยเป็นอย่างยิ่ง เพราะหลังจากที่ครูบาชัฒติยะได้ถ่ายทอดวิชาความรู้ ต่างๆ ให้จนหมดสิ้นแล้ว ครูบาชัฒติยะได้พิจารณาเห็นว่าพระภิกษุอย่างพระศรีวิชัย เป็นพระภิกษุหายากยิ่ง เพราะมีความสมณะ รักสันโดษ ประพฤติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด ยิ่งกว่าพระภิกษุรูปใดที่ท่านเคยพบเห็นมาก่อน ถ้าหากว่าพระศรีวิชัยได้ศึกษาร่ำเรียนมากกว่า จะเป็นประโยชน์แก่สังคมอย่างยิ่ง ครูบาชัฒติยะเห็นควรที่จะนำพระศรีวิชัยไปศึกษาร่ำเรียน ในสมัยนั้นมีสำนักของพระครูบาอุปละ แห่งวัดดอยเต่า ซึ่งปัจจุบันอยู่ในเขตตำบลทาทุ่งแฝง อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน มีชื่อเสียงเลื่องลือว่าเป็นนักวิปัสสนากรรมฐานที่เก่งที่สุดในยุคนั้น ครูบาอุปละมีวิชาอาคม เป็นที่เคารพยกย่องของผู้คนทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นคนเมือง หรือชาวป่าเขาเขาก็เป็นสานุศิษย์ของพระครูบาอุปละเป็นจำนวนมาก^๙

ต่อมาพระครูบาชัฒติยะจึงคิดสนับสนุน พระศรีวิชัยให้ไปร่ำเรียนวิปัสสนากรรมฐาน และจากครูบาอุปละ ได้รับทราบเจตนาดีของอาจารย์ก็เป็นปลื้ม นำข่าวเรื่องนี้ไปแจ้งแก่โยมบิดามารดา พร้อมกับขอลาไปศึกษาต่อที่วัดดอยเต่า^{๑๐}

พระศรีวิชัย จึงได้เดินทางออกจากวัดบ้านปาง มุ่งหน้าสู่ตำบลทาทุ่งแฝง ถึงอำเภอแม่ทา ในสมัยนั้นปี พ.ศ. ๒๔๔๒ เป็นครั้งแรกที่เดินทางออกจากบ้านปางถิ่นมาตุภูมิ และไม่ปรากฏในหนังสือเล่มใด ถึงพระศรีวิชัยว่า เคยเดินทางไปพ้นจากบ้านปาง ไม่ว่าจะเป็นสมัยเด็กที่ยังมีชื่อว่า เด็กชายฟ້าร้อง ในสมัยนั้นการเดินทางจากบ้านปาง ตำบลแม่ต๋น อำเภอเถลี จังหวัดลำพูนไปยังกิ่ง

^๘ วิ.ป.อ. (ไทย) ๘/๓๘๑/๓๒๑.

^๙ อุดม รุ่งเรืองศรี ปรีวรรต, ไตรภูมิฉบับล้านนา (เชียงใหม่: หน่วยส่งเสริมศิลปศึกษาและวัฒนธรรม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๒๔), หน้า ๕.

^{๑๐} ขุ.ชา.สตุตติ. (ไทย) ๒๕/๕๒๕/๓๒๔.

อำเภอแม่ทา ถึงแม้จะอยู่ในเมืองเดียวกันคือลำพูนก็ตาม ต้องเดินด้วยเท้า และเกวียน รอนแรมไปในป่า ขึ้นเขาหลายราตรี กว่าจะถึงวัดคอดยเต ของครูบาอุปละ ณ ที่วัดคอดยเต พระศรีวิชัยได้พบปะเพื่อนพระภิกษุจำนวนหลายรูป ที่มาร่ำเรียนศึกษากับครูบาอุปละ วัดคอดยเตเป็นวัดเก่าแก่ และใหญ่มิชื่อเสียงมานาน ผิดกับวัดบ้านปาง ที่เปรียบเสมือนสำนักสงฆ์ วัดคอดยเต วัดเป็นวัดดังกล่าวไม่นานต่อมาก็สามารถชนะจิตใจครูบาอุปละ แห่งสำนักวัดคอดยเต ได้ด้วยความขยันหมั่นเพียรศึกษาร่ำเรียนวิชาต่างๆ อย่างตั้งอกตั้งใจ ครูบาอุปละเจ้าสำนักสนใจ และรักใคร่ในตัวพระศรีวิชัยกว่าศิษย์อื่นๆ และได้ถ่ายทอดวิชาให้เต็มที่ครูบาอุปละนับได้ว่าเป็นอาจารย์รูปที่ ๒ ของพระครูบาศรีวิชัย และครูบาอุปละก็เป็นอาจารย์องค์สุดท้ายด้วย เพราะหลังจากนี้แล้ว ไม่ปรากฏว่าพระศรีวิชัยได้ไปศึกษาวิชาอื่นใด จากอาจารย์องค์ใดองค์หนึ่ง สามารถมีชื่อเสียงเกียรติคุณเป็นที่รำลือ เพราะการประพฤติปฏิบัติตามแนวทางที่ท่านพิจารณาเห็นว่าถูกต้อง ด้วยตัวเองพระศรีวิชัยร่ำเรียนอยู่สำนักครูบาอุปละ ประมาณ ๑ ปี ก็ศึกษาวิชาของอาจารย์จนหมดสิ้น จึงได้อำลาครูบาอุปละกลับวัดบ้านปางเมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๔๔๔ พร้อมวิชาความรู้ต่างๆ และระเบียบวินัยสงฆ์^{๑๑}

๒.๑ วิธีปฏิบัติตนของพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย

ปฏิบัติชอบและเป็นผู้มีศีลาจารวัตรทั้งดงามเคร่งครัด โดยที่ท่านงดการฉัน หนาก เมี่ยง บุหรี่ โดยสิ้นเชิง ท่านงดฉันเนื้อสัตว์ตั้งแต่เมื่ออายุได้ ๒๖ ปี และฉันอาหารเพียงมือเดียว ซึ่งมักเป็นผักต้มใส่เกลือกับพริกไทยเล็กน้อย บางทีก็ไม่ฉันข้าวทั้ง ๕ เดือน คงฉันเฉพาะลูกไม้ห้วมันเท่านั้น นอกจากนี้ท่านยังงดฉันผักตามวันทั้ง ๘ คือ วันอาทิตย์ ไม่ฉันผักแพง^{๑๒} วันจันทร์ ไม่ฉันแตงโมและแตงกวา, วันอังคาร ไม่ฉันมะเขือ, วันพุธ ไม่ฉันใบแมงลัก, วันพฤหัสบดี ไม่ฉันกล้วย, วันศุกร์ ไม่ฉันเตา (อ่าน"เตา"-สาหร่ายน้ำจืดคล้ายเส้นผมสีเขียวชนิดหนึ่ง), วันเสาร์ ไม่ฉันบอน นอกจากนี้ผักที่ท่านจะไม่ฉันเลยคือ ผักบุ้ง ผักปลอด ผักเปลว ผักหมากขี้กา ผักจิก และผักเหือด-ผักอี (ใบไม้เลียบอ่อน) โดยท่านให้เหตุผลว่า ถ้าพระภิกษุสามเณรรูปใดงดได้ การบำเพ็ญกัมมัฏฐานจะเจริญก้าวหน้า ผิวพรรณจะเปล่งปลั่ง ชาติทั้ง ๔ จะเป็นปกติ ถ้าชาวบ้านงดเว้นแล้วจะทำให้การถือคณาอาคมดีนัก^{๑๓}

^{๑๑} จรัส โฆษณานันท์, พระครูบาเจ้าศรีวิชัย อริยสงฆ์แห่งล้านนา, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่ ห้างหุ้นส่วนจำกัด มีเดีย เพรส, ๒๕๔๕๗), หน้า ๕๓.

^{๑๒} พ.ร.บ.อา.อ. (ไทย) ๒๘/๒๐๔๗/๕๐๓.

^{๑๓} วัดพระธาตุคอดยสุเทพราชวรวิหาร จังหวัดเชียงใหม่, (ประวัติครูบาศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนา ไทย : สุทินการพิมพ์, ๒๕๒๔), หน้า ๖๖.

๑) พระศรีวิชัย มีความปรารถนาที่จะบรรลุธรรมอันสูงสุดดังปรากฏจากคำอธิษฐานบารมีที่อธิษฐานไว้ว่า ตั้งปรารถนาขอให้ได้ถึงธรรมะ ยึดเหนี่ยวเอาพระนิพพานสิ่งเดียว และมักจะปรากฏความปรารถนาดังกล่าวในตอนท้ายของคัมภีร์ไบบลานที่ท่านสร้างไว้ทุกเรื่อง อีกประการหนึ่งที่ทำให้พระศรีวิชัย เป็นที่รู้จักและอยู่ในความทรงจำของชาวล้านนา คือการที่ท่านเป็นผู้นำในการสร้างทางขึ้นสู่วัดพระธาตุคอกยสุเทพโดยพลังศรัทธาประชาชนเป็นจำนวนมาก ทั้งกำลังกายและกำลังทรัพย์ ซึ่งใช้เวลาสร้างเพียง ๕ เดือนเศษ โดยไม่ใช้งบประมาณของรัฐ แต่เรื่องที่ทำให้ พระศรีวิชัย ระยะเวลาแรกนั้นเกิดเนื่องจากการที่ท่านต้องอธิการณ์ ซึ่งระเบียบการปกครองสงฆ์ตามจารีตเดิมของล้านนานั้นให้ความสำคัญแก่ระบบหมวดอุโบสถ หรือ ระบบหัวหมวดวัด มากกว่า และการปกครองก็เป็นที่ไปในระบบพระอุปัชฌาย์อาจารย์กับศิษย์

พระอุปัชฌาย์รูปหนึ่งจะมีวัดขึ้นอยู่ในการดูแลจำนวนหนึ่งเรียกว่าเจ้าหมวดอุโบสถ โดยคัดเลือกจากพระที่มีผู้เคารพนับถือและได้รับการยกย่องว่าเป็น ครูบา ซึ่งหมายถึงพระภิกษุที่ได้รับความยกย่องอย่างสูง จึงได้ชื่อต่อมาว่า พระครูบาศรีวิชัย ซึ่งมีชื่อเสียงอยู่ในขณะนั้นจึงอยู่ในตำแหน่งหัวหมวด พระอุปัชฌาย์ โดยฐานะเช่นนี้ พระครูบาศรีวิชัย จึงมีสิทธิตามจารีตท้องถิ่นที่จะบวชกุลบุตรได้ ทำให้ จึงมีลูกศิษย์จำนวนมาก และลูกศิษย์ได้เป็นฐานกำลังที่สำคัญของพระครูบาศรีวิชัย ในการดำเนินกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมสาธารณประโยชน์ เป็นแนวร่วมในการต่อต้านอำนาจจากกรุงเทพมหานคร

๒) พระครูบาศรีวิชัย ท่านมีความปรารถนาที่จะบรรลุธรรมอันสูงสุดดังปรากฏจากคำอธิษฐานบารมีที่ท่านได้อธิษฐานไว้ว่า “ตั้งปรารถนาขอให้ได้ถึงธรรมะ ยึดเหนี่ยวเอาพระนิพพานสิ่งเดียว” และมักจะปรากฏความปรารถนาดังกล่าวในตอนท้ายของคัมภีร์ไบบลานที่ท่านสร้างไว้ประการหนึ่งที่ทำให้ท่านนั้นเป็นที่รู้จักอยู่ในความทรงจำของชาวล้านนา คือ ท่านเป็นผู้นำในการสร้างทางขึ้นสู่วัดพระธาตุคอกยสุเทพ โดยมีพลังศรัทธาของมวลชนจำนวนมากร่วมจิตร่วมใจร่วมกาย และกำลังทรัพย์ ซึ่งใช้เวลาเพียง ๕ เดือนเศษ โดยไม่ใช้งบประมาณจากรัฐบาลสักบาทเดียว แต่เรื่องที่ทำให้พระครูบาศรีวิชัย ท่านเป็นที่รู้จักกันใน ระยะเวลาแรกนั้นเกิดเนื่องจากการที่ต้องอธิการณ์ ซึ่งเป็นระเบียบการปกครองสงฆ์ตามจารีตประเพณี เดิมของล้านนานั้นให้ความสำคัญแก่ระบบอาวุโส หรือ ระบบหัวหมวดวัด มากกว่า และการปกครองก็เป็นที่ไปตามระบบพระอุปัชฌาย์อาจารย์กับศิษย์ ซึ่งพระอุปัชฌาย์รูปหนึ่งจะมีวัดขึ้นอยู่ในการดูแลจำนวนหนึ่งเรียกว่าเจ้าหมวดอุโบสถ โดยคัดเลือกจากพระที่มีผู้เคารพนับถือและได้รับการยกย่องว่าเป็น “ครูบา” หมายถึง พระภิกษุที่ได้รับความยกย่องสูง ดังนั้นพระครูบาศรีวิชัย มีชื่อเสียงอยู่ในขณะนั้นจึงอยู่ในตำแหน่งหัวหมวด พระอุปัชฌาย์ โดยฐานะเช่นนี้ ท่านจึงมีสิทธิตามจารีตท้องถิ่นที่จะบวชกุลบุตรได้ ทำให้ท่านมีลูก

ศิษย์เป็นจำนวนมาก และลูกศิษย์เหล่านี้ก็เป็นฐานกำลังที่สำคัญในการดำเนินกิจกรรมทางศาสนา และกิจกรรมสาธารณประโยชน์ อีกทั้งยังเป็นแนวร่วมในการต่อต้านอำนาจจากกรุงเทพมหานคร เมื่อเกิดกรณีขัดแย้งขึ้นในเวลาต่อมา^{๑๔}

๓) พระสงฆ์ ในล้านนา มีแนวปฏิบัติที่หลากหลาย เนื่องจากการจำแนกพระสงฆ์ตามจารีตท้องถิ่นออกถึง ๑๘ นิกาย และในแต่ละนิกาย และในแต่ละนิกายน่าจะหมายถึงกลุ่มพระสงฆ์ที่เป็นสายอุปัชฌาย์สืบกันมาในแต่ละท้องถิ่นที่มีอำนาจปกครองในสายของตนโดยผ่านความคิดเห็นระบบครูกับศิษย์และนอกจากนี้นิกายต่างๆ นั้นยังเกี่ยวข้องกับชื่อของเชื้อชาติอีกด้วย เช่น นิกายเชียงใหม่ นิกายจีน (เผ่าไทจีน / จีน) นิกายยอง (จากเมืองยอง) เป็นต้น

ครั้งเมื่อพระครูบาศรีวิชัย ได้ศึกษากับครูบาละมีปฏิปทาและครูบาวัดคอยคำได้ศึกษาต่อจากครูบาสมณะผู้หนึ่งเป็นอุปัชฌาย์ อีกครั้ง ก่อนจะได้เดินทางกับคู่บ้านปางด้วยความสะดวกและเริ่มบำเพ็ญเพียรภาวนาตามแนวทางที่ได้ ร่ำเรียนจากครูอาจารย์มา นอกจากวัตรปฏิบัติของพระครูบาศรีวิชัยได้เสริมบุคลิกความน่าเลื่อมใสขึ้นบางครั้งได้ออกธุดงค์หาความวิเวกตามป่าตามเขา อันเป็นลักษณะจารีตของสงฆ์สายวัดป่า

เมื่อคุณลักษณะที่พิเศษเสริมให้พระครูบาศรีวิชัย โดยเด่นขึ้นมาเหนือพระสงฆ์รูปอื่นเกิดขึ้นภายหลังจากการได้รับการศึกษาเล่าเรียนจากสำนักสงฆ์สายอรัญญวาสี นอกเหนือจากการธุดงค์วัตร ซึ่งมีผลสืบเนื่องถึงความสัมพันธ์ระหว่างพระศรีวิชัยกับชาวเขา เช่น กลุ่มกะเหรี่ยง ที่ให้ความเลื่อมใสในพฤติกรรมที่แสดงออก เป็นจุดที่น่าสนใจที่วิเคราะห์ความคิดได้ทันที ซึ่งมีปฏิปทาที่งดงามน่าเลื่อมใสของพระครูบาศรีวิชัย^{๑๕}

ท่านได้ยึดถือปฏิบัติในแนวนิกายเชียงใหม่ผสมกับนิกายยอง ที่มีแนวปฏิบัติบางอย่างที่แตกต่างจากนิกายอื่นๆ คือ การนุ่งห่มที่เรียกว่า กุมผ้าแบบรดอก สวมหมวก แขนงลูกประคำ ถือไม้เท้าและพัด ซึ่งยึดธรรมเนียมจากวัดคอยแต่ โดยอ้างว่าสืบวิธีการมาจากลังกา การที่ท่านถือว่าท่านมีสิทธิ์ที่จะบวชกุลบุตรได้ตามจารีตถือปฏิบัติมาแต่เดิม ทำให้ขัดกับพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.๑๒๑ (พ.ศ.๒๔๔๖) เพราะในพระราชบัญญัติดังกล่าวกำหนดว่า “พระอุปัชฌาย์ที่จะบวชกุลบุตรได้ ต้องได้รับการแต่งตั้งตามระเบียบการปกครองของสงฆ์จากส่วนกลางเท่านั้น” โดยถือเป็นหน้าที่ของเจ้าคณะแขวงนั้นๆ เป็นผู้คัดเลือกผู้ที่ควรเป็นอุปัชฌาย์ได้ และเมื่อคัดเลือกได้แล้วจึงจะนำชื่อเสนอเจ้าคณะผู้ใหญ่ในกรุงเทพมหานคร เพื่อดำเนินการแต่งตั้งต่อไป การจัดระเบียบการปกครองใหม่ของคณะสงฆ์กรุงเทพมหานคร ถือเป็นการสลายจารีตเดิมของพระสงฆ์ล้านนาอย่าง

^{๑๔} พ.ช.อ.ส.ด. (ไทย) ๒๓/๔๕/๔๐๓.

^{๑๕} ผลงานของ Stanley tambliah, the Buddhist Saints of the forest and the cult of amulets, Cambridge university press, ๑๙๘๔), p. ๓๐๓.

ได้ผล องค์การพระสงฆ์ล้านนาได้เริ่มสลายตัวลงทีละน้อยเพราะอย่างน้อยความขัดแย้งต่างๆ ที่เกิดขึ้นกันระหว่างพระสงฆ์ในล้านนา ดังกรณีความขัดแย้งระหว่างพระครูบาศรีวิชัยกับพระครูมหารัตนกรเจ้าคณะแขวงลื้อ อ.ลื้อ จ.ลำพูน^{๑๖}

ตั้งจะอธิฐาน

พระครูบาศรีวิชัย การตั้งตั้งจะ อธิฐานของพระครูบาศรีวิชัย มีในถึงการสำเร็จเป็นพระพุทธรูปเจ้าด้วย การตั้งอธิฐานภาวนาพระครูบาศรีวิชัย นับว่ามีความสำคัญมิใช่น้อย เพราะได้แสดงนัยบางอย่างออกมา ซึ่งดูเหมือนว่า จะสอดคล้องกับบุคลิกภาพของผู้ที่ จะถูกยกย่องว่าเป็น “ตนบุญ” ในภายหลัง ดังจะเห็นจากการอธิฐานบารมี ที่ได้จากไว้ท้ายคัมภีร์ไบลาน อันเป็นกิจกรรมของพระล้านนาที่มักจะปฏิบัติกันมา และในการจารไบลานตอน ได้แสดงให้เห็น ความปรารถนาโดยส่วนตัว ที่จะบรรลุถึงพระสัมโพธิญาณตรัสรู้เป็นพระพุทธรูปเจ้าอีกองค์หนึ่ง ดังปรากฏในท้ายไบลานทุกผู้ที่ได้จารขึ้น ชาดกเรื่อง อุสาบารส กัมมพัชรมมอุสาบารมี ๕ ผู้คน ข้าพระบาศรีวิชัย เกิดมาปีเบิกยี (ปีขาล) จ.ศ. ๒๑๔๐ ลำดับมาจนถึงปีระวายุยี่ จุลศักราช ๑๒๘๘ ตัว พุทธศักราช ๒๔๖๕ ข้าพเจ้ามีศรัทธาพร้อมไปด้วยศรัทธา^{๑๗}

การตั้งตั้งจะอธิฐาน ในกรณีของพระครูบาศรีวิชัย เพื่อบรรลุพระสัมโพธิญาณดังกล่าวข้างต้น นอกจากจะแสดงเจตจำนงไว้ในคัมภีร์ไบลานแล้ว เมื่อเวลาบำเพ็ญวิปัสสนากรรมฐานยังคงปรากฏแนวคิด จะพบจากคำภาวนาในหนังสือ กัมมัญฐานได้รวบรวมไว้ เช่น การเข้านิโรธสมบัติว่ายาวจรเข้าตนจักเข้านิโรธสมบัติ เหมือนดังพระพุทธรูปเจ้า และพระปัจเจกโพธิสัตว์เจ้าแลพระอรหันต์ทั้งหลายนั้น บัดนี้ผู้ข้าก็มากระทำยังครองธุดงค์วัตร ๑๓ ก็หากบัวมวดแล้วแล บัดนี้ข้าจักรปลงไว้เหนือหัวแห่งข้าพเจ้าก่อนแล้ว ข้าพเจ้าจักขอเข้านิโรธสมบัติธัมมเจ้าดวงประเสริฐ^{๑๘}

แนวคิด ข้อวัตรปฏิบัติของพระครูบาศรีวิชัย จึงส่งเสริมลักษณะอันน่าเลื่อมใส แก่ประชาชน โดยเฉพาะชาวพื้นเมืองและกลุ่มชาวเขาในบริเวณนั้น ซึ่งจะยอมรับนับถือ “ตนบุญ” เป็นกลุ่มแรก ได้กล่าวถึงลักษณะของ “ผู้มีบุญ” ไว้ว่าคือบุคคลที่ถือว่าเป็นผู้มีบุญ ต้องได้รับบุญมาแต่ชาติปางก่อน และผลบุญนี้จะยังประโยชน์สุขและสามารถแบ่งปัน ให้กับผู้อื่นที่เชื่อถือนุคคลนั้น

^{๑๖} เจ้าสุริยวงศา วัชรส, ประวัติท่านพระสิริชัยวัดบ้านปาง, (เชียงใหม่: โรงพิมพ์อเมริกัน, ๒๔๗๒), หน้า ๖.

^{๑๗} สิงพะ วรรณสัย, ปรีวรรค, สารประวัติครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย, หน้า บทนา.

^{๑๘} พระศรีวิชัยฯ ษะนะภิกขุ รวบรวม, กัมมัญฐานรวม, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (เชียงใหม่: มปท. ๒๕๓๒), หน้า ๑๕-๑๖.,

ขณะเดียวกัน “ผู้มีบุญ” ต้องแสดงบุคลิก และคุณสมบัติพิเศษที่ทำให้ผู้อื่นคิด หรือเห็นว่า ผู้มีบุญมีอำนาจแตกต่างจากบุคคลสามัญทั่วไป นอกจากนี้ผู้มีบุญสามารถที่จะนำบุญมาช่วยเหลือผู้ที่แวดล้อมได้ในชาตินี้ แนวคิดนี้ลักษณะคล้ายคลึงกับความคิดเรื่อง “พระโพธิสัตว์” ซึ่งหมายถึงผู้บรรลุพระโพธิญาณ^{๑๕}

การปรากฏขึ้นของ “ตนบุญ” ในคติความเชื่อของชาวล้านนา ซึ่ง ถูกนำมาใช้กับบรรดาลูกศิษย์ กล่าวคือในคติความเชื่อสืบทอดมาในสายลูกศิษย์ของพระครูบาศรีวิชัย และของครูบาวงศ์ ได้กล่าวถึงความเชื่อนี้ว่า ในยุคของพระโคตมก่อนจะครบ ๕,๐๐๐ ปี ซึ่งจะเป็นยุคที่ศาสนาเสื่อม เทวดาจะนิมนต์ผู้แทนจากสวรรค์คล้ายกับพระศรีอาริย์ลงมาโปรดสัตว์ทุก ๆ ๕,๐๐๐ รวม ๕ องค์ โดยปรากฏทางทิศตะวันตก ๑ องค์ ทิศตะวันออก ๑ องค์ และที่ จ.ลำพูน ๒ องค์^{๑๖}

๒.๒ การทำนุบำรุงวัดศาสนสถานของพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย

พระครูบาศรีวิชัย มีแนวคิดเรื่องการเดินทางไปบูรณะปฏิสังขรณ์ซากปรักหักพังของศาสนสถานยังที่ต่างๆ มีลักษณะการอนุรักษ์รักษาแห่งจารีตล้านนาคั้งเดิม แนวคิดนี้น่าจะเกี่ยวข้องการสะสมบุญเพื่อบรรลุเป็นพระโพธิสัตว์เจ้า การจาริกแสวงบุญในพื้นที่ต่างๆ ของล้านนา พระครูบาศรีวิชัย จึงเปรียบเทียบการเที่ยวแสวงหาจักรวาลพุทธศาสนา หรือ “พุทธภูมิ”^{๑๗}

“พุทธภูมิ” โดยทั่วไปหมายถึง “นิพพานสถานนะ” ซึ่งเป็นสถานะชีวิตที่อยู่เหนือสภาวะแบบเวียนว่ายตายเกิดไม่สิ้นสุด จำแนกได้ ๓ สถานะ ได้แก่ ถามภูมิ และอรุณภูมิ รวมเรียกว่า “ไตรภูมิ” มีข้อน่าสังเกตแต่แนวความคิดพระครูบาศรีวิชัยในการเดินทางไปบูรณะปฏิสังขรณ์อยู่ ๒ ประการ คือ การแสดงนิมิตและเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของสถานที่ที่ท่านได้เดินทางไปบูรณะ^{๑๘}

๑) การแสดงนิมิต หมายถึงการนั่งกรรมฐานบรรลุปฐมฌานหรือนิมิต โดยตั้งสัจจะอธิฐาน ถ้าปรากฏเห็นภาพในนิมิตแสดงให้เห็นว่าผู้เห็นมีบุญสมภาร การที่ประสบความสำเร็จในการเป็นผู้นำในการบูรณะปฏิสังขรณ์สิ่งต่างๆ ส่วนหนึ่งก็มาจากการเชื่อตามศรัทธาพระครูบา

^{๑๕} Charles f. keyes, Wthe power of merit, the Buddhist Association of thai land, ๖ may, ๑๙๗๓ pp. ๔๘-๔๙,

^{๑๖} บทสัมภาษณ์ : ครูบาวงศ์, วัดพระบาทห้วยต้ม อ.ลี้ จ.ลำพูน อ้างจากชึกษารุ ทานาเบ, หน้า ๑๕๕,

^{๑๗} พระอภิชัยชาวปี, ตำนานโยนกโลก อ่านแปลโดยพ่อน้อยฝน บ้านผาหมาม ต.ป่าไผ่ อ.ลี้ จ.ลำพูน ๒๑ สิงหาคม ๒๕๓๐,

^{๑๘} อุดม รุ่งเรืองศรี ปรวิวรรต, ไตรภูมิฉบับล้านนา (เชียงใหม่: หน่วยส่งเสริมศิลปศึกษาและวัฒนธรรม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๒๔), หน้า ๖๕.

ศรีวิชัย เห็นนิมิตว่าจะกระทำการสำเร็จ งานนั้นก็จะบรรลุผลสำเร็จทุกครั้งในการนั่งวิปัสสนากรรมฐาน พระครูบาศรีวิชัยจะอธิฐานบารมี^{๒๓}

๒) การเจริญภาวนาเชื่อว่าบุญให้รู้มีบุญ ควรทรงกัมมัฏฐาน ภาวนากัมมัฏฐาน ว่า “**ภู่อัคคะคุรังอังคุ ภู่อัคคะปรัังอังคุ**” บริกรรมไปเรื่อย ๆ ให้นับลูกประจำได้ด้วย ให้ได้ ๑๐๘ ลูกประจำ ภาวนาให้มีใจเลื่อมใสแท้ให้ตั้งสัจจะอธิฐานเอานิมิตเกิด ถ้าเห็นต้นดอกและตึกกุฏิ วิหาร หอโรง เจดีย์ก็ดี หันรูปพระเจ้าพระธรรมกิติ ก็แม่ของเราได้สร้างมาจริง หากเห็นแสงพระอาทิตย์ พระจันทร์ อย่างนี้ก็เพราะบุญสมภารเราแก่กล้าแก่แลด้วยการแสดงบุคลาธิษฐานดังกล่าว แสดงให้เห็นลักษณะพิเศษ พระครูบาศรีวิชัย เป็นผู้มีบุญ เพราะผู้มีบุญบารมี จึงจะเห็นนิมิตได้ พระครูบาศรีวิชัยได้แสดงนิมิต การเดินทางไปบูรณะของพระครูบาศรีวิชัย จึงนับว่าเป็นการบำเพ็ญบุญที่ยิ่งใหญ่ของ พระอริยะสงฆ์ ล้านนาแก้วได้ จะเปรียบได้กับการเดินธุดงค์ทั่วเขตวัฒนธรรม ล้านนา เพื่อเป็นการสะสมบุญอย่างหนึ่งที่พระครูบาศรีวิชัย ได้ทำไว้เป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับนักบุญ ดังกล่าวไว้ในประวัติพระครูบาศรีวิชัยการเดินทางไปบูรณะปฏิสังขรณ์ วัดศาสนสถานต่างๆ เหล่านี้ นับเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ ซึ่งเป็นความเคลื่อนไหวทางพระพุทธศาสนา อาจเรียกได้ว่าเป็นการ แสดงออกด้านปฏิบัติการอันเป็นอุดมคติของ “ตนบุญ” ที่จะช่วยเหลืออุปัถุมะเจ้าพระพุทธรูป อีกรูปแบบหนึ่ง ในการจาริกแสวงบุญ ไปฟื้นฟูศาสนสถาน^{๒๔}

ชาวล้านนาตลอดระยะเวลาอันยาวนานของการกำเนิดชีวิต ไร่อย่างลึกซึ้ง และฝังอยู่ในหัวใจ ของท่านได้เพิ่มคุณค่าแห่งชีวิต ด้วยการบำเพ็ญบารมีธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งในยุคสมัยที่พระครูบาศรีวิชัยได้บำเพ็ญเนกัมมะบารมีอยู่วัดจอมสะหรีทรายมูลบุญเรืองบ้างปาง ท่ามกลางหุบเขาในเขตเมืองลี จังหวัดลำพูน วิถีชีวิตในทางธรรมพระครูบาศรีวิชัย เป็นที่น่าสังเกตการณ์กำเนิดมาของนักบุญแห่งล้านนาไทย และการประสูติของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส สมเด็จพระสังฆราชเจ้า ซึ่งพระองค์ทรงเป็นองค์พระสิทธิประสาทให้ศาสนธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า จัดหมวดข้อธรรมวินัย สำหรับนักศึกษาได้เรียนเป็นชั้นธรรมตรี, โท, และเอก พระองค์ทรงมีพระปรีชาสามารถทรงวิเคราะห์พุทธวจนะ หรือ

^{๒๓} เจ้าสุริยวงค์ วโรตต, ประวัติท่านพระศรีวิชัย วัดบ้านปาง, หน้า ๔-๕.,

^{๒๔} อนุวิทย์ เจริญศุกกุล, “เอกลักษณ์ของงานสถาปัตยกรรมล้านนาไทย, การศึกษาเพื่อการสร้างสรรค์วัดพระธาตุลำปางหลวง” ในสัมมนาล้านนาศึกษาลิลปกรรม, (เชียงใหม่ : ศูนย์ส่งเสริมศิลปกรรมวิทยาลัยครู เชียงใหม่, ๒๕๒๕), หน้า ๘๓.

ข้อความความแห่งอรรถาถาที่สุขุมลึกล้ำหรือที่แฝงไว้ในรูปเรื่องอุปมาอุปมัย แม้ด้วยนัยยะแห่งปริมัตถ์ พระองค์ทรงกล่าวนิพนธ์วิจารณ์ด้วย^{๒๕}

พระปรีชาญาณฉลาดยิ่งยากที่ปุถุชนธรรมดาสามัญจะกระทำได้ และพระองค์ทรงมีพระวิริยะ และทรงมีวิจารณ์ญาณเป็นยิ่งใครจะให้เห็นคณะสงฆ์ไทยประพฤติกปฏิบัติ เป็นอันหนึ่งอันเดียวแห่งสงฆ์สยาม ดังนั้นพระองค์ทรงได้ร่างบัญญัติคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ ทูลถวายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อทรงพระราชทานตราเป็นพระราชบัญญัติ ปกครองคณะสงฆ์ไทย มีการจัดตั้งสมณะศักดิ์ถวายแด่พระเถระเพื่อยึดถือปกครองกันตามลำดับชั้น นับตั้งแต่เจ้าคณะหมวด เจ้าคณะแขวง เจ้าคณะเมือง เจ้าคณะมณฑลขึ้นไปเป็นลำดับชั้น ซึ่งนับได้ว่าพระองค์ได้ปลูกฝังหลักวิชาการเป็นบรรทัดฐานแก่วงการคณะสงฆ์ไทย ให้ได้ศึกษาประพฤติปฏิบัติเป็นระเบียบ สะดวกแก่การศึกษาพระธรรมวินัย เป็นขั้นตอนตามอุปนิสัยตามภูมิปัญญา ซึ่งได้ถือเป็นหลักปฏิบัติอย่างเป็นทางการตราเป็นทางกราบเท่าทุกวันนี้^{๒๖}

สรุปเหตุการณ์ของพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย

การศึกษา พระครูบาศรีวิชัย เริ่มได้รับการศึกษาเมื่ออายุได้ ๑๗ ปี โดยเข้าเป็นลูกศิษย์คอยรับใช้และเรียนหนังสือ กับครูบาขัตติยะหรือครูบาแก่งแกระ ซึ่งเป็นพระสงฆ์ที่ได้เดินธุดงค์มาพักที่บ้านปาง ชาวบ้านปางจึงได้ช่วยกันสร้างกุฏิ และวิหารชั่วคราวให้ท่านอยู่ เพื่อสั่งสอนเด็กและชาวบ้าน จนกระทั่งอายุได้ ๑๘ ปี จึงได้บวชเป็นสามเณร โดยมีครูบาขัตติยะ เป็นอุปัชฌาย์ และต่อมาเมื่ออายุครบ ๒๑ ปี จึงได้อุปสมบท โดยมี ครูบาสมณะ วัดบ้านโฮ้ง จ.ลำพูน เป็นอุปัชฌาย์ มีฉายาว่า "สิริวิชัยภิกขุ " หรือพระสีวิไช " ได้รับการศึกษาตามแบบอย่างประเพณีล้านนาทั่วไป กล่าวคือนอกจากการศึกษาพระธรรมคัมภีร์ การอ่านเขียนซึ่งเป็นวิชาพื้นฐานโดยทั่วไปแล้ว ยังได้ศึกษาวิชาความรู้และศาสตร์ด้านอื่นๆด้วย ได้แก่ วิชาการแพทย์แผนโบราณ โหราศาสตร์ การก่อสร้าง เวทย์มนต์คาถาและวิชาป้องกันตัวต่างๆซึ่งเป็นแบบแผนการศึกษาที่มีวัดเป็นศูนย์กลางของศาสตร์และความรู้ด้านต่างๆ ตามแบบแผนและประเพณีของล้านนา

^{๒๕} วัดพระธาตุคอกสุเทพราชวรวิหาร จังหวัดเชียงใหม่, ประวัติการสร้างทางขึ้นคอกสุเทพและประวัติวัดพระธาตุคอกสุเทพ, : สุทินการพิมพ์(๒๕๕๒), หน้า ๑๐-๑๕.

^{๒๖} ธ. ธรรมรัตน์, ตามรอยธรรม นำทางบุญครูบาศรีวิชัย นักบุญยิ่งใหญ่ แห่งแผ่นดิน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บุ๊คเวิร์ม, ๒๕๕๒), หน้า ๔๓-๔๕.

๒.๓ คำสอนตามหลักพระพุทธศาสนาพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย

พระธรรมคำสอนเป็นความจริงบริสุทธิ์ ผู้ที่นั้นย่อมเล็งเห็นพระพุทธเจ้าได้ทุกเมื่อ แม้ว่าพระพุทธองค์ดับขันพระนิพพานไปแล้ว ผู้ใดได้ปฏิบัติตามธรรมที่ถูกต้อง ข้อปฏิบัติที่ให้พ้นทุกข์ได้ คือให้รักษาศีลบริสุทธิ์เสียก่อนแล้วสมาธิความตั้งมั่น ถ้ารักษาศีลบริสุทธิ์แล้วความตั้งมั่นแห่งสมาธิเพราะฉะนั้นปุณฺณทั้งหลายผู้แสวงหาความสุขได้ตัว จักพิจารณาศีลให้บริสุทธิ์ เมื่อศีลบริสุทธิ์แล้วสมาธิความตั้งมั่นก็จักบังเกิดมีมา แล้วให้เป็นปัญญาก็หากเกิดมีขึ้นและให้ระลึกลึกลงอยู่เสมอๆ ว่าไม่ใช่ตัว ไม่ใช่ตน เป็นธาตุทั้ง ๔ ขันธ์ทั้ง ๕ ทั้งอาการ ๓๒ ก็เป็นของโสโครก เป็นทุกข์ ตัวแก่ ตัวเจ็บ ตัวตาย ไม่ใช่ตัวตนที่จักติดตามไปในโลกหน้าได้ ให้เห็นแจ้งด้วยปัญญาตัวเองแน่อนลงไปแล้วจึงเป็นสมุทฺตประหารกิเลสหมดแล้ว จิตก็เป็นวิมุตติ หลุดพ้นจากความทุกข์^{๒๗}

พระอรหันตสมณจึงตั้งพระบาติตรัสไว้ว่า อะเสวนา จะพาราณัง สภาวะอันได้รู้จักพาลภายใน คือความโลภ ความโกรธ ความหลง ซึ่งเป็นต้นเหตุแห่งความทุกข์ และได้ลบล้างกับบั้นจิตนั้นจะเสวนา สภาวะอันได้ลบล้างกับแต่บั้นจิตนักปราชญ์ได้ฟังธรรมคำสอนแห่งพระพุทธเจ้า จนได้รู้จักพาลภายในอันเป็นเหตุแห่งความประมาท บุชาจะนิยานัง ขิยาอันได้ให้วัชฺชาพระพุทธเจ้า เอตังติวิหะ กัมมัง อันว่ากรรม ๓ ประการนี้พระพุทธเจ้าได้บำเพ็ญสร้าง มังการัง ก็เป็นมงคล อุตตะมัง อันอุดมดีตามดังกล่าวมานี้ พระพุทธเจ้าได้บำเพ็ญบริกรรมมาได้ ๔ อะสงไขยปลายแสนมหากัป จึงได้ตรัสรู้ธรรมวิเศษ รู้แจ้งเหตุที่เกิดทุกข์ รู้แจ้งเหตุบรรเทาทุกข์ รู้ดับทุกข์ รู้ทางปฏิบัติไปสู่แห่งความดับทุกข์ แล้ว ได้นำมาเทศนาให้มนุษย์ทั้งหลาย ได้รู้ทั่วเห็นจริง^{๒๘}

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า เมื่อเกิดมาพบคำสั่งสอนอันเป็นความบริสุทธิ์ ที่จักนำตัวให้พ้นจากทุกข์ได้ตั้งนั้น เป็นมหาลาภอันประเสริฐแล้ว เพราะว่าทรัพย์สมบัติทั้งหลายอันเป็นทรัพย์ภายนอกที่นำติดตัวไปไม่ได้นั้น ยังพากันเร่งแสวงหากันทั้งกลางวันและกลางคืน นี้นามพบธรรมคำสั่งสอนที่นำไปสู่ปฏิบัติให้พ้นจากทุกข์ในบัดนี้ไปตลอดถึงพระนิพพาน อันเป็นอริยะทรัพย์สำหรับติดตัวไปทุกพบทุกชาติ ประเสริฐกว่าทรัพย์สมบัติอันมีในโลกนี้หมื่นเท่าแสนเท่า นี่ก็เป็นโอกาสอันดีพิเศษสำหรับหมู่เราในชั่วชีวิต ซึ่งจักหาโอกาส หาความสงบบริสุทธิ์ให้ได้พบพระพุทธศาสนาที่ดียิ่งแล.

^{๒๗} พระศรีวิชัย สิริวิชัย, วัดพระสิงห์หลวงนพบุรีเชียงใหม่, (พิมพ์หนังสือกัมมัฏฐาน, ๑๐ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๓๒), หน้า ๒๓๑-๒๓๖.

^{๒๘} ครูบาศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนาไทย, จังหวัดเชียงใหม่, (พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ พี.เอส.เปเปอร์ฟอร์ม, ๒๕๕๕), หน้า ๑๒.

๒.๔ ปัจฉิมเหตุของ พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย

เหตุการณ์ครั้งสุดท้ายของพระครูบาศรีวิชัย ขณะที่ท่านก้อยู่วัดจามเทวี เพื่อมาอยู่รักษา อาพาธอยู่นั้น เวลานั้นอายุ ๖๑ ปีท่านจึงคิดว่าที่จะบำเพ็ญบุญทำทานเป็นส่วนตัว ข้าพเจ้ารู้ออกไปทั่ว ในหมู่ศรัทธาและศิษย์ จึงต่างเดินทางมาจากที่ต่างๆ เพื่อร่วมทำบุญกับท่าน นับว่าเป็นการทำบุญ ครั้งใหญ่ยิ่งที่สุดในชีวิต ครั้งหนึ่ง หลังจากการทำบุญสิ้นสุดลง อาการอาพาธก็ทรุดหนักลง ท่านรู้ดีว่าชีวิตของท่านคงจะอยู่ได้ไม่นานท่านก็เป็นผู้มีจิตใจเข้มแข็ง หาได้เกรงกลัวต่อความตายที่กำลังจะมาถึงแต่ประการใดท่านคิดเสมอว่าความตายเป็นสิ่งที่สัตว์โลกจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ ท่านพร้อมที่จะต้อนรับและบางที ท่านคงจะพิจารณาเวทนาให้เป็นกัมมัญฐานปฏิบัติธรรมตั้งแต่นั้นอยู่ในมรณานุสติ จนกระทั่งหมดคอยซึ่งเป็นหมอฟรังต้องเตือนท่านให้ฉันทาและบอกว่าถ้าหากท่านไม่ฉันทาก็จะหมดทางรักษามีทางเดียวเท่านั้นที่จะต้องตายได้ย้อนตอบกับฝรั่งว่า “อย่าว่าแต่อาตมาจะตายเลย หมดเองก็ต้องตายเหมือนกันแหละ ไม่ว่าจะเป็นหมอดิวิเศษอย่างไรก็เคยปรารภกับสานุศิษย์เสมอว่า ชีวิตของท่านปรารถนาจะตายที่บ้านปาง อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

เริ่มต้นที่บ้านปางควรจะเป็นที่สิ้นใจเป็นสาระสุดท้าย อาการอาพาธของท่านยังมีสติดีมากท่านได้ขอร้องให้สานุศิษย์ นำท่านเดินทางกับสวัดบ้านปาง ครั้นกลับถึงวัดบ้านปางแล้ว อาการป่วยของท่านหนักยิ่งขึ้น แต่เสมือนท่านจะมีญาณพิเศษทราบล่วงหน้า ถึงกาลอวสานชีวิตของท่าน ต่อมาในวันแรม ๑๑ ค่ำ เดือนกรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๘๑ ท่านทั้งหลายเราเห็นจะไปไม่รอดแน่ อาการครั้งนี้หนักมาก ขอท่านทั้งหลายอย่าได้ละทิ้งการงานที่เราทำไว้จงจัดการก่อสร้างการทำบุญ การทำคุณงามความดีให้สืบต่อกันไป เวลานี้อาการป่วยทำให้สังขารทรุดหนักทวีขึ้นทุกวัน และมันจะต้องแตกดับอย่างแน่นอน ขอท่านทั้งหลายจงจำคำเตือนใส่ใจเอาไว้ ประพฤติปฏิบัติธรรมให้เกิดความเจริญและความสุขทั้งแก่ตัวเองและเพื่อนร่วมโลกสืบต่อไป

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย การอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนาพระที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย จนได้เป็นตนบุญหรือที่มีปฏิปทาที่งดงามเป็นบุคคลตัวอย่าง ที่ลูกศิษย์ที่มีความสนใจในเรื่องการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ได้เจริญรอยตามพระสุปฏิปันโน คงไม่มีใครมาสร้างมาตรฐานของผู้ปฏิบัติดีประพฤติชอบเท่ากับมาตรฐานอันสูงสุด จึงเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความสนใจ ในการแสวงหา ด้วยวัตรปฏิบัติบารมีโดยสมบูรณ์แบบ ที่มีความร่วมมือ ร่วมใจที่จะประพฤติดีปฏิบัติชอบตามพระวินัยครบถ้วนบริบูรณ์ ปราศจากมลทินด่างพร้อย ละเว้นสิ่งที่ไม่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตที่งดงามเป็นอย่างยิ่ง ควรแก่การเคารพศรัทธาเป็นแบบอย่างที่ดี

การที่ปฏิบัติตาม สິลอันประเสริฐกว่าทรัพย์สินสมบัติทั้งหลายที่มีอยู่ในโลกทั้งหลาย แก้วมณีโชติของพระจักรพรรดิเป็นผู้ใหญ่กว่ามนุษย์ทั้งปวง และเครื่องประดับขัตติยนารีทั้งหลายมีแก้วแหวนเงินทองเป็นเหตุของตัณหาถามคุณ เหมือนดั่งน้ำผึ้งแช่ยาพิษ สำหรับนำความทุกข์มาใส่ตัวด้วยไม่มีประโยชน์สิ่งใดเลยน้ำแม่คงคา ขมना อะจิระวดี มหิ มหาสระระพู ซึ่งเป็นแม่น้ำใหญ่ทั้ง ๕ แม่นี้นี้ แม้จักนำเอามาอาบให้หมดสิ้นทั้ง ๕ แม่นี้นี้ก็ไม่อาจจกกลางบาป คือความเดือดร้อนภายในให้หายได้ลมฝนและลูกมะเห็บแม้นจักตกลงมา ๑๐๐ ห่า เย็นและหนาวสักปานใดก็ดี ก็ไม่อาจจัดเย็นเข้าไปถึงภายในให้หายจากความทุกข์เวทนาได้ สິล ๕ เป็นอริยะทรัพย์ เป็นต้นของความบริสุทธิ์ เป็นน้ำทิพย์สำหรับล้างบาป คือความเดือดร้อนภายในให้หายได้ เป็นบันไดแก้วสำหรับก้าวขึ้นไปอยู่ชั้นสวรรค์ เหมือนดั่งคำภาษาบาลีว่า สีเลนะ โภกะสัมปะทา คือสีลให้เจริญไปด้วยโภคะสมบัติทั้งหลาย สีเลนะนิพพุตังยันติ สິลทำประโยชน์ให้มีความสุขไปตลอดถึงพระนิพพาน อันเป็นความสุขอย่างยิ่งได้โดยแท้ ตัสมา สິลังวิโสทะเย เหตุนี้สีลจึงเป็นของวิเศษอย่างยิ่ง หาสิ่งใดเปรียบเทียมไม่ได้ตั้งพระพุทธภิกษุตรัสไว้ว่า ความไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันเป็นความสุขในโลก พระธรรมคำสอนให้ถือสีล ๕ เป็นธงชัยเฉลิมโลก ถ้ามนุษย์ทั้งหลายพากันถือสีล ๕ ได้ทั่วโลกแล้วมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายซึ่งมีอยู่ในโลกก็จักมีแต่ความสุข จัดทำสิ่งใดมีแต่ความเจริญ โลกกับธรรมต้องถ้อยที่ถ้อยอาศัยกันดังนี้แล้ว แผ่นดินนี้จักกลายเป็นแผ่นดินเมืองสวรรค์ น้ำตาของมนุษย์อันเป็นทะเลท่วมโลกมาแล้วแต่ก่อนก็จักเหือดแห้งหายไปสมดังภาษิตว่า ให้รักษาดี ศาสนาพระมหากษัตริย์ประเทศชาติบ้านเมืองจึงมีความสุขความเจริญอันรักษาดี ศาสนา พระมหากษัตริย์ ก็คือผู้ที่ตั้งอยู่ในสีล ๕ ถ้าผู้ใดไม่มีสีล ๕ ประครองไว้ ก็แปลว่าเป็นผู้ขาดคุณฝังตัวไว้ในชาตินี้จะไปโทษบุคคลอื่นมิได้ บุคคลทั้งหลายอย่าได้สงสัยว่าพระพุทธเจ้านิพพานไปแล้วจะทำเช่นใดก็ไม่ได้ถึงมรรคผลและพระนิพพาน

บทที่ ๓

ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาทพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ในฐานะนักบุญแห่งล้านนา : กรณีการบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานในล้านนา” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Quantitative Research) มีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indeep Interview) เพื่อให้ผลการศึกษามีความครอบคลุมในประเด็นที่ศึกษา และตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

๓.๑ แบบแผนการวิจัยเชิงคุณภาพ

๓.๒ กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๖ สรุปผลการวิจัย

โดยในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย มีดังนี้

๓.๑ แบบแผนการวิจัยเชิงคุณภาพ

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indeep Interview)	การวิเคราะห์หาข้อมูลที่แท้จริง บทบาทพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ในฐานะนักบุญแห่งล้านนา และ บทบาทการบูรณะปฏิสังขรณ์ ศาสน สถานวัดในล้านนาด้วยวิธีวิเคราะห์ เนื้อหา (Content Analysis)	สรุปผลการวิเคราะห์ ข้อมูล

๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ภาคสนาม

๒.๑ แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม แบ่งออกเป็น

๒.๑.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ลูกศิษย์ของพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย

๒.๑.๒ สัมภาษณ์ผู้ที่อยู่ร่วมเหตุการณ์การบูรณะวัด ๕ รูป/คน จังหวัดลำพูน และ จังหวัดเชียงใหม่

๒.๑.๓ สัมภาษณ์ที่เป็นนักปราชญ์ชาวบ้าน ๕ รูป/คน จังหวัดลำพูน และ จังหวัดเชียงใหม่

๒.๑.๔ เครื่องมือบันทึกเสียงสำหรับการบันทึกการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล

๒.๑.๕ กล้องถ่ายรูปสำหรับการบันทึกภาพขั้นตอนในการสัมภาษณ์และ อุปกรณ์อื่นที่เกี่ยวข้อง

๓. การเก็บข้อมูลภาคสนาม

๑. ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ ไปขอความร่วมมือกับนักปราชญ์ และลูกศิษย์ของ พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย โดยนำหนังสือขอความร่วมมือกับนักปราชญ์ และลูกศิษย์ของ พระครูบาศรีวิชัย ผู้วิจัย สัมภาษณ์บันทึกข้อมูลและบันทึกเสียงของผู้ให้ข้อมูลด้วยตัวเอง ซึ่งไป สัมภาษณ์ในวันที่ ๒๕ – ๒๘ กันยายน ๒๕๕๕ จำนวน ๑๐ ท่านด้วยกันจากนั้นก็นำข้อมูลที่ได้ จากผู้ให้สัมภาษณ์มาเขียนเรียบเรียงเป็นหมวดหมู่ในแต่ละขั้นตอนตามลำดับของเครื่องมือใน การวิจัย

๓.๔ ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล

๑.) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เป็นประเภทเอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาเรียบเรียง และจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากคำראเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารตามจุดประสงค์ของการศึกษาวิจัยครั้งนี้

๓.) วิเคราะห์บทบาทนักบุญล้านนาและบทบาทด้านการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถาน วัดในที่พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ได้มีบทบาทการบูรณะ

๔.) สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

๔. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษานี้ใช้ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ตั้งแต่เดือนมีนาคม พ.ศ.๒๕๕๔ ถึง พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๕ รวมระยะเวลาในการทำวิจัยทั้งสิ้น ๒ ปี

บทที่ ๔

ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาทของพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ในฐานะนักบุญแห่งล้านนา กรณีศึกษาการบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานวัดในล้านนา” ๑. มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาท ในฐานะนักบุญแห่งล้านนาของพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ๒. ศึกษาบทบาทด้านการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานวัดในล้านนา พบว่า

๔.๑ บทบาทฐานะนักบุญแห่งล้านนา

๔.๑.๑ พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย บทบาทฐานะนักบุญแห่งล้านนา

พระครูบาศรีวิชัย ได้ชื่อว่า ตนบุญหรือนักบุญแห่งล้านนา จะเป็นพระผู้มีข้อยึดถือปฏิบัติที่ดีงาม เกรงในพระธรรมวินัย และคำสอนขององค์ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า และเป็นพระที่เกรงครัดในสายของวิปัสสนาแล้ว ท่านยังเป็นพระนักพัฒนา กล่าวได้ว่า ผู้นำบุญหรือตนบุญในการนำสร้างบูรณปฏิสังขรณ์วัดศาสนสถาน โดยเริ่มจากวัดบ้านปาง บ้านเกิดของท่านเป็นการริเริ่มสร้างในครั้งแรก จากนั้นพระครูบาศรีวิชัย ได้มาบอกบุญแก่ศรัทธาไปอย่างแพร่หลาย ในปี จ.ศ. ๒๔๔๒ พระครูบาศรีวิชัย ได้แจ้งข่าวสารไปยังผู้ศรัทธาทั้งหลายรวมทั้งชาวล้านนาเผ่าต่างๆ ได้สร้างวัดบูรณะปฏิสังขรณ์วัด

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่าความเลื่อมใสความศรัทธาตนบุญหรือนักบุญแห่งล้านนา การแสดงออกอยู่บนพื้นฐานแห่งความเคารพศรัทธามากยิ่งขึ้นนับถือพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานแล้ว การที่ได้พบและร่วมทำบุญกับผู้ออกบวชในพระพุทธศาสนาก็ยิ่งทำให้ได้บุญมากยิ่งขึ้นไปในสังคมแห่งชาวล้านนาโดยบรรพบุรุษสืบทอดในการเรียนรู้ตามแบบของการทำบุญและเป็นประเพณีอันดีงามของชาวล้านนาที่มีวัฒนธรรมเป็นต้นแบบในการนับถือบุญหรือผู้มีบุญอยู่ในสายแห่งความเชื่อ ความศรัทธาเป็นพื้นฐาน จากอดีตจนถึงปัจจุบัน

คำว่า “ครูบา” เป็นภาษาบาลี มาจากคำว่า “ครุ” และ “อาจาริโย” ที่เอามาสนธิคำเป็นคระรูปจาริยา เมื่อตัดคำว่าจาริยาออกไปก็เลยกลายเป็นคระรูปา จากคระรูปาก็เลยกลายมาเป็นครูบา เป็นต้น^๑

^๑ ธ.ธรรมรักษ์, ตามรอยธรรม นำทางบุญครูบาศรีวิชัย นักบุญผู้ยิ่งใหญ่ แห่งแผ่นดิน, (กรุงเทพมหานคร : บัณฑิต, ๒๕๕๒), หน้า ๒๒.

พระครูบาศรีวิชัย คำกล่าวที่เป็นตำแหน่งทางสังคมสูง หมายถึงการยกย่องเชิดชู พระสงฆ์ที่มีอายุพรรษามากปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องและเคารพนับถือจาก ศรัทธาประชาชน มีผลงานที่ปรากฏแก่สถานที่ต่างๆ บำเพ็ญประโยชน์สร้างสิ่งที่ดีงามไว้กับ พระพุทธศาสนา

๑) ความเชื่อความศรัทธาที่มีต่อ พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย

คำว่า “ผู้วิเศษ” นั้นจากที่ผู้ศึกษาและบทสัมภาษณ์ ดร.พรศิลป์ รัตนชูเคร๒ ท่านเข้าใจว่า หมายถึงในช่วงหลังแห่งชีวิตนักบวชของพระครูบาศรีวิชัย กลายเป็นคนบุญสถิตในหัวใจของ ชาวเหนือทุกคน และมีผู้ศรัทธาเลื่อมใสในตัวท่านเป็นอย่างมาก บางท่านถึงขั้นทิ้งตัวลงนอนให้ ท่านได้เดินเหยียบหลังไป ในการเดินทางจากตำบลหนึ่งไปตำบลหนึ่ง ขนาดที่มีผู้นิมนต์ท่านให้ขึ้น คานหามไปตลอด ตามคำเล่าขานกันและได้พูดถึงว่า แม้แต่คนที่ไม่เคยนับถือพระพุทธศาสนา มา ก่อนก็ยังน้อมตนเข้ามาเลื่อมใส ทั้งนี้คนในสมัยนั้นมีพื้นฐานแห่งความเชื่อในเรื่องผู้วิเศษเป็น ทุนเดิมอยู่แล้ว คนชาวเหนือพอได้พบพระที่มีศีลจารวัตรต้องกับความคาดหวังของตน ศรัทธาอย่าง สูงสุด และพากันเทิดทูนท่านพระครูบาศรีวิชัยให้สูงกว่าปกติ ซึ่งส่วนมากไม่มีอะไรพิเศษมากไป กว่าสามารถประกอบพิธีกรรมสนองตอบความต้องการทางศาสนาของชาวบ้านได้ เมื่อเปรียบกับ พระทั่วไปในจุดนี้ จึงดูโดดเด่นกว่าพระทั้งหลาย ในท้องถิ่นนั้น”

บุญญาฤบาทบารมีธรรมแห่งท่านพระครูบาศรีวิชัย ที่ปรากฏแก่ฤๅษณ์นักบวช ทั้งหลาย ในการปฏิสังขรณ์ก่อสร้างวิหารพระธาตุในศาสนสถานวัดพระสิงห์นั้น พระครูบาศรีวิชัย ภิษุตนบุญ ลงมาสถิตศาลากว้านทานที่นั่นเทวดาตนศักดิ์มาช่วยให้ปรากฏเห็นยังสุวรรณวัดอุอัน นั้น ด้วยบุญสมภารแห่งท่านเป็นดังแก้วสารพัดนึก ท่านได้นิมนต์ดินนับถือไหว่นบยาเกรงบุญบารมี ธรรม แห่งท่านตนบุญสมภารอันประเสริฐ๔

ปฏิบัติตามหลักจริต คำว่า ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเพียงแต่อายุยังน้อย คือได้เป็น ตั้งแต่ยังหนุ่ม ถือเป็นหน่อศิขางาม ในวงการ

๒ สัมภาษณ์ : ดร.พรศิลป์ รัตนชูเคร, อาจารย์คณะพุทธศิลปกรรม มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่, ๒๗ กันยายน ๒๕๕๕.

๓ สัมภาษณ์ : นายสายกลาง จินดาสุ, สำนักศิลปกรที่ ๘ ตำบลช้างเผือก อำเภอ เมือง จังหวัด เชียงใหม่, ๒๖ กันยายน ๒๕๕๕.

๔ สัมภาษณ์ : พระครูบาบุญเป็ง จักรัตตโน, สำนักปฏิบัติธรรมห้วยฟ้าทรง อำเภอแม่ทะ จังหวัด ลำปาง, ๒๗ กันยายน ๒๕๕๕.

สงฆ์ จากบทสัมภาษณ์พระครูบาบุญเป็ง จักรัตตโน ลูกศิษย์ผู้ที่อยู่ร่วมสมัยที่ได้สร้างทางขึ้นสู่ดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ ท่านได้ว่าผู้มีบุญ เหล่านี้มักนุ่งห่มให้มีลักษณะ เช่น มีผ้ามัดอกสวมลูกประคำ ใช้พัดขนนกยูง มีไม้เท้า และที่สำคัญเป็นพระนักอนุรักษ์รังสรรค์แบบล้านนานิยม พระครูบาศรีวิชัย มีอีกความหมายหนึ่งคือ เป็นคำเรียกขานตำแหน่งพระสงฆ์ของชาวไทเงิน

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า จากการศึกษาวิจัยพบว่า ความเชื่อเกิดขึ้นจากศรัทธาในพระพุทธศาสนา ที่มีพระผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ สามารถสัมผัสได้จากการพบเห็นในการปฏิบัติพระครูบาศรีวิชัย ปฏิบัติตนอย่างถูกต้องตามจารีตประเพณีและยังประโยชน์ชาวล้านนาที่ปฏิบัติอย่างวิถีพุทธคือผู้นับถือพระพุทธศาสนาเป็นทุนเดิมที่มีความเชื่ออย่างสูงสุด

๒) ความศรัทธาที่มีต่อ พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย

ตามหลักฐานและความเป็นมาของพระครูบาศรีวิชัย จากที่ผู้มีความศรัทธาได้เก็บรวบรวมเข้าของเครื่องใช้ของท่าน จากการสัมภาษณ์ของ^๕ ดร.พรศิลป์ รัตนชูเดช จากที่ได้ศึกษาเรื่องคันคว่าในเรื่องตนบุญแห่งล้านนาคดีศึกษาอีกท่านหนึ่ง ซึ่งเป็นผู้มีความเลื่อมใส และศรัทธาพระครูบาศรีวิชัย เป็นอย่างมาก ท่านได้ใช้ชีวิตของท่านทั้งชีวิต อุทิศตนเพื่องานซ่อมแซมสิ่งของเครื่องใช้ อัฐบริหาร ที่มีการเก็บรวบรวมไว้ที่ชำรุดเสียหายเป็นจำนวนมากที่กระจัดกระจายอยู่ทั่วไป เมื่อท่านได้พบหรือสืบค้นพบท่านก็จะรวบรวมเงินจากผู้มีจิตศรัทธาเลื่อมใสขอซื้อกลับมาเพื่อทำการซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพที่ดี และเมื่อได้ทำการซ่อมแซมจนเกือบจะสมบูรณ์เรียบร้อยแล้ว ดร.พรศิลป์ รัตนชูเดช ท่านก็จะดำเนินการส่งมอบไปเก็บไว้ที่พิพิธภัณฑสถานพระครูบาศรีวิชัย ที่วัดบ้านปาง อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน และสิ่งของอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระครูบาศรีวิชัย โดยตรงเพื่อที่จะให้ผู้มีความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระครูบาศรีวิชัย และเพื่อที่จะให้ประชาชน นักเรียน นิสิต นักศึกษาทั้งหลายได้มากราบไหว้ระลึกถึงคุณงามความดีของพระครูบาศรีวิชัย เป็นสำคัญ และจะได้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตที่ดี ท่านมีความสงสัยในเรื่องการไม่ฉันผักต่างๆ ในแต่ละวัน ที่มีการเผยแพร่เรื่องนี้มาเป็นเวลานานตามสื่อต่างๆ จึงได้พยายามสืบเสาะหาข้อมูล และข้อเท็จจริงเมื่อท่านได้มีโอกาสพบกับ ซึ่งเป็นหลานชายแท้ๆ เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดมากที่สุด ในช่วงที่ ยังมีชีวิตอยู่ ดร.พรศิลป์ รัตนชูเดช จึงได้สอบถามพ่อน้อยสิงห์คำ อินมา ในเรื่องที่ท่านสงสัยนี้ทันที จึงพบกับความเป็นจริงที่น่าตกใจว่า ตลอดเวลาที่พ่อน้อยสิงห์คำ อินมา ฝ่าปรนนิบัติพระครูบาศรีวิชัย นั้น ท่านก็ได้ยืนยันว่า ตัวท่านเองเป็นผู้จัดเตรียมภัตตาหารให้กับท่าน ในเกือบจะทุกมื้อ และเกือบจะทุก

^๕ สัมภาษณ์ : ดร.พรศิลป์ รัตนชูเดช, อาจารย์คณะพุทธศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่, ๒๗ กันยายน ๒๕๕๕.

วันท่านได้เห็นและสังเกตว่า ท่านฉันทแบบมังสวิรัตินั้นเป็นเรื่องที่จริง คือการงด ละเว้นฉันเนื้อสัตว์ทุกชนิด

เรื่องที่พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย เมื่อครั้งที่ย้ายได้ ๒๖ ปี^๖ พ่อน้อย สิงห์คำ อินมา ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่าเมื่อ พระครูบาศรีวิชัย ท่านได้ฉันจิ้นส้มหรือหมूस้ม (เหมือนແໝຂອງทางภาคกลาง) อาจจะเป็นเพราะความไม่สะอาดของเนื้อสัตว์และส่วนนั้นที่ทำให้เป็นเหตุให้พระครูบาศรีวิชัย ได้อาพาธ เกาการเวียนหัว ทั้งได้อาเจียนและอุจจาระร่วงระหว่งพร้อมกันอย่างรุนแรง (ทางชาวล้านนาเรียกว่าเป็น โรค ออก ๒ คอง คือออกทั้งปากและทวารหนัก จนทำให้ท่านเกือบจะมรณภาพไปในครั้งนั้น แม้เมื่อท่านรักษาตัวจนหายดีแล้ว ก็เป็นปัจจัยที่เป็นเหตุผลสำคัญ ก็ลองฉันเนื้อสัตว์อีกครั้งเพราะท่านก็อยากรู้สาเหตุเป็นเพราะอะไรและเมื่อฉันเนื้อสัตว์เข้าไปอีกครั้งท่านก็อาพาธอีกแบบเดิมและท่านจึงต้องเลิกฉันเนื้อสัตว์ทุกประเภทอย่างเด็ดขาด ดังที่พระครูบาศรีวิชัย ท่านเคยได้บอกกับลูกศิษย์คนใกล้ชิดและญาติโยมทั่วไปว่า “เราคงเบื่อ (แพ้) เนื้อสัตว์ทุกชนิด” จึงเป็นสาเหตุทำให้ฉันมังสวิรัตินั้นตลอดไป

พระครูบาศรีวิชัย มีความปรารถนาที่จะบรรลุธรรมะอันสูงสุดดังปรากฏจากคำอธิษฐานบารมีที่ท่านอธิษฐานไว้ว่า “ตั้งปรารถนาขอหือได้ถึงธรรมะ ยึดเหนี่ยวเอาพระนิพพานสิ่งเดียว” และมักจะปรากฏความปรารถนาดังกล่าวในตอนท้ายของคัมภีร์ไบเบิลที่ท่านสร้างไว้ทุกเรื่อง

พระครูบาศรีวิชัยเป็นที่รู้จักและอยู่ในความทรงจำของชาวล้านนา คือการที่ท่านเป็นผู้นำในการสร้างทางขึ้นสู่ วัดพระธาตุดอยสุเทพโดยพลังศรัทธาประชาชนเป็นจำนวนมาก ทั้งกำลังกายและกำลังทรัพย์ ซึ่งใช้เวลาสร้างเพียง ๕ เดือนเศษ โดยไม่ใช้งบประมาณของรัฐแต่เรื่องที่ทำให้พระครูบาศรีวิชัย เป็นที่รู้จักกันในระยะแรก^๗

"พระครูบาศรีวิชัย" นักบุญแห่งล้านนา ท่านเป็น พระอริยสงฆ์รูปสำคัญยิ่งแห่งดินแดนล้านนา เป็นพระบ้านป่าไร่ซึ่งสมณศักดิ์ แต่เปี่ยมล้นไปด้วยคุณงามความดีที่ยิ่งใหญ่เป็นเอกประการ จึงมีผู้คนเคารพยกย่องท่านตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน การปฏิบัติสมถกัมมัฏฐานในการบำเพ็ญพรตเจริญภาวนา ท่านยังฉันภัตตาหารวันละ ครั้ง ในการบำเพ็ญตบะบางครั้งวัดพระ ๘ คำ ๑๕ คำ ท่านจะไม่ฉันอาหารไม่ฉันข้าวเป็นเวลา ๔-๕ เดือน ฉันแต่ผลไม้ เพื่อความดำรงอยู่ของชีวิตของการบำเพ็ญวิปัสสนากัมมัฏฐานอย่างเคร่งครัด ทำให้ข้าวกระจายลือไปทั่วชนบท

^๖ สัมภาษณ์ : พ่อน้อยสิงห์คำ อินมา, หลานชายพระครูบาศรีวิชัย, บ้านปาง อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน, ๓๐ มีนาคม ๒๕๕๒.

^๗ จรัส โฆษณานันท์, พระครูบาเจ้าศรีวิชัยอริยสงฆ์แห่งล้านนา, ห้างหุ้นส่วนจำกัด มิเดีย เพรส, กรุงเทพมหานคร : ๒๕๔๕), หน้า ๒๕-๒๖.

บรรดาชาวบ้านเมื่อทราบข่าวก็ปรารถนาที่จะได้ชมบุญบารมีของท่านสักครั้ง เมื่อได้เห็นการบำเพ็ญตนปฏิบัติธรรมที่เคร่งครัดก็เกิดความเลื่อมใสศรัทธายิ่งขึ้น และต่างพากันพูดถึงด้วยความเคารพจากปากหนึ่งไปสู่ปากหนึ่งของผู้ที่เลื่อมใสได้นำวัตถุปัจจัยไปถวาย วัตถุปัจจัยก็เพิ่มขึ้นทุกทีจนเหลือกินเหลือใช้ ผู้ที่นิยมนานก็อาศัยวัดเป็นที่อยู่ที่กิน ผู้ที่เคยประพฤติชั่วก็อยากกลับตัวใหม่เป็นคนดี วัดจึงแน่นขนัดไปด้วยประชาชนผู้ที่ใฝ่บุญ ชื่อของพระครูบาศรีวิชัย ก็ต้องคำรณประหนึ่งพลุที่กองฟากติดศึกก็ได้แผ่รัศมีกว้างออกไปทุกที บรรดาพวกชาวเขา อีโก้ กะเหรี่ยง ข่างขาว และมุเซอผู้ซึ่งเคยนับถือผี ก็พากันมาหา เมื่อท่านได้สอนหลักธรรม หมู่ชาวเขาทั้งหลายก็เกิดความเลื่อมใสถึงความเชื่อถือเดิม หันมานับถือพระพุทธศาสนาด้วยความเต็มใจยังความแปลกประหลาดใจให้แก่ชาวบ้านปางเป็นยิ่งนัก ข่าวนี้นำแพร่กระจายออกไปจนถึงลำพูน และนครเชียงใหม่

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ขณะเดียวกันพระครูบาศรีวิชัย ในการเป็นที่เคารพศรัทธาในชาวล้านนา ซึ่งเป็นที่เรียกขานพระครูบาศรีวิชัยว่าเป็น “ผู้วิเศษ” ที่สอดคล้องกับพฤติกรรมที่พระครูบาศรีวิชัยได้แสดงออกอาจเป็นด้วยบุญบารมีของท่านที่ได้สร้างมาแต่ชาติปางก่อนส่งผลดีให้เกิดความเลื่อมใสของชาวล้านนาให้เป็นที่เคารพศรัทธา และเชื่อมั่นในพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย

๓) การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย

พระครูบาศรีวิชัย นักปฏิบัติที่มีบทบาทข้อปฏิบัติทางจริยวัตรทั้งดงาม เมื่อได้ศึกษากับครูบาอุปละและครูบาวิคคอดยคำแล้ว ก็ได้กลับไปศึกษาเพิ่มเติมจากครูบาสมณะผู้เป็นอุปัชฌาย์อีกครั้ง ก่อนที่จะเดินทางกลับสู่บ้านปาง ในการบำเพ็ญเพียรภาวนาแนวทางที่ได้รู้เรียนมา นอกจากนี้วัตรปฏิบัติของพระครูบาศรีวิชัยได้เสริมบุคลิกความน่าเลื่อมใสขึ้น หลังจากได้ออกธุดงค์หาความวิเวกตามป่าตามเขา อันเป็นลักษณะจารีตของสงฆ์สายวัดป่า คุณลักษณะพิเศษที่สำคัญโดยเด่นขึ้นมาเหนือพระสงฆ์รูปอื่นๆ เกิดขึ้นหลังจากการได้รับการศึกษาเล่าเรียนจากสำนักสงฆ์สายอรัญวาสีนั้นแล้ว นอกจากการธุดงค์วัตร ผลสืบเนื่องถึงความสัมพันธ์ ระหว่างชาวเขาชาวดอยกะเหรี่ยง ที่ให้ความเคารพศรัทธาต่อความเป็นนักปฏิบัติธรรมที่เป็นจุดเด่นที่สำคัญของครูบาศรีวิชัย อันนำความเลื่อมใสศรัทธาเป็นทุนของชาวเขาชาวดอยที่ให้ความสนใจ^๔

การปฏิบัติของท่านพระครูบาศรีวิชัย มี ๓ ประการ ดังนี้

^๔บทสัมภาษณ์ : พระครูบาบุญเป็ง จักกรัตตโน, สำนักปฏิบัติธรรมห้วยฟ้าหรง อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง, ๒๗ กันยายน ๒๕๕๕.

๑. จริยวัตรอันเคร่งครัด ที่เป็นปัจจัยที่สำคัญของพระครูบาศรีวิชัย ที่ปรากฏให้บุคคลที่พบเห็นเกิดศรัทธาเลื่อมใส และให้ความนับถือ เช่น ลักษณะความสันโดษและเคร่งครัดในการรักษาศีลวินัยละเว้นจากการฉันทนื้อสัตว์

๒. พระครูบาศรีวิชัย มีสัจจะอธิฐานอย่างแรงกล้า จากที่ผู้ศึกษาและสัมภาษณ์ผู้ร่วมสมัยพระครูบาศรีวิชัย ได้ทราบว่า ที่เป็นปัจจัยที่สำคัญนั้น คือในการคาดหวังเพื่อบรรลุดุธรรมะอันวิเศษ ซึ่งปรากฏให้เห็นได้จากคำอธิษฐานบารมี ของพระครูบาศรีวิชัยได้อธิษฐานไว้ว่า “ตั้งแต่ การปรารถนา ขอให้ได้ถึงธรรมะ ยึดเหนี่ยวเอาพระนิพพานสิ่งเดียว” การที่พระครูบาศรีวิชัย ได้ตั้งสัจจะอธิษฐาน ภาวนานั้นก็ทราบได้ว่ามีความสำคัญมิใช่น้อย เพราะได้แสดงนัยบางอย่างออกมา ซึ่งดูเหมือนหนึ่งว่า จะสอดคล้องกับบุคลิกภาพของผู้ที่จะถูกยกย่องว่าเป็นตนบุญในภายหลัง ดังนั้น จะเห็นได้จากการตั้งอธิษฐานบารมีของพระครูบาศรีวิชัยแล้ว ที่ได้บันทึกไว้ในท้ายคัมภีร์ใบลาน อันเป็นกิจกรรมของ ใบลานนาที่มักจะปฏิบัติกันมา และในการบันทึกใบลานตอนท้ายสุด ได้แสดงให้เห็นว่าความปรารถนา โดยส่วนตัวพระครูบาศรีวิชัย ที่จะบรรลุถึงพระสัมโพธิญาณตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าอีกองค์หนึ่ง ดังปรากฏในท้ายใบลานที่พระครูบาศรีวิชัยได้บันทึกไว้ เช่น ชาดกเรื่องอุสภารสที่ได้กล่าวไว้ดังนี้

เรื่องกัมพัชรมมอุสภารสมี ๕ ผูก คนข้าพระสิริวิชัยภิกษุ เกิดมาปีเบิกยี่ (ปีขาด) จ.ศ. ๑๒๔๐ ลำดับมาถึงปีระวายยี่ จุลศักราช ๑๒๘๘ ตัว พุทธศักราช ๒๔๖๕ ข้าพเจ้ามีศรัทธาพร้อมกับด้วยสิก ขมชู้ต่นชู้งค์ หน (ศิษย์ญาติโยมทุกคน) ภายนอกหมามมีพ่อแม่พี่น้องอุปาสกะอุปาสิกาทั้งหลายชู้ชู้คนก็ได้รัจนาแด้มเขียนธัมม บัดนี้ไว้คำชูโชตตุสสาสนา ๕๐๐๐ พระวัสสาตามอายุลาน ข้าพะเจ้าสร้างปางเมื่ออยู่ปฏิบัติวัดพระสิงห์หลวงนพบุรี เชียงใหม่วัดนั้นแลปรารถนาขอให้ข้าพเจ้าได้ตรัสรู้พระยาสัพัญญโพธิญาณเจ้าจิมเตอะ (ด้วยเถอะ) ๙

๓. พระครูบาศรีวิชัย มีลักษณะผู้มีบุญแก่ผู้เห็น จากที่ศึกษาได้พบว่าขอวัตรปฏิบัติที่เป็นปัจจัยที่สำคัญทำให้พระครูบาศรีวิชัย จึงส่งเสริมลักษณะอันน่าเลื่อมใสของพระครูบาศรีวิชัยแก่ประชาชน โดยเฉพาะชาวพื้นเมือง และในกลุ่มชาวเขาที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง ซึ่งจะยอมรับนับถือพระครูบาศรีวิชัย ว่าเป็น ตนบุญเป็นกลุ่มแรก ได้กล่าวถึงลักษณะของ “ผู้มีบุญ” ว่าเป็นบุคคลที่ถือว่าเป็น “ผู้มีบุญ” จากที่ผู้ศึกษาพบว่าต้องได้รับบุญมาแต่ชาติปางก่อน และผลบุญนี้ยังประโยชน์สุขให้กับตัวเองและสามารถแบ่งปันให้กับผู้อื่นที่เชื่อถือใน ขณะเดียวกัน “ผู้มีบุญ” ต้องแสดงออกให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ได้ เมื่อมีการยอมรับจากผู้อื่น การยอมรับและผู้มีบุญต้องแสดงบุคลิกภาพ

^๙ สัมภาษณ์ : พื่อน้อยสิงห์คำ อินมา, หลานชายพระครูบาศรีวิชัย, บ้านปาง อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน, ๓๐ มีนาคม ๒๕๕๒.

^{๑๐} พระศรีวิชัยชาชนะภิกษุ รวบรวม, กัมมัญฐานรอม, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (เชียงใหม่: มปท..๒๕๓๒)

และคุณสมบัติพิเศษที่ทำให้ผู้อื่นเห็นว่า ผู้มีบุญมีอำนาจแตกต่างจากบุคคลสามัญทั่วไป นอกจากนั้นผู้มีบุญสามารถที่จะนำมาช่วยเหลือผู้ที่แวดล้อมได้ในชาตินี้ แนวคิดนี้มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับความคิดเรื่อง “พระโพธิสัตว์” ซึ่งหมายถึงผู้ที่ได้รับรลพระสัมโพธิญาณนั่นเอง

สัมภาษณ์ ผศ.ดร.เทพประวิณ จังทรแรง^{๑๑} อาจารย์ประจำ วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้กล่าวไว้ว่าขณะเดียวกัน การที่พระครูบาศรีวิชัยเป็นที่เคารพศรัทธาของชาวเขา ซึ่งเรียกขานท่านเป็นผู้วิเศษ ซึ่งก็มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับพฤติกรรมบางอย่างที่พระครูบาศรีวิชัย ที่แสดงออกผ่านทางนิมิตรและบุคลลาธิฐาน ทำให้ภาพลักษณ์เป็นที่ยอมรับและยกย่องว่าเป็น “ตนบุญ” ด้วยความที่วามาข้างต้น ผู้ศึกษาพบว่า ได้เกิดขึ้นในช่วงที่สังคมในล้านนา เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงเกือบทุกด้าน และในฐานะที่ว่า “ตนบุญ” พระครูบาศรีวิชัยจึงมิได้จำกัดขอบเขตความเชื่อและความมีศรัทธาในเขตชนบทที่ได้ทราบข่าวได้แพร่ขยายไปทั่ว ส่วนมากก็ชาวเขาชาวดอย หรือชาวล้านนาก็มีต้นทุนในเรื่องความเชื่อเรื่องเทวดา ผีป่าอยู่แล้ว จากที่ ได้เดิมโตขึ้นมาภายใต้สภาพของสังคมล้านนา และพัฒนามาสู่การยอมรับนับถือของกลุ่มชนในท้องถิ่นในฐานะ “ครูบา” หรือตนวิเศษ” และตนบุญในที่สุด

สัมภาษณ์ ส.อ.สุวิธ ศรีวิราช^{๑๒} ข้าราชการบำนาญกระทรวงวัฒนธรรมขณะเดียวกัน ที่ครูบาศรีวิชัยหรือครูบาศีลธรรมเป็นที่เคารพศรัทธาในกลุ่มชาวเขาซึ่งเรียกขานท่านว่าเป็นผู้วิเศษ ก็สอดคล้องกับพฤติกรรมที่พระครูบาศรีวิชัยได้แสดงผ่านการอธิฐานบารมี ซึ่งก็ชี้ให้เห็นได้ว่า บุญบารมีที่เหนือกว่าสงฆ์โดยทั่วไป ทำให้ภาพลักษณ์พระครูบาศรีวิชัย ได้กลายเป็นตนบุญ “ตนวิเศษ” ในที่สุดพระครูบาศรีวิชัย เป็นทองคำบริสุทธิ์ ถึงบางครั้งจะมีผู้นำสิ่งสกปรกมาสาธิตใส่ แต่ก็ไม่ได้ทำให้ทองคำนั้นเปลี่ยนสถานะไปได้ เมื่อกาลเวลาและความจริง ซึ่งเป็นเครื่องชะล้างสิ่งที่เป็นมลทินนั้นหมดสิ้นไปแล้ว ทองคำนั้นก็ยังเป็นทองคำอยู่ ยังคงส่องแสงอันงดงามอยู่ชั่วนิรันดร์กาล

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย วัตรปฏิบัติที่งดงาม การอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนาพระที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย ที่เป็นปัจจัยที่สำคัญจนได้เป็นตนบุญ หรือที่มีปฏิปทาที่งดงามเป็นบุคคลตัวอย่างที่ลูกศิษย์ที่มีความสนใจในเรื่องการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ได้เจริญรอยตามพระสุปฏิปันโน คงไม่มีใครมาสร้างมาตรฐานของผู้ปฏิบัติดีประพฤติชอบเท่ากับมาตรฐานอันสูงสุดได้เท่ากับพระครูบาศรีวิชัย จึงเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความสนใจ ในการแสวงหา

^{๑๑} สัมภาษณ์ : ผศ.ดร.เทพประวิณ จังทรแรง, อาจารย์ประจำหัวหน้าสาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, จังหวัดเชียงใหม่, ๒๖ กันยายน ๒๕๕๕.

^{๑๒} สัมภาษณ์ : ส.อ.สุวิธ ศรีวิราช, ข้าราชการบำนาญกระทรวงวัฒนธรรม, อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน, วันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๕๕.

ด้วยวัตรปฏิบัติบาบามีโดยสมบูรณ์แบบ ที่มีความร่วมมือ ร่วมใจที่จะประพฤติปฏิบัติชอบตาม พระวินัยครบถ้วนบริบูรณ์ ปราศจากมลทินค้างพริ้ว ละเว้นสิ่งที่ไม่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตที่ สงบงามเป็นอย่างยิ่ง ควรแก่การเคารพศรัทธาเป็นแบบอย่างที่ดี

๔.๑.๒ บทบาทการบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานแห่งล้านนาของพระครูบาศรีวิชัย

พระครูบาศรีวิชัย สิริวิโช มีแนวคิดเรื่องการเดินทางไปบูรณปฏิสังขรณ์ซากปรักหักพัง ของศาสนสถานยังที่ต่างๆ มีลักษณะการอนุรักษ์รักษาแห่งจารีตล้านนาดั้งเดิม แนวคิดนี้ น่าจะ เกี่ยวข้องการสะสมบุญเพื่อบรรลุเป็นพระโพธิสัตว์เจ้า การจาริกแสวงบุญในพื้นที่ต่างๆ ของล้านนา ของพระครูบาศรีวิชัย จึงเปรียบเหมือนการเที่ยวแสวงหาจักรวาลพุทธศาสนา หรือ “พุทธภูมิ”^{๓๓}

“พุทธภูมิ” โดยทั่วไปหมายถึง “นิพพานสถานะ” ซึ่งเป็นสภาวะชีวิตที่อยู่เหนือสภาวะ แบบเวียนว่ายตายเกิดไม่สิ้นสุด จำแนกได้ ๓ สถานะ ได้แก่ ถามภูมิ และอรุณภูมิ รวมเรียกว่า “ไตรภูมิ” มีข้อน่าสนใจแต่แนวความคิดของพระครูบาศรีวิชัยในการเดินทางไปบูรณปฏิสังขรณ์อยู่ ๒ ประการ คือ การแสดงนิมิตและเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของสถานที่ท่านได้เดินทางไป บูรณะ^{๓๔}

๑. การแสดงนิมิต หมายถึงการนั่งกรรมฐานบรรลุปฐมฌานหรือนิมิต โดยตั้งสัจจะ อธิฐาน ถ้าปรากฏเห็นภาพในนิมิตแสดงให้เห็นว่าผู้เห็นนิมิตมีบุญสมภาร การที่พระครูบาศรีวิชัย ประสบความสำเร็จในการเป็นผู้นำในการบูรณะปฏิสังขรณ์สิ่งต่างๆ ส่วนหนึ่งก็มาจากความเชื่อ ตามศรัทธาของชาวบ้านว่า ถ้าพระครูบาศรีวิชัย เห็นนิมิตว่าจะกระทำการสำเร็จ งานนั้นก็จะ บรรลุผลสำเร็จทุกครั้งในการนั่งวิปัสสนากรรมฐาน พระครูบาศรีวิชัยจะอธิฐานบารมีเพ่งดูบุญของ ตนว่าจะสามารถกระทำการสำเร็จ

๒. การเจริญภาวนาเชื่อว่าให้รู้ว่ามีบุญ ควรทรงกัมมัฏฐาน อันใดจะภาวนา กัมมัฏฐาน ว่าดังนี้ “ภู่อัคคะคุรังอังคุ ภู่อัคคะปุรงอังคุ” บริกรรมดังนี้ไปเรื่อย ๆ ให้นับลูกประจำได้ ด้วย ให้ได้ ๑๐๘ ลูกประจำ ภาวนาให้มีใจเลื่อมใสเพื่อย่างขุ่นมัว หากรู้ได้แลให้ตั้งสัจจะอธิฐานเอา นิมิตเกิด ถ้าเห็นต้นดอกและตึกกุฏิ วิหาร หอโรง เจดีย์ก็ดี หันรูปพระเจ้าพระธรรมก็ดี ก็แม่ของเรา ได้สร้างมาแท้แล ถ้าหากเห็นแสงพระอาทิตย์ พระจันทร์ อย่างนี้ก็เพราะบุญสมภารเราแก่กล้าแก่แล

^{๓๓} พระอภิชัยชาวลี, ตำนานโยนกโลก อ่านแปลโดยพ่อน้อยฝน บ้านผาหมาม ต.ป่าไผ่ อ.ลี้ จ.ลำพูน ๒๑ สิงหาคม ๒๕๓๐,

^{๓๔} อุดม รุ่งเรืองศรี ปรีวรต, ไตรภูมิฉบับล้านนา (เชียงใหม่: หน่วยส่งเสริมศิลปศึกษาและวัฒนธรรม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๒๔), หน้า ๖๕.

ด้วยการแสดงบุคลาธิษฐานดังกล่าว แสดงให้เห็นลักษณะพิเศษของพระครูบาศรีวิชัยว่าเป็นผู้มีบุญ เพราะผู้มีบุญบารมีเท่านั้น จึงจะเห็นนิมิตได้ พระครูบาศรีวิชัยได้แสดงนิมิตในครั้งนี้

ปัจจัยหลักการเดินทางไปบูรณะของพระครูบาศรีวิชัย จึงนับว่าเป็นการบำเพ็ญบุญที่ยิ่งใหญ่ของ พระอริยะสงฆ์ ของล้านนาที่ทำได้ จะเปรียบได้กับการเดินธุดงค์ทั่วเขตวัฒนธรรม ล้านนา เพื่อเป็นการสะสมบุญอย่างหนึ่งที่ได้ทำไว้เป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับนักบุญ ดังคำกล่าวใน ประวัติพระครูบาศรีวิชัยตอนหนึ่งว่า^{๔๕}

ท่านะ สิละบารมี แห่งพระครูบาศรีวิชัยเจ้ากฤษณมุนีบุญอันมาก หรือปรากฏแก่ปุณฺณมหาราช คณะสงฆ์นักบวชหญิงชายทั้งหลายเป็นสิ่งที่รู้ต่อภิกษุผู้มีบุญนั้น ถ้าเดินทางไปเที่ยว สอด แสวงหาที่ควรปฏิสังขรณ์ก่อนสร้างซ่อมแซมยังกุฏิวิหาร พระบาท พระธาตุ อุโบสถ พระพุทธรูปก็ดี ซึ่งมีในเมืองนอกเมืองในจังหวัดต่างๆ เป็นที่แห่งพระบรมสารีริกธาตุ และวิหารอุโบสถ พระพุทธรูปทั่วทิศานุทิศทั้งหลายอันเป็นที่ทรุดโทรมหักพังหาบุคคลจักอาจสามารถปฏิสังขรณ์ บำรุงขึ้นไม่ได้ นั้น ตั้งอยู่ที่ไกลที่ใกล้ก็ดี ท่านก็รู้แล้วมีศรัทธาอันเลื่อมใสจักได้ไปปฏิสังขรณ์ ก่อสร้างขึ้นใหม่ ท่านไม่รู้ได้ดำเนินการ ได้กำลังแห่งท่านสักครั้งยอมไปด้วยยังยานาหน ด้วยบุญสม ปานที่ท่านพระครูบาศรีวิชัยได้บำเพ็ญมาในชาติปางก่อนขอให้สำเร็จ^{๔๖}

ผู้วิจัยสรุปผลได้ว่า การเดินทางไปบูรณะปฏิสังขรณ์ ศาสนสถานวัดต่างๆ เหล่านี้ พระครูบาศรีวิชัย นับเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ ซึ่งเป็นความเคลื่อนไหวทางพระพุทธศาสนาที่ อาจจะเรียกได้ว่าเป็นการแสดงออกด้านปฏิบัติการอันเป็นอุดมคติของ “ตนบุญ” ที่จะช่วยเหลืออุปถัมภ์ ค้ำชูพระพุทธศาสนา อีกรูปแบบหนึ่ง ในการจาริกแสวงบุญ ไปฟื้นฟูสถานที่ให้สำเร็จได้ด้วยดี

๑) ข้อวัตรปฏิบัติ ของพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย

พระครูบาศรีวิชัย เป็นผู้มื่ออุปนิสัยซื่อตรงและมุ่งมั่นอย่างแน่วแน่ ทั้งนี้เพราะท่านทรงไว้ซึ่งอุเบกขาธรรม บารมีธรรม ดวงจิตของท่านเปี่ยมล้นด้วยเมตตาธรรม ท่านจะอนุโมทนาในทาน บริจาคของชนทุกหมู่เหล่าโดยไม่มีความรังเกียจหรือชอบที่รักมักที่ชังในวัตถุปัจจัยไทยทาน ทั้งหลาย เพราะท่านไม่ได้สะสม ท่านจะสงเคราะห์แก่พระภิกษุ สามเณรตลอดถึงให้ท่านแก่ยาก กวณิกคนยากคนจนขอทานท่านเป็นพระที่มีหัวใจที่เป็นอิสระไม่สะสมหมักหมม โลก

^{๔๕} เจ้าสุริยวงค์ วโรตต, ประวัติท่านพระสิริวิชัย วัดบ้านปาง, หน้า ๔-๕.,

^{๔๖} อนุวัตรเจริณศุภกุล, “เอกลักษณ์ของงานสถาปัตยกรรมล้านนาไทย, การศึกษาเพื่อการสร้างสรรค์ วัดพระธาตุลำปางหลวง” ในสัมมนาเสวนาศิลปกรรมล้านนาไทย, (เชียงใหม่ : ศูนย์ส่งเสริมศิลปกรรมวิทยาลัยครู เชียงใหม่, ๒๕๒๕), หน้า ๘๓.

ล้นความลุ่มหลงมัวเมาด้วยอำนาจกิเลสตัณหาอันเป็นสนิมใจ ถวายเป็นพุทธบูชาปฏิบัติธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด แต่อย่างไรก็ตามความเป็นผู้ทรงศีลทรงธรรมก็ใช่ว่าจะเป็นไปอย่างเลิกลอยโดยไม่ได้รักการกระทบกระเทือนอะไรบาทวิถีของนักบุญพระครูบาศรีวิชัย ท่านได้ประทับรอยแหวนความเป็นนักบุญอมตะแห่งล้านนาไทย^{๓๓}

ชาวล้านนาตลอดระยะเวลาอันยาวนานของพระครูบาศรีวิชัย การดำเนินชีวิตไว้อย่างลึกซึ้ง และฝังอยู่ในหัวใจของท่านได้เพิ่มคุณค่าแห่งชีวิต ด้วยการบำเพ็ญบารมีธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งในยุคสมัยที่พระครูบาศรีวิชัย ได้บำเพ็ญเนกัมมะบารมีอยู่วัดจอมศรีศรีทรายมูลบุญเรือง บ้านปางท่ามกลางหุบเขาในเขตเมืองลี จังหวัดลำพูน วิถีชีวิตในทางธรรม ก็ต้องมีความเกี่ยวพันขนานกับสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ซึ่งพระองค์ได้รับสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราชแห่งกรุงรัตนโกสินทร์องค์ที่ ๑๐ แห่งพระองค์ก็ทรงเป็นเจ้าน้องยาเธอ ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ^{๓๔}

๒) บทบาทฐานะนักบุญแห่งล้านนา

พระครูบาศรีวิชัย เป็นพระสุปฏิปันโนตามที่ท่านสอนผู้อื่นโดยการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ท่านปฏิบัติได้แล้วจึงสอนผู้อื่น ด้วยเหตุนี้ จึงมีผู้คนมากมายเลื่อมใสศรัทธาในตัวท่านต่างพากันมากราบไหว้บูชาขอเป็นลูกศิษย์ของท่านเมื่อมีคนขอก็ต้องมีคนไม่ชอบเกิดขึ้นเป็นธรรมดาของโลกธรรม ๘ ถึงแม้ว่าคนไม่ชอบจะมีไม่มากก็ตามเกิด ถูกกล่าวหาว่าประพฤติตนไม่เหมาะสม จนต้องอธิกรณ์ถึง ๒ ครั้ง ท่านถูกนำตัวไปให้คณะสงฆ์ชำระอธิกรณ์ที่กรุงเทพมหานคร แต่ด้วยความบริสุทธิ์ของท่านพระครูบาศรีวิชัย มลทินทั้งหลายที่ถูกผู้อื่นนำมาแปดเปื้อนก็ไม่อาจทำให้ท่านมัวหมองได้ พระครูบาศรีวิชัย จึงเดินทางกลับสู่มาตุภูมิของท่านอย่างสง่างาม

อาจารย์สิงมะ วรรณสัย^{๓๕} อดีตปราชญ์คนสำคัญของจังหวัดลำพูน ผู้เคยได้สนทนากับพระครูบาศรีวิชัย ได้บันทึกไว้ใน "สารประวัติพระครูบาศรีวิชัย" ความตอนหนึ่งว่า "ตอนที่พระครูบานั่งหนักสร้างวัดจามเทวีนั้นแหละ ข้าพเจ้าเป็นสามเณรมักจะ ไปไหว้ไปพูดคุยกับ

^{๓๓} วัดพระธาตุคอกสุเทพราชวรวิหาร จังหวัดเชียงใหม่, ประวัติการสร้างทางขึ้นคอกสุเทพและประวัติวัดพระธาตุคอกสุเทพ, : สุทินการพิมพ์(๒๕๕๒), หน้า ๑๐-๑๕.

^{๓๔} สัมภาษณ์ : รศ.สมโชติ อองสกุล, อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่, ๒๗ กันยายน, ๒๕๕๕.

^{๓๕} <http://www.thai.net/lanna1839/sivichai2.htm>, สามารด แจ่มจันทร์, นิตยสารศิลปวัฒนธรรม ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๗ เดือนพฤษภาคม ๒๕๓๕.

ท่านครูบาเสมอ วันหนึ่งท่านถามข้าพเจ้าว่า "เนรจะสึกหรือไม่?" ข้าพเจ้าตอบว่า "ไม่แน่ว่า เพราะอนาคตของเราคาดไม่ถึง" ท่านพระครูบาศรีวิชัยได้กรุณาสอนว่า "เมื่อสามเนรเนรจะลาสิกขาออกไปสู่โลกภายนอก พึงประพฤติตัว อย่าให้ชื่อนัก อย่าให้ตรงนัก ให้จะกลัวเป็นก้านกล้วยนั้นเถอะ" อธิบายว่า คนที่อยู่ในโลกฆราวาสนั้น เป็นคนตรงไป ก้อยู่กับเขาไม่ได้ เป็นคนคดงอเกินไปก็อยู่กับเขาไม่ได้ จงอย่าคดมาก อย่าตรงมาก เหมือนก้านกล้วยนั้นแหละจึงจะอยู่กับ คนในโลกได้" นี่เป็นคำสอนหลังจากที่พระครูบาศรีวิชัยกล่าวไว้หลังจากท่านกลับจากชำระอธิกรณ์ครั้งสุดท้าย ซึ่งเป็นช่วงบั้นปลายชีวิตท่านแล้วถึงแม้ว่าพระครูบาศรีวิชัยจะเกิดในยุคที่บ้านเมืองยังไม่พัฒนาด้านวัตถุมากนัก อ.เถี เมื่อ ๑๖๐ ปีกว่าล่วงมาแล้วนั้น ยังบริบูรณ์ไปด้วยป่าไม้นานาพันธุ์ เรื่องราวเส้นทางไสยศาสตร์น่าจะมีให้คนในยุคนี้ได้พิศวงไม่น้อย แต่พระครูบาศรีวิชัยกลับไม่ได้ส่งเสริมเรื่องนี้แม้แต่น้อย ท่านไม่ได้สร้างวัตถุมงคลใด ๆ ทั้งสิ้น^{๒๐}

เมื่อครั้งที่ท่านเดินทางด้วยรถไฟไปกรุงเทพมหานครเพื่อให้คณะสงฆ์ฝ่ายปกครองชำระอธิกรณ์ ผู้โดยสารบนขบวนรถไฟ เมื่อทราบว่าท่านคือพระครูบาศรีวิชัยผู้โด่งดัง ต่างพากันมากราบไหว้ อ้อนวอนขอเครื่องรางของขลังจากท่านพระครูบาศรีวิชัย ได้แต่ยิ้มแล้วส่ายหน้า ท่านกล่าวแก่คนเหล่านั้นว่า "ไม่เคยมีไว้ให้ใคร เอาไว้เองก็ไม่มี เพราะพระพุทธองค์ไม่เคยสั่งสอน ให้เชื่อถือสิ่งเหล่านั้น" เกี่ยวกับเรื่องไสยศาสตร์ คาถาอาคมเหล่านี้ ในช่วงแรกของชีวิตในสมณเพศพระครูบาศรีวิชัย ก็เคยได้ศึกษาวิชาเหล่านี้ มาก่อน ถึงได้สักหมึกดำทั้ง ๒ ขา ตามแบบความนิยมของผู้ชายชาวล้านนาในสมัยนั้น ต่อมาได้ศึกษา พระธรรมอย่างถ่องแท้ ลึกซึ้ง ท่านตระหนักถึงความไม่เป็นแก่นสารของไสยศาสตร์ จึงหันหลังให้วิชาเหล่านั้นอย่างสิ้นเชิง เคยมีผู้เรียนถามพระครูบาศรีวิชัยเรื่องอภินิหารเรื่องหนึ่งว่า มีครั้งหนึ่งพระครูบาศรีวิชัยพร้อมกับศรัทธาทั้งหลายเข้าไปในป่าแห่งหนึ่งบังเกิด ฝนตกหนักมาก คนทั้งหลายเปียกกันหมด แต่พระครูบาศรีวิชัยไม่เปียกเลย มีจริงหรือไม่ ท่านตอบว่า "เออเป็นความจริง ข้าไม่เปียกเลย เพราะข้ามีจิ้ง (ร่ม)"

พระครูบาศรีวิชัยเป็นพระผู้ปฏิบัติธรรมเยี่ยมยอดรูปหนึ่ง และมีเรื่องราวที่เรียกว่าน่าอัศจรรย์ก็ว่าได้ คือท่านสามารถกำหนด ฐิติของผู้อื่นได้ หากผู้ใดนำของไม่บริสุทธิ์ มาทำบุญกับท่านก็จะบอกให้ผู้นั้นทราบ หรือไม่รับของนั้นเลยทีเดียว จะมาทำบาปแลกบุญนั้น พระครูบาศรีวิชัยท่านไม่ส่งเสริมเด็ดขาด เป็นเรื่องราวร่วมสมัยครั้งที่^{๒๑} พระครูบาศรีวิชัยยังดำรงชีวิตอยู่ในหมู่บ้านเดื่องก ต.ข้าวมุง อ.สารภี จ.เชียงใหม่ มีเศรษฐีผู้หนึ่ง เป็นคนที่มีนิสัยเข้าท่านองว่า

^{๒๐} จรัส โฆษณานันท์, พระครูบาเจ้าศรีวิชัย อริยสงฆ์แห่งล้านนา, พิมพ์ที่ ห้างหุ้นส่วนจำกัด มีเดียเพรส : กรุงเทพฯ ๒๕๔๕, หน้า ๑๖๑.

^{๒๑} บทสัมภาษณ์ : พระครูบุญเป็ง จักกรัตตโน, สำนักปฏิบัติธรรมห้วยฟ้าตรง อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง, ๒๗ กันยายน ๒๕๕๕.

"หน้าเนื้อใจเสือ" (ทางล้านนาเรียกว่า "ปากหวาน ก้นส้ม") ผู้ใดขัดสนเงินทองบากหน้าขอพึ่งพิงนางก็ให้ไปปากก็พร่ำว่า "ไม่เป็นไร เราคนกันเองมีอะไรพูดจากันได้" แต่เวลาที่ลูกหนี้เอาของมาคืน ต้องมีค่ามากกว่าของที่ยืมไปถึงเท่าตัว ยืมเงิน ๑๐ บาท (สมัยครั้งก่อนศตวรรษ) คืน ๒๐ บาท หากไม่มีจริง ๆ เศรษฐินี้ผู้นี้ก็จะริบเอาข้าวของอย่างอื่นแทนเงิน เช่น ข้าวสาร เหล้า กะปิ ปลา ร้า ชนิดที่ว่าอะไรพอจะตีค่าเป็นเงินได้ก็ริบไว้ก่อน

บทสัมภาษณ์นายปวงคำ ดู่เขียว^{๒๒} ได้ให้ไว้ครั้งหนึ่งพระครูบาศรีวิชัยออกบิณฑบาต เศรษฐินี้ผู้นี้ก็ไปทำบุญตักบาตรกับเขาด้วย คนอื่นตักบาตรพระครูบาศรีวิชัยก็รับแต่พอมาถึงเศรษฐินี้แห่งบ้านเดื่องก ท่านกลับปิดฝาบาตรนางให้รู้สึกแปลกใจจึงกราบเรียนถามพระครูบาศรีวิชัยว่าเหตุใด ท่านจึงไม่รับบาตรของนาง พระครูบาศรีวิชัยจึงตอบเศรษฐินี้ผู้นี้ว่า "เมื่อออกจะเอาเข้ามาใส่บาตรเรา" ("เมื่อออก" หมายถึง สีกา ส่วน "เรา" ก็คือ เรา) เศรษฐินี้แห่งบ้านเดื่องกก็แทบจะแทรกแผ่นดินหนีโดยที่เดียว ส่วนจะสำนึกตัวได้หรือไม่ นั่นคงเป็นอีกเรื่องหนึ่ง เพราะบุคคลมีหลายจำพวก รายนี้อาจจะเป็นบัวประเภทสุดท้าย

นอกจากจะเป็นพระนักปฏิบัติแล้ว ทางด้านเทศนาโวหาร ครูบาศรีวิชัยก็ยังมี ความสามารถแสดงธรรมให้ผู้คนในยุคนั้น ได้เข้าใจถึงหลักธรรมเบื้องต้นอย่างแจ่มแจ้ง ผู้วิจัยขอนำ "ธรรมอันสงฆ์ศิลป์" ที่พระครูบาศรีวิชัยได้เขียนไว้เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๔ เนื่องในงานฉลองวิหารหลวง วัดสวนดอก จ.เชียงใหม่ พิมพ์เป็นอักษรเมือง (ภาษาล้านนา) ปรวรรตเป็นภาษาไทย โดยนายหนาน ปวงคำ ดู่เขียว เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๘ ความตอนหนึ่งว่า "...น้ำแม่ น้ำคงคา ยมนา อจิรวดี มหิมหาสกลุ ซึ่งเป็นแม่น้ำใหญ่ทั้ง ๕ แม่น้ำ แม่น้ำจักเอามาอาบให้หมดสิ้นทั้ง ๕ แม่น้ำก็ไม่อาจล้างบาป คือความเดือดร้อน ภายในให้หายได้และฝนลูกเห็บ แม่น้ำจะตกมาร้อยทำให้เย็นและหนาวสักปานใดก็ดี ก็ไม่อาจจะเย็นเข้าไปถึงภายใน ให้หายความทุกข์เวทนาได้ ศิล ๕ เป็นอริยทรัพย์ เป็นต้นของความบริสุทธิ์ เป็นน้ำทิพย์สำหรับล้างบาป คือความเดือดร้อน ภายในให้หายได้ เป็นบันไดแก้วสำหรับก้าวขึ้นไปสู่สวรรค์

การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานไม่สะดวกเดินทาง ครั้งที่สองนี้เจ้าคณะแขวงลีไม่เล่นงานโดยตรง แต่ส่งให้เจ้าคณะจังหวัดลำพูนได้สวนแทน พระครูบาศรีวิชัยถูกกักขังอยู่ ณ วัดชัยมงคล ในกลางเมืองลำพูน ๒๓ วัน กว่าจะได้รับการปล่อยตัว ยังตามราวีไม่เลิก โดนต้องอธิกรณ์ครั้งที่ ๓ ด้วยข้อหาใหม่ "ผู้ก่อการระแเคื่อง" เจ้าคณะแขวงลีได้ส่งให้พระครูบาศรีวิชัยนำเอาลูกวัด เจ้าอธิการหัววัด ในตำบลบ้านปางทุรูป ไปร่วมประชุมที่วัดลีหลวง อีกครั้ง คือคอยแต่จะหาเรื่องเหยี่ยว เพราะรู้อยู่เต็มอกว่าย่อมแข็งข้อเช่นเดิม

^{๒๒} บทสัมภาษณ์ : นายปวงคำ ดู่เขียว, เมืองเชียงใหม่ เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๘

พระครูบาศรีวิชัยอ้างว่า วัดคือสถานที่ปฏิบัติธรรม ไม่มีหน้าที่รับใช้คำบัญชาจากส่วนราชการ แม้ภายนอกวัดของท่านจะดูเจียบสงบไม่มีแต่งโคมประทีปหรือลั่นเกริมหรสพ แต่ในความเป็นจริงนั้นแผ่เมตตาถวายแด่พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๖ เช่นกันเมื่อเล่นงานเรื่องไม่แสดงความจงรักภักดีพระมหากษัตริย์รัชกาลใหม่ที่เพิ่งเสวยราชย์ไม่ได้ จึงต้องจัดแผนสองมาจุ่มอีกนั่นหรือ การใส่ร้ายป้ายสี ฝ่ายอำมาตย์ได้ปล่อยข่าวลือบอกต่อๆ กันไปทั่วว่า พระครูบาศรีวิชัยเพี้ยนถึงขนาดอ้างว่าเป็นตนบุญ หวัดแก่งคาบพิเศษจากสวรรค์ให้มาปราบยุคเข็ญ ชาวล้านนาเรียกว่า “คาบสะหลิกญูใจ” ประหนึ่งผู้มีบุญญาธิการ เป็นนัยว่าคนไม่จำเป็นต้องเคารพพระมหากษัตริย์แห่งสยาม

๓) ปฏิปทาอันงดงาม พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย

พระนักปฏิบัติที่มีบทบาทข้อปฏิปทาจริยวัตรที่งดงามเมื่อพระครูบาศรีวิชัยได้ศึกษากับครูบาอุปละและครูบาวัดดอยคำแล้ว ก็ได้กลับไปศึกษาเพิ่มเติมจากครูบาสมณะผู้เป็นอุปัชฌาย์อีกครั้ง ก่อนที่จะเดินทางกลับสู่บ้านปาง^{๒๓} ในการบำเพ็ญเพียรภาวนาแนวทางที่ได้ร่ำเรียนมานอกจากนี้วัตรปฏิบัติได้เสริมบุคลิกความน่าเลื่อมใสขึ้นอีก หลังจากที้ออกธุดงค์หาความวิเวกตามป่าตามเขา อันเป็นลักษณะจาริตของสงฆ์สายวัดป่าแล้วนั้นคุณลักษณะพิเศษที่สำคัญของพระครูบาศรีวิชัยโดยเด่นขึ้นมาเหนือพระสงฆ์รูปอื่นๆ เกิดขึ้นภายหลังจากการ ได้รับการศึกษาเล่าเรียนจากสำนักสงฆ์สายอรุณวาสินั้นแล้ว นอกจากการธุดงค์วัตร ซึ่งมีผลสืบเนื่องถึงความสัมพันธ์ของพระครูบาศรีวิชัย ระหว่างชาวเขาชาวดอย กะเหรี่ยง ที่ให้ความเคารพศรัทธาต่อความเป็นนักปฏิบัติธรรมที่เป็นจุดเด่นที่สำคัญของพระครูบาศรีวิชัย อันนำความเลื่อมใสศรัทธาเป็นทุนของชาวเขาชาวดอยที่ให้ความสนใจต่อพระครูบาศรีวิชัย

๔) บทบาทตนบุญหรือผู้มีบุญพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย

คำว่า “ตนบุญ” ผู้มีบุญที่มีบทบาทให้ประชาชนมีความศรัทธาเคารพนับทั้งบุคคลที่เป็นพระและฆราวาส “ตนบุญ” ในส่วนของฆราวาสแบ่งเป็นกลุ่มได้ กลุ่มแรก มักจะยกย่องในกลุ่มผู้ปกครอง อันได้แก่ กษัตริย์ของชาวล้านนาเองก็ถือได้ว่าเป็นฐานะหนึ่ง ที่ได้ควบคู่กับตำแหน่งของกษัตริย์โดยการสืบราชบัลลังก์ขณะเดียวกันกลุ่มที่สองนั้น คือ กลุ่มสามัญชน อันได้รับการยกย่องให้เป็น “ตนบุญ” ได้ในยามที่บ้านเมืองเกิดความไม่สงบ อย่างเช่นเกิดศึกสงคราม เป็นต้น

^{๒๓} สัมภาษณ์ : ดร.พรศิลป์ รัตนชูเรศ, อาจารย์คณะพุทธศิลปกรรม มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่, ๒๗ กันยายน ๒๕๕๕.

ในส่วน “ตนบุญ” ในทางพระพุทธศาสนา เกิดจากความเชื่อว่าพระพุทธศาสนาจะเสื่อมลงในรอบ ๕๐๐๐ ปี ดังนั้นในช่วงระยะเวลาดังกล่าวจะปรากฏ “ตนบุญ” ขึ้นเพื่อจรรโลงพระพุทธศาสนา “ตนบุญ” ในที่นี้ผู้ศึกษาจึงหมายถึงพระสงฆ์ที่มีบุคลิกลักษณะพิเศษ เช่น เป็นบรรพชิตที่เคร่งครัดในการถือศีลจริยวัตร ปาริสุทธิสีล ๔ คำว่าปาริสุทธิสีล ๔ กล่าวคือ

๑. ปาติโมกขสังวร สำรวมในพระปาติโมกข์ เว้นข้อที่พระพุทธเจ้าห้าม ทำตามข้อที่พระองค์อนุญาต

๒. อินทริยสังวร สำรวมอินทริย์ ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กายใจ ไม่ให้ยินดีอินทรีย์ในเวลาเห็นรูป ฟังเสียง ดมกลิ่น ลิ้มรส ถูกต้องโผฏฐัพพะ รักรมรมารมณ์ด้วยใจ

๓. อาชีวปาริสุทธิ เลี้ยงชีวิตโดยทางที่ชอบ ไม่หลอกลวงเขาเลี้ยงชีวิต

๔. ปัจจยปัจจเวกขณะ พิจารณาเสียก่อนจึงบริโภคปัจจัย ๔ คือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และเภสัช ไม่บริโภคด้วยตัณหาก่อให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาแก่สาธุชนทั้งหลาย ฉะนั้นจะพบว่าจาริตความเชื่อเหล่านี้ยังคงสืบต่อกันมาอยู่ในสังคมล้านนาและสังคมปัจจุบัน เครื่องประดับขัตติยนารีทั้งหลาย มีแก้วแหวนเงินทอง เป็นต้นหากามคุณ เหมือนดั่งน้ำผึ้งแหย่าพิษสำหรับนำความทุกข์มาใส่ตัวโดยไม่มีประโยชน์สิ่งใดเลย แม่น้ำคงคา ขมना อีรวดี มหิ มาหาสรพว ซึ่ง เป็นแม่น้ำใหญ่ทั้ง ๕ แม่น้ำนี้ แม่น้ำจักเอามาอาบให้หมดทั้ง ๕ แม่น้ำ ก็ไม่ อาจจะล้างบาป คือความเดือดร้อนภายในให้หายได้ ลมฝนลูกเห็บ แม่น้ำจะตกลงมาหลายแสนห้า หมื่นและหนาวสั่นปานใด ก็ ไม่อาจเย็นเข้าไปถึงภายในให้หายจากความทุกข์เวทนาได้ ศีล ๕ เป็นอริยทรัพย์ เป็นต้นเหตุแห่งความบริสุทธิ์ เป็นน้ำทิพย์สำหรับล้างบาป คือความเดือดร้อนภายในให้หายได้ เมื่อศีลบริสุทธิ์แล้วสมาธิ ความตั้งมั่นก็จะมีมาแล้วให้ปลูกปัญญา ปัญญาจักเกิดมีขึ้นได้ คือ ให้หมั่นรำลึกถึงตัวตนอยู่เสมอ ว่าไม่ใช่ตัว ไม่ใช่ตน จนเห็นแจ้งด้วย ปัญญาของตน จึงเป็นเครื่องประหารกิเลส หมดแล้วจิตเป็นวิมุตติ หลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งมวลได้

ดังนั้น พระครูบาศรีวิชัย จึงมีลักษณะเฉพาะที่น่าสนใจของผู้ศึกษาวิจัย ซึ่งได้แยกออกเป็นความสำคัญได้ ๒ ประการดังนี้คือ

๑. การที่ครูบาศรีวิชัยได้รับการยกย่องให้เป็น “ตนบุญ” มีความเกี่ยวเนื่องกับความเชื่อของชาวล้านนาที่เกิดจากการศรัทธาในทางพระพุทธศาสนา โดยมีความเชื่อว่าศาสนาจะเสื่อมลงในระยะเวลา ๕๐๐๐ ปีนี้จึงปรากฏ “ตนบุญ” ขึ้นและ “ตนบุญ” เหล่านี้จะเป็นผู้ค้ำชูพระพุทธศาสนา กว่าจะถึงยุค พระศรีอาริยมตไตรยที่จะมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตกาล

๒. จากการศึกษาผลงานที่เกี่ยวกับครูบาศรีวิชัยทั้งหมด พบว่ายังไม่มีการศึกษาวิเคราะห์ที่แสดงให้เห็นในด้านสังคมที่เกิดขึ้นโดยครูบาศรีวิชัยในฐานะ “ตนบุญ” เป็นศูนย์รวมภายใต้บริบททางสังคมล้านนาได้ดีเป็นอย่างมาก

บทสัมภาษณ์ นายไกรสิน อุ่นใจจินต์^{๒๔} นักโบราณคดีชำนาญการพิเศษ สำนักศิลปากรที่ ๘ ตามความเป็นจริงแล้ว ในความเชื่อเรื่อง “ตนบุญ” มีอยู่ในสังคมล้านนาความเชื่อนี้จะถูกนำมาใช้ในสถานการณ์ต่างๆ นับตั้งแต่การนำมาใช้กล่าวอ้างอิงในหมู่ราษฎร ทั้งฝ่ายสงฆ์และฆราวาส ถ้าหากบ้านเมืองอยู่ในภาวะวิกฤติทำสงครามเกิดการสู้รบ ผู้ปกครองไม่มีอำนาจควบคุมสถานการณ์ เช่นนี้ทำให้บุคคลใดก็อาจอ้างได้ว่าฐานะ “ตนบุญ” ขึ้นมาเป็นผู้ดำเนินการแก้ไขปัญหาขณะนั้นได้ ตนบุญใน

ผู้วิจัยสรุปผลได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลดีประการหนึ่งที่ทำให้ผู้ศรัทธาเชื่อมั่นและศรัทธาใจของผู้มาทำบุญร่วมในการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดกับ พระครูบาศรีวิชัย คือความปรารถนาจะได้บุญ ซึ่งผู้ศรัทธาเคารพนับถือว่าพระครูบาศรีวิชัย เป็นนื่อนานบุญและเป็นพระเถระที่ให้ความเคารพนับถืออย่างสูงสุด แม้จะมีพระเถระที่มีอาวุโสในตำแหน่งการงานทางสงฆ์ ก็ยังไม่มีความสนิทใจเท่ากับศรัทธาความเชื่อปสาทความเลื่อมใสที่มีต่อพระครูบาศรีวิชัย ผู้พบเห็นจึงพากันมาร่วมถวายทานด้วยความเต็มใจ นอกเหนือไปจากเหตุผลดังกล่าวมาแล้วข้างต้น การสงเคราะห์ด้านสาธารณูปการของพระครูบาศรีวิชัย ยังเป็นการสนองความเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง เมื่อพระองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงเป็นแบบอย่างที่เราสร้างบารมีมาหลายร้อยชาติจนได้บรรลุนิพพานและเป็นที่ยึดให้กับพระครูบาศรีวิชัย

๔.๒ บทบาทด้านการบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานบนแผ่นดินล้านนา

๔.๒.๑ สถานที่พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ได้บูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานวัดในล้านนา

พระครูบาศรีวิชัย ได้จาริกไปทิศไหนได้รับการนิมนต์ไปบูรณะปฏิสังขรณ์ ศาสนาสถานวัด หรือเจดีย์ อันเป็นสถานที่ศาสนาสถานทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญ ซึ่งเป็นสถานที่ทางโบราณสถานเก่าแก่และเป็นเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นสถานที่สักการะของพุทธศาสนิกชนทั่วไปให้ความสำคัญทางด้านจิตใจเป็นอย่างมาก ได้แก่ โบราณสถานเจดีย์ วิหารต่างๆ

๑) บูรณะพระเจดีย์ พระธาตุคอกยั้ง อำเภอสอด (พ.ศ. ๒๔๖๔) สร้างวิหารหลวง วัดศรีโคมคำพระเจ้าตนหลวง จังหวัดพะเยา (พ.ศ. ๒๔๖๕) บูรณะพระธาตุคอกยั้ง จังหวัดเชียงราย บูรณะพระธาตุช่อแฮ จังหวัดแพร่ (พ.ศ. ๒๔๖๖) วัดพระสิงห์ จังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. ๒๔๖๗) สร้างธาตุและบันไดนาค วัดบ้านปาง พระธาตุเกตุสร้อยแก่นน้ำปิง (พ.ศ. ๒๔๖๘) บูรณะวิหารหลวง

^{๒๔} สัมภาษณ์ : นายไกรสิน อุ่นใจจินต์, นักโบราณคดีชำนาญการพิเศษ สำนักศิลปากรที่ ๘ ตำบลช้างเผือก อำเภอ เมือง จังหวัด เชียงใหม่, วันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๕

วัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. ๒๔๗๔) และผลงานชิ้นอมตะคือ การสร้างถนนขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ ศรัทธาสาธุชนมาร่วมกันสร้างถนนวันละไม่ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ คน แล้วเสร็จภายใน ๖ เดือน ตามสัญญา (พ.ศ. ๒๔๗๘) สร้างวิหารวัดบ้านปาง (พ.ศ. ๒๔๗๘ เสร็จปี พ.ศ. ๒๔๘๒) วัดจามเทวี จังหวัดลำพูน เมื่อ (พ.ศ. ๒๔๗๕) รวม วัดต่างๆ ที่ได้ไปบูรณปฏิสังขรณ์วัดรวม ๑๐๘ วัดต่อมาเดิมท่านชื่อ พระครูบาศรีวิชัย ด้วยความนับถือผลงานที่เด่นมาก ก็คือ การสร้างถนนขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งพระครูบาศรีวิชัยท่านได้รับคำนิมนต์จากศรัทธาประชาชน ให้ช่วยดำริและจัดการเรื่องนี้ จึงเริ่มลงมือสร้างเมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๗ เวลา ๑๐.๐๐ นาฬิกา ณ เชียงดอยสุเทพด้านห้วยแก้ว

๒) การสร้างถนนขึ้นพระธาตุดอยสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

การที่พระครูบาศรีวิชัย ได้รับนิมนต์ให้ดำเนินการสร้างถนนขึ้นสู่ดอยสุเทพโดยมี พลตรี เจ้าแก้วเนาวรัตน์ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ ในขณะนั้นเป็นผู้ขุดจอบเป็นปฐมฤกษ์ การสร้างถนนสายนี้ใช้แรงงานเป็นจำนวนมากวันหนึ่งๆ จะมีผู้คนช่วยทำงานประมาณวันละไม่ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ คน ให้ดำเนินการสร้างถนนขึ้นเถาคิดมูลค่าแรงงานเป็นเงินก็คงมากมายมหาศาล การสร้างทางสายนี้ใช้เวลา ๕ เดือน กับ ๒๒ วัน จึงแล้วเสร็จ และเปิดให้รถขึ้นลงได้ เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๘ ผลงานที่ประทับใจอันอยู่ในความทรงจำของคนไทยทั้งประเทศจนถึงทุกวันนี้ ก็คือ การสร้างถนนขึ้นดอยสุเทพกล่าวได้ว่า เมื่อนึกถึง จะต้องนึกถึงถนนขึ้นดอยสุเทพหรือเมื่อเห็นถนนขึ้นดอยสุเทพจะต้องนึกถึง พระครูบาศรีวิชัย ทั้งนี้เพราะผลงานที่ปวงชนทำไม่ได้แต่ท่านทำได้ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ ในสมัยพระองค์บรรดาศักดิ์ดำรงตำแหน่งเป็นอุปราชมณฑลพายัพ เคยดำริที่จะสร้างถนนสายนี้มาแล้วครั้งหนึ่ง แต่เมื่อลงมือสำรวจประมาณการค่าก่อสร้างแล้วจะต้องใช้เงินถึง ๒๐๐,๐๐๐ บาท และใช้ระยะเวลาในการดำเนินการไม่น้อยกว่า ๑ ปี จนปัญญาและทำให้ไม่ได้จึงยกเลิกนั่นเอง^{๒๕}

หลังจากเปลี่ยนการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ ท่านได้นำ คณะราษฎรได้ส่งบุคคลสำคัญ ๒ ท่านคือ พระยาสุริยานุวัตรกับหลวงธำรงนาสวัสดิ์ เดินทางไปเข้าเฝ้าเจ้านายฝ่ายเหนือ หลวงธำรงนาสวัสดิ์ ได้ขึ้นไปนมัสการพระธาตุดอยสุเทพ และได้ปรารภกับหลวงศรีประกาศถึงการติดตั้งและเดินสายไฟฟ้าขึ้นดอยสุเทพ ซึ่งคุณหลวงทั้งสองก็เห็นว่าเป็นเรื่องสุวิสัยที่จะทำกัน ได้ แต่หลวงศรีประกาศนำความเรื่องนี้ไปหารือกับ พระครูบาศรีวิชัย ท่านตอบว่า

^{๒๕} พระพจน์ เพชรทา, หนังสือ “ครูบาเจ้าศรีวิชัย วัดบ้านปาง จังหวัดลำพูน นักบุญอมตะแห่งล้านนา” : (วนิดาการพิมพ์ เชียงใหม่, ๒๕๕๒), หน้า ๑๒๓-๑๒๕.

การติดตั้งสายไฟฟ้าขึ้นมีทางทำได้ แต่ถ้าทำถนนขึ้นคอย ทำได้ และไฟฟ้าจะตามมาเอง เท่านั้น งานสร้างถนนขึ้นคอยสุเทพ ก็เริ่มขึ้น ในปี ๕๐,๐๐๐ แผ่นแจกจ่ายไปใน ๕ จังหวัดภาคเหนือ

วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๔๗๗ เวลา ๑๐.๐๐ น. เจ้าแก้วนารัฐ เป็นผู้ลงจอบแรกเป็นปฐมฤกษ์ ผู้คนจากทั่วสารทิศต่างหลั่งไหลมาสู่ทางที่จะขึ้นไปห้วยแก้ว อันเป็นจุดเริ่มต้น มีจอบถือจอบมีเสียมถือเสียมติดตัวมา จนกระทั่งต้องแบ่งกันคนละ ๑ วา

ถนนสายนี้ตัดผ่านป่าและหุบเหว ยาว ๑๑,๕๓๐ กิโลเมตร ใช้แรงคนล้วนๆ ไม่มีเครื่องจักรมือกลหนักเหมือนสมัยนี้ เพียง ๕ เดือน ๒๒ การทำถนน ก็เสร็จสิ้นสมบูรณ์ เปิดให้รถยนต์วิ่งเมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๔๗๘

เรื่องราวของความคิดของพระครูบาศรีวิชัย กล่าวมาแล้วทั้งหมด มิใช่แต่จะอยู่ในความทรงจำของคนในภาคเหนือเท่านั้น แต่ยังอยู่ในความรู้และความสนใจของคนทั้งประเทศสยาม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คณะราษฎรซึ่งเพิ่งจะประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงการปกครองก็ยิ่งให้ความสนใจ มิใช่ในแง่ที่ท่านเป็นผู้วิเศษ หลังจากทีคณะราษฎรได้ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองในวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ เป็นผลสำเร็จแล้ว ได้จัดส่งบุคคลสำคัญ ๒ นาย คือ พระยาสุริยานุวัตร และนายเรือเอกหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ (บุคคลทั้งสองได้เป็นรัฐมนตรีในเวลาต่อมา) เดินทางไปยังมณฑลพายัพเพื่อทำความเข้าใจกับเจ้านายฝ่ายเหนือ ถึงความมุ่งหมายในการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองและนโยบายอันได้แก่หลัก ๖ ประการ พระยาสุริยานุวัตรได้กล่าวถึงพระครูบาศรีวิชัย ไว้ในรายงานที่เสนอต่อพระยามโนปกรณนิติธาดาประธาน คณะกรรมคณะราษฎร (นายกรัฐมนตรี) ตามหนังสือลงวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๔๗๕ ว่า”ในเมืองเชียงใหม่ข้าพเจ้าสืบถามดูได้ความแน่ชัดว่า พระราชชายาเธอและเจ้าแก้วนารัฐ เป็นผู้มีความที่ราษฎรนับถือมาก แต่คนที่สำคัญที่มีอำนาจยิ่งกว่าเจ้านายในเมืองเชียงใหม่ นั้น มีพระเถระรูปหนึ่งชื่อพระครูบาศรีวิชัย เป็นเจ้าคณะวัดสิงห์ เชื้อสายกะเหรี่ยง ตำบลบ้านปาง แขวงเมืองนครลำปาง ซึ่งคนนับถือท่านทั้งเมืองตลอดจนถึงเมืองเชียงตุง จะท่านจะทำอะไรหรือจะปรารภนาสิ่งใดสำเร็จทั้งสิน เถรองค์นี้ถือพุทธศาสนาเคร่งครัดมาก ฉันทอาหารวันละมื้อ และไม่ฉันอาหารเนื้อสัตว์”^{๒๖}

๑. การปฏิสังขรณ์วัดยิ่งกว่าสิ่งใด ได้ซ่อมแซมวิหารและพระเจดีย์ที่สลักหักพังมามากแห่งแล้ว ถึงตัวจะไม่มีเงินทองเลยเมื่อตกลงจะทำการบุญที่ไหนแห่งใด ราษฎรไทย ลาว เงี้ยว พม่า จะนำเงินมาถวายพร้อมด้วยการส่งเสบียงอาหารและช่วยออกแรงในการใช้ก่อสร้างโดยไม่คิดค่าจ้าง แม้แต่ฝรั่งในเมืองเชียงใหม่ที่เป็นมิชชันนารี ก็ยังพลอยเลื่อมใสช่วยเหลือด้วย

^{๒๖} นิพนธ์ สุขสมมโนกุล, “ลોકเกิต ครูบาศรีวิชัย พิมพ์หน้าหนุ่ม” ตามรอยจอบแรกครูบาศรีวิชัย, (เชียงใหม่ : วนิดาการพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๗-๑๘.

พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย กำลังปฏิสังขรณ์วัดสวนดอกอยู่ ข้าพเจ้าได้ไปดูก็เห็นว่าชม
อภินิหารของเธอไม่ได้ สร้างวิหารยาวใหญ่เพียงที่ได้ทำมาถึงเพียงนี้ยังไม่ทันถึง ๑๐ เดือนก็สำเร็จ
แล้ว และยังทำการปิดทองประดับกระจกที่ลวดลายตามเสาผนังด้วย พระครูบาศรีวิชัยบอกว่า
ชาวบ้านเรียไรเงินไปให้ไม่ถึงหกหมื่นบาท แต่วิหารขนาดใหญ่ทำได้ถ้าเป็นในกรุงเทพมหานคร
คงจะสิ้นเงินงบประมาณกว่าสองแสนบาท^{๒๗}

๒. พระครูบาศรีวิชัย เคยถูกจับส่งลงมายังกรุงเทพมหานคร ครั้งหนึ่ง โดยถูกตั้งข้อ
กล่าวหาที่ไม่มีมูลว่าตั้งตัวเป็นผู้วิเศษ ราษฎรในเมืองนี้พากันวิตกวิจารณ์เป็นอันมาก เมื่อพ้นภัย
กลับขึ้นมาถึงเชียงใหม่ราษฎรพากันแห่แหนไปรับอย่างเกริก คอรั้มคอรั้มแล้ว แต่จะโปรด
(ลงนาม) พระยาสุริยานุวัตร (ลายมือพระยาสุริยานุวัตร ถึง พระยามโนปกรณนิติธาดา, ๒๔
กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๕, เอกสารกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, (สร.๐๒๐๑.๘/๒๐), หอจดหมายเหตุ
แห่งชาติ)^{๒๘}

ท่านไม่ฉันอาหารคาวที่เป็นเนื้อสัตว์ ชอบแต่ฉันผัก และถือเอกคือฉันอาหารมือเดียว
และปฏิบัติสมณกิจเคร่งครัดมาก จนเป็นที่เคารพนับถือของชาวลำพูนทั่วๆ ไป โภค และ
สาธารณูปโภคของพระครูบาศรีวิชัยเริ่มแต่ พ.ศ. ๒๔๔๓ ถึง ๒๔๘๑ เป็นเวลา ๓๘ ปี สิ่งที่ท่าน
นักบุญได้สร้างไว้หลายสิบแห่ง มีดังนี้

๑. พระเจดีย์มีมากมายหลายสิบองค์

๒. วิหาร มีมากแห่ง เช่น วิหารวัดพระเจ้าตนหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา วิหาร
วัดพระธาตุลำปางหลวง จังหวัดลำปาง

๓. อุโบสถ หรือ โบสถ์ มีหลายแห่ง เช่น กันอุโบสถ ถือเป็นอาคารที่สำคัญภายในวัด
เนื่องจากเป็นสถานที่พระภิกษุสงฆ์ใช้ทำ สังฆกรรมซึ่งแต่เดิมในการทำสังฆกรรมของพระภิกษุ
สงฆ์จะ ใช้เพียงพื้นที่โล่ง ๆ โดยการที่กำหนดขอบเขตพื้นที่สังฆกรรมจากการกำหนดตำแหน่ง
“สีมา” เท่านั้น แต่ในปัจจุบันจากการมีผู้นับชมมากขึ้น อีกทั้งภายใน พระอุโบสถมักประดิษฐาน
พระประธานที่เป็นพระพุทธรูปองค์สำคัญ ๆ ทำให้มีผู้มาสักการะบูชาและร่วมทำบุญเป็นจำนวน
มาก พระอุโบสถจึงถูกสร้าง ขึ้นเป็นอาคารถาวรและมักมี การประดับตกแต่งอย่างสวยงาม

๔. ศาลาบาตรและกุฏิ

๕. วัด เช่น วัดศรีโสดา วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร วัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่
วัดพระธาตุหริภุญชัย วัดจามเทวี จังหวัดลำพูน

^{๒๗} ญัฐพล โอจรัสพร, “เหรียญครูบาศรีวิชัยทั่วไป” ในตามรอยจอมแรกครูบาศรีวิชัย ปี พ.ศ. ๒๕๕๑,
(เชียงใหม่ : วนิดาการพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๖๒.

^{๒๘} สัมภาษณ์ ร.ต.ต.บุญมี ฟองตัน, ไวยาวัจกร วัดศรีสุพรรณ ๑๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๒,

๖. ถนนขึ้นคอยสุเทพเชียงใหม่

๗. สะพาน คือ สะพานข้ามแม่น้ำปิง ในท้องที่อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ (สร้างไม่เสร็จเพราะมรณภาพเสียก่อน) ปัจจุบันนี้ได้ทำการเสร็จเป็นที่เรียบร้อยแล้วและเปิดการสัญจรไปมาได้หลายปีแล้ว สะพานนี้เรียกว่า “สะพานศรีวิชัย” เพื่อเป็นอนุสรณ์ของท่าน (พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย)^{๒๕}

เมื่อมีผู้ขอร้องให้ท่านช่วยสร้างหรือทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เป็นงานใหญ่ ท่านมิได้ด่วนรับปากตกลงในทันที ทันใด โดยมากท่านมักจะขอผลัดลงอธิฐานดูก่อน และนัดหมายให้มาฟังคำตอบจากท่านว่าจะทำให้ได้สำเร็จหรือไม่ในวันต่อไป อาทิ นำเอาไฟฟ้าขึ้นไปติดตั้งบนยอดพระธาตุดอยสุเทพ แต่ท่านเห็นว่าไม่สามารถทำได้ จึงได้ไปขอความช่วยเหลือจากท่าน ขอช่วยคำริเริ่มเรื่องนี้ ท่านบอกคุณหลวงศรีประกาศว่าขอเวลาให้ท่านลองอธิฐานจิตดูก่อนว่าจะทำสำเร็จหรือไม่ ท่านได้นัดวันให้ไปฟังผล ในวันถัดไปเมื่อถึงวันกำหนดนัดท่านนายกเทศมนตรีได้ไปพบท่านก็แนะนำว่าควรสร้างถนนให้รถยนต์ขึ้นได้จะง่ายกว่า จะให้เอาไฟฟ้าขึ้นไปนั้น ท่านว่าหนักใจเกรงจะทำไมสำเร็จ คุณหลวงได้ท้วงท่านว่าการทำถนนนั้นยากกว่าจะได้กำลังคนที่ไหนมาทำ เนื่องจากเป็นภูเขาสูงสลับซับซ้อน ขอให้ท่านลอง อธิฐานดูอีกครั้งหนึ่ง เมื่อท่านได้ลองอธิฐานครั้งที่สองแล้ว การสร้างทางขึ้นคอยสุเทพสำเร็จแน่นอน ต่อมาท่านนายกเทศมนตรีเดินทางไปติดต่อกับหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ ซึ่งดำรงตำแหน่งเลขาธิการคณะรัฐมนตรีอยู่ในเวลานั้นขอผู้ชำนาญการสำรวจทางมาสำรวจให้ และหลวงธำรงฯ เห็นชอบด้วย ได้จัดส่งนายช่างผู้ชำนาญมาทำการสำรวจทางให้ตามความประสงค์^{๒๖}

ปฐมฤกษ์ของการสร้างทางขึ้นคอยสุเทพเริ่มเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๑๗ เวลา ๑๐.๐๐ น. พระครูบาศรีวิชัย ได้มาประจำอยู่ด้วยตลอดเวลา ในวันปฐมฤกษ์นี้เจ้าแก้วนารัฐผู้ครองนครเชียงใหม่ องค์สุดท้ายได้ทรงจุดดินเป็นจอมแรกและในปีเดียวกันนี้ เมื่อท่านอดีตนายกรัฐมนตรีและเชษฐบุรุษหมายเลข ๑ ของประเทศไทย พระยาพลพลพยุหเสนาของประเทศไทย พระยาพลพลพยุหเสนา ขึ้นมาตรวจราชการและเยี่ยมเยียนราษฎร ที่จังหวัดนครเชียงใหม่ ท่านก็ได้ช่วยฟื้นดินตามที่พระครูบาศรีวิชัยกำหนดไว้ คือคนละ ๑ วาเช่นกัน

การสร้างได้แล้วและเปิดให้รถขึ้นลง ได้เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ.๒๕๑๘ รวมเวลาก่อสร้างนาน ๕ เดือน กับ ๒๒ วัน คิดเฉลี่ยแล้วมีคนมาทำงานวันหนึ่งประมาณ ๕,๐๐๐ คน (ห้าพันคน) ทางสายนี้มีความยาวประมาณ ๑๒ กิโลเมตร ในการสร้างถนนสายนี้ได้มีชาวเขา

^{๒๕} นิศย์ พงษ์ลัดดา, “ประวัติการสร้างเหรียญครูบาศรีวิชัย ปี ๒๕๑๗” (นิตยสารเมืองพระ : ๒๕๕๕), หน้า ๒๕-๒๙.

^{๒๖} สาริต เรือนคำ, ๑๒๙ ปี ครูบาศรีวิชัย, พิมพ์ครั้งที่ ๑ ม.ป.ท.

ในจังหวัดภาคเหนือที่อยู่ไกล เดินทางมาช่วยสร้างหลายร้อยคน และทุกคนที่มาร่วมสร้างต่างขนข้าวปลาอาหารมานอนค้างขุดดิน โดยเริ่มต้นจากเชิงเขาด้านน้ำตกห้วยแก้วก่อน

ต่อมาพระครูบาศรีวิชัย ท่านได้ช่วยสร้างวัดสวนดอกกับวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร ซึ่งเป็นวัดร้างให้แล้วเสร็จบริบูรณ์ไปอีกสองวัด โดยอาศัยกำลังศรัทธาของชาวพื้นเมืองและชาวเขาเผ่าต่างๆ เช่นกัน การทำงานใหญ่ๆ ทุกครั้ง ท่านเพียงแต่ให้สานุศิษย์แพร่ข่าวออกไปว่า ท่านจะสร้างสิ่งนั้นสิ่งนี้ก็มีคนนำเงินและแรงงานมาช่วยท่านมากมายเกินความคาดหมาย ทำให้การสร้างของท่านสำเร็จลุล่วงไปด้วยทุกครั้ง^{๓๐}

๓) การสร้างวัดใหญ่

ภายหลังการสร้างวัดใหญ่ๆ ทั้งสองวัดเสร็จแล้ว พระครูบาศรีวิชัยถูกกล่าวหาว่าจะเป็นกบฏตั้งตนเป็นผิบุญ และถูกกักกันขังไว้ในห้องที่จังหวัดลำพูน เนื่องจากมีผู้ริษยาในการสร้างคุณประโยชน์ของท่านในเมื่อตัวเองไม่สามารถทำได้เหมือนท่าน แต่ภายหลังจากที่ท่านได้ลงมือให้คณะสงฆ์สอบสวนที่กรุงเทพฯ แล้ว ก็พ้นผิดกลับไปยังลำพูนอีกครั้งหนึ่งพระยาอมรฤทธิ์ดำรง อดีตข้าหลวงประจำจังหวัดเชียงใหม่ ได้ปรารภกับท่านพระครูบาศรีวิชัยเหลือเกิน หากผมอยู่ที่นั่นเวลานั้นเรื่องเช่นนี้คงจะไม่เกิดขึ้นเป็นอันขาด ขอเพียงเรานำท่านให้ถูกทางแล้ว ท่านจะสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่บ้านเมืองอีกมากมายนัก”พระครูบาศรีวิชัย เมื่อยังมีชีวิตอยู่ ท่านมีอิทธิพลเร้นลับมหัศจรรย์เหนือจิตใจคนเป็นที่เคารพนับถือของชาวภาคเหนือทั่วในดินแดนล้านนา

ผู้วิจัยสรุปผลได้ว่า การก่อสร้างถนนขึ้นพระธาตุคอกยสุเทพ เป็นความร่วมมือร่วมใจจากผู้ที่มีความศรัทธาต่อท่านพระครูบาศรีวิชัย ที่มาร่วมสร้างจนสำเร็จได้เป็นรูปธรรมขึ้น ถือได้ว่าตนบุญท่าน เป็นผู้ที่เสริมสร้างพระพุทธศาสนา นักแสวงบุญได้ร่วมสร้างด้วยแรงจิตสำนึกนำผู้คนร่วมแรงที่สร้างร่วมใจได้นั้นเป็นสิ่งที่ประเสริฐสูงสุด.

๔.๒.๒ วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย กับวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร

จากตำนานพระครูบาศรีวิชัย ฉบับพิสดาร (๒๕๓๙) กล่าวว่า หลังจากที่ท่านได้รับนิมนต์จากเจ้าแก้วนารัฐ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์ที่ ๕ มาจำพรรษาที่วัดพระสิงห์ เมื่อพ.ศ.๒๔๖๓ แล้ว

^{๓๐} พระพงศ์ เพชรทา, หนังสือ “ครูบาเจ้าศรีวิชัย วัดบ้านปาง จังหวัดลำพูน นักบุญอมตะแห่งล้านนา” : (วนิดาการพิมพ์ เชียงใหม่, ๒๕๕๒), หน้า ๓๒๓.

ในระหว่างที่ท่านพำนักอยู่ที่วัดพระสิงห์ (พ.ศ. ๒๔๖๗-๒๔๗๑) นั้น ท่านได้ทำคุณูปการแก่ วัดพระสิงห์มากมาย ^{๓๒}

๑. ปฏิสังขรณ์พระวิหาร เสร็จแล้ว ใน พ.ศ. ๒๔๖๗ พระครูบาศรีวิชัยพร้อมด้วย เจ้าผู้ครองนคร (เจ้าแก้วนวรรฐ) ได้ทำบุญฉลองวิหารหลวง ในระหว่างที่มีการทำบุญที่วัดพระสิงห์ นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จไปนมัสการพระสิงห์ พร้อมด้วยพระบรมราชินีนาถ พระเจ้าอาเธอ และข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย แล้วเลยประทับที่พลับพลาในวัดพระสิงห์ ทอดพระเนตร ขบวนแห่เครื่องไทยทานซึ่งหัววัดทั้งหลายนำมาทำบุญอย่างธรรมเนียมโบราณ สรุปล่าใช้จ่ายในการ ปฏิสังขรณ์วิหารวัดพระสิงห์เปิดเสร็จ เป็นเงิน ๗๔,๖๖๗ รูเปี

๒. ปฏิสังขรณ์หอไตรและสร้างคัมภีร์ไบลานที่วัดพระสิงห์ พ.ศ. ๒๔๖๗-๒๔๗๑ รวม ธรรมที่ท่านได้สังคายนาสร้างขึ้นใหม่ มี ๒๓๕ มัด รวมผูก มี ๒,๗๒๖ ผูก รวมค่าจ้างทำกับดัดทองคำจ้างเขียนและทานธรรมสร้างขึ้นใหม่นี้ เป็นเงิน ๔,๒๓๑ รูเปี

๓. สำหรับเงินทองที่ศรัทธาทั้งหลาย ได้ร่วมทำบุญมานั้น ท่านมอบให้ภิกษุศิษย์โยม ของท่านรวบรวมไว้เพื่อจ่ายประจำวัน เป็นค่าจ้างผู้รับเหมาทำวิหารและปฏิสังขรณ์บำรุง ซ่อมแซมที่ต่างๆ ในบริเวณวัด สวนเครื่องไทยทานทั้งหลาย ท่านก็นำไปแจกจ่ายให้ทานแก่ สมณพราหมณ์และคนอนาถาจากคนขอทาน ^{๓๓}

ผู้วิจัยสรุปผลได้ว่า พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชิโย ในการบูรณปฏิสังขรณ์วัดพระสิงห์นั้น เดิมที่วัดพระสิงห์เป็นที่ร้างมีป่าไม้ใบหญ้า และยังขาดผู้ที่เป็นผู้นำในการพัฒนาให้สวยงามหลังจาก ที่เจ้าแก้วนวรรค์เจ้าผู้ครองนครเมืองเชียงใหม่ได้ไปนิมนต์พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชิโย มาเป็น ประธานในการบูรณะปฏิสังขรณ์ จนแล้วเสร็จก็มีการทำบุญฉลองใหญ่ หรือที่ทางเมืองเชียงใหม่ เรียกกันว่างานปอยหลวงนั้น และเป็นที่ยกย่องพระครูบาศรีวิชัยว่าการบูรณะครั้งนี้เป็นสังมหัสจรรย์ ได้เกิดขึ้นขนาดการบูรณะยังแล้วเสร็จก็ได้ขุนพบทองคำและสมบัติอื่นในการนี้จึงมีความเชื่อมั่นว่า พระครูบาศรีวิชัย เป็นตนบุญพิเศษนั่นเอง

^{๓๒} จีรศักดิ์ เดชวงศ์, พระเจดีย์เมืองเชียงแสน. กรุงเทพมหานคร : (สำนักพิมพ์ตรีสติน, ๒๕๓๕), หน้า ๕๗.

^{๓๓} ขไมพร พรเพ็ญพิพัฒน์, วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร มรดกศรีนครพิงค์, (กรุงเทพมหานคร : ด่านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๕๕.

๔.๒.๓ วัดจามเทวี อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย กัปปการบูรณปฏิสังขรณ์ โบราณสถานที่สำคัญในวัดจามเทวี พระเจดีย์กู่กุด ลักษณะรูปแบบทางสถาปัตยกรรมเป็นเจดีย์สี่เหลี่ยมก่อด้วยศิลาแดงฐานล่างทำเป็นหน้ากระดานสามชั้น องค์เจดีย์มีลักษณะเป็นทรงสี่เหลี่ยม ซ้อนลดหลั่นกันขึ้นไปห้าชั้นแต่ละชั้นจะมีซุ้มจรณะนำ ด้านละสามซุ้ม ภายในซุ้มประดิษฐานพระพุทธรูปปางประธานอภัย เป็นพระพุทธรูปปั้นหุ้มศิลาแดงแบบนูนสูง รวมทั้งหมด ๖๐ องค์ ซุ้มจรณะนำทำเป็นซุ้มโค้งแบบสองหยัก ซึ่งเป็นลักษณะซุ้มสมัยทวารวดีตอนปลาย กระหนกปั้นเป็นกระหนกผักกูด ตัวเหงาที่ปลายซุ้มเป็นแบบทวารวดี บริเวณมุมทั้งสี่ของแต่ละชั้นยกเว้นชั้นบัวกลุ่ม และปล้องไฉน ส่วนยอดบนสุดได้หักหายไป จึงมีการเรียกเจดีย์องค์นี้ว่า เจดีย์กู่กุด พระเจดีย์องค์นี้^{๓๔}

วัดจามเทวี เป็นวัดที่มีความสำคัญทั้งทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี มีความเก่าแก่มากวัดหนึ่งในจังหวัดลำพูนตั้งอยู่ถนนจามเทวี ตำบลในเมือง อำเภอเมืองลำพูน มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ ๑๒ ไร่ ๑ งาน ๕ ตารางวา โดยทั่วไปเรียกกันว่าวัดกู่กุด ยังไม่มีหลักฐานที่แน่ชัดว่าสร้างตั้งแต่สมัยใด ส่วนใหญ่เป็นการสันนิษฐานจากเอกสารชั้นหลัง ประกอบกับตำนานและนิยาย ซึ่งกล่าวกันว่า พระราชโอรสของพระนางจามเทวี คือ พระเจ้ามหันตยศ และพระเจ้าอนันตยศ โปรดให้สร้างวัดนี้ขึ้นเพื่อถวายพระเพลิง แล้วโปรดให้สร้างเจดีย์เหลี่ยมมียอดหุ้มด้วยทอง เรียกชื่อว่า แต่จากการที่ได้พบศิลาจารึกวัดกู่กุด บริเวณเชิงพระธาตุเจดีย์กู่กุด (ศิลาจารึกลำพูนหลักที่สอง ซึ่งปัจจุบันจัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหริภุญไชย จังหวัดลำพูน) ศิลาจารึกหลักนี้กล่าวถึงการปฏิสังขรณ์รัตนเจดีย์กู่กุด ที่ได้หักพังลงเนื่องจากแผ่นดินไหวครั้งใหญ่ที่เกิดขึ้นในสมัยนั้น ฉะนั้นลักษณะทางศิลปกรรมของพระเจดีย์ที่วัดกู่กุดนี้ น่าจะอยู่ในสมัยของพระเจ้าสรพวิสุทธิ์ พุทธศตวรรษที่ ๑๗ และน่าจะไม่เกินรัชกาลพระเจ้าสุวาวุธิทธิ หลังจากนั้นก็คงถูกปล่อยให้ทิ้งร้าง จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๔๗๕ เจ้าจักรคำขจรศักดิ์ได้อาราธนาพระครูบาศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนา มาช่วยก่อสร้างโบสถ์ วิหาร กุฏิ ตลอดจนบูรณะปฏิสังขรณ์โบราณสถานที่สำคัญภายในวัด แล้วสถาปนาวัดจามเทวีขึ้นใหม่มีพระภิกษุอยู่จำพรรษา ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ ๒ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๐ มีชื่อว่า วัดจามเทวี จนกระทั่งทุกวันนี้^{๓๕}

เจดีย์แปดเหลี่ยม ลักษณะทางสถาปัตยกรรมมีแผนผังเป็นรูปแปดเหลี่ยมซ้อนลดหลั่นกันขึ้นไป สามารถแบ่งได้เป็นสามส่วนคือ ส่วนฐานประกอบด้วยฐานแปดเหลี่ยมซ้อนกันสองชั้น

^{๓๔} สรัสวดี อ๋องสกุล, ประวัติศาสตร์ล้านนา ๘ จังหวัดภาคเหนือคือ เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน และแม่ฮ่องสอน"(สำนักพิมพ์อมรินทร์, ๒๕๔๔), หน้า ๒๕.

^{๓๕} พุทธสถาน กอง, ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๕), หน้า ๗๖.

ถัดขึ้นไปเป็นชั้นบัวถลารองรับองค์เรือนธาตุ โดยส่วนล่างของเรือนธาตุทำเป็นฐานลดท้องไม้ลงเล็กน้อยจากระดับผนังของเรือนธาตุ ส่วนเรือนธาตุมีผังเป็นรูปแปดเหลี่ยมทรงสูง ประดับซุ้มจรนํ้าภายในประดิษฐานพระพุทธรูปประทับยืน ซุ้มมีลักษณะเป็นวงโค้งสามวง ภายนอกประกอบด้วยทรงปีกเพกา หรือเรียกว่า ซุ้มเคล็กส่วนสันทุมทั้งแปดจะก่อเรียงอิฐยื่นออกมาจากผนังได้ระดับเดียวกับกรอบซุ้ม เป็นการแบ่งขอบเขตของแต่ละด้าน ส่วนยอดถัดจากตัวเรือนธาตุขึ้นไปเป็นบัวถลาดท้องไม้สองชั้น ขนาดเล็กลดหลั่นกันขึ้นไปเล็กน้อย รองรับฐานแปดเหลี่ยมเตี้ยๆ มีลักษณะลดท้องไม้เช่นกันแต่ที่บริเวณท้องไม้แต่ละด้านจะมีซุ้มทรงสามเหลี่ยม ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปประทับนั่งปางสมาธิ ถัดขึ้นไปเป็นชั้นลวดบัวรองรับองค์ระฆังทรงกลม ส่วนยอดบนสุดหักหายไปแล้ว เทคนิคการก่อสร้าง เจดีย์แปดเหลี่ยมนี้ ก่อด้วยอิฐทั้งหลัง ภายนอกฉาบปูนและปั้นปูนประดับ มีการบูรณะซ่อมแซมหลายครั้ง ส่วนโครงสร้างมีการซ่อมเสริมจนเต็มรูปเจดีย์ทั้งสององค์ ได้รับการประกาศ ขึ้นทะเบียนโบราณสถานในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๕๒ ตอนที่ ๗๕ ลงวันที่ ๘ มีนาคม พ.ศ.๒๔๗๘ และ เล่มที่ ๘๖ ตอนที่ ๑๖๗ ลงวันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ.๒๕๒๒^{๓๖}

๔.๒.๔ วัดสวนดอก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ความสำคัญของวัดสวนดอกอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ อดีตถึงปัจจุบันวัดบุปผารามสวนดอกไม้พยอมมีความสำคัญต่อนครพิงค์เชียงใหม่และประชาชนชาวเชียงใหม่ ล้านนาไทย เป็นเอนกประการดังต่อไปนี้^{๓๗}

๑. ในสมัยอาณาจักรล้านนา

๒. วัดสวนดอกมีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อพุทธจักรและอาณาจักรของล้านนา ดังต่อไปนี้

- ๒.๑ เป็นประตูลับเอาพระพุทธรูปศาสนาธิปไตย
- ๒.๒ เป็นแบบอย่างทางสถาปัตยกรรม
- ๒.๓ เป็นแบบอย่างทางศิลปะและประติมากรรม
- ๒.๔ เป็นสถานที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ

^{๓๖} สงวน โชติสุขรัตน์, ประชุมตำนานล้านนาไทย, (กรุงเทพมหานคร : ป.พินาศการพิมพ์, ๒๕๑๕), หน้า ๖๔๔.

^{๓๗} พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๐๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติ โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ พิมพ์ครั้งที่๔, กรุงเทพมหานคร : บริษัท สำนักพิมพ์สมาพันธ์ จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๘๘-๘๙.

๒.๕ เป็นที่ตั้งหอธรรม หรือปิฎกพระ

๒.๖ เป็นที่สถิตของพระสังฆราชในอาณาจักรล้านนา

๒.๗ เป็นศูนย์กลางแห่งพุทธศาสนาท้องถิ่นกวางค์

๑) วัดสวนดอกยุคฟื้นฟูพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย บวรณะปฏิสังขรณ์

สมัยที่พระครูบาศรีวิชัยสร้างพระวิหารใหญ่ประติมากรรมเหล่านี้เป็นที่ต้นตา ตื่นใจของผู้เข้าชมยิ่งนัก และนำไปเป็นแบบอย่างทางประติมากรรมอีกมากด้วย

นับตั้งแต่พระครูบาศรีวิชัยนักบุญแห่งล้านนาไทย ได้ทำการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดบุปผารามสวนดอกไม้นี้แล้ว ความสำคัญของวัดในอดีตก็กลับคืนมา เป็นที่รู้จักของประชาชนมากขึ้นตามลำดับ ในระหว่าง พ.ศ.๒๔๘๕

อนึ่ง วัดสวนดอกเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปปฏิมากรที่สวยงามเป็นเยี่ยม คือ พระเจ้าแก้วดี ซึ่งประดิษฐานในพระอุโบสถ พระพุทธรูปปางสมาธิ ประดิษฐานบนพระวิหารใหญ่ นอกจากนี้ พระพุทธรูปยืน หันพระพักตร์ไปทางพระเจดีย์ พระพุทธรูปปางมารวิชัยปูนปั้นขนาดใหญ่ ซึ่งถือเป็นองค์ประธานก่อสร้างสมัยพระเจ้าดิลกปนัดดาธิราช และมีพุทธรูปมุนี ซึ่งจำลองแบบมาจากศิลปพุกาม หรือพระทรงเครื่องศิลปะพม่าสร้างขึ้นราว พ.ศ.๑๔๗๔-๑๔๗๕ สมัยที่พระครูบาศรีวิชัยสร้าง พระวิหารใหญ่ประติมากรรมเหล่านี้เป็นที่ต้นตา ตื่นใจของผู้เข้าชมยิ่งนัก และนำไปเป็นแบบอย่างทางประติมากรรมอีกมากด้วย^{๓๔}

ความสำคัญของวัดบุปผารามสวนดอกไม้นี้ในปัจจุบัน นับตั้งแต่พระครูบาศรีวิชัยนักบุญแห่งล้านนาไทย ได้ทำการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดบุปผารามสวนดอกไม้นี้แล้ว ความสำคัญของวัดในอดีตก็กลับคืนมา เป็นที่รู้จักของประชาชนมากขึ้นตามลำดับ ในระหว่าง พ.ศ.๒๔๘๕

สมัยเจ้าแก้วนรวิชัยเจ้าผู้ครองนครองค์สุดท้ายกับพระราชชายาदारารัศมีได้ทรง ทราบข่าวการปฏิบัติเครื่องครัดศีลาธิคุณของพระครูบาศรีวิชัย บุตรนายควาย แม่นางอุษา ชาวบ้านปางอำเภอเถิน จังหวัดลำพูน เป็นผู้มีบุญฤทธิ์ มีผู้นิยมศรัทธาปสาทะเลื่อมใสเป็นอันมาก จึงได้ไปอาราธนา นิมนต์มาเป็นประธาน ก่อสร้างปฏิสังขรณ์พระวิหาร พระเจดีย์ ชุ่มประตูกาแพง ตามราชศรัทธาของเจ้าพ่อแก้วนรวิชัย และพระราชชายาदारารัศมี ตลอดศรัทธาพุทธบริษัททั้งหลายพระครูบาศรีวิชัย จึงได้รับอาราธนานิมนต์มาเป็นประธาน

^{๓๔} ศิวะ รมจิต, พระครูบาศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนาไทย, (พิมพ์ยุโรปา เพรส บริษัท จำกัด :

กรุงเทพมหานคร, ๒๕๓๘), หน้า ๕๐.

ครั้นถึงวันพฤหัสบดีแรม ๑๐ ค่ำ เดือน ๘ (เดือน ๑๐ เหนือ) พ.ศ.๒๔๗๔ (จ.ศ.๑๒๕๓) ได้ฤกษ์ปูนคติจึงได้เริ่มลงมือขุดรากฐานวิหารวัดสวนดอกยาว ๓๓ วา กว้าง ๑๒ วา กับ ๒ ศอก จำนวนเสา ๕๖ ต้น และได้ปฏิสังขรณ์พระเจดีย์บูรณะกำแพงซุ้มประตูพร้อมกันไปด้วย ด้วยเดชอำนาจบุญญาบารมีของพระครูบาศรีวิชัยเจ้า ผู้ยิ่งใหญ่ด้วย ทาน ศีล เมตตา สังฆะ อริยฐานบารมีก็เลื่องลือไปทุกทิศทาง จน มีศรัทธาชนกนุกนุญทั้งหลายมาขึ้นชมยินดีช่วยสละทรัพย์ตามศรัทธา ผู้ที่ไม่มีทรัพย์ก็เอาแรงช่วย ด้วยจิตอันเลื่อมใสห่อหุ้มไหลมาจากสารทิศต่าง ๆ บางคนก็บริจาคทองคำช่วยทำยอดฉัตรเจดีย์ ๕ ชั้นวันหนึ่ง ๆ มีผู้มาขึ้นชมอนุโมทนาสาธุการ ๖-๗ พันคน การบูรณะวัดสวนดอก

ครั้งนั้นว่าเป็นการใหญ่โตเหลือวิสัยที่จะมีผู้ทำได้ ครั้งหนึ่งชะรอยพระครูบาศรีวิชัย คงมีบุญวาสนาแต่ บุปผาชาติปาง ก่อน จึงได้ทำการปฏิสังขรณ์สำเร็จปรากฏเป็นที่อัศจรรย์ใจยิ่งนัก พระครูบาศรีวิชัยยังได้หล่อพระพุทธรูปเทอองค์ครุบาด้วยทองเหลืองสององค์ ยืนสถิตบนแท่นแก้ว (บนฐานชุกชี) ในพระวิหาร รวมทุนทรัพย์ในการปฏิสังขรณ์ทั้งหมดสิ้นจำนวน ๖๕,๔๐๖ รูปี (รูปี หรือ แลป เป็นเงินอินเดียโบราณในสมัยอังกฤษปกครอง นำมาใช้ในเมืองเหนือตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ ในการทำบุญสำคัญ ๆ ชาวบ้านมักจะเอาออกมาถวายพระเพราะถือว่าได้บุญมากกว่าทำบุญด้วยเงินกระดาก) ใช้เวลา ๘ เดือน จึงเสร็จบริบูรณ์แล้วก็จัดการปรับแต่งบริเวณลานวัดให้สะอาดเป็นรมณีสถานร่มรื่น พระครูบาศรีวิชัย พร้อมด้วย นักศัลยกรรมกนุกนุญทั้งหลายก็ฉลองอบรมสมโภชเป็นการมหกรรม มหาไพโรหิตยิ่งใหญ่ต่อมาพระครูบาศรีวิชัย จึงให้พระลูกศิษย์อยู่รักษาการเจ้าอาวาส จนถึง พ.ศ.๒๔๘๕ สงครามโลกครั้งที่สองเกิดขึ้น วัดสวนดอกอยู่ย่านสนามบินเขตทหาร ไม่ปลอดภัยผู้เฝ้ารักษาการจึงหลบภัยหนีไปอยู่เสียที่อื่นผู้ร้ายจึงขึ้นไป ขโมยเอายอดฉัตรพระเจดีย์ไป^{๓๕}

๑. พระวิหารหลวง กว้าง ๑๒ วา ๒ ศอก ยาว ๓๓ วา สร้างเมื่อ พ.ศ.๒๔๗๔ โดยพระครูบาศรีวิชัย และเจ้าแก้วนารัฐ เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กมีลักษณะพิเศษ คือ เป็นวิหารโถงไม่มีผนัง แต่มีระเบียงโคยรอบ หน้าบันทั้งสองด้านมีลายปูนปั้น เครื่องเคลือบสีปะล้นนาที่สวยงาม ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแห่งชาติ ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๕๒ ตอนที่ ๘๕ ลงวันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๗๘

๒. พระอุโบสถ พระอุโบสถกว้าง ๑๒ เมตร ยาว ๒๗ เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ.๒๕๐๗ เป็นอาคารคอนกรีตก่อด้วยอิฐถือปูน ศิลปะแบบล้านนา ได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ครั้งหลังสุดเมื่อ พ.ศ.๒๕๐๕ ภายในมีจิตรกรรมฝาผนังโดยนักจิตรกรรุ่นใหม่ เรื่องพุทธประวัติและพระเวสสันดรชาดก

^{๓๕} มณี พยอมยงค์, ประวัติและวรรณคดีล้านนา, (พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรุงเทพมหานคร : มิตรนาการพิมพ์, ๒๕๑๖), หน้า ๘๕.

๓. ธรรมเนียมเทศนาแบบล้านนา สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.๒๔๗๔ ซึ่งเป็นธรรมเนียมศิลปะล้านนาที่มีความงดงามใช้สำหรับเทศนาธรรมแบบล้านนาในเทศกาลต่าง ๆ เช่น เทศน์มหาชาติ ตั้งกรรมหลวง ฯลฯ

๔. ชุ่มประตู่วัด จำนวน ๓ ชุ่ม เป็นชุ่มปราสาทแบบล้านนาขนาดใหญ่ สร้างขึ้นสมัยพระครูบาศรีวิชัยบูรณะวัดสวนดอกเมื่อ พ.ศ.๒๔๗๔

๕. หอฉัน เป็นอาคารชั้นเดียว กว้าง ๘ เมตร ยาว ๑๒ เมตร ภายในมีภาพจิตรกรรมโดยจิตรกรรุ่นใหม่ เรื่องพระเจ้าสิบชาติ สร้างเมื่อ พ.ศ.๒๕๑๕

วัดสวนดอกไม้พยอม สถาปนาขึ้นในรัชสมัยพระเจ้ากือนาธรรมิกราช เพื่อพุทธศาสนา ลัทธิลังกาวงศ์หรือรามัญวงศ์ ระหว่าง พ.ศ.๑๕๑๒-๑๕๓๐ เป็นต้นมานั้น วัดนี้ได้เป็นศูนย์กลางทางวิชาการและการปฏิบัติเป็นที่สถิตของพระสังฆราช ประมุขสงฆ์ของล้านนาไทย ระหว่าง พ.ศ.๒๑๐๐-๒๓๐๐ ต่อมาวัดได้ทรุดโทรมลง เพราะการล่มสลายของอาณาจักรล้านนา ทำให้ยับเยินไประยะหนึ่ง แต่เมื่อได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ขึ้นมาใหม่ในระหว่าง พ.ศ.๒๔๗๔-๒๔๗๖ ก็ทำให้วัดนี้เป็นศูนย์กลางแห่งพระพุทธศาสนาในล้านนาไทยดั้งเดิม ปัจจุบันนี้ แม้จะได้รับการสถาปนา ยกเป็นพระอารามหลวงแล้วก็ตาม วัดสวนดอกยังต้องมีการอุปถัมภ์บำรุงอีกมาก เพื่อพัฒนาการให้เจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้นอดีตกาล วัดสวนดอกเป็นปูชนียสถานที่เคารพสักการะแห่งหนึ่งในนครพิงค์เชียงใหม่ มีผู้มานมัสการและชมความงามศิลปกรรมของล้านนาไทย ทั้งจากที่ใกล้และไกล ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ แม้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ พระมหากษัตริย์เจ้าองค์เอกอัครศาสนูปถัมภ์พระประมุขของปวงชนชาวไทย และพระบรมวงศานุวงศ์ ตลอดจนพระราชาคณะต่าง ๆ ก็ยังเสด็จทอดพระเนตรเยือนนมัสการ^{๕๐}

ทั้งนี้พระครูบาศรีวิชัย ยังเป็นผู้นำในการบูรณะพระวิหารหลวง (พระอุโบสถ) ธรรมเนียมเทศนาธรรมแบบล้านนาชุ่มประตู่ของวัดเสนาสนต่างทำให้มีความสมบูรณ์มีความสวยงามตั้งแต่อดีตยังได้ใช้ประโยชน์จนถึงปัจจุบันนี้

๔.๒.๕ วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

พระครูบาศรีวิชัยกับการบูรณะ วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม จังหวัดลำปางและประวัติ ของ พระแก้วดอนเต้า วิหารหลวงและพระอุโบสถ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกขององค์พระธาตุเจดีย์ ตามลักษณะผังการสร้างวัดในล้านนา คาดว่าวิหารหลังเดิมสร้างมาพร้อมกับ

^{๕๐} สัมภาษณ์ : นายไกรสิน อุ่นใจจินต์, นักโบราณคดีชำนาญการพิเศษ สำนักศิลปากรที่ ๘ ตำบลช้างเผือก อำเภอ เมือง จังหวัด เชียงใหม่, วันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๕

การสร้างวัด ต่อมา พระครูบาศรีวิชัยได้ทำการบูรณะในปี พ.ศ.๒๔๖๗ พร้อมกับสร้างพระประธานองค์ใหญ่ประดิษฐานไว้ภายในวิหาร ส่วนพระประธานองค์เล็กคือ “พระเจ้าทันใจ” เป็นพระพุทธรูปที่มีอยู่เดิมก่อนหน้า พระประธานทั้งสององค์ประดิษฐานไว้เรียงคู่กันในวิหารภายในผนังวิหารโดยรอบมีภาพเขียนฝาผนังสมัยใหม่ เป็นการเขียนจากภาพต้นแบบเดิมที่มีผู้เขียนอยู่แล้ว แสดงเรื่องราวชาดกในพระพุทธศาสนา คือ เรื่องทศชาติและพระเวสสันดร จิตรกรผู้เขียนภาพคือ “ปรีชาศิลป์” เขียนขึ้นในปีพ.ศ. ๒๕๐๗^{๔๑}

ต่อมาทางจังหวัดลำปางได้ทำพิธีผูกพัทธสีมาเป็นพระอุโบสถ วิหารหลวงนี้จึงเป็นทั้งพระวิหารและพระอุโบสถพร้อมกัน

สถาปัตยกรรมทรงปราสาทศิลปกรรมแบบไต ที่นักท่องเที่ยวและผู้มีศรัทธาในพุทธศาสนา ต่างให้ความสนใจกันมาก ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปบัวเข็ม เนื้อทองสัมฤทธิ์ ศิลปะแบบพม่า พุทธลักษณะแบบที่นิยมสร้างกันในเมืองมณฑลพะเยาของพม่า จารึกแผ่นศิลาในซุ้มหน้ามณฑป ระบุว่าในปี พ.ศ.๒๔๕๒ เจ้าบุญวาทย์วงษ์มานิต กับทองคำแดง สามิแม่จันทร์ ผู้เป็นภรรยา พร้อมด้วยบรรดาญาติ ชื่อคำจามและนายฮ้อยห่วยสั่น ได้บริจาครูปเพื่อก่อสร้างวิหารหลังนี้ (ตำนานพระบรมธาตุคอนเต้า)^{๔๒}

มณฑปพระยาธาตุ ตั้งอยู่ทางทิศใต้ขององค์พระธาตุเจดีย์ เป็นอาคารโอบล้อมด้วยไม้ทรงพระยาธาตุ หลังคาซ้อนชั้น รวมเจ็ดชั้น หลังคาและจั่วประดับตกแต่งด้วยเครื่องไม้เรียงซ้อนลดหลั่นกัน เหนือหลังคามียอดประดับด้วยฉัตร ลวดลายที่เสาภายในใช้รักปั้นเป็นเส้น ทำเป็นลายพันธุ์ไม้เลื้อยรอบตัวเสา ประดับตกแต่งด้วยการลงรักแล้วปิดด้วยกระจกสีเป็นช่วง ๆ ลายจำหลักไม้ด้านนอกฝีมือช่างชาวพม่า มีความ

ประณีต สวยงามมากวิหารพระพุทธไสยาสน์ เป็นวิหารปิด อยู่ติดกับองค์พระธาตุด้านทิศเหนือ ภายในประดิษฐานพระนอนองค์ใหญ่ ตัววิหารได้รับการบูรณะครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.๒๔๔๘ และครั้งที่ ๒ ได้ขยายพื้นที่ของวิหารให้กว้างขวางมากขึ้น เมื่อ พ.ศ.๒๔๖๕

๑. วิหารพระเจ้าทองทิพย์ หรือวิหารจามเทวี เป็นวิหารโล่ง ตั้งอยู่ถัดจากวิหารพระพุทธไสยาสน์ไปทางทิศตะวันออก ติดกับวิหารหลวง(พระอุโบสถ)ด้านทิศเหนือ ภายในวิหารเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปพระเจ้าทองทิพย์ เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัยสมัยเชียงแสน กล่าวกันว่า

^{๔๑} วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม จังหวัดลำปาง, (ตำนานพระบรมธาตุคอนเต้า, ๒๕๕๓), หน้า ๑๗.

^{๔๒} ศักดิ์ รัตนชัย, “พงศาวดารสุวรรณหอนครลำปาง (ตำนานเจ้าเจ็ดพระองค์ กับ หอคำมดกลฉบับสอนทาน, ลำปาง : ลำปางการพิมพ์, ๒๕๓๐), หน้า ๕.

พระนางจามเทวีเป็นผู้สร้างวิหารหลังนี้ ต่อมาได้มีการบูรณะหลายครั้ง หลังสุดเมื่อ พ.ศ.๒๕๐๕ จะเห็นได้จากลักษณะศิลปกรรมที่เป็นฝีมือช่างในยุคใหม่

๒. วิหารวัดสุทธาคาราม เป็นวิหารเดิมของวัดสุทธาคารามก่อนรวมกับวัดพระแก้วดอนเต้า ตั้งอยู่เยื้องไปทางตะวันออกเฉียงใต้ขององค์พระบรมธาตุ สร้างขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ฝีมือสกุลช่างเชียงแสน มีรูปแบบของวิหารและลวดลายหน้าบัน ลักษณะเฉพาะตัว ที่สวยงามมาก องค์เจดีย์วัดสุทธาคาราม รูปแบบขององค์เจดีย์มีลักษณะต่างจากพระบรมธาตุดอนเต้า คือมีลักษณะคล้ายไปทางศิลปะแบบพม่า ที่ยอดขององค์เจดีย์ประดับด้วยฉัตรทองเจ็ดชั้น^{๓๓}

๑) พระครูบาศรีวิชัย สิริวิโยกับการบูรณะปฏิสังขรณ์

การที่พระครูบาศรีวิชัย ผู้บุกเบิกบูรณะวัดเหนือได้อาณานิคมสยาม นับได้ว่าเป็นพระภิกษุที่ต้องขออนุญาต ญกร้องเรียนเนื่องมาจากการประทุษร้ายจากแบบแผนที่รัฐบาลวางไว้ในพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.๑๒๑ (พ.ศ. ๒๔๔๖) จากการศึกษาพบว่าในช่วงปี ๒๔๖๔ – ๒๔๗๘ เป็นช่วงเวลาที่ท่านได้มีโอกาสเดินทางไปบูรณปฏิสังขรณ์วัดทั่วดินแดนภาคเหนือ วัดพระแก้วดอนเต้าก็เป็นผลงานหนึ่งในช่วงนี้ ท่านได้เข้ามามีบทบาทในการปฏิสังขรณ์วิหารหลวงหรือปัจจุบันกลายเป็นอุโบสถ พร้อมทั้งหล่อพระประธานองค์ใหญ่ ในปี ๒๔๖๗ คุณูปการของพระครูบาศรีวิชัยถูกประกาศไว้โดยการประดิษฐานรูปปั้นเหมือนของท่านในมณฑปทรงพระธาตุทางทิศใต้ของพระธาตุดอนเต้า^{๓๔}

๒) พระวิหารหลวงและพระอุโบสถ

พระอุโบสถหรือวิหาร ได้ตั้งอยู่ทิศทางตะวันออกขององค์พระธาตุเจดีย์ตามลักษณะผังการสร้างวัดในล้านนา คาดว่าวิหารหลังเดิมสร้างมาพร้อมกับการสร้างวัด ต่อมาพระครูบาศรีวิชัย การบูรณะในปี พ.ศ. ๒๔๖๗ พร้อมสร้างพระประธานองค์ใหญ่ประดิษฐานไว้ในภายในพระวิหาร ส่วนพระประธานองค์เล็กคือ “พระเจ้าทันใจ” เป็นพระพุทธรูปก่อนหน้านี้นี้แล้ว พระประธานสององค์ประดิษฐานไว้เรียงคู่กันในวิหาร ภาคในผนังวิหารโดยรอบมีภาพเขียนฝาผนังสมัยใหม่ เป็นการ

^{๓๓} กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, ลำปางนครเขลางค์แห่งลุ่มน้ำวัง, (กรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๑), หน้า ๑๔.

^{๓๔} ฉันทภูภัทร จันทวิช, “วัดพระแก้วดอนเต้า” ใน เมืองโบราณ ๕:๔ (เมษายน-พฤษภาคม ๒๕๒๒), หน้า ๑๐.

เขียนจากภาพต้นแบบเดิมที่มีอยู่แล้ว แสดงเรื่องราวชาดกในพระพุทธศาสนา คือ เรื่องทศชาติและพระเวสสันดร จิตรกรผู้เขียนภาพ คือ “ปรีชาศิลป์” เขียนขึ้นในปี ๒๕๐๙^{๔๕}

วิหารหลวงวัดพระแก้วดอนเต้าวิหารหลวงตั้งอยู่ที่ทิศตะวันออก องค์พระบรมธาตุวิหารหลังเดิมที่เคยประดิษฐาน พระพุทธรูปหามณีรัตนปฎิมากร (พระแก้วมรกต) กรุงเทพมหานคร ได้ชำรุดโทรมไป ต่อมาปี พ.ศ. ๒๔๖๗ ท่านนักบุญแห่งล้านนาไทย ได้มาเป็นประธานบูรณะสร้างขึ้น พร้อมทั้งเจ้านาย พ่อค้าคหบดี ศรัทธาประชาชนทั่วไป กว้าง ๕ วา ๑ คืบ ยาว ๔ วา ๒ สอก และได้ก่อพระพุทธรูปพระประธานองค์ใหญ่หน้าตักกว้าง ๒ วา ๒ สอก สูง ๓ วา ๑ สอก ปางมารวิชัย ในการบูรณะสร้างครั้งนี้ ครอบขาวปี ศัษย์เอกของพระครูบาศรีวิชัย^{๔๖} เป็นช่วงควบคุมในการก่อสร้างจนเสร็จ ทำบุญฉลอง ในปีต่อมา พ.ศ. ๒๕๐๐ ได้รับพระราชทานเป็นเขตวิสุงคามสีมา กว้าง ๔๐ เมตร ยาว ๘๐ เมตร อาราธนาพระสงฆ์ทุกวัดในจังหวัดลำปาง ทำพิธีผูกพัทธสีมาเป็นอุโบสถ ทางราชการได้ให้วัดนี้เป็นที่จัดงานฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ และวิหารหลังนี้ ยังเป็นที่ประดิษฐานพระเจ้าทันใจ พระประธานองค์เดิม ซึ่งสร้างมาแต่เดิม ครั้งแรกในการสร้างวิหารหลังนี้ หน้าตักกว้าง ๓ สอก สูง ๓ สอก ๑ คืบ ปางมารวิชัยสมัยเชียงแสนหล่อด้วยทองสำริด เป็นพระพุทธรูปที่ศักดิ์สิทธิ์มาก ก่อขึ้นมาใหม่ แต่ก็อศรรยั้งนักที่พระเจ้าทันใจไม่ยอมเคลื่อนย้าย แม้จะเอาคนมาช่วยยกเป็นจำนวนมากก็ไม่ยอมเคลื่อน จึงจำต้องประดิษฐานไว้ตรงที่เดิม ดังที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน

๓) อนุสาวรีย์พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย

อนุสาวรีย์พระครูบาศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนาไทยประดิษฐานอยู่ในพระอุโบสถ (วิหารหลวง) วิหารที่ท่านพระครูบาศรีวิชัยได้มาเป็นประธานในการบูรณะปฏิสังขรณ์ ซึ่งแกะสลักด้วยไม้สักลงรักปิดทอง บรรจุอัฐิ (กระดูก) ของพระครูบาศรีวิชัย คณะกรรมการจัดงานประชุมเพลิง ท่านพระครูบาศรีวิชัย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๕ ณ วัดจามเทวี อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ได้ตกลงแบ่งอัฐิเป็นส่วนแจกจ่ายไปทุกจังหวัด ที่ท่านครูบาได้จาริกไปบูรณะก่อสร้าง เพื่อให้เป็นที่สาธุชนได้สักการบูชา ส่วนจังหวัดลำปาง คณะกรรมการได้มอบให้แก่พระเทพวิสุทธิโสภณ ที่ปรึกษาเจ้าคณะเจ้าคณะจังหวัด ครั้นดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดลำปาง (พระสิทธิสุวรรณวิสุทธิ) ได้มอบ

^{๔๕} กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, *ลำปางนครเขลางค์ลุ่มน้ำวัง*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๑), หน้า ๕.

^{๔๖} พระครูสิริกิจจาภรณ์, *ตำนานพระบรมธาตุดอนเต้า, วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม จังหวัดลำปาง*, (พิมพ์ที่ บริษัทคนเมืองเหนือ จำกัด), หน้า ๑๕-๑๗.

อัฐิของพระครูบาศรีวิชัยให้มาบรรจุไว้ ณ ที่วัดพระแก้วดอนเต้า เพื่อจัดให้เป็นอนุสรณ์ที่พระครูบาศรีวิชัยได้มีส่วนร่วมในการบูรณะศาสนสถาน ที่วัดพระแก้วดอนเต้า อำเภอเมือง จังหวัดลำปางเป็นต้น^{๕๗}

๔.๒.๖ วัดศรีโคมคำ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยากับพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย

วัดพระศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา กับการบูรณปฏิสังขรณ์โดยการไปนิมนต์พระครูบาศรีวิชัย กับวัดพระศรีโคมคำเริ่มก่อสร้างองค์พระประธาน วัดพระเจ้าตนหลวง เมื่อจุลศักราช ๘๕๓ พุทธศักราช ๒๐๓๔ วันพุธ ขึ้น ๑๕ เดือน ๘ (แปดเหนือ) สมัยพระยาเมืองยี่ครองเมืองพะเยา สำเร็จบริบูรณ์เมื่อ พ.ศ. ๒๐๖๑ ประมาณ ๓๑ ปี จัดเป็นวัดสมบูรณ์ในสมัยพระยาเมืองผู้ครองเมืองพะเยา ในกาลต่อมาหัวเมืองต่างๆ ของล้านนาหลายหัวเมือง ถูกข้าศึกพม่ารุกรานทำให้ประชาชนแตกกระจัดกระจาย ต้องสูญเสียประชาชนและทรัพย์สิน แก่ข้าศึก แม้ทรัพย์สินศาสนา ก็ต้องทอดทิ้ง ปล่อยให้ปรักหักพัง บ้านเมืองรกร้างเปล่าอยู่ประมาณ ๕๖ ปี

ถึง พ.ศ. ๒๓๘๔ ทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนายพุทธวงศ์ เมืองลำปาง เป็นพระยาประเทศอุดร ทิศขึ้นปกครองเมืองพะเยา ทรงตั้งมหาศ เป็นพระยาอุปราช

ครั้งพระยาประเทศอุดรถึงแก่อนิจกรรม ทรงโปรดเกล้าฯ ตั้งนายมหาศขึ้นครองเมืองพะเยาแทนทรงตั้งเจ้าบุรีรัตน์ขึ้นเป็นพระยาอุปราชท่านทั้งสองได้เริ่มบูรณะองค์พระประธานและบูรณะวัดศรีโคมคำขึ้นใหม่ เริ่มก่อสร้างพระวิหาร และเสนาสนะขึ้น จึงเป็นวัดที่สมบูรณ์

จากนั้นเจ้าผู้ครองนครพะเยาอีกหลายองค์ เช่นกันเจ้าหลวงอินทระขมิพ เจ้าขัติยะเจ้าหลวงชัยวงศ์ จนถึงองค์สุดท้าย คือ พระยาประเทศอุดรทิศ (มหาชัย ศิริสาร) ครองเมืองพะเยาทุกองค์ได้บูรณปฏิสังขรณ์วัดศรีโคมคำ^{๕๘}

พระวิหารหลังเดิมสร้างนานชำรุดทรุดโทรมพระยาประเทศอุดรทิศให้รื้อแล้วก่อสร้างใหม่โดยนายพัฒน์เป็นช่างก่อสร้าง ก่อสร้างเป็นเวลานานไม่เสร็จนายช่างพัฒน์มาถึงแก่กรรมการสร้างจึงหยุดไป ครั้งต่อมาการปกครองบ้านเมืองได้เปลี่ยนแปลงจากเจ้า ผู้ครองนครมาเป็นระบบการปกครองเป็นมณฑล เรียกว่า มณฑลพายัพ กระจายอำนาจการบริหารออกเป็นจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ตำแหน่งเจ้าผู้ครองนครถูกยกเลิกไป พระยาประเทศอุดรทิศ กราบบังคมลาออกจาก

^{๕๗} วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม จังหวัดลำปาง, ตำนานพระบรมธาตุดอนเต้า, (พิมพ์ที่ บริษัทคนเมืองเหนือ จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๑๘-๑๙.

^{๕๘} ชรรถชัย บุนปาน, ประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมเมืองพะเยา, ศิลปวัฒนธรรม : (สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๕๔), หน้า ๓๗๖.

ตำแหน่ง ทางกรจึงแต่งตั้งนายคลาย นุษบรรณ มาเป็นนายอำเภอเมืองพะเยา ในสมัยนั้น พระประทีปอุดรทิศแม้พ้นจากตำแหน่งแล้วก็ยังให้การอุปถัมภ์วัดศรีโคมคำเช่นเดิมมิได้ทรงทอดทิ้ง

ขณะนั้นได้ทราบกิตติศัพท์ว่า ครูบาศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนาเกิดขึ้น ท่านสังกัด วัดบ้านปาง อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน ท่านมีบารมีธรรมสูง ทำการก่อสร้างและบูรณะปฏิสังขรณ์ โบราณวัตถุสถานในเขตท้องที่จังหวัดลำพูน เชียงใหม่ มีประชาชนเลื่อมใสมาก ขวัญนี้ได้แพร่สะพัด ทั่วไปในแถบล้านนา จึงได้มีการประชุมร่วมกัน ทางฝ่ายในมีพระครูศรีวิราชวชิรปัญญา เจ้าคณะ แขวงเมืองพะเยา เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ ทางฝ่ายบ้านเมืองมีพระยาประเทศอุดรทิศ อดีตเจ้าผู้ครอง นครเมืองพะเยาและนายคลาย นุษบรรณ นายอำเภอเมืองพะเยา พร้อมด้วยพ่อค้า คหบดีและ ประชาชนต่างมีความเห็นชอบพร้อมเพรียงกันว่า ควรไปอาราธนาณิมนต์พระครูบาศรีวิชัยมาเป็น ประธานการก่อสร้างพระวิหารวัดศรีโคมคำ โดยพระครูศรีวิราชวชิรปัญญาได้จัดส่งคนไปนิมนต์ ครูบาศรีวิชัยถึงสามครั้งท่านจึงรับคำนิมนต์ ในการที่ได้รับการนิมนต์ครั้งที่ ๑ ได้ให้เจ้าน้อยกู่เกล้า กู่ เมืองเชียงใหม่ไปนิมนต์ไปวันที่ ๒ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๖๔ ตรงกับวันที่ ๑ เดือน แสม ๑๐ คำ ครั้งที่ ๒ ได้ให้นายสิบเอกอ้าย เมืองพยาวไปนิมนต์พระครูบาศรีวิชัย ไปวันที่ ๑๖ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๖๔ ตรงกับวันเดือน ๘ เดือน ออก ๑๐ คำ ไปนิมนต์รวม ๒ ครั้ง นี่คือการครั้งที่ ๑ - ๒ พระศรีวิชัย ท่านได้สั่งมาใจความว่า ได้ตั้งสัจจะอธิฐานหากมีหนทาง ในปีพุทธศักราช ๒๔๖๔ ไปที่วัดพระเจ้าตนหลวงเมืองพะเยา ถึงปีพุทธศักราช ๒๔๖๕

ครั้งที่ ๓ ได้ให้พระปัญญาวัดบ้านปิน เมืองพยาวไปนิมนต์ไปวันที่ ๑๗ ธันวาคม พุทธศักราชได้ ๒๔๖๔ ตรงกับวันที่เดือน ๓ เดือน แรม ๓ คำ ก่อสร้างวิหารวัดพระเจ้าตนหลวงนั้น

จนถึงเดือนเมษายน พุทธศักราช ๒๔๖๕ ตรงกับวันเดือน ๑ เดือน ออก ๕ คำ เวลาเช้า ศักราชวัดดอนเหล็ก (บ้านดอกคำใต้) มาที่วัดราชคฤห์ มาแจ้งความว่า พระครูบาศรีวิชัย ท่านได้สั่ง มาใจความว่าพระครูบาศรีวิชัยได้ไปวัดพระเจ้าตนหลวง พระสุริยวงศ์ ถึงวันที่ ๒๐ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๖๕ ตรงกับวันเดือน ๘ เดือน แรม ๑๐ ได้มาเป็นประธานในการบูรณะปฏิสังขรณ์ วัดพระเจ้าตนหลวง เมืองพะเยา^{๔๕}

^{๔๕} สุจิตต์ วงษ์เทศ, ประวัติศาสตร์และพัฒนากาทางสังคมและวัฒนธรรม, (จดหมายเหตุสมัยรัชกาล ที่ ๓ พ.ศ. ๒๔๖), หน้า ๓๗๘.

๔.๒.๓ วัดพระธาตุช่อแฮ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

วัดพระธาตุช่อแฮ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ซึ่งเป็นพระธาตุศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองแพร่ และเป็นหนึ่งในพระธาตุประจำปีเกิดสิบสองราศีตามตำนานล้านนา คือเป็นพระธาตุประจำปีเกิดปี ขาล (ปีเสือ) พระธาตุช่อแฮมีลักษณะเป็นเจดีย์ทรงแปดเหลี่ยมย่อเก็จสิบสอง บูดด้วยทองคำบวบ สูง ๓๓ เมตร ตั้งอยู่บนฐานสี่เหลี่ยมกว้างด้านละ ๑๑ เมตร ศิลปะแบบเชียงแสน ประวัติการสร้างวัดพระธาตุช่อแฮนั้น ไม่ปรากฏหลักฐานที่ชัดเจนว่าสร้างขึ้นในสมัยใด แต่จากตำนานพระเจ้าเลียบโลก กล่าวว่าสมัยครั้งพุทธกาลพระพุทธเจ้าได้เสด็จมา ณ ดอกโกสีย์แห่งนี้ และได้มอบพระเกศาให้กับ ขุนลัวะอ้ายก้อมหัวหน้าชุมชนในยุคนั้น ซึ่งได้นำมาใส่ในท้องสิงห์ทองคำบรรจุไว้ในถ้ำใต้ องค์พระธาตุแห่งนี้เพื่อไว้เป็นที่เคารพสักการะสืบมา^{๕๐}

อาณาเขตวัดพระธาตุช่อแฮ พระอารามหลวง

๑. ทิศเหนือ ติดต่อ หมู่บ้าน หมู่ที่ ๑๑ บ้านใหม่ช่อแฮ
๒. ทิศใต้ ติดต่อ หมู่บ้าน หมู่ที่ ๑ บ้านม้ง
๓. ทิศตะวันออก ติดต่อ หมู่บ้าน หมู่ที่ ๖ บ้านใน
๔. ทิศตะวันตก ติดต่อ สวนรุกขชาติช่อแฮ

ตำนานพระธาตุช่อแฮ

ตำนานพระธาตุช่อแฮในพระราชพงสาวดารว่าด้วยกรุงสุโขทัย

พระราชพงสาวดารว่าด้วยกรุงสุโขทัย หอสมุดแห่งชาติ กล่าวถึงวัดพระธาตุช่อแฮ พระอารามหลวงว่า สร้างขึ้นระหว่าง พ.ศ. ๑๘๗๕ - ๑๘๘๑^{๕๑} ในสมัยที่พระมหาธรรมราชา (ลิไท) ยังทรงเป็นพระมหาอุปราชซึ่งครองเมืองศรีสัชนาลัยอยู่ในครั้งนั้น พระองค์โปรดให้สร้างสถานที่สำคัญทางศาสนาตามที่ปรากฏในพุทธประวัติในที่ต่าง ๆ รวมทั้งที่เมืองแพร่ซึ่งอยู่ในขอบขันฑสีมาของกรุงสุโขทัย พระมหาธรรมราชาลิไทพระราชทานพระบรมสารีริกธาตุแก่ขุนลัวะอ้ายก้อม ให้นำมาบรรจุไว้ในฐานเจดีย์ เมื่อขุนลัวะอ้ายก้อมมาถึงบริเวณดอยโกสีย์ชัคคะเห็นว่าทำเลดีจึงสร้างเจดีย์ขึ้น และนำพอบพระบรมสารีริกธาตุบรรจุบรรจุไว้ในสิงห์ทองคำ สร้างแท่นที่ตั้งพอบด้วยเงิน

^{๕๐} พระธาตุช่อแฮ, หนังสือที่ระลึกเนื่องในวโรกาส สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, เสด็จพระราชดำเนินทรงยกปลีบัวทองคำประดิษฐานบนยอดพระเจดีย์พระธาตุช่อแฮ จังหวัดแพร่, (พิมพ์ที่เมืองแพร่การพิมพ์ ๒๕๕๔), หน้า ๗-๘.

^{๕๑} วัดพระธาตุช่อแฮ, หนังสือรายงานผลการดำเนินงานประเพณีไหว้พระธาตุช่อแฮ เมืองแพร่หลวง ประจำปี ๒๕๕๓, (เมืองแพร่การพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๖๗.

และทอง แล้วตั้งสิ่งทองคำไว้โดยโบกปูนทับอีกชั้นหนึ่ง หลังจากนั้นก็จัดงานบำเพ็ญกุศลเฉลิมฉลอง ๗ วัน ๗ คืน ภายหลังเมืองแพร่ถูกรวมเข้ากับอาณาจักรล้านนา

ต่อไทยกษัตริย์ล้านนาก็ทรงได้ทะนุบำรุงพระธาตุช่อแฮตามลำดับ จนกระทั่งราชวงศ์นี้หมดอำนาจลง พระธาตุช่อแฮก็ทรุดโทรมเป็นอันมากจนล่วงมาถึง พ.ศ. ๒๔๖๑ พระครูบาศรีวิชัย (หรือผู้เจ้าวัดบ้านปางจังหวัดลำพูน) ได้เป็นประธานบูรณะปฏิสังขรณ์พระธาตุร่วมกับคณะสงฆ์จังหวัดแพร่ และมีพระมหาเมธีกร (พรหม พรหมเทโว) อดีตเจ้าคณะจังหวัดแพร่ เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ในการบูรณปฏิสังขรณ์ จนทำให้พระธาตุช่อแฮกลับมามีความงดงาม และเป็นแหล่งเชิดหน้าชูตาของจังหวัดแพร่ และเป็นแหล่งเชิดหน้าชูตาของจังหวัดแพร่

๑) ด้านประวัติศาสตร์ วัดพระธาตุช่อแฮ

พระธาตุช่อแฮ ประวัติศาสตร์ปรากฏหลักฐานของพระธาตุช่อแฮในสมัยกรุงสุโขทัย ระหว่าง พ.ศ. ๑๘๗๕ – ๑๘๘๑ ในรัชสมัยของพระมหาธรรมราชา (ลิไท) ขณะดำรงพระยศเป็นพระมหาอุปราช ปกครองเมืองศรีสัชนาลัย ได้เสด็จสักการะพระธาตุช่อแฮ ต่อมาใน พ.ศ. ๑๕๐๒ ได้เสด็จมาปฏิสังขรณ์พระเจดีย์แห่งนี้ และขนานนามเขาซึ่งเป็นที่ตั้งองค์พระธาตุว่า “โกสิยชัคคปิพพเต” หรือ “โกสิยชัคคบรรต” จากนั้นได้จัดงานสักการะ ๗ วัน ๗ คืน ต่อมาพระธาตุนี้จึงได้ชื่อว่า “พระธาตุช่อแฮ” (สันนิษฐาน คำว่า “ช่อแฮ” เป็นคำที่เพี้ยนมาจากคำว่า “ช่อแพร่” ซึ่งเป็นผ้าที่ใช้สักการะโดยนำมาห่มองค์พระธาตุ)^{๕๒}

๒) พระครูบาศรีวิชัย สิริวิโย กับการบูรณะซ่อมแซมพระธาตุช่อแฮ

การบูรณะซ่อมแซมองค์พระธาตุช่อแฮ ในระยะแรกๆ นั้นไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจน จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๔๖๑ ประชาชนชาวแพร่ ได้พิจารณาเห็นว่าองค์พระธาตุช่อแฮอยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรม ปักหักพังลงมาเป็นอันมาก เนื่องจากถูกทิ้งร้างมาเป็นเวลานาน จึงได้อาราธนาท่านพระครูบาศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนา เป็นประธานนำพุทธศาสนิกชน ทำการบูรณะครั้งใหญ่ โดยรื้อทองจังโกรอบองค์พระธาตุออกหมด และเสริมองค์พระธาตุให้มีขนาดกว้างและสูงขึ้น มีฐานเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส กว้างด้านละ ๑๑ เมตร สูงจากฐานถึงยอดพระธาตุ ๓๓ เมตร ใช้แผ่นทองเหลืองปิดรอบองค์พระธาตุแทนทองจังโกที่รื้อออก สร้างรั้วเหล็กรอบองค์พระธาตุทั้ง ๔ ทิศ มีประตูเข้าออก ๔ ประตู แต่ละประตูได้สร้างซุ้มปราสาทศิลปะล้านนาผสมศิลปะพม่า ไว้อย่าง

^{๕๒} วัดพระธาตุช่อแฮ, หนังสือพระธาตุช่อแฮ พระอารามหลวง จังหวัดแพร่, (พิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด เมืองแพร่การพิมพ์ : ๒๕๕๔), หน้า ๘.

สวยามหลังจากบูรณะองค์พระธาตุช่อแฮแล้ว ได้สร้างบันไดนาค และบันไดเสื่อถือเป็นสัญลักษณ์ประจำปีเกิดของพระครูบาศรีวิชัย เกิดปีขาล คือพระธาตุช่อแฮ จังหวัดแพร่^{๕๓}

การบูรณะในครั้งนั้นพระเดชพระคุณพระมหาเมธีกร (พหรม พุทฺหมเทโว) อดีตเจ้าคณะจังหวัดแพร่ วัดเหมืองหม้อ รองประธานสงฆ์นอกจากนั้นยังมี แม่เจ้าบัวถา มหายศปัญญา พระยาบุรีรัตน คุณหญิงจันทร์คำ มหายศปัญญา พร้อมด้วยเจ้านายบุตรหลาน ร่วมบริจาคทรัพย์และแม่เจ้าบัวถา มหายศปัญญา ยังได้เป็นเจ้าศรัทธา ยังได้เป็นเจ้าศรัทธาสร้างยอดฉัตรองค์พระธาตุช่อแฮ สิ้นเงินในการบูรณะพระธาตุช่อแฮ ๑๗,๗๕๕ รูปีเย โดยมีช่างชาวจีนและหนานขัตติยะ บ้านพระนอนใต้ เป็นหัวหน้าช่าง

ด้านความสำคัญของวัดพระธาตุช่อแฮ

๑. ตามตำนาน พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงเสด็จมาประทับฉันหมก และประทานพระเกศาแก่ขุนลัวะอ้ายก้อม

๒. เป็นสถานที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ พระเกศาธาตุ และพระข้อศอกข้างซ้ายขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

๓. พระมหาธรรมราชาที่ ๑ (ลิไท) ได้เสด็จพระราชดำเนินมาสักการะและดำเนินบูรณปฏิสังขรณ์ วัดพระธาตุช่อแฮ เมื่อ พ.ศ. ๑๘๗๔ – ๑๘๘๑ ในสมัยกรุงสุโขทัย

๔. เจ้าผู้ครองนคร เจ้าหลวงเมืองแพร่ ทุกพระองค์ พร้อมด้วยเจ้านายบุตรหลาน นำข้าราชการบริพาร มาสักการะในวันขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๔ ได้ เดือน ๖ เหนือ เป็นประจำทุกปี และได้ดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์ เมื่อ พ.ศ. ๑๖๕๔ – ๒๔๓๒

๕. เป็นวัดคู่บ้านคู่เมืองที่ศักดิ์สิทธิ์สำคัญของจังหวัดแพร่ โดยมีองค์พระธาตุช่อแฮเป็นศูนย์รวมจิตใจ และจังหวัดแพร่ได้นำองค์พระธาตุช่อแฮเป็น ตราสัญลักษณ์ประดิษฐานอยู่บนหลังม้า เป็นตราประจำจังหวัดแพร่

๖. เป็นปูชนียสถานที่ชาวพุทธทั่วไปให้ความเคารพ เลื่อมใสศรัทธา และนิยมเดินทางมากราบสักการะตลอดทั้งปี เป็นพระธาตุ ๑ ในสิบสองราศีโดยเป็นพระธาตุประจำปีเกิดของพระครูบาศรีวิชัย เกิดปีขาล (ปีเสือ)

^{๕๓} สถาบันพระปกเกล้า, หนังสือที่ระลึกกฐินพระราชทาน, ประจำปี ๒๕๕๔, (พิมพ์ที่ บริษัท ส เจริญการพิมพ์ : กรุงเทพมหานคร ๒๕๕๔), หน้า ๔๗.

๓) พระพุทธรเจดีย์โกโลสยพระครูบาศรีวิชัยได้สร้างไว้

พระพุทธรเจดีย์โกโลสย เป็นพระพุทธรูปหล่อด้วยทองจังโก ตั้งประดิษฐานในพระอุโบสถวัดพระธาตุช่อแฮ เป็นพระพุทธรูป ศิลปะล้านนาผสมสุโขทัย ทำการเททองหล่อใน พ.ศ.๒๔๗๒ ในสมัยพระครูบาศรีวิชัยมาบูรณปฏิสังขรณ์องค์พระธาตุช่อแฮ โดยการนำเอาทองจังโกที่หุ้มองค์พระธาตุช่อแฮเดิมมาทำการเททองหล่อพระพุทธรเจดีย์โกโลสย โดยมีพระครูบาชัยวิชัยลังกา วัดพระหลวงธาตุเนิ้ง อำเภอสูงเม่น และช่างแก้ว เป็นคนอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นช่างหล่อ ทำการหล่อ ณ วัดพระหลวงธาตุเนิ้ง โดยมีพยานูริรัตนกับคุณหญิงจันทร์คำ มหาคปัญญา เป็นผู้ให้ความอุปถัมภ์ในการหล่อครั้งนี้ และนำมาประดิษฐาน ณ วัดพระธาตุช่อแฮ ตำบลช่อแฮ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พ.ศ. ๒๔๗๒

๔) กุฏิพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย บรรจุส่วนที่ ๕

บรรจุอุทิศส่วนที่ ๕ จาก ๒๑ ส่วนของพระครูบาศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนาไทย สร้างขึ้นเพื่อบูชาคุณของพระครูบาศรีวิชัย ที่ได้มาบูรณะปฏิสังขรณ์วัดพระธาตุช่อแฮ และทำนุบำรุง พระพุทธศาสนาในดินแดนล้านนาไทย วัดพระธาตุช่อแฮ เป็นสถานที่สำคัญพระครูบาศรีวิชัยอย่างยิ่ง และเป็นพระธาตุประจำปีขาล และเป็นประจำปีเกิดของครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า พระธาตุช่อแฮ กับพระครูบาศรีวิชัย ในการมาบูรณปฏิสังขรณ์ นั้นมีความสำคัญเป็นพระธาตุประจำปีเกิดของพระครูบาศรีวิชัย ในตำนานพระพุทธเจ้าได้เสด็จมาประทับและได้ประทานพระบรมสารีริกธาตุ ถือได้ว่ามีความสำคัญตามที่พระครูบาศรีวิชัยได้เจริญตามองค์สมเด็จพระพุทธเจ้าและเป็นหนึ่งเดียวในโลก ที่มีตรงกับพระธาตุปีเกิดของพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย

๔.๒.๘ วัดบ้านปาง อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน

ประวัติวัดบ้านปาง ตำบลศรีวิชัย อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน วัดบ้านปาง ตั้งอยู่ในเขตตำบลศรีวิชัย(เดิมเป็นตำบลแม่ตืน) ตั้งอยู่ในหมู่บ้านที่เรียกว่า บ้านปาง ห่างจากที่ว่าการอำเภอเถลีประมาณ ๔๐ กิโลเมตร ซึ่งเป็นตำบลที่อยู่ด้านทิศเหนือของอำเภอเถลี มีเขตติดต่อกับอำเภอบ้านโฮ่ง

บนถนนสายลำพูนที่จะมุ่งหน้าไปอำเภอเถลี เมื่อผ่านอำเภอบ้านโฮ่งไปไม่กี่กิโลเมตรก็จะถึงบ้านปาง หมู่บ้านซึ่งเป็นถิ่นกำเนิดของนักบุญแห่งล้านนา "พระครูบาศรีวิชัย"วัดบ้านปางตั้งอยู่บนเนินเขาเตี้ย ๆ ลูกหนึ่ง บริเวณด้านหน้าของวัดมีบันไดนาถขึ้นไปสู่วัด วัดแห่งนี้ยังเป็นวัดที่พระครูบาศรีวิชัยได้ทำการบูรณะปฏิสังขรณ์ขึ้น ภายในวัดจะร่มรื่นไปด้วยต้นไม้ใหญ่ทั้งไม้พุ่ม

ไม้ดอกหลากหลายชนิด ที่สำคัญในบริเวณวัดยังมีโบราณสถานอันเก่าแก่เมื่อครั้งสมัยที่พระครูบาศรีวิชัยยังมีชีวิตอยู่ก็คือพระวิหารหลวง สร้างขึ้นตามรูปแบบของสถาปัตยกรรมล้านนามีลักษณะอ่อนช้อยสวยงามมากที่สุดแห่งหนึ่ง นอกจากพระวิหารหลวงแล้วยังมีปราสาทหินอ่อนซึ่งสร้างขึ้นตรงสถานที่พระครูบาศรีวิชัยมรณภาพ ใกล้เคียงกันยังมีพิพิธภัณฑ์บริหารพระครูบาศรีวิชัยเก็บรวบรวมรูปภาพเก่าและข้าวของเครื่องใช้ที่พระครูบาศรีวิชัยเคยใช้ เมื่อครั้งที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ โดยมีประวัติที่สำคัญเกี่ยวกับพระครูบาศรีวิชัย ดังนี้^{๕๔}

๑. วัดบ้านปาง เป็นวัดเก่าแก่แห่งหนึ่งในจังหวัดลำพูน สร้างขึ้นมาเมื่อประมาณร้อยปีก่อน คือเริ่มสร้างวัดเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.๒๔๔๔ จนเมื่อพระครูบาศรีวิชัยอายุได้ ๒๔ ปี ท่านได้นำพระเณรและศรัทธาชาวบ้านร่วมกันสร้างวัดขึ้น โดยได้ขอให้นายควาย โยมบิดาเป็นผู้แผ้วถางเป็นปฐมฤกษ์ให้เกิดความเป็นสิริมงคล ต่อจากนั้นพระเณรและศรัทธาชาวบ้านได้ร่วมแรงร่วมใจกันปรับสถานที่บนเนินเขาให้เป็นที่ราบ ในการสร้างและบูรณะวัดบ้านปางในสมัยนั้นเป็นไปอย่างล่าช้า ขาดงบประมาณเพราะขาดเครื่องมือที่จำเป็น^{๕๕}

วัดบ้านปาง รองเจ้าอาวาสได้กล่าวไว้ว่า เมื่อก่อนนั้นวัดบ้านปางจะตั้งอยู่ในบริเวณหมู่บ้านซึ่งท่านครูบาศรีวิชัยเล็งเห็นว่าเมื่อหมู่บ้านเริ่มเจริญมากขึ้นอาจทำให้วัดเกิดความไม่สงบเนื่องจากถูกบ้านเรือนตั้งอยู่ล้อมรอบ ดังนั้นท่านพระครูบาศรีวิชัย จึงได้ไปสร้างวัดใหม่อยู่บนยอดเขาใกล้ ๆ หมู่บ้าน โดยเมื่อท่านมาถึงได้สร้างเขตกำแพงหินของวัดก่อนเป็นอันดับแรกโดยมีชาวบ้าน ชาวละว้า ชาวกระเหรี่ยงร่วมกับคนเมืองท้องถิ่นได้ช่วยกันนำหินคนละก้อน สองก้อนมาก่อเรียงเป็นกำแพงหิน รอบพื้นที่วัด ประมาณความยาวได้กว่า ๒ กิโลเมตร^{๕๖}

การสร้างกำแพงหิน "กำแพงหินนี้ถือได้ว่าเป็นสิ่งก่อสร้างตั้งแต่สมัยพระครูบาศรีวิชัยขึ้นมาสร้างวัด ซึ่งหลงเหลือมาจนปัจจุบัน อันเป็นความร่วมมือร่วมใจของชาวบ้านที่มีความศรัทธาต่อตัวพระครูบาศรีวิชัย ซึ่งบางคนก็หอบลูกสะพายหลานไว้ข้างหลังมาช่วยกันขนหิน ชาวละว้าที่มีช้างก็นำช้างมาช่วยกันลากหินปรับพื้นที่ บางคนก็ไปช่วยกันขนหินในห้วยแม่ลอง ถือเป็นแรงศรัทธาอันยิ่งใหญ่"

^{๕๔} วิไลลักษณ์ ศรีป่าซาง, ประวัติพระครูบาศรีวิชัยร่วมกับหลวงศรีประกาศ (ตอนสร้างทางขึ้นดอยสุเทพ, ๒๕๓๐), หน้า ๑๓.

^{๕๕} การศึกษาโรงเรียน, ศูนย์. สืบสานหัตถศิลป์ลำพูน, เชียงใหม่ : (ทิพย์เนตรการพิมพ์, ๒๕๓๕), หน้า ๕๗.

^{๕๖} วัดบ้านปาง, นักบุญแห่งล้านนา พระอริยสงฆ์ พระครูบาศรีวิชัย, (ต.ศรีวิชัย อ.ลี้ จ.ลำพูน, ๒๕๓๗), หน้า ๑-๗.

๒. หลังจากนั้นพระครูบาศรีวิชัย และศรัทธาญาติโยมทั้งหลาย จึงได้ช่วยกันก่อสร้างวิหาร กุฏิ พระเจดีย์ โดยเฉพาะพระเจดีย์วัดบ้านปางนั้น พระครูบาศรีวิชัยได้ไปเห็นพระธาตุหลวงลำพูน ก็คือ พระธาตุหริภุญชัย แล้วอาศัยจำแบบมาก่อสร้างเจดีย์วัดบ้านปาง นอกจากนั้นเมื่อท่านได้จาริกไปบูรณะวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือพระครูบาศรีวิชัยก็ได้ไปสร้างเจดีย์วัดต่าง ๆ ตามแบบของพระธาตุหริภุญชัย ซึ่งอาจเป็นคติในเชิงความหมายว่า ท่านต้องการให้พระธาตุหริภุญชัยเป็นศูนย์กลางในการเผยแผ่พุทธศาสนาออกไปทั่วภาคเหนือ อีกความหมายหนึ่งก็อาจเป็นการประกาศให้รู้ว่าตัวพระครูบาศรีวิชัยนั้นเป็นพระจากเมืองลำพูน

กระทั่งเมื่อสร้างวัดเสร็จแล้วพระเถระบางส่วนจึงได้ย้ายขึ้นไปอยู่บนวัดใหม่แห่งนี้ ซึ่งมีชื่อเรียกว่า "วัดจอมสะหรีทรายมูลบุญเรือง" แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่จะเรียกว่า "วัดบ้านปาง" ซึ่งวัดนี้มีอาณาบริเวณพื้นที่ทั้งหมดประมาณ ๑๖๐ ไร่ ในบริเวณเขตพุทธาวาสจะมีกำแพงก่อด้วยหินล้อมรอบถึง ๔ ชั้น ซึ่งเป็นความคิดของพระครูบาศรีวิชัยที่พยายามจะจัดให้วัดนี้เป็นอรัญวาสี (วัดป่า) โดยครูบาศรีวิชัยได้แนวคิดมาจากที่ได้เห็นพระฤาษีก่อกำแพงหินล้อมรอบอาศรมซึ่งปัจจุบันคือ ม่อนฤาษี ซึ่งอยู่ได้ห่างจากวัดบ้านปาง และที่สำคัญท่านไม่ต้องการที่จะทำลายธรรมชาติ จึงได้ให้ชาวบ้านนำหินมาตั้งเรียงซ้อนกันจนเป็นแนวกำแพง

๓. นอกจากในบริเวณวัดจะมีศาสนสถานที่สำคัญต่าง ๆ แล้ว สิ่งที่น่าสนใจให้ผู้ศรัทธาเดินทางมาเที่ยวยังวัดบ้านปางก็คือ "พิพิธภัณฑสถานเครื่องอัฐบริขารของพระครูบาศรีวิชัย" พิพิธภัณฑสถานนี้สร้างขึ้นเป็นอาคารคอนกรีตสองชั้นปูด้วยกระเบื้องหินอ่อน ชั้นบนมีรูปปั้นเหมือนจริงทำจากขี้ผึ้งทั้งองค์ในลักษณะท่านั่ง นอกจากนั้นยังมีภาพเก่าพระครูบาศรีวิชัยเมื่อครั้งที่ท่านจาริกไปในสถานที่ต่าง ๆ รวมทั้งถ้วยชามของเก่าของท่านที่เคยใช้มาก่อน ในชั้นนี้ยังมีปราสาทห้ายอดที่เคยบรรจุโลงศพและโกศบรรจุอัฐิของท่านนำมาจัดแสดงให้ผู้สนใจได้ชม ซึ่งทุกวันจะมีศรัทธาประชาชนเดินทางมาราบไหว้ของพระจากรูปปั้นครูบา^{๕๗}

ในบริเวณชั้นล่างของอาคาร จัดแสดงเครื่องใช้ถ้วยชามและของใช้สมัยเก่าที่หาดูหาชมได้ยาก อาทิ รถยนต์คันแรกที่ท่านเคยนั่งขึ้นไปยังวัดพระธาตุคอกสุเทพฯ เมื่อตอนที่สร้างทางขึ้นวัดพระธาตุคอกสุเทพฯ แล้วเสร็จใหม่ นอกจากนั้นยังมีรถสามล้อถีบของหลวงอนุสารสุนทรที่ใช้ใส่อาหารเพื่อถวายพระครูบาศรีวิชัยเมื่อครั้งที่ท่านจำพรรษาอยู่ที่วัดพระสิงห์ แต่ที่หาดูได้ยากได้แก่ เฝียงนอนของพระครูบาศรีวิชัยและเสลี่ยงหาม พาหนะสำหรับเดินทางจาริกไปในวัดต่าง ๆ ทั่วภาคเหนือ นับได้ว่าพิพิธภัณฑสถานเครื่องอัฐบริขารครูบาศรีวิชัย ที่วัดบ้านปาง อำเภอเถลิง นั้น เป็นสิ่งที่หาชมได้ยากมาก เพราะของใช้ต่าง ๆ ของท่านครูบาจะถูกนำมาจัดแสดงไว้ในพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้แห่งเดียวเท่านั้น

^{๕๗} พระบาทตากผ้า, หนังสือประวัติวัดพระพุทธบาทตากผ้า, (เชียงใหม่ : สวณการพิมพ์, ๒๕๐๓), หน้า ๕๕.

ทุกวันนี้วัดบ้านปางจึงเป็นเสมือนสัญลักษณ์พระครูบาศรีวิชัย เพราะนอกจากจะเป็นวัดที่ท่านและชาวบ้านได้ร่วมกันสร้างขึ้นแล้ว ที่หมู่บ้านปางยังเป็นภูมิลำเนาและสถานที่เกิดของท่านอีกด้วย^{๕๔}

ในสมัยที่พระครูบาศรีวิชัยหรือนายอินท์เพื่อนยังเป็นเด็กอยู่นั้น หมู่บ้านดังกล่าวยังกันดารมากมีชน กลุ่มน้อยอาศัยอยู่มากโดยเฉพาะชาว ปกาเกอญอ (กะเหรี่ยง) ในช่วงนั้นบ้านปางยังไม่มีวัดประจำหมู่บ้าน จนกระทั่งเมื่อนายอินท์เพื่อนมีอายุได้ ๑๗ ปีได้มีพระภิกษุรูปหนึ่งชื่อ ครูบาขัติยะ (ชาวบ้านเรียกว่า ครูบาแตงแตะ เพราะท่านเดินขาเกเหลก) เดินทางจากบ้านป่าซาง ผ่านมาถึงหมู่บ้านนั้น ชาวบ้านจึงนิมนต์ท่านให้อยู่ประจำที่บ้านปาง แล้วชาวบ้านก็ช่วยกันสร้างกุฏิชั่วคราวให้ท่านจำพรรษา ในช่วงนั้น เด็กชายอินท์เพื่อนได้ฝากตัวเป็นศิษย์ และเมื่ออายุได้ ๑๘ ปีก็ได้บรรพชาเป็นสามเณรที่^{๕๕} อารามแห่งนี้โดยมีครูบาขัติยะเป็นพระอุปัชฌาย์ ๓ ปีต่อมา (พ.ศ. ๒๔๔๒) เมื่อสามเณรอินท์เพื่อนมีอายุย่างเข้า ๒๑ ปี ก็ได้เข้าอุปสมบทในอุโบสถวัดบ้านโสังหลวง อำเภอบ้านโสังจังหวัดลำพูน โดยมีครูบาสมณะวัดบ้านโสังหลวงเป็นพระอุปัชฌาย์ ได้รับนามฉายาในการอุปสมบทว่า สิริวิชัยโกภิกขุ มีนามบัญญัติว่า พระศรีวิชัย ซึ่งบางครั้งก็พบว่าเขียนเป็น สรีวิไชย สิวไช หรือ ศรีวิชัย^{๕๖}

ต่อมาเมื่อเกิดกรณีขัดแย้งขึ้นในเวลา

ส่วนสงฆ์ในล้านนาเองก็มีแนวปฏิบัติที่หลากหลาย เนื่องจากการจำแนกพระสงฆ์ตามจารีตท้องถิ่นออกเป็นถึง ๑๘ นิกาย และในแต่ละท้องถิ่นก็น่าจะหมายถึงกลุ่มพระที่เป็นสายพระอุปัชฌาย์สืบต่อกัน มาในแต่ละท้องถิ่นซึ่งมีอำนาจปกครองในสายของตนโดยผ่านความคิดระบบ ควบกับศิษย์และนอกจากนี้นิกายต่าง ๆ นั้นยังเกี่ยวข้องกับชื่อของเชื้อชาติอีกด้วย เช่น นิกายเชียงใหม่ นิกาย จีน (เผ่าไทจีน/จีน) นิกายยอง (จากเมืองยอง) เป็นต้น สำหรับพระครูบาศรีวิชัยนั้นยึดถือปฏิบัติในแนวของนิกายเชียงใหม่ผสมกับนิกายยอง ซึ่งมีแนวปฏิบัติบางอย่างต่างจากนิกายอื่น ๆ มีธรรมเนียมที่ยึดถือคือ การนุ่งห่มที่เรียกว่า กุมผ้าแบบรัดดอก สวมหมวก แขนงลูกประคำ ถือไม้เท้าและพัด ซึ่งยึดธรรมเนียมมาจากวัดคอยแตโดยอ้างว่า สืบวิธีการนี้มาจากลังกา การที่

^{๕๔} สิงฆะ วรรณสัย, หนังสือประวัติครูบาศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนาไทย, (พิมพ์ศูนย์หนังสือเชียงใหม่, ๒๕๒๒), หน้า ๑๒.

^{๕๕} จรัส โฆษณานันท์, พระครูบาเจ้าศรีวิชัย อริยสงฆ์แห่งล้านนา, พิมพ์ที่ ห้างหุ้นส่วนจำกัด มีเดีย เพรส : กรุงเทพมหานคร ๒๕๔๕), หน้า ๑๖-๑๘.

^{๕๖} ศ.ดร. สันติ เล็กสุขุม, ทธิฤณชัย-ล้านนา, (พิมพ์ครั้งที่สอง, กรุงเทพมหานคร: สำนักอมรินทร์, ๒๕๔๕), หน้า ๕๐.

พระครูบาศรีวิชัยถือว่าท่านมีสิทธิ์ที่จะบวชกุลบุตรได้ตามจารีตการถือปฏิบัติมาแต่เดิมนั้น ทำให้ขัดกับพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.๑๒๑(พ.ศ.๒๔๔๖) เพราะในพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวกำหนดว่า^{๖๑} "พระอุปัชฌาย์ที่จะบวชกุลบุตรได้ ต้องได้รับการแต่งตั้งตามระเบียบการปกครองของสงฆ์จากส่วนกลางเท่านั้น" โดยถือเป็นหน้าที่ของเจ้าคณะแขวงนั้น ๆ เป็นผู้คัดเลือกผู้ที่ควรจะเป็นอุปัชฌาย์ได้ และเมื่อคัดเลือกได้แล้วจึงจะนำชื่อเสนอเจ้าคณะผู้ใหญ่ในกรุงเทพฯ เพื่อ ดำเนินการแต่งตั้งต่อไป การจัดระเบียบการปกครองใหม่ของกรุงเทพฯ นี้ถือเป็นวิธีการสลายจารีตเดิมของสงฆ์ในด้านนาอย่างได้ผล องค์การสงฆ์ด้านนา ก็เริ่มสลายตัวลงทีละน้อยเพราะอย่างน้อยความขัดแย้งต่าง ๆ ก็เกิดขึ้นระหว่างสงฆ์ในด้านนาด้วยกันเอง ดังกรณีความขัดแย้งระหว่างพระครูบาศรีวิชัยกับพระครูมหารัตนการเจ้าคณะแขวงลี้ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน เป็นต้น^{๖๒}

๑) การปฏิสังขรณ์วัดและปฐมนิยัตถุทั้งสร้างถึงสาธารณประโยชน์

พระครูบาศรีวิชัย ได้ชื่อว่าเป็นผู้ถือปฏิบัติ เกรงมาตั้งแต่เป็นสามเณร ดังเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มกน้อย ถือสันโดษ และเว้นอาหารที่มีเนื้อสัตว์เจือปน ตลอดจนงดกระทั้งหมาก เมียง และบุหรี ทำให้คนทั่วไปเห็นว่าครูบาเป็นผู้บริสุทธิ์ที่มีลักษณะเป็น "ตนบุญ" คนทั้งปวงต่างก็ประสงค์จะทำบุญกับพระครูบาศรีวิชัย เพราะเชื่อว่าการถวายทานกับภิกษุผู้บริสุทธิ์เช่นนั้นจะทำให้ผู้ถวายทานได้รับอานิสงส์มาก เงินที่ประชาชนนำมาทำบุญก็นำไปใช้ในการก่อสร้างสาธารณประโยชน์และบูรณะศาสนสถานและศาสนวัตถุ งานก่อสร้างดังกล่าวเริ่มขึ้นเมื่อปี ๒๔๔๒ เดือน ๓ แรม ๑ ค่ำ ครูบาได้แจ้งข่าวสารไปยังศรัทธาทั้งหลายรวมทั้งชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ว่าจะวัดบ้านปางขึ้นใหม่ ซึ่งก็สร้างเสร็จภายในเวลาไม่นานนัก ให้ชื่อวัดใหม่นั้นว่า "วัดศรีคอยไชยทรายมูล" ซึ่งคนทั่วไปนิยมเรียกว่า "วัดบ้านปาง"

ขั้นตอนการปฏิบัติในการ ไปบูรณะปฏิสังขรณ์วัดมีว่า เมื่อพระครูบาศรีวิชัย ได้รับนิมนต์ให้ไปบูรณะปฏิสังขรณ์วัดใดแล้ว ทางวัดเจ้าภาพก็จะสร้างที่พักของท่านกับศิษย์และปลูกปะรำสำหรับเป็นที่พัก ของผู้ที่มาทำบุญ คืบแรกที่พระครูบาศรีวิชัย ไปถึงก็จะอธิษฐานจิตดูว่าการก่อสร้างครั้งนั้นจะสำเร็จหรือไม่ ซึ่งมีน้อยครั้งที่จะไม่สำเร็จเช่นการสร้างสะพานศรีวิชัยซึ่งเชื่อมระหว่าง อำเภอหางดง เชียงใหม่ กับอำเภอเมือง ลำพูน จากนั้นพระครูบาศรีวิชัยก็จะ "นั่งหนัก" คือเป็นประธานอยู่ประจำในงานนั้น คอยให้พรแก่ศรัทธาที่มาทำบุญโดยไม่สนใจเรื่องเงิน แต่มี

^{๖๑} จรัส โฆษณานันท์, พระครูบาเจ้าศรีวิชัย อริยสงฆ์แห่งล้านนา, (พิมพ์ที่ ห้างหุ้นส่วนจำกัด มีเดีย เพรส : กรุงเทพมหานคร ๒๕๔๕), หน้า ๓๓.

^{๖๒} ชัยวัฒน์ สุวิทย์ศึกษานนท์, อริยสงฆ์แห่งล้านนา, NIM magazine, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑๐ (พฤษภาคม ๒๕๕๕) : ๑๔-๑๖.

คณะกรรมการช่วยกันรวบรวมเงินไปเป็นค่าใช้จ่ายในการก่อสร้าง ครุบาไป "นั่งหนัก" ที่ไหนประชาชนจะหลั่งไหลกันไปทำบุญที่นั่นถึงวันละ ๒๐๐-๓๐๐ ราย คับคั่งจนที่นั่นกลายเป็นตลาดเป็นชุมชนขึ้น เมื่อก่อสร้างเสร็จแล้วก็จะมียาน "พอยหลวง-ปอยหลวง" คืองานฉลอง บางแห่งมีงานฉลองถึงสิบห้าวัน และในช่วงเวลาดังกล่าวก็มักจะมีคนมาทำบุญกับครุบาмаากกว่าปกติ เมื่อเสร็จงาน"พอยหลวง-ปอยหลวง" ในที่หนึ่งแล้ว ครุบาและศิษย์ก็จะย้ายไปก่อสร้างที่อื่นตามที่มีผู้มานิมนต์ไว้ โดยที่ท่านจะไม่นำทรัพย์สินอื่นใดจากแหล่งก่อนไปด้วยเลย ช่วงที่ครุบาศรีวิชัยต้องอธิกรณครั้งที่สองและถูกควบคุมไว้ ที่วัดศรีดอนชัย เชียงใหม่ เป็นเวลา ๓ เดือนกับ ๘ วันนั้น ผู้คนหลั่งไหลไปทำบุญกับพระครุบาศรีวิชัยไม่ต่ำกว่าวันละ ๒๐๐ ราย^{๖๓}

เมื่อพระครุบาศรีวิชัยได้เดินทางกลับลำพูนเมื่อวันที่ ๒๑ กรกฎาคม พ.ศ.๒๔๖๓ หลังจากนั้นผู้คนก็มีความศรัทธาในตัวครุบามากขึ้น พระครุบาศรีวิชัย เริ่ม ดันการบูรณะวัดขณะที่ท่านอายุ ๔๒ ปี โดยเริ่มจากการบูรณะพระเจดีย์บ่อนไก่แจ้ จังหวัดลำปาง ถัดจากนั้นได้บูรณะเจดีย์และวิหาร วัดพระธาตุหริภุญชัย ต่อมาได้ไปบูรณะเจดีย์ดอยเกิ้ง ในเขตอำเภอฮอด เชียงใหม่ จากนั้นไปบูรณะวัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา กล่าวกันมาว่าในวันที่ท่านถึงพะเยานั้น มีประชาชนนำเงินมาบริจาคร่วมทำบุญใส่บาตรได้ถึง ๒ ปีบ หลังจากนั้นมาบูรณะวัดพระสิงห์ เชียงใหม่ เป็นอาทิ รวมแล้วพบว่างานบูรณะปฏิสังขรณ์วัดวาอารามของครุบาศรีวิชัยมีประมาณ ๒๐๐ แห่ง

การก่อสร้างต่าง ๆ นับแต่ พ.ศ.๒๔๖๓ถึง ๒๔๗๑ มีผู้ได้บริจาคเงินทำบุญกับท่านประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ รูปี คิดเป็นเงินไม่น้อยกว่าสามหมื่นห้าพันบาท รวมค่าก่อสร้างชั่วชีวิตของท่านประมาณสองล้านบาท นอกจากนั้นท่านยังได้สร้างคัมภีร์ต่าง ๆ อีกไม่น้อยกว่า ๓๐๐๐ ผูก คิดค่าจารเป็นเงิน ๔,๓๒๑ รูปี(รูปีละ ๘๐ สตางค์) ทั้งนี้ แม้ครุบาศรีวิชัยจะมีงานก่อสร้างที่ยิ่งใหญ่และมากมาย แต่บิดามารดาคือนายควายและนางอุสาก็ยังคงอยู่ในกระท่อมอย่างเดิมสืบมาตราบนาน สิ้นอายุพระ ครุบาศรีวิชัย ซึ่งเป็นคนร่างเล็กผอมบางผิวขาว^{๖๔} ไม่ใช่คนแข็งแรง แม้ท่านจะไม่ต้องทำงานประเภทใช้แรงงาน แต่การที่ต้องนั่งคอยต้อนรับและให้พรแก่ผู้มาทำบุญกับท่านนั้น ท่านจะต้อง"นั่งหนัก"อยู่ตลอดทั้งวัน ด้วยเหตุนี้ท่านจึงอาพาธด้วยโรคเรื้อรังซึ่งสะสมมาแต่ครั้งการตระเวนก่อสร้างบูรณะวัดในเขตล้านนา และการอาพาธได้กำเริบขณะที่สร้างสะพานข้ามแม่น้ำปิง พระครุบาศรีวิชัยถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม พ.ศ.๒๔๘๑ ที่วัดบ้านปาง ขณะมีอายุได้ ๖๐ ปี ๕ เดือน ๑๑ วัน และตั้งศพไว้ที่วัดบ้านปางเป็นเวลา ๑ ปี บางท่านก็ว่า ๓ ปี จากนั้นได้

^{๖๓} ศิวะ วณจิต, ตำนานครุบาศรีวิชัยแบบพิศดารและตำนานวัดสวนดอก, (สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ๒๕๓๗), หน้า ๕๔.

^{๖๔} ชัยวัฒน์ สุวิทย์ศักดิ์านนท์, อริยสงฆ์แห่งล้านนาครุบาศรีวิชัย, NIM magazine, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑๐ (ตุลาคม ๒๕๕๔) : ๒๔-๒๕.

เคลื่อนศพมาตั้งไว้ที่วัดจามเทวี ลำพูน จนถึงวันที่ ๒๑ มีนาคม พ.ศ.๒๔๘๕ จึงได้รับพระราชทานเพลิงศพ เมื่องานพระราชทานเพลิงศพเสร็จสิ้นจึงได้มีการแบ่งอัฐิของท่านไปบรรจุไว้ตามที่ต่าง ๆ เช่น ที่วัดจามเทวีจังหวัดลำพูน วัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่ วัดพระแก้วดอนเต้า จังหวัดลำปาง วัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา วัดพระธาตุช่อแฮ จังหวัดแพร่ และที่วัดบ้านปาง จังหวัดลำพูนอันเป็นวัดดั้งเดิมของท่านพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย

ผู้วิจัยสรุปผลว่าปัจจัยที่มีต่อบทบาทด้านการบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานวัดในล้านนา

๑. การบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานบนแผ่นดินล้านนา

พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ที่มีบทบาทในการบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานโบราณสถานวัดในล้านนานั้น พระครูบาศรีวิชัย ท่านมีสัจจะวาจาต่อการทำงานเป็นอย่างดีจึงเป็นผลสำเร็จจึงทำให้ความเป็นคนบุญที่ยิ่งใหญ่แห่งล้านนา จากเหตุการณ์ที่ได้บูรณะวัดและโบราณสถานต่างๆ ด้วยความมีศรัทธาธรรมปฏิบัติของท่าน เป็นแบบอย่างที่ดีแก่พุทธบริษัทและพระเณรทั่วไป ด้วยความมั่นคงในการบำเพ็ญสมถะและวิปัสสนากรรมฐาน จนเป็นที่เรื่องลือสักการะทั่วไปในหมู่ชาวล้านนา กอปรกับช่วงเวลาตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๔๒ เป็นต้นมา ได้มีการยกเลิกหัวเมืองประเทศราชล้านนาเพื่อรวมเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรสยาม ย่อมเป็นที่เข้าใจว่าพระพุทธรูปเป็นเครื่องฟื้นฟูจิตใจของชาวล้านนากำลังเลี้ยววิถีกำลังใจ ดูเหมือนว่าในยามนั้น พระครูบาศรีวิชัยจะเป็นศูนย์รวมจิตศรัทธาของชาวล้านนาเอาไว้ได้ ดังปรากฏเป็นรูปธรรมชัดเจนในการบูรณะวัดเป็นจำนวนมากและวัดสำคัญประจำจังหวัดกว่า ๖ วัดที่ได้กล่าวมาแล้ว

การสร้างศาสนสถานวัดโบราณสถานในล้านนาของพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย บทสัมภาษณ์ ^{๖๕} พระมหาสง่า ชีรสัวโร ผู้เลื่อมใสและอยู่วัดในเส้นทางบุญขึ้นดอยสุเทพ ที่พระครูบาศรีวิชัย ได้สร้างวัดผาลาด (สกทาคามิ) จังหวัดเชียงใหม่ ด้วยเหตุผลที่ครูบาศีลธรรมหรือพระศรีวิชัย ภิกขุ ที่ชาวล้านนาให้นามว่านักบุญแห่งล้านนาไทย ในสยามประเทศของล้านนามีผู้เลื่อมใสศรัทธาพระครูบาศรีวิชัยเป็นจำนวนมากมายและเมื่อท่านได้ลงมือไปบูรณะและสร้างวัดที่ไหนจะประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดีจึงมีผู้ที่นิมนต์ท่านขอให้ท่านไปสร้างที่นั่นที่นี้อยู่เสมอแต่หากท่านไม่คิดจัดงานสร้างที่อื่นหรือที่กำลังสร้างอยู่จนจนเสร็จแล้ว ท่านก็จะรับนิมนต์และการเดินทางไปของท่านพระครูบาศรีวิชัย จะมีเพียงเครื่องอัฐบริขารส่วนตัวเท่านั้น ไม่มีสิ่งของอื่นใด

^{๖๕} สัมภาษณ์ : พระมหาสง่า ชีรสัวโร, วัดผาลาด ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่, วันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๕.

วัดที่นิมนต์ไปบูรณะนั้นก็จะเตรียมสร้างที่พักให้และพร้อมที่พักของลูกศิษย์ด้วยซึ่งลูกศิษย์เหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นช่างที่มีความสามารถ^{๖๖}

หลังจากคืนแรกที่ได้ไปถึงพระครูบาศรีวิชัย ก็จะนั่งสมาธิตั้งสัจจอธิฐานว่าจะสร้างสิ่งต่อไปนี้สำเร็จหรือไม่ ซึ่งครูบาท่านจะทราบด้วยญาณของและท่านพระครูบาศรีวิชัย ท่านจะมีหน้าที่อย่างหนึ่งเรียกว่า “นั่งหนัก” มีหน้าที่นั่งต้อนรับให้ศิลาให้พรแก่ศรัทธาประชาชนที่หลั่งไหลกันมาทำบุญบางครั้งต้องนั่งหนักตลอดทั้งวันเพราะวันหนึ่งจะมีผู้คนเข้ามารับศีลรับพรจากท่านไม่ต่ำกว่าวันละ ๒๐๐-๓๐๐ รายจนทำให้ท่านต้องให้ศิลาให้พรเร็ว จนผู้มีศรัทธา มาทำบุญตลอดทั้งวัน

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัยนั้น มีบุญบารมีมาแต่ชาติประก่อนที่ได้สะสมมาให้บังเกิดความเป็นตนบุญในล้านนาและสร้างศรัทธาให้ประชาชนผู้นับถือพระพุทธศาสนาได้พบเห็นด้วยด้วยการสร้างหรือบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานในล้านนาซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วทุกคนในดินแดนล้านนาในการสร้างวัดแต่ละที่พระครูบาศรีวิชัยก็ถือได้ว่าเป็นการบรรลุกรรมในแต่ละขั้นของการบำเพ็ญบารมีเสริมสร้างให้บริบูรณ์นั่นเอง

พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ในการจาริตการบูรณปฏิสังขรณ์วัด โบราณสถานที่ทรุดโทรมแผ่นดินล้านนาพระครูบาศรีวิชัย ท่านเดินทางไปหนแห่งใดก็มีศรัทธาสาธุชนเคารพศรัทธาจากที่ได้รู้ดั่งคำไปทั่วแผ่นดินล้านนาได้พบเห็นโบราณสถานสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองแผ่นดินล้านนาเก่าแก่ทรุดโทรมลงเป็นอันมาก จึงได้ร่วมกับศรัทธาสาธุชนบูรณปฏิสังขรณ์ซ่อมแซม ศาสนสถานวัดโบราณสถานทั่วแผ่นดินล้านนาไม่อาจจะนับได้ อาทิ บริเวณหน้าวิหารหลวงและพระบรมธาตุวัดพระธาตุหริภุญชัย

หลังจากการบูรณะวัดเมืองลำพูน แล้วไปบูรณะพระเจดีย์ พระธาตุคอกยั้ง อำเภอสอด (พ.ศ. ๒๔๖๔) สร้างวิหารวัดศรีโคมคำพระเจ้าตนหลวง จังหวัดพะเยา (พ.ศ. ๒๔๖๕) บูรณะพระธาตุคอกยั้ง จังหวัดเชียงราย บูรณะพระธาตุช่อแฮ จังหวัดแพร่ (พ.ศ. ๒๔๖๖) วัดพระสิงห์ จังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. ๒๔๖๗) สร้างธาตุและบันไดนาค วัดบ้านปางพระธาตุเกตุสร้อยแก่นน้ำปิง (พ.ศ. ๒๔๖๘) รวบรวมพระไตรปิฎกฉบับอักษรล้านนาจำนวน ๕,๔๐๘ ผูก (พ.ศ. ๒๔๖๘-๒๔๗๑) บูรณะวัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. ๒๔๗๔) และผลงานชิ้นอมตะคือการสร้างทางขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ ที่ศรัทธาสาธุชนมาร่วมกันสร้างถนนวันละไม่ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ คน แล้วเสร็จภายใน ๖ เดือน ตามสัจจะวาจา (พ.ศ. ๒๔๗๘) สร้างวิหารวัดบ้านปาง (พ.ศ. ๒๔๗๘) เสร็จปี พ.ศ. ๒๔๘๒) วัดจามเทวี (พ.ศ. ๒๔๗๙) สุดท้าย คือ สะพานศรีวิชัย

^{๖๖} สัมภาษณ์ : ผศ.ดร.เทพประวิณ จันทร์แรง, อาจารย์ประจำหัวหน้าสาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, จังหวัดเชียงใหม่, วันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๕.

เชื่อมระหว่างลำพูน (ริมปิง) - เชียงใหม่(พ.ศ. ๒๔๘๑) ที่มาสร้างเสร็จภายหลังจากที่ พระครูบาศรีวิชัยมรณภาพ (รวมวัดต่างๆที่ท่านพระครูบาศรีวิชัย^{๖๓}ไปบูรณะปฏิสังขรณ์วัดรวม ๑๐๘ วัด) ต่อมาเมื่อผู้เรียกท่านว่า พระศรีวิชัย ชาวบ้านจึงเรียกท่านว่า ครูบาศรีวิชัยบ้าง ครูบาวัดบ้านปางบ้าง ครูบาศีลธรรมบ้างซึ่งเป็นนามที่ชาวบ้านตั้งให้ ด้วยความนับถือ^{๖๔}

ผลงานที่เด่นมากของพระครูบาศรีวิชัยก็คือ การสร้างถนนขึ้นดอยสุเทพ จังหวัด เชียงใหม่ ซึ่งพระครูบาศรีวิชัยได้รับคำเรียกร้องจากศรัทธาประชาชน ให้ช่วยดำริและจัดการเรื่องนี้ จึงเริ่มลงมือสร้างเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๗ เวลา ๑๐.๐๐ นาฬิกา ณ เิงดอยสุเทพด้าน ห้วยแก้ว^{๖๕} โดยมี พลตรี เจ้าแก้วเนาวรัตน์ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ เป็นผู้ขุดจอบเป็นปฐมฤกษ์ การ สร้างถนนสายนี้ใช้แรงงานเป็นจำนวนมากวันหนึ่งๆ จะมีผู้คนช่วยทำงานประมาณวันละไม่ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ คน ถ้าคิดมูลค่าแรงงานเป็นเงินก็คงมากมายมหาศาลทีเดียว การสร้างทางสายนี้ใช้เวลา ๕ เดือน กับ ๒๒ วัน จึงแล้วเสร็จ และเปิดให้รถขึ้นลงได้ เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๘

ความสำคัญของการเปลี่ยนสถานภาพการบูรณปฏิสังขรณ์วัด ของพระครูบาศรีวิชัยสามารถ เห็นได้ ๒ ประการ คือ

ประการที่ ๑ พบว่าการบูรณปฏิสังขรณ์วัดที่เกี่ยวข้องกับ “ตนบุญ” ได้ถูกนำมาเป็นพลัง ในสังคมล้านนาได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยการแสดงออกทางความร่วมมือกับพระครูบาศรีวิชัยใน การบูรณะปฏิสังขรณ์วัดอันเป็นปัจจัยส่วนหนึ่งในการบูรณะศาสนสถานของพระครูบาศรีวิชัย

ประการที่ ๒ ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนต่างๆ กับพระครูบาศรีวิชัยชี้ให้เห็นความ เปลี่ยนแปลงของพระครูบาศรีวิชัย เริ่มการจะเห็นความเปลี่ยนแปลงใน ๒ ประเด็นดังกล่าวคือ การ มองผ่านขบวนการบูรณปฏิสังขรณ์วัด และการสร้างสาธารณะประโยชน์ต่างๆ ของ พระครูบาศรีวิชัย ดำเนินอยู่ ๓ ช่วง นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๔๗ จนกระทั่งถึง พ.ศ. ๒๔๗๘ ถือได้ว่าช่วง ระยะเวลา ๓๐ ปีนี้มีการณ์มากมายเกิดขึ้นกับพระครูบาศรีวิชัย ที่สำคัญคือ เป็นช่วงระยะเวลาที่ เกิดกรณีขัดแย้งกับคณะสงฆ์ปกครองมาโดยตลอด การจับกุมแต่ละครั้งนั้นหมายถึงชื่อเสียงที่ เพิ่มขึ้นมากขึ้นเป็นที่รู้จักในวงกว้างยิ่งขึ้นนั้นได้หมายถึงบารมีของพระครูบาศรีวิชัยก็เพิ่มมากขึ้น ไป ด้วยกัน จนมีคำกล่าวว่า “มารไม่มีบารมีไม่แก่กล้า”

^{๖๓} วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่, พิมพ์ที่ บริษัทวิทยานิทัศน์ จำกัด พิมพ์ครั้งที่ ๑ : ๒๕๕๑), หน้า ๕๐-๕๔.

^{๖๔} ชวลิตชัย นุนปาน, ประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมเมืองพะเยา, บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน) (พิมพ์ที่ บริษัท พิมพ์ชนก พรินท์ เซ็นเตอร์ จำกัด กรุงเทพมหานคร, ๒๕๒๗), หน้า ๓๘๕-๓๘๕.

^{๖๕} ธ.ธรรมรักษ์, ตามรอยธรรม นำทางบุญครูบาศรีวิชัย นักบุญผู้ยิ่งใหญ่ แห่งแผ่นดิน, (กรุงเทพมหานคร : บุ๊คเวิร์ม, ๒๕๕๒), หน้า ๑๐๕-๑๑๑.

การที่พระครูบาศรีวิชัยสามารถสร้างศรัทธาในการบูรณะปฏิสังขรณ์นับได้ว่าเป็นการสร้างชื่อเสียงและการยอมรับของศรัทธาประชาชนชาวล้านนาเป็นอย่างยิ่งจึงเป็นการสร้างบารมีให้ผู้คนได้เข้าใจการที่คนสามนย์ทั่วไปรู้จักพระพุทธศาสนาแล้วไม่รู้จักการสร้างเสริมบุญบารมีก็ไม่รู้จักทางออกของการทำบุญ

ท่าน อุปัฏฐากภิกษุนั้น เพราะบุญญาภพแห่งท่านได้กระทำบำเพ็ญทาน

บารมี ศีลบารมีที่ท่านได้กระทำมาหากไม่ชักนำเอาผู้คนอยู่ที่มืดให้เข้าใจ

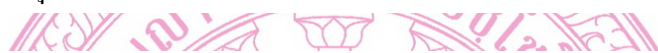
บทบาทในการเดินทางไปบูรณปฏิสังขรณ์วัดที่มีซากปรักหักพังของศาสนาสถานยังที่ต่างๆ ซึ่งมีลักษณะค่อนข้างจะอนุรักษ์รักเหง้าจาริตล้านนาดั้งเดิมแนวคิดของพระครูบาศรีวิชัยนี้ยังส่งผลเกี่ยวข้องกับเรื่องสะสมบุญ เพื่อบรรลุเป็นพระโพธิสัตว์เจ้า การจาริกแสวงบุญในพื้นที่ต่างๆ ของล้านนาพระครูบาศรีวิชัย จึงเปรียบเสมือนการเที่ยวแสวงหาจักรวาลพุทธศาสนาหรือพุทธภูมิ^{๓๐}

๑) ผู้วิจัยสรุปผลได้ว่า การเดินทางไปบูรณปฏิสังขรณ์ นำจะมีความสัมพันธ์กับอุดมคติของผู้ที่เป็นคนบุญ เช่น โดยจะพิจารณาจากตำนานแต่ละวัดหรือพระธาตุต่างๆ ที่พระครูบาศรีวิชัยได้เดินทางไปเป็นประธานการบูรณปฏิสังขรณ์ จะกล่าวถึงการเสด็จมาทางนิมิตของพระพุทธเจ้า ณ สถานที่ดังกล่าว โดยเนื้อหาในตำนานวัดจะกล่าวว่า เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จมาถึงจะกล่าวถึงตำนาน เช่น วัดพระธาตุช่อแฮ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ว่า สถานที่แห่งนี้หลังจากพระศาสดาเจ้าได้เสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้ว จะเป็นสถานที่ตั้งพระพุทธศาสนาและจะมีส่วนอัฐิพระข้อศอกข้างซ้ายจะมาประดิษฐานบนคอยแห่งนี้ ชื่อว่าคอยโกศยะบรรพต ก่อนที่พระพุทธเจ้าจะเสด็จกับก็ได้ประธานพระเทศาให้กับเจ้าขุนลัวะอ้ายก้อม ไว้ จะได้เป็นสถานที่สักการะบูชาของมหาชนทั่วไปผู้มีศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาจะอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนตลอดกาล ๕,๐๐๐ พระวสา

๒) ผู้วิจัยสรุปผลได้ว่า พระครูบาศรีวิชัย ได้เดินทางไปบูรณะวัด จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่เป็นวัดเก่าแก่ของทางล้านนา ที่มีสภาพชำรุดทรุดโทรม หรือรกร้างขาดการทะนุบำรุง แต่โดยส่วนใหญ่วัดเหล่านี้ จะเป็นวัดสำคัญที่กระจายอยู่ตามหัวเมืองทั่วล้านนา เช่น พระธาตุช่อแฮ จังหวัดแพร่ วัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา วัดพระสิงห์, วัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่ วัดพระแก้วดอนเต้า จังหวัดลำปาง วัดจามเทวี, วัดบ้านปาง จังหวัดลำพูน วัดเหล่านี้ล้วนแต่ได้กล่าวถึงการเสด็จมาของพระพุทธเจ้าเกือบทุกวัด

^{๓๐} สมหมาย เปรมจิตต์, และคณะ, พระเจดีย์ในล้านนาไทย, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๒๔), หน้า ๒๒.

๓) ผู้วิจัยสรุปผลได้ว่า การเดินทางไปบูรณปฏิสังขรณ์วัดอารามต่างๆ เหล่านี้ของ พระครูบาศรีวิชัย นับได้ว่าเป็นกิจกรรมอยู่ที่น่าสนใจ ซึ่งความเคลื่อนไหวด้านศาสนาเหล่านี้ อาจจะเรียกได้ว่าเป็นการแสดงออกด้านปฏิบัติการอันเป็นอุดมคติของ “ตนบุญ” ที่ช่วยเหลือ อุปถัมภ์คำชูพระพุทธศาสนาอีกรูปแบบหนึ่ง ในการจาริกแสวงบุญ ไปแต่ละพื้นที่ในการฟื้นฟู ศาสนาสถานให้มีความมั่นคง และเป็นสถานที่ให้ผู้คนได้มาเคารพกราบไหว้ในวันข้างหน้าก็เป็นไป ได้ ในการจาริกไปเป็นประธานในการบูรณปฏิสังขรณ์วัดของพระครูบาศรีวิชัย จึงอาจเปรียบได้กับ การเดินธุดงค์ทั่วในเขตของล้านนา เพื่อเป็นการสะสมบุญอย่างหนึ่ง ก็อาจเป็นไปได้ เพราะการเดิน ธุดงค์คือการปฏิบัติธรรมอย่างหนึ่ง สิ่งที่สำคัญคือการไม่ยึดในสถานที่อันจำเจและทำให้ผู้แสวง บุญได้บำเพ็ญบารมีไปทั่วทุกแห่งถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ทำได้ยากสำหรับพระสงฆ์ในแต่ละท้องถิ่น

๔) ผู้วิจัยสรุปผลได้ว่า บทบาทการในการบูรณปฏิสังขรณ์วัดของ พระครูบาศรีวิชัยที่ จาริกไปบูรณะซากปรักหักพังของศาสนสถานดังกล่าว นั้น เป็นการแสดงให้เห็นว่าศาสนากำลัง เสื่อมลง จึงต้องได้รับการฟื้นฟูขึ้นมาใหม่ ดังเช่น แบบแผนของสถาปัตยกรรมในล้านนา แสดงให้ เห็นความเจริญของพระพุทธศาสนาที่มั่นคง ตลอดในความเป็นหนึ่งของพระพุทธศาสนาเถรวาท ดังกล่าวก็ว่าได้ ซึ่งพิจารณาได้จากการออกแบบงานสถาปัตยกรรมของวัดต่างๆ ในล้านนา ก็ได้ จี้ให้เห็นความเป็นเอกลักษณ์ในความเป็นล้านนา และสภาพสังคมในล้านนาที่มีการเปลี่ยนแปลงจึง มีปัญหาตามมานั้นถือได้ว่าเป็นปัญหาที่ส่งผลจากการยึดครองของพม่า ก็ไม่อำนวยความสะดวกให้สถาบัน สงฆ์อันเป็นสถาบันหลักทางพระพุทธศาสนาฟื้นตัวขึ้นได้ ดังนั้นเมื่อเกิดกระบวนการพัฒนาที่มี พระครูบาศรีวิชัยเป็นผู้นำในการบูรณะขึ้นมาจึงเป็นธรรมดาอยู่ที่จะต้องมุ่งเน้นหนักในทางวัตถุ ธรรม และเอกภาพทางสังคมมากกว่าการฟื้นฟูทางนามธรรมของพระพุทธศาสนา

นอกจากนี้ บทบาทการบูรณะศาสนาสถานของครูบาศรีวิชัยที่น่าสนใจมีความสัมพันธ์ กับความสำคัญของพุทธศาสนา กล่าวได้ว่า ในกาก่อสร้างบูรณะวัดในเขตวัดในล้านนา จะมี ประเพณีการสร้างพระพุทธรูปไว้ในพระวิหาร ในส่วนพระบรมสารีริกธาตุจะนิยมนำไป ประดิษฐานไว้ใน กรพระพุทธรูปเจดีย์ และพระบรมสารีริกธาตุจึงเป็นตัวแทนพุทธเจ้า^{๓๓} วิธีการ กำหนดแนวคิดว่า วิหาร โบสถ์ มณฑป สถูปเจดีย์ เป็นสถานที่ประดิษฐานพระพุทธรูป และฝัง

^{๓๓} ศิลปกร, กรม สำนักโบราณคดี พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ และพิพิธภัณฑสถาน แห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕พร้อมด้วยกฎหมายที่เกี่ยวข้อง, (กรมศิลปากร พิมพ์เผยแพร่, ๒๕๕๕๓), หน้า ๖๖-๖๗.

บริเวณทั้งหมดเป็นสมมติเป็นเขาพระสุเมรุศูนย์กลางแห่งจักรวาล จักรวาลในตำราโลกภูมิของพระพุทธศาสนา ถูกล้อมรอบโดยกำแพง หินขนาดทิวเขาจักรวาล^{๓๒}

ในการจาริกแสวงบุญของพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ในการเดินทางไปเป็นประธานบูรณปฏิสังขรณ์ที่ตั้งบรมธาตุ ๑ ใน ๑๒ แห่งที่ตั้งอานาเขตล้านนา จึงมีลักษณะคล้ายกับการแสวงหาจักรทางพระพุทธศาสนาขนาดเดียวกันจึงเป็นความเชื่อของชาวล้านนาในการไหว้พระธาตุประจำปีเกิด จึงได้ส่งผลต่อความสำเร็จในการบูรณะมิใช่น้อยทีเดียว เพราะจากความเชื่อดังกล่าวพระครูบาศรีวิชัยสามารถระดมแรงงาน และทรัพย์ในการบูรณะแต่ละสถานที่ได้เป็นจำนวนมาก

พระครูบาศรีวิชัย ได้รับการยกย่องว่าเป็นตนบุญ ส่วนหนึ่งได้มาจากการเป็นผู้นำในการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนสถานอันเป็นสิ่งศักดิ์ของล้านนาว่า บทสัมภาษณ์^{๓๓} ส.อ.สุวิธ ศรีวิราช ข้าราชการบำนาญกระทรวงวัฒนธรรม ได้กล่าวไว้ว่า ขณะเดียวกันในฐานะ “ตนบุญ” ก็กลายเป็นจุดศูนย์กลางที่ดึงดูดผู้คนเป็นจำนวนมากมาร่วมทำบุญกับ “ตนบุญ” เพราะเชื่อว่าจะได้รับอานิสงค์บุญมากกว่าปกติ ในการได้รับทำบุญโดยทั่วไป

ผู้วิจัยสรุปผลได้ว่า จุดที่น่าสนใจในการเดินทางบูรณปฏิสังขรณ์ของพระครูบาศรีวิชัย คือระหว่างในการเดินทางผ่านวัดใดในหมู่บ้านใด จะพบได้ว่ามีเมืองต่างๆ และมีผู้คนก็จะนิมนต์ให้พระครูบาศรีวิชัยพักและบวชลูกหลานให้ ซึ่งนับได้ว่าเป็นการสร้างสายลูกศิษย์ไว้เป็นจำนวนมาก เฉพาะเส้นทางจากเมืองลำพูนไปยังเมืองพะเยานั้นก็ดูแล้วเป็นเส้นทางที่ใช้เวลายาวนานพอสมควร และต้องมีการพักประจำวัดที่เป็นเส้นทางผ่านของพระครูบาศรีวิชัยที่เดินทางไปเมืองพะเยาก็มีผู้คนที่น่ากลุบุตรมาฝากตัวเป็นศิษย์และเป็นทางหนึ่งในการเพิ่มความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระครูบาศรีวิชัย^{๓๔} ในการที่จะบูรณะวัดใดก็มีผู้คนที่เลื่อมใสต่อพระครูบาศรีวิชัยก็ได้มาร่วมช่วยในการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดจึงไม่แปลกกว่าพระครูบาศรีวิชัย ที่มีผู้คนในสมัยนั้นเป็นที่รู้จักชื่อเสียงในตนบุญอย่างแพร่หลาย ส่วนศรัทธาผู้คนที่เข้ามาช่วยพระครูบาศรีวิชัย บทสัมภาษณ์^{๓๕} พระครูเอนก อาสโก เจ้าอาวาสวัดบ้างปาง ตำบลศรีวิชัย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

^{๓๒} สัมภาษณ์ : ดร.พรศิลป์ รัตนชูเรศ, อาจารย์คณะพุทธศิลปกรรม มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่, วันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๕๕.

^{๓๓} สัมภาษณ์ : ส.อ.สุวิธ ศรีวิราช, ข้าราชการบำนาญกระทรวงวัฒนธรรม, ตำบลป่าซาง อำเภอลำ
ซาง จังหวัดลำพูน, วันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๕๕.

^{๓๔} ชรรถชัย นูนปาน, ประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมเมืองพะเยา, บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน)
พิมพ์ที่ บริษัท พิมพ์ศ พรินท์ เซ็นเตอร์ จำกัด กรุงเทพฯ ๒๕๒๗, หน้า ๓๕๐-๓๕๑.

^{๓๕} สัมภาษณ์ : พระครูเอนก อาสโก, วัดบ้างปาง ตำบลศรีวิชัย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน, วันที่ ๒๗
กันยายน ๒๕๕๕.

เจ้าอาวาสวัดบ้านปางปัจจุบัน อธิบายว่าจะเห็นได้จากมีผู้คนทุกเชื้อชาติ ทุกชนชั้น ตั้งแต่เจ้าข้าราบ การ พ่อค้า ชาวบ้าน ชาวเขา ชาวดอย ซึ่งในการบูรณะแต่ละครั้งจึงมีความสำเร็จทุกแห่งในวัดนั้นๆ และยกตัวอย่างเช่น ครั้งที่พระครูบาศรีวิชัย ได้บูรณะวัดศรีโคมคำ เมืองพะเยานั้น จะเห็นได้ว่ามีทั้ง กำลังศรัทธาเจ้าหลวง นายจันจัน กรรมการทางรตเมืองงาว, และชาวบ้านและกำนันผู้ใหญ่บ้านทุก ตำบลได้มาร่วมในการบูรณะวัดพระเจ้าตนหลวงเมืองพะเยา หรือจังหวัดพะเยา

๒.วิธีการหรือขั้นตอนการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานวัด

ขั้นตอนปฏิบัติในการไปบูรณะปฏิสังขรณ์วัดมีว่า เมื่อพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ได้รับ นิมนต์ให้ไปบูรณะปฏิสังขรณ์วัดใดแล้ว ทางวัดเจ้าภาพก็จะสร้างที่พักของพระครูบาศรีวิชัยกับศิษย์ และปลูกปะรำสำหรับเป็นที่พักของผู้ที่มาทำบุญกับท่าน คั้นแรกทีไปถึงก็จะอธิษฐานจิตดูว่าการ ก่อสร้างครั้งนั้นจะสำเร็จหรือไม่ ซึ่งมีน้อยครั้งที่จะไม่สำเร็จเช่นการสร้างสะพานศรีวิชัยซึ่งเชื่อม ระหว่าง อำเภอหางดง เชียงใหม่ กับอำเภอเมือง ลำพูน จากนั้นครูบา ก็จะ "นั่งหนัก" คือเป็นประธาน อยู่ประจำในงานนั้น คอยให้พรแก่ศรัทธาที่มาทำบุญโดยไม่สนใจเรื่องเงิน แต่มีคณะกรรมการ ช่วยกันรวบรวมเงินไปเป็นค่าใช้จ่ายในการก่อสร้าง ครูบาไป "นั่งหนัก" ที่ไหน ประชาชนจะ หลังไหลกันไปทำบุญที่นั่นถึงวันละ ๒๐๐-๓๐๐ ราย คับคั่งจนที่นั่นกลายเป็นตลาดเป็นชุมชนขึ้น เมื่อก่อสร้างเสร็จแล้วก็จะมียาน "พอยหลวง-พอยหลวง" คืองานฉลอง บางแห่งมีงานฉลองถึงสิบห้า วัน

บทสัมภาษณ์^{๓๖} นายไกรสิน อุ๋นใจจินต์ นักโบราณคดีชำนาญการพิเศษ สำนักศิลปกรที่ ๘ หลังจากการบูรณะวัดในแต่ละเส้นทางของตนบุญในช่วงเวลาดังกล่าวก็มักจะมีคนมาทำบุญกับ ครูบา มากกว่าปกติ เมื่อเสร็จงาน"พอยหลวง-พอยหลวง" ในที่หนึ่งแล้ว พระครูบาศรีวิชัยและศิษย์ก็ จะย้ายไปก่อสร้างที่อื่นตามที่มีผู้มานิมนต์ไว้ โดยที่ท่านจะไม่นำทรัพย์สินอื่นใดจากแหล่งก่อนไป ด้วยเลย ช่วงที่พระครูบาศรีวิชัยต้องอธิกรณ์ครั้งที่สองและถูกควบคุมไว้ที่วัดศรีดอนชัย เชียงใหม่ เป็นเวลา ๓ เดือนกับ ๘ วันนั้น ผู้คนหลังไหลไปทำบุญกับท่านไม่ต่ำกว่าวันละ ๒๐๐ ราย เมื่อได้ ผ่านการพิจารณาอธิกรณ์ที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งใช้เวลาอีก ๒ เดือนกับ ๔ วันแล้วครูบา ก็เดินทาง กลับลำพูนเมื่อวันที่ ๒๑ กรกฎาคม พ.ศ.๒๔๖๓ หลังจากนั้นผู้คนก็มีความศรัทธาในตัว พระครูบาศรีวิชัยมากขึ้นเริ่มต้นการบูรณะวัดขณะที่ท่านอายุ ๔๒ ปี โดยเริ่มจากการบูรณะพระเจดีย์ ป่อนไถ่แก้ว จังหวัดลำปาง ถัดจากนั้นได้บูรณะเจดีย์และวิหารวัดพระธาตุดุริฎุญชัย ต่อมาได้ไป

^{๓๖} สัมภาษณ์ : นายไกรสิน อุ๋นใจจินต์, นักโบราณคดีชำนาญการพิเศษ สำนักศิลปกรที่ ๘ ตำบล ช้างเผือก อำเภอ เมือง จังหวัด เชียงใหม่, วันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๕.

บูรณะเจดีย์ค้อยเก้ง ในเขตอำเภอฮอด เชียงใหม่ จากนั้นไปบูรณะวัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา กล่าวกันว่าในวันที่ท่านถึงพะเยานั้น มีประชาชนนำเงินมาบริจาคร่วมทำบุญใส่ปี๊บได้ถึง ๒ ปี^{๓๓} หลังจากนั้นมาบูรณะวัดพระสิงห์ เชียงใหม่^{๓๔} เป็นอาทิ รวมแล้วพบว่างานบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอารามของ พระครูบาศรีวิชัยมีประมาณ ๒๐๐ แห่ง

ในขณะที่พระครูบาศรีวิชัยกำลังบูรณะวัดสวนดอกเชียงใหม่ใน พ.ศ.๒๔๖๕ อยู่ นั้น หลวงศรีประกาศได้หารือกับครูบาศรีวิชัยว่าอยากจะนำไฟฟ้าขึ้นไปใช้บนดอยสุเทพ แต่พระครูบาศรีวิชัยว่าหากทำถนนขึ้นไปจะง่ายกว่าและจะได้ไฟฟ้าในภายหลัง ทั้งนี้ทางการเคยคำนวณไว้ในช่วง พ.ศ.๒๔๖๐ ว่าหากสร้างทางขึ้นดอยสุเทพนั้นจะต้องใช้งบประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ บาท แต่พระครูบาศรีวิชัยได้เริ่มสร้างทางเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๔๖๑ และเปิดให้รถยนต์แล่นได้ในวันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ.๒๔๘๘ โดยไม่ต้องใช้งบประมาณเลย ครั้นเสร็จงานสร้างถนนแล้ว ครูบาศรีวิชัยก็ถูกนำตัวไปสอบอธิกรณ์ที่กรุงเทพมหานคร อีกเป็นครั้งที่สอง และงานชิ้นสุดท้ายของท่านที่ไม่เสร็จในสมัยที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ก็คือสะพานศรีวิชัยอนุสรณ์ ทอดข้ามน้ำแม่ปิง เชื่อมอำเภอหางดง เชียงใหม่ กับอำเภอเมืองจังหวัดลำพูน

ในการก่อสร้างต่าง ๆ นับแต่ พ.ศ.๒๔๖๑ ถึง ๒๔๙๑ มีผู้ได้บริจาคเงินทำบุญกับท่านประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ รูปี คิดเป็นเงินไม่น้อยกว่าสามหมื่นห้าพันบาท รวมค่าก่อสร้างชีวิตของท่านประมาณสองล้านบาท นอกจากนั้นท่านยังได้สร้างคัมภีร์ต่าง ๆ อีกไม่น้อยกว่า ๓๐๐๐ ผูก คิดค่าจารเป็นเงิน ๔,๓๒๑ รูปี (รูปีละ ๘๐ สตางค์) ทั้งนี้ แม้พระครูบาศรีวิชัยจะมีงานก่อสร้างที่ยิ่งใหญ่และมากมาย แต่บิดามารดาคือนายควายและนางอุสาก็ยังคงอยู่ในกระท่อมอย่างเดิมสืบมาตราบจนสิ้นอายุของพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย

พระครูบาศรีวิชัย ซึ่งเป็นคนร่างเล็กผอมบางผิวขาว ไม่ใช่คนแข็งแรง แม้ท่านจะไม่ต้องทำงานประเภทใช้แรงงาน แต่การที่ต้องนั่งคอยต้อนรับและให้พรแก่ผู้มาทำบุญกับท่านนั้น ท่านจะต้อง"นั่งหนัก"อยู่ตลอดทั้งวัน ด้วยเหตุนี้ท่านจึงอาพาธด้วยโรคกรดไหลย้อนซึ่งสะสมมาแต่ครั้งการตระเวนก่อสร้างบูรณะวัดในเขตล้านนา^{๓๕} และการอาพาธได้กำเริบขณะที่สร้างสะพานข้ามแม่น้ำปิง พระครูบาศรีวิชัยถึงแก่มรณภาพเมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม พ.ศ.๒๔๘๑ ที่วัดบ้านปาง ขณะมี

^{๓๓} สิงะ วรรณสัย, สารประวัติครูบาศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนาไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๑ “งานแสดงหนังสือและนิทรรศการ, หนังสือพิมพ์ไทย” เชียงใหม่, สำนักพิมพ์ศูนย์หนังสือเชียงใหม่, (๒๕๒๒), หน้า ๘๕.

^{๓๔} วิไลกษณ์ ศรีป่าซาง, ประวัติครูบาศรีวิชัยร่วมกับหลวงศรีประกาศ (ตอนสร้างทางขึ้นดอยสุเทพของ ส.สุภาภา ๑๐ พ.ศ.๒๕๑๘), หน้า ๘๖.

^{๓๕} ขวัญจิวัน ศรีสวัสดิ์, เสวนาความเชื่อครูบาขาวปี, โครงการศึกษาวัฒนธรรมชุมชนภาคเหนือเพื่อการสัมมนา ชมนม่นักพัฒนาภาคเหนือ, (๒๕๓๒, หน้า ๔-๕.(อัคราณา)

อายุได้ ๖๐ ปี ๕ เดือน ๑๑ วัน และตั้งศพไว้ที่วัดบ้านปางเป็นเวลา ๑ ปี บางท่านก็ว่า ๓ ปี จากนั้นได้เคลื่อนศพมาตั้งไว้ที่วัดจามเทวี ลำพูน จนถึงวันที่ ๒๑ มีนาคม พ.ศ.๒๔๘๕ จึงได้รับพระราชทานเพลิงศพ เมื่อนานพระราชนิพนธ์เสร็จสิ้นจึงได้มีการแบ่งอัฐิของท่านไปบรรจุไว้ตามที่ต่าง ๆ เช่น ที่วัดจามเทวีจังหวัดลำพูน วัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่ วัดพระแก้วดอนเต้า จังหวัดลำปาง วัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา วัดพระธาตุช่อแฮ จังหวัดแพร่ และที่วัดบ้านปาง จังหวัดลำพูนอันเป็นวัดดั้งเดิมของท่าน เป็นต้น

๓. ผลกระทบจากการบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานบนแผ่นดินล้านนา

หัวเมืองล้านนานั้น แม้ว่ากรุงเทพมหานคร ที่พยายามจะประนีประนอมมิให้เจ้าผู้ครองนครล้านนารู้สึกสูญเสียสถานะ และตลอดความรู้สึกร่วมกันของบรรดาเจ้าฝ่ายเหนือต่ออิทธิพลของกระแสทางการเมืองและเศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่เข้ามากระทบวิถีชีวิตของเจ้านายเหล่านี้ ย่อมแสดงออกหลากหลายรูปแบบและรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจก็คือ กระบวนการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดของพระครูบาศรีวิชัยโดยมีเจ้านายของนครเชียงใหม่คือ^{๔๐} เจ้าดารารัศมีและเจ้าแก้ว นวรัฐเป็นแกนนำที่สำคัญ นอกจากนี้เจ้านายฝ่ายเหนือเมืองๆ ไม่ว่าจะเป็นเมืองแพร่ น่าน ลำพูน ลำปาง ต่างก็เข้าร่วมขบวนการบูรณะปฏิสังขรณ์กับพระครูบาศรีวิชัยทั้งสิ้น และพฤติกรรมของเจ้านายฝ่ายเหนือเหล่านี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นการแสดงออกถึงการแสวงหา “ตนบุญ” ของล้านนาอีกครั้ง โดยมีพระครูบาศรีวิชัยเป็นสัญลักษณ์ของความยิ่งใหญ่ ที่ปรากฏในภาพของ “ตนบุญ” ^{๔๑}

การที่เจ้านายฝ่ายเหนือสนับสนุนงานบูรณะปฏิสังขรณ์วัดของพระครูบาศรีวิชัย เพราะกลุ่มตนได้สูญเสียสถานะทั้งทางด้านการควบคุมการเกณฑ์แรงงาน การสูญเสียผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และการสูญเสียฐานะทางสังคมที่จะอยู่เหนือผู้คน เช่น เดิมทำให้การจะฟื้นฟูบูรณะวัดวาอารามที่แต่เดิมกลุ่มเจ้าเคยเป็นผู้นำจะกระทำไม่ได้อีกต่อไป จำต้องอาศัยบารมีพระครูบาศรีวิชัยสิริวิชัย นั่นเอง นับเป็นเวลา ๖๘ ปีแล้ว ที่พระครูบาศรีวิชัย ได้มอบ “มรดกที่สูงค่า” ได้ให้แก่พระพุทธศาสนาและพุทธศาสนิกชนผู้เคารพศรัทธาในบทบาทตนบุญหรือนักบุญแห่งล้านนา

^{๔๐} อนันท์ กาญจนพันธุ์, “ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจภาคเหนือ (๒๔๒๐-๒๕๐๕),” ในเศรษฐกิจภาคเหนือประเทศไทยปัจจุบันและอนาคต (กรุงเทพฯ: ศรีสมมติการพิมพ์, ๒๕๒๓), หน้า ๖๖.

^{๔๑} ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีต, พิมพ์ครั้งที่ ๑ (กรุงเทพมหานคร : สร้างสรรค์, ๒๕๓๓), หน้า ๕๒-๕๓.

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ทำให้ผลสำเร็จได้วาทะและการบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานในล้านนา

๑. ปฏิปทาศีลาจารวัตรของพระครูบาศรีวิชัย ที่เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่ง ที่ทำให้เกิดแรงศรัทธา สิ่งที่เกี่ยวข้องเป็นการปฏิบัติชอบคือการที่พระครูบาศรีวิชัยไม่ฉันเนื้อสัตว์และการฉันภัตตาหารมื้อเดียว เป็นจริยวัตรที่เคร่งครัดของพระครูบาศรีวิชัยที่ทำให้ผู้คนได้พบเห็นสัมผัสได้เกิดความเลื่อมใสและให้ความเคารพศรัทธาการทำบำเพ็ญเมตตาภาวนาสิกขาวิสัยตามพุทธบัญญัติปราศจากโลภะ โทสะ โมหะมานะทิฐิ เว้นเสียโลกธรรม ๘ ประการเว้นจากของสิ่งเสพติดต่างๆ บางครั้งพระครูบาศรีวิชัย ไม่ฉันภัตตาหาร เป็นระยะเวลาทั้ง ๕ เดือน ฉันแต่ผลไม้เป็นต้น

๒. ความปรารถนาของพระครูบาศรีวิชัย ตั้งสัจจะอธิฐานถึงการสำเร็จเป็นพระพุทธเจ้าด้วยปรารถนาโดยส่วนตัว ที่จะบรรลุถึงพระสัมโพธิญาณตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าอีกองค์หนึ่งจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญของการบำเพ็ญอย่างยิ่งของพระครูบาศรีวิชัย

๓. พุทธศาสนิกชนผู้เคารพศรัทธาในบทบาทตนบุญหรือนักบุญแห่งล้านนาบทบาทด้านการบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานวัดในล้านนาที่ยังคงให้เห็นในปัจจุบันนี้คือ

มรดกแห่งวัดก็คือ ท่านได้ก่อสร้างพระพุทธศาสนาและศาสนสถานในล้านนา

มรดกแห่งจิตใจคือ ท่านสอนให้มนุษย์รู้จักการเสียสละบริจาทาน

มรดกแห่งปัญญาคือ ท่านสอนให้เรียนรู้จากวิถีของท่านผู้มีบุญ

มรดกแห่งนักบุญคือ การบำเพ็ญปฏิบัติธรรมและบูรณะปฏิสังขรณ์จึงชนะจิตใจของประชาชนถึงกับได้รับนามว่า “นักบุญแห่งล้านนา”

๔. ชั่วชีวิตของท่านพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย เป็นผู้ให้ไม่ใช่ผู้ขอ

๕. พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย เป็นพระไม่สะสมมีผู้คนนำสิ่งของมาถวายท่านก็ใช้หมดในการทำงานการบูรณะวัดในล้านนา

๖. พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย เป็นผู้ที่มีเมตตาแก่ทุกคนและสัตว์ทุกประเภท

๗. พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย เป็นผู้เคร่งครัดธรรมวินัยเป็นเยี่ยม ครองผ้าเหลือง ๓ ผืนฉันอาหารมื้อเดียวตลอดชีวิต

๘. พระครูบาศรีวิชัยเป็นผู้ที่มีสัจจะ การปฏิบัติของท่านเสมอต้นเสมอปลาย กิจวัตรประจำวันของท่านสม่ำเสมอมีเวลาทำสมาธิจนกระทั่งเวลาแม้พระเจ้าแผ่นดินเสด็จมา ท่านก็ทำของท่านตามเวลาจนเป็นที่ล่ำลือว่า แม้รัชกาลที่ ๗ เสด็จมาเชียงใหม่ ท่านก็ทำของท่านตามเวลาจึงเข้าเฝ้า โดยเหตุผลดังกล่าวชีวิตของท่านจึงดึงดูดศรัทธาประชาชน ชั่วชีวิตของท่านพระครูบาศรีวิชัย สร้างแต่คุณงามความดีสะสมแต่ความดี ท่านเป็นผู้ให้มาตลอดชีวิต ท่านจึงเป็นคนของประชาชนเป็นพระของประชาชน

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาทของพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชิโยในฐานะนักบุญแห่งล้านนา กรณีศึกษาการบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานวัดในล้านนา” โดยมีวัตถุประสงค์ ๒ ประการ คือ ๑) ศึกษาบทบาทในฐานะนักบุญแห่งล้านนาของพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชิโย ๒) ศึกษาบทบาทด้านการบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานวัดในล้านนา ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารงานวิจัยอื่นๆ และหลักทฤษฎีต่างๆ ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ศิษย์ร่วมสมัย นักปราชญ์แห่งล้านนา และชาวบ้านผู้เลื่อมใสศรัทธาในตัวของท่านพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชิโย

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า

๑. จากการศึกษาบทบาทในฐานะนักบุญแห่งล้านนา เป็นผู้ที่มิมีบทบาททางด้านข้อวัตรปฏิบัติที่แสดงออกให้บุคคลทั่วไปได้พบเห็น และสัมผัสได้อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน คือ การที่พระครูบาศรีวิชัยนั้นได้ปฏิบัติตนบำเพ็ญเพียรภาวนา ศึกษาวินัยตามรอยของพระบรมศาสดาด้วยข้อวัตรปฏิบัติ ส่งเสริมให้บุคคลิกภาพของท่านมีความน่าเลื่อมใสเป็นอย่างมากอันเป็นลักษณะพิเศษที่เรียกว่า “ตนบุญ” และด้วยจริยวัตรอันเคร่งครัดที่ปรากฏให้บุคคลทั่วไปได้พบเห็น ทำให้เกิดความศรัทธา ความเคารพนับถือ และลักษณะของความสันโดษ โดยเคร่งครัดในการรักษาศีล และวินัย ละเว้นสิ่งที่ไม่ควรกระทำเป็นสิ่งแรกที่สามารถสร้างศรัทธาแก่ผู้ที่ได้พบเห็นเป็นอย่างมาก

จากการบำเพ็ญบุญบารมีทางด้านตนบุญแล้ว ท่านยังบรรลุลุทธิธรรมอันพิเศษของตนบุญที่ได้จากการที่มีผู้ที่ให้ความเคารพเลื่อมใสศรัทธา และยกย่องท่านที่มีบทบาทแห่งการบำเพ็ญบุญด้วยคำอธิฐานบารมี ขอให้ได้ถึงซึ่งธรรมะที่ยึดเหนี่ยวไว้คือพระนิพพาน สิ่งเดียว การได้ตั้งจิตใจอธิฐานเป็นสัจจะวาจาที่มั่นคงเพื่อความสำเร็จ ซึ่งนับได้ว่าได้มีความสำคัญมาก เพราะได้แสดงถึงความสอดคล้องกับบุคลิกลักษณะของผู้ที่ถูกยกย่องว่ามีบทบาทนักบุญแห่งล้านนา

โดยข้อวัตรปฏิบัติของพระครูบาศรีวิชัย ได้ส่งเสริมให้ลักษณะอันน่าเลื่อมใสของท่านได้อยู่ในจิตใจของศรัทธาประชาชนที่เคารพ เลื่อมใสท่านเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะชาวพื้นเมืองกลุ่มชาวเขาที่ได้ยอมรับนับถือพระครูบาศรีวิชัย ที่เรียกว่า “ตนบุญแห่งล้านนา” อันเป็นกลุ่มแรกก็ว่าได้ และบทบาทตนบุญของท่านที่ได้สร้างสมมาแต่ชาติปางก่อน และผลบุญซึ่งยังประโยชน์สุขให้กับท่าน และสามารถแบ่งปันให้กับผู้อื่นได้ ตนบุญของท่านจึงเป็นที่น่าสนใจที่แสดงออกให้เห็นถึง

คุณสมบัติพิเศษที่สามารถทำให้กับผู้อื่นได้ ประกอบกับความเชื่อของชาวล้านนาที่ถูกนำมาเรียกผู้มีบุญกับพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัยว่า “ตนบุญ”

๒. จากการศึกษาบทบาทด้านการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานวัดในล้านนา เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับนักบุญของท่านในการบูรณปฏิสังขรณ์ซากปรักหักพังของศาสนสถานต่างๆ ซึ่งแนวคิดเรื่องสะสมบุญของท่านนี้เพื่อให้ได้บรรลุซึ่งการเป็นพระโพธิสัตว์ การจาริกแสวงบุญในพื้นที่ต่างๆของพระครูบาศรีวิชัย เปรียบได้ว่าเป็นการแสวงหาพระพุทธรูปศาสนาแห่งพุทธภูมิ คือการหมายเอาพระนิพพานเป็นที่ตั้ง สถานที่พระครูบาศรีวิชัยจาริกไปบูรณะนั้น ส่วนมากเป็นโบราณสถาน วัดที่มีความเก่าแก่ทางล้านนาที่มีสภาพชำรุดทรุดโทรม หรือรกร้าง ขาดการบำรุงรักษา วัดที่ได้รับการบูรณะจากพระครูบาศรีวิชัย คือวัดจามเทวี และวัดบ้านปางในจังหวัดลำพูน วัดพระธาตุช่อแฮ จังหวัดแพร่ วัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา วัดสวนดอกกับวัดพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ และวัดพระแก้วดอนเต้าสุชาาราม จังหวัดลำปาง

การจาริกแสวงบุญไปบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอารามต่างๆ เหล่านี้ นับว่าเป็นกิจกรรมที่มีความน่าสนใจ เป็นความเคลื่อนไหวทางด้านพระพุทธศาสนา อาจจะเรียกได้ว่าเป็นการแสดงออกถึงการบูรณปฏิสังขรณ์อันเป็นอุดมคติของตนบุญที่ได้ช่วยเหลืออุปถัมภ์คำฐพระพุทธศาสนาอีกรูปแบบหนึ่ง ในการจาริกแสวงบุญไปฟื้นฟูสถานที่ต่างๆเหล่านี้ จึงเปรียบได้กับการเดินธุดงค์ทั่วล้านนา และเพื่อเป็นการสะสมบุญบุญบารมีของท่านอีกอย่างหนึ่งด้วย การที่พระครูบาศรีวิชัยได้รับการยกย่องว่าเป็นตนบุญแห่งล้านนานั้น เป็นเพราะว่าท่านได้มีการนำผู้คนไปบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานที่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวล้านนา และขณะเดียวกันในฐานะตนบุญแห่งล้านนา กลายเป็นศูนย์กลางดึงดูดให้ผู้คนที่เคารพศรัทธาเลื่อมใสในตัวท่านเป็นจำนวนมากได้มาร่วมทำบุญกับ “ตนบุญแห่งล้านนา”ท่านนี้ ชาวล้านนาจึงมีความเชื่อว่า จะได้รับอานิสงส์ผลบุญมากกว่าปกติ โดยการมาทำบุญกับผู้มีบุญ

วัดที่สำคัญของบ้านเมืองจนถึงปี พุทธศักราช ๒๔๖๓ นับเป็นครั้งแรกในแผ่นดินล้านนาที่ผู้นำในการบูรณะ ไม่ใช่เป็นผู้ครองนคร หากแต่เป็นพระภิกษุที่ชาวล้านนานับถือและศรัทธา นามว่าพระครูบาศรีวิชัย ปฏิปทา หรือข้อวัตรปฏิบัติของพระครูบาศรีวิชัยที่เคร่งครัดในศีลและวิปัสสนากรรมฐานได้ส่งผลให้ชาวล้านนาที่มีความเคารพเลื่อมใสศรัทธาในตัวของท่านพระครูบาศรีวิชัยมากกว่าเรื่องราวอภินิหารใดๆ ภายหลังจากการมรณภาพของท่านพระครูบาศรีวิชัย สิ่งที่ยังคงหลงเหลืออยู่ คือ สถูปบรรจุอัฐิธาตุ และถ้ำธรรมคำสอนที่เป็นแนวทางให้ชาวพุทธได้ปฏิบัติกับวัดวาอารามที่เปรียบเหมือนกับประจักษ์พยานของความศรัทธาที่ชาวล้านนาที่มีต่อตนบุญผู้ยิ่งใหญ่ที่เรียกว่าครูบาศีลธรรม หรือพระครูบาศรีวิชัย

ทางด้านบทบาทนักบุญแห่งล้านนานั้น ผู้วิจัยพบว่า พระครูบาศรีวิชัยได้มีบทบาทของพระสงฆ์ในอดีต ที่ท่านได้เดินตามรอยพระศาสดา จาริกแสวงบุญเพื่อเทศนาธรรมแก่พุทธศาสนิกชนที่มีความสนใจ พระสงฆ์หลายรูปที่เป็นที่เคารพศรัทธาของประชาชน เป็นทั้งผู้นำทางด้านจิตวิญญาณ พัฒนาทางด้านจิตใจ และการมีคุณภาพชีวิตของผู้คน พัฒนาวัดวาอาราม เขตโบราณสถาน แต่ในที่ยุคบ้านเมืองเจริญก้าวหน้าเรียกว่า “การพัฒนา” หากมองย้อนไปในอดีตพบว่าพระสงฆ์ที่ดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชาวบ้าน และโดยเฉพาะภาคเหนือ ไม่มีใครไม่รู้จัก “นักบุญแห่งล้านนา” กอรบด้วยศิลปปฏิบัติ ข้อวัตรปฏิบัติ และวิปัสสนากรรมฐานนั้น นามว่า “ครูบาศรีวิชัย” พระนักพัฒนาซึ่งเป็นที่เคารพศรัทธาของคนล้านนา ถือได้ว่าเป็นปูชนียบุคคลที่สำคัญของชาวล้านนา เมื่อชาวล้านนาทราบถึงข้อวัตรปฏิบัติที่น่าเลื่อมใสศรัทธาของท่าน คำว่า “ตนบุญ” หรือ “นักบุญ” อันมีความหมายเชิงยกย่องว่าท่านเป็นนักบวชที่มีคุณสมบัติพิเศษ บางคนเรียกท่านว่า พระครูบาศรีวิชัย หรือครูบาศีลธรรม แต่ท่านมักเรียกตนเองว่า พระชัยยาภิกขุ หรือพระศรีวิชัยชนะภิกขุ ที่รู้จักกันทั่วล้านนา

จากการศึกษาในบทบาทของพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ในบทบาทของนักแสวงบุญ หรือที่เรียกว่านักบุญแห่งล้านนาในอดีตจนถึงปัจจุบัน จะเห็นได้ว่า “ตนบุญ” หรือนักบุญแห่งล้านนานั้น จะมีภาพแห่งตนบุญ อย่างเด่นชัด และพบว่าการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานแห่งล้านนาจะสังเกตได้ในประเด็นดังต่อไปนี้

๑). พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ไม่ได้เป็นครูบาที่หยุดนิ่งอยู่กับที่ ท่านมีแต่ความเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลาและมีความเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของผู้ที่ให้ความเคารพศรัทธา “ตนบุญ” ที่ได้ปรากฏในแต่ละท้องถิ่นของทุกกลุ่มในสังคมล้านนา อาจจะมีมองเห็นภาพลักษณ์ของพระครูบาศรีวิชัย หรือที่รู้จักกันในนาม “ตนบุญผู้วิเศษ” ในฐานะนักบุญที่มาจากความเป็นนักบุญที่มีความประพฤติดี ปฏิบัติดี มีข้อวัตรปฏิบัติที่งดงาม มีอำนาจพิเศษเหนือกว่ามนุษย์ ความศรัทธาของผู้คนที่เชื่อว่าตนบุญคือผู้วิเศษ ที่มีความสามารถในการบูรณปฏิสังขรณ์ให้สำเร็จได้โดยอาศัยพื้นฐานความศรัทธาของผู้คนที่ได้พบเห็น และได้ยินชื่อเสียงกิตติคุณของท่าน

๒). ความเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดวิธีการของ “ตนบุญ” มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพ และความศรัทธาของคนในสังคมล้านนา ในการจาริกแสวงบุญและบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอาราม โบราณสถาน ศาสนสมบัติของพระพุทธศาสนาอันเก่าแก่ ที่มีความเชื่อตามตำนานที่เป็นมาแต่ในอดีตที่เกี่ยวข้องกับการเสด็จมาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งส่วนใหญ่แล้วก็จะสังเกตเห็นได้ว่า ไม่ว่าจะเป็นวัดร้าง หรือวัดที่ชำรุดทรุดโทรม วัดที่อยู่ห่างไกลในชนบท มีผู้ที่ศรัทธาต่อพระครูบาศรีวิชัยได้นิมนต์ไปบูรณปฏิสังขรณ์สิ่งต่างๆที่มีอยู่ในล้านนา เป็นการสร้างประโยชน์สุขทางด้านวัตถุ และทางด้านจิตใจของผู้ที่มีความเลื่อมใสศรัทธา ที่เป็นสถานที่สำคัญที่

บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ เป็นตนบุญที่มีบทบาทที่โดดเด่นและมีอิทธิพลต่อความเป็นตนบุญของพระครูบาศรีวิชัย จนนำมาสู่ความสำเร็จไปตามลำดับ

พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชิโย ในฐานะ “ตนบุญ” ที่สามารถสร้างบารมีให้ขยายไปทั่วดินแดนล้านนาอย่างกว้างขวางเพื่อมุ่งหวังในการปรารณาในพระนิพพานที่เป็นความปรารณาของพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชิโย หรือ ครูบาศีลธรรม เป็นต้น

๕.๒ ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า การที่จะให้ความสำคัญต่อการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานให้มั่นคง ยั่งยืนอยู่นั้นคงต้องมีการอนุรักษ์ ให้เป็นสมบัติที่มีคุณค่าของพระพุทธศาสนาตลอดไป ควรที่จะมีการจัดกระบวนการเรียนการการสอนที่เป็นระบบทั้งในโรงเรียนและมหาวิทยาลัยสงฆ์ เพราะมีบุคลากร ที่จะรับการถ่ายทอด เพื่อเป็นวิธีการในการอนุรักษ์ศาสนสมบัติเป็นจำนวนมาก อันได้แก่ พระนิสิตที่เข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ซึ่งสามารถที่จะคัดเลือกผู้มีเส้นเสียงที่เหมาะสมสำหรับกันชนต่างๆ ได้โดยง่าย อีกทั้งมหาวิทยาลัยควร เป็นสถาบันหลักในการสืบทอด การอนุรักษ์ศาสนสมบัติที่มีอยู่ในพระพุทธศาสนาของทางล้านนา เนื่องจากมีความพร้อมทั้งทางด้านบุคลากร เทคโนโลยี สื่อสารมวลชน และงบประมาณ

สำหรับเขตโบราณสถาน โดยอาศัยเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการจัดเก็บข้อมูล ทำการบันทึกจัดเก็บไว้อย่างเป็นระบบ ก็จะทำให้มีความมั่นคง อยู่คู่สังคมล้านนาตลอดไป

๑) สำนักงานพระพุทธศาสนาควรที่จะให้ความสำคัญกับโบราณสถานที่เก่าแก่และสนับสนุนงบประมาณในการบูรณปฏิสังขรณ์เขตโบราณสถานให้มีความมั่นคงถาวรยิ่งขึ้น

๒) ภาครัฐควรให้การบำรุงรักษาศาสนสมบัติของพระพุทธศาสนา อันได้แก่ วัดที่เป็นเขตการจดทะเบียนจากกรมศิลปกรให้มีความเท่าเทียมกันในการสนับสนุนงบประมาณแต่ละครั้งของเขตโบราณสถานแต่ละจังหวัด โดยเฉพาะในล้านนา ถือเป็นดินแดนอารยธรรมที่เก่าแก่มีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ล้านนาเป็นอย่างมาก

๓) ภาครัฐควรมีการสำรวจเขตโบราณสถานที่สำคัญ โดยวัดที่ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนจากกรมศิลปกรให้เป็นวัดที่สำคัญ คือ เขตโบราณสถานที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุที่สำคัญของล้านนาให้มากขึ้น เพื่อจะได้ดำเนินงานวิจัยขั้นนี้ไปใช้ในการปรับปรุงบำรุงรักษาศาสนสถานให้มีความงดงาม และเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาของนักเรียน นิสิต นักศึกษา ศรัทธาประชาชน ผู้ที่ให้ความเคารพนับถือต่อพระพุทธศาสนา และเป็นแหล่งอนุรักษ์ให้อยู่คู่กับพระพุทธศาสนาตลอดไป

๕.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทราบถึงวิธีการพัฒนาศาสนสถาน วัดที่มีความสำคัญต่างๆที่มีอยู่ในล้านนาที่เป็นโบราณสถานของแต่ละจังหวัดนั้น ได้มีการพัฒนาที่น้อยมาก ดังนั้นผู้วิจัยขอเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปไว้ดังนี้

- ๑) ศึกษาวิเคราะห์ศาสนสถาน โบราณสถานในแต่ละจังหวัด ที่มีความเกี่ยวข้องกับทางด้านเจดีย์ที่มีความสำคัญและมีความเกี่ยวข้องกับพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย
- ๒) ศึกษาการต้องอธิกรณ์แบบเจาะลึกของพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย
- ๓) ศึกษาผลกระทบต่อพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ในล้านนาสมัยก่อนและสมัยปัจจุบัน

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

กรมศิลปากร, **มติชน** ปัญหา. พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร: โสภณการพิมพ์, ๒๕๔๕.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ราชวิทยาลัย. **พระสูตรและอรรถกถาแปล ขุททกนิกาย พุทธวงศ์**. เล่มที่ ๕, ภาคที่ ๒,

พิมพ์ครั้งที่ ๔, กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พระสูตรและอรรถกถาแปล ขุททกนิกาย จริยาปิฎก. เล่มที่ ๕, ภาคที่ ๓,

(๑) หนังสือ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, **ลัทธิขงจื๊อและลัทธิเต๋า**, (กรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๑).

การศึกษาโรงเรียน, ศูนย์. **สืบสานหัตถศิลป์ล้ำคุณค่า**, เชียงใหม่: ทัพย์เนตรการพิมพ์, ๒๕๓๕.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, **ลัทธิขงจื๊อและลัทธิเต๋า**, กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๑.

ขวัญชีวัน ศรีสวัสดิ์, **เสวนาความเชื่อครูบาขาวปี**, โครงการศึกษาวัฒนธรรมชุมชนภาคเหนือเพื่อการ

สัมมนา ชมนักพัฒนาภาคเหนือ, ๒๕๓๒.

ขรรค์ชัย บุนปาน, **ประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมเมืองพะเยา**, ศิลปวัฒนธรรม: สำนักพิมพ์

มติชน, ๒๕๕๔.

ขรรค์ชัย บุนปาน, **ประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมเมืองพะเยา**, บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน)

พิมพ์ที่ บริษัท พิมพ์เศส พรินท์ เซ็นเตอร์ จำกัด กรุงเทพมหานคร, ๒๕๒๗,

ขรรค์ชัย บุนปาน, **ประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมเมืองพะเยา**, (พิมพ์ที่ บริษัท พิมพ์เศส พรินท์

เซ็นเตอร์ จำกัด, ๒๕๓๘.

คณะกรรมการแผนกตำรา, **มั่งคั่งดั่งที่ปิ่นแปล** เล่ม ๓, พิมพ์ครั้งที่ ๒๐, กรุงเทพมหานคร :

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

ครูบาศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนาไทย, พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ พี.เอส.เปเปอร์ฟอร์ม, จังหวัดเชียงใหม่,

๒๕๕๕,

งานอนุสรณ์ถวายแด่พระราชยา, เจ้าดารารัศมีในรัชกาลที่ ๕, เชียงใหม่ : โรงพิมพ์กลางเวียง,
๒๕๑๖.

จรัส โฆษณานันท์, พระครูบาเจ้าศรีวิชัย อริยสงฆ์แห่งล้านนา, พิมพ์ที่ ห้างหุ้นส่วนจำกัด มีเดีย เพรส
: กรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๕.

เจ้าสุริยวงศ์ วโรต, ประวัติท่านพระสิริชัยวัดบ้านปาง, (เชียงใหม่ : พิมพ์ อเมริกัน, ๒๔๗๒).

จินตนา มัชฌมบุรุษ และคณะ, โบราณสถาน โบราณวัตถุที่สำคัญของนครเชียงใหม่, เชียงใหม่ :

ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๔๔.

จิรศักดิ์ เดชวงศ์, พระเจดีย์เมืองเชียงแสน, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ตรีวิน, ๒๕๓๕.

จิรศักดิ์ เดชวงศ์ญา, พระเจดีย์เมืองเชียงใหม่, เชียงใหม่ : วรณรักษ์, ๒๕๔๑.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีต, พิมพ์ครั้งที่ ๑ (กรุงเทพมหานครสร้างสรรค์,
๒๕๓๓).

ชไมพร พรเพ็ญพิพัฒน์, วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร มรดกศรีนครพิงค์, กรุงเทพมหานคร
: ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๖.

ชุม ณ บางช้าง, ประวัติวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ร.ศ.พ., ๒๕๒๐.

ณรงค์ เถิงประชา, มนุษย์กับสังคม (พิมพ์ครั้งที่ ๔), กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส. พรินติ้ง เฮาส์,
๒๕๔๑.

ณัฐพล โอจรัสพร, “เหรียญครูบาศรีวิชัยทั่วไป” ในตามรอยขอบแรกครูบาศรีวิชัย ปี พ.ศ.๒๕๕๑,
(เชียงใหม่ : วนิดาการพิมพ์, ๒๕๕๑).

ณัฐภัทร จันทวิช, “วัดพระแก้วดอนเต้า” ใน เมืองโบราณ ๕:๔ (เมษายน-พฤษภาคม ๒๕๒๒.
๓ พ.ศ. ๒๕๖.

ธ. ธรรมรัตน์, ตามรอยธรรม นำทางบุญครูบาศรีวิชัย นกบุญยิ่งใหญ่ แห่งแผ่นดิน,
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บุ๊คเวิร์ม, ๒๕๕๒.

นิพนธ์ สุขสมมโนกุล, “ลือลือเกิด ครูบาศรีวิชัย พิมพ์หน้าหนุ่ม” ตามรอยขอบแรกครูบาศรีวิชัย ปี
พ.ศ.๒๕๕๑, (เชียงใหม่ : วนิดาการพิมพ์, ๒๕๕๑).

นางเยาว์ กาญจนจारी, ดารารัศมี : พระประวัติพระราชยา เจ้าดารารัศมี, (เชียงใหม่ : สุริวงค์บุ๊คเซน
เตอร์, ๒๕๓๕).

นิตย์ พงษ์ลัดดา, “ประวัติการสร้างเหรียญครูบาศรีวิชัย ปี ๒๕๑๓” (นิตยสารเมืองพระ : ๒๕๕๑).

ประวัติครูบาศรีวิชัยนิกายแห่งล้านนาไทย, (เชียงใหม่ : สวณการพิมพ์, ๒๕๐๖).

ประวัติครูบาศรีวิชัย, ร่วมกับหลวงศรีประกาศตอนสร้างทางขึ้นดอยสุเทพ, (เชียงใหม่ : ดารารัตน์
การพิมพ์, ๒๕๑๘).

พระศรีวิชัยยาชนะนภิกขุ รวบรวม, กัมมัญฐานรวม, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (เชียงใหม่: มปท. ๒๕๓๒).

พระอภิชาตวป, ตำนานโยนกโลก อ่านแปลโดยพ่อน้อยฝน บ้านผาหมาม ต.ป่าไผ่ อ.เถิน จ.ลำพูน ๒๑

สืหาคม ๒๕๓๐,

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **ก้าวไปเป็นบุญ**, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๕๒).

พระครูวิเทศศาสนาทร, (ดร.) **หนังสือวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๑/ ๒๕๕๑.

พระอานันท์ พุทธธัมโม, **ประวัติพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย นักบุญแห่งล้านนาไทย** : (พิมพ์ในงาน

ฉลองพิพิธภัณฑสถานพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย, ๒๕๓๗.) หน้า ๓๔-๓๖.

พระอานันท์ พุทธธัมโม, **ประวัติของพระครูบาศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนาไทย**, (ที่ระลึกงานมอบรูป

เหมือนพระครูบาศรีวิชัย : พุทธศักราช ๒๕๓๘.

พระอานันท์ พุทธธัมโม, **ประวัติพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย นักบุญแห่งล้านนาไทย** : (พิมพ์งานหอ

ดกฐินวัดพราตุดแสงแก้วมงคล, ๒๕๔๖.

พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๐๔

แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติ โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

(ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ พิมพ์ครั้งที่ ๔, กรุงเทพมหานคร : บริษัท สำนักพิมพ์สมพันธ์

จำกัด, ๒๕๔๔.

พระยาประชาภิจักรจักร (แช่ม บุนนาค), **พงศาวดารโยนก**, พิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพ

เจ้าพระยาสุธรรมมนตรี (ปลื้ม สุจริตกุล) พ.ศ.๒๔๗๘.

พระครูบุญญาภินันท์, **ประวัติพระครูบาศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนาไทย**, (ม.ป.ท., ๒๕๒๐).

พุทธสถาน กอง, **ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา,

๒๕๒๕).

พระศรีวิชัยยาชนะนภิกขุ รวบรวม, **กัมมัญฐานรวม**, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (เชียงใหม่: มปท., ๒๕๓๒).

พระบาทตากผ้า, วัด. **ประวัติวัดพระพุทธรูปตากผ้า**, (เชียงใหม่ : สว่างการพิมพ์, ๒๕๐๗).

พระยาประชาภิจักรจักร, **พงศาวดารโยนก** (พระนคร: โรงพิมพ์ชูสิน, ๒๔๕๘).

พระธาตุช่อแฮ **หนังสือที่ระลึกเนื่องในวโรกาส สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี,**

เสด็จพระราชดำเนินทรงยกปลีบัวทองคำประดิษฐานบนยอดพระเจดีย์พระธาตุช่อแฮ

จังหวัดแพร่, (พิมพ์ที่ เมืองแพร่การพิมพ์ ๒๕๕๔).

พระศรีวิชัย สิริวิชัย, **กัมมัญฐานรวม** (พิมพ์ครั้งที่ ๑ พุทธศักราช ๒๔๗๕).

พระศรีวิชัย สิริวิชัย, **อยู่วัดพระสิงห์หลวงนพบุรีเชียงใหม่**, (พิมพ์หนังสือกัมมัญฐาน, ๑๐

มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๓๒).

ไพโรจน์ ไชยเมืองชื่น, “ล่องสะเปา ชาวเวียงละกอน : วากรรมท่องเที่ยว” ใน ลำปาง : เมื่อหัวน้ำ

วัง, ลำปาง : (จิตวัฒนาการพิมพ์, ๒๕๔๔).

เพ็ญสุภา สุขคตะ ใจอินทร์, มติชน สุดสัปดาห์ ฉบับประจำวัน, ๕-๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๔.

พระพงศ์ เพชรทา, หนังสือ “ครูบาเจ้าศรีวิชัย วัดบ้านปาง จังหวัดลำพูน นักบุญอมตะแห่งล้านนา” :

วนิดาการพิมพ์ เชียงใหม่, ๒๕๕๒, หน้า ๒๘-๒๙.

มณี พยอมยงค์, ประวัติและวรรณคดีล้านนา, (พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรุงเทพมหานคร : มิตรนราการพิมพ์,

๒๕๑๖.

วัดพระธาตุช่อแฮ, รายงานผลการดำเนินงานประเพณีไหว้พระธาตุช่อแฮ เมืองแพร่หลวง ประจำปี

๒๕๕๓, เมืองแพร่การพิมพ์, ๒๕๕๓.

วิลักษณ์ ศรีป่าซาง, ประวัติครูบาศรีวิชัยร่วมกับหลวงศรีประกาศ (ตอนสร้างทางขึ้นดอยสุเทพ,

๒๕๓๐.

วัดบ้านปาง, นักบุญแห่งล้านนา พระอริยสงฆ์ พระครูบาศรีวิชัย, (ด.ศรีวิชัย อ.ถึ จ.ลำพูน, ๒๕๓๗).

วัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร จังหวัดเชียงใหม่, ประวัติครูบาศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนาไทย :

สุทินการพิมพ์, (๒๕๒๔).

วัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร จังหวัดเชียงใหม่, ประวัติการสร้างทางขึ้นดอยสุเทพและประวัติ

วัดพระธาตุดอยสุเทพ, : สุทินการพิมพ์ ๒๕๕๒.

วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ (เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดลำพูน, ๒๕๔๒.

วรคาม ที่สุกะ, สังคมวิทยาสำหรับผู้เริ่มเรียน, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มิตรสยาม, ๒๕๒๗.

วิลักษณ์ ศรีป่าซาง, ประวัติครูบาศรีวิชัยร่วมกับหลวงศรีประกาศ ตอนสร้างทางขึ้นดอยสุเทพ ของ

ส.สุภาภา ๑๐ พ.ศ., ๒๕๑๘.

วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม จังหวัดลำปาง, (ตำนานพระบรมธาตุดอนเต้า, ๒๕๕๓.

วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดเชียงใหม่, พิมพ์สำนัก

นายกรัฐมนตรี, ๒๕๔๒.

วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่, พิมพ์ที่ บริษัทวิทอินดีไซน์ จำกัด พิมพ์ครั้งที่ ๑ :

๒๕๕๑.

ราช วงศาพื้นเมืองเชียงใหม่, ภาคปริวรรต ลำดับที่ ๔ ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา คณะ

สังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : พิมพ์เผยแพร่, ๒๕๑๘.

ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕, พิมพ์ครั้งที่ ๕,

กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๘.

ศ.ดร. สันติ เล็กสุขุม, ทรูวิสัย-ล้านนา, (พิมพ์ครั้งที่สอง, กรุงเทพมหานคร: สำนักอมรินทร์,
๒๕๔๕).

ศรีวิชัยชาตะภิกขุ, พระ, รวบรวม, หนังสือกัมมัฏฐานรอม, (เชียงใหม่ : ๒๕๑๕).

ศิวะ วนชิต, ตำนานครูบาศรีวิชัยแบบพิศดารและตำนานวัดสวนดอก, (สถาบันวิจัยสังคม
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๗).

ศิวะ วนชิต, พระครูบาศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนาไทย, (พิมพ์ยุโรป้า เพรส บริษัท จำกัด :
กรุงเทพมหานคร, ๒๕๓๘).

ศิวะ วนชิต, “พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย”, พิมพ์ครั้งที่ ๑ ยุโรป้า เพรส บริษัท จำกัด
กรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๕.

ศักดิ์ รัตนชัย, “พงศาวดารสุวรรณหอคำนครลำปาง (ตำนานเจ้าเจ็ดพระองค์ กับ หอคำนกล ฉบับ
สอนทาน, ลำปาง : ลำปางการพิมพ์, ๒๕๓๐).

ศิลปกร, กรม สำนักโบราณคดี พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ และพิพิธภัณฑสถาน
แห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕พร้อมด้วยกฎหมายที่เกี่ยวข้อง, กรมศิลปากร พิมพ์
เผยแพร่, ๒๕๕๕.

สิงมะ วรรณสัย, สารประวัติครูบาศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนาไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๑ “งานแสดงหนังสือ
และนิทรรศการ, หนังสือพิมพ์ไทย” เชียงใหม่, สำนักพิมพ์ศูนย์หนังสือเชียงใหม่,
๒๕๒๒.

สิงมะ วรรณสัย, สารประวัติครูบาศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนาไทย, (เชียงใหม่:มิตรนราการพิมพ์,
๒๕๒๒).

สิงมะ วรรณสัย, ประวัติครูบาศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนาไทย, (พิมพ์ศูนย์หนังสือเชียงใหม่,
๒๕๒๒).

สาธิต เรือนคำ, ๑๒๕ ปี ครูบาศรีวิชัย, พิมพ์ครั้งที่ ๑ ม.ป.ท.

สรัสวดี อ๋องสกุล, ประวัติศาสตร์ล้านนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒. (เชียงใหม่ : อมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๓๕).

สรัสวดี อ๋องสกุล, ประวัติศาสตร์ล้านนา ๘ จังหวัดภาคเหนือคือ เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย
พะเยา แพร่ น่าน และแม่ฮ่องสอน”(สำนักพิมพ์อมรินทร์, ๒๕๔๔).

สงวน โชติสุขรัตน์, ประชุมตำนานล้านนาไทย, (กรุงเทพมหานคร: ป.พินาศการพิมพ์, ๒๕๑๕).

สรัสวดี อ๋องสกุล, ประวัติศาสตร์ล้านนา, (เชียงใหม่ : ช้างเผือกการพิมพ์ ๒๕๓๐).

สถาบันพระปกเกล้า, หนังสือที่ระลึกถวญพระราชทาน, ประจำปี ๒๕๕๔, (พิมพ์ที่
บริษัท ส เจริญการพิมพ์ : กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๔).

สมหมาย เปรมจิตต์, และคณะ, พระเจดีย์ในล้านนาไทย, กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๒๔.

หนังสือพระราชอุชเช พระอารามหลวง จังหวัดแพร่, พิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด เมืองแพร่การพิมพ์ : ๒๕๕๔.

อนันท์ กาญจนพันธุ์, “ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจภาคเหนือ (๒๔๒๐-๒๕๐๕),” ในเศรษฐกิจภาคเหนือประเทศไทยปัจจุบันและอนาคต (กรุงเทพมหานคร: ศรีสมบัติการพิมพ์, ๒๕๒๓).

อนุวิทย์ เจริญศุกกุล, “เอกลักษณ์ของงานสถาปัตยกรรมล้านนาไทย, การศึกษาเพื่อการสร้างสรรค์ วัดพระธาตุลำปางหลวง” ในสัมมนาล้านนาคติศึกษาลิลโปรแกรม, เชียงใหม่ : ศูนย์ส่งเสริมศิลปกรรมวิทยาลัยครูเชียงใหม่, ๒๕๒๕.

อุดม รุ่งเรืองศรี ปรีวรรต, ไตรภูมิฉบับล้านนา เชียงใหม่: หน่วยส่งเสริมศิลปศึกษาและวัฒนธรรม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๒๔.

อุดม รุ่งเรืองศรี ปรีวรรต, ไตรภูมิฉบับล้านนา เชียงใหม่: หน่วยส่งเสริมศิลปศึกษาและวัฒนธรรม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๒๔.

อาจารย์สิงฆะ วรรณสัย, ประวัติของพระครูบาศรีวิชัย นกบุญแห่งล้านนา, พิมพ์ในโอกาสงาน “๑๑ รอบครูบาศรีวิชัย ๑๑ มิถุนา ๕๓” ไหว้สาปามี ๑๓๒ ปี พระครูบาศรีวิชัย. อรรถทวี ศรีสวัสดิ์, ภาพชุดลายเส้นฝีมือ, (ประวัติศาสตร์เมืองพะเยาวัฒนธรรม, ๒๕๑๒).

(๒) บทความในวารสาร

ชัยวัฒน์ สุวิทย์ศักดิ์านนท์, อริยสงฆ์แห่งล้านนา, NIM magazine, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑๐ (พฤษภาคม ๒๕๕๕).

(๓) วิทยานิพนธ์

โสภา ชานะมูล, ครูบาศรีวิชัย “คนบุญ” แห่งล้านนา พ.ศ.๒๔๒๑ – ๒๕๔๑ (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๒.

ตำบลศรีวิชัย อำเภอเถิน จังหวัดลำพูน, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น, หน้าบทคัดย่อ.

พระนันท์ นันทขว้าง, “การศึกษารูปแบบอุโบสถ และวิหารล้านนาในเขตภาคเหนือตอนบนตั้งแต่
ยุคฟื้นฟูอาณาจักรล้านนา ถึงยุครูปาศรีวิชัย พ.ศ.๒๓๓๕-๒๔๘๑” วิทยานิพนธ์
มหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยศิลปากรบัณฑิตวิทยาลัย, สถาปัตยกรรมศาสตร์ (ประวัติศาสตร์
สถาปัตยกรรม ๒๕๔๕)

พระมหาชัชวาล โชติธมฺโม, “บทบาทของพระมหาญาณคัมภีร์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาใน
เชียงใหม่และเชียงตุง, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (สาขาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑)

นาย สมบูรณ์ ดีเบตปิน, รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อย่างมีส่วนร่วม ของชุมชน
วัดบ้านปาง

ตำบลศรีวิชัย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน, (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อ
ท้องถิ่น, หน้าบทคัดย่อ.

วันชัย ปานจันทร์, “บทบาทของพระสงฆ์ในการดูแลเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในวัด ศึกษาเฉพาะ
กรณีพระสงฆ์ในเขตธนบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะสังคมและการศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๔๕).

เรณู ศรีภาค, “การวิเคราะห์การมีในพุทธศาสนาเถรวาท”, รายงานการศึกษาระดับปริญญาศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น ๒๕๔๘).

สงวน สุทธิเลิศอรุณ, ทฤษฎีและปฏิบัติการทางจิตวิทยาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
อักษรพัฒนาพานิชย์, ๒๕๔๕).

วรรณณี ภาณุวัฒน์สุข, “บทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาตามรับรู้ของผู้บริหาร
โรงเรียนมัธยมสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพฯ” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต, (บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕).

วาสนา วงศ์เยี่ยมยอง, “การเปลี่ยนแปลงบทบาทพระในชุมชน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศึกษา
มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ๒๕๔๕), หน้าบทคัดย่อ ก.

ครูบาศรีวิชัย ฉบับพิสดารและตำนานวัดสวนดอก, เอกสารวิชาการร่วมสมโภช ๙๐๐ ปีเชียงใหม่
อันดับที่ ๔, ฝ่ายวิจัยล้านนา สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕, หน้า ก.

สมหมาย เปรมจิตต์ (บรรณาธิการ), ๒๕๓๗. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ตำนานครู
บาศรีวิชัยแบบพิสดารและตำนานวัดสวนดอก. (เอกสารวิชาการร่วมสมโภช ๙๐๐ ปี
เชียงใหม่ อันดับที่ ๔. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์มิ่งเมือง, ๒๕๓๗).

(๔) เว็บไซต์

<http://www.thai.net/lanna1839/sivichai2.htm>, สามารถ แจ่มจันทร์, นิตยสารศิลปวัฒนธรรม ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๗ เดือนพฤษภาคม ๒๕๓๕.

ดูงานของ Stanley tambiah, the Buddhist Saints of the forest and the cult of amulets, Cambridge university press, ๑๙๘๔) , p. ๓๐๓.,

Charles f. keyes, Wthe power of merit, the Buddhist Association of thai land, ๖ may, ๑๙๗๓ pp. ๔๘-๔๙,

(๕) ผู้ให้สัมภาษณ์

บทสัมภาษณ์ : นายปวงคำ ดู่เขียว, เมืองเชียงใหม่ เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ.๒๕๒๘
บทสัมภาษณ์ : พ่อน้อยสิงห์คำ อินมา, หลานชายพระครูบาศรีวิชัย, บ้านปาง อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน, วันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๕๒.

บทสัมภาษณ์ : ร.ต.ต.บุญมี ฟองตัน, ไวยยาวัจกร วัดศรีสุพรรณ. ๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๒.

บทสัมภาษณ์ : ครูบาวงศ์, วัดพระบาทห้วยต้ม อ.ลี้ จ.ลำพูน อ้างจากชื่เกฮารุ ทานาเบ,
สัมภาษณ์ : พระมหาสง่า วีรสิริโร วัดผาแดง ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. ๒๖ กันยายน ๒๕๕๕.

สัมภาษณ์ : นายไกรสิน อุ่นใจจินต์, นักโบราณคดีชำนาญการพิเศษ สำนักศิลปากรที่ ๘ ตำบลช้างเผือก อำเภอ เมือง จังหวัด เชียงใหม่. ๒๖ กันยายน ๒๕๕๕.

สัมภาษณ์ : นายสายกลาง จินดาสุ สำนักศิลปากรที่ ๘ ตำบลช้างเผือก อำเภอ เมือง จังหวัด เชียงใหม่. ๒๖ กันยายน ๒๕๕๕.

สัมภาษณ์ : รศ.สมโชติ อองสกุล อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. ๒๖ กันยายน, ๒๕๕๕.

สัมภาษณ์ : ดร.พรศิลป์ รัตนชูเคร, อาจารย์คณะพุทธศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์,
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. ๒๖ กันยายน ๒๕๕๕.

สัณณษณ้ : ผศ.ดร.เทพประวณ จงทร์แรง, อจรยัประจําหวัหน้าสาขาวณาพระพุทธานนา

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวณลย วณาเตเชยงใหม่, จงหวัดเชยงใหม่. ๒๖

กัณยยน ๒๕๕๕.

สัณณษณ้ : นายสเ สงอูน บ่านปาง ต่าบลศรเวชย อ่าเกอลเ จงหวัดล้าพูน. ๒๗ กัณยยน

พ.ศ.๒๕๕๕.

สัณณษณ้ : ศ.อ.สุวธ ศรเวราช, จ้าราชการบ่านาญกระทรวงวฒนธรรม, อ่าเกอป้าชาง จงหวัดล้าพูน.

๒๗ กัณยยน ๒๕๕๕.

สัณณษณ้ : พระครูนอก อาสโก วดบ่างปาง ต่าบลศรเวชย อ่าเกอลเ จงหวัดล้าพูน ๒๗ กัณยยน

๒๕๕๕.

สัณณษณ้ : พระครูบานญเบ้ง จักกรัตุตโน ถ่านักปฏบัตัธรรมห้วยฟ้าทรง อ่าเกอแม่ทะ

จงหวัดล้าปาง. ๒๘ กัณยยน ๒๕๕๕.

ภาคผนวก ก
คำบูชาพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย

คำบูชาพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย

อะยัง วุจจะติ สิริวิชะโย นามะ มหาเถโร อุตตะมะสีโล นะระเทเวหิ ปุชิโต โส ระโห
ปัจจะยาทีนัง มะหะลาภา ภาวันตุ เม อะหัง วันทามิ สัพพะทา อะหัง วันทามิ สิริสะธา อะหัง วันทามิ
สัพพะโส สาธุ สาธุ สาธุ อนุโมทามิฯ

คำแปล

พระมหาเถระรูปนี้ ซึ่งพุทธศาสนิกชนพากันเรียกขานว่า พระมหาเถระศรีวิชัย ผู้มีศีลอัน
อุดม ผู้อันเหล่านรชนและเทวดาพากันบูชา ท่านเป็นผู้สมควรแก่เครื่องสักการะบูชาอันมีปัจจัยสี่
เป็นต้น ขอให้ลาภเป็นอันมากจงเกิดมีแก่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าขอภิวาทซึ่งพระเถระเจ้ารูปนั้นตลอดเวลา
ขอกราบไหว้ด้วยเศียรเกล้า ขอกราบไหว้ด้วยอาการทั้งปวง ขอให้สำเร็จประโยชน์ ขอให้สำเร็จ
ประโยชน์ ขอให้สำเร็จประโยชน์ ข้าพเจ้าขออนุโมทนาฯ

ที่ ศธ ๖๑๓๓.๘/๗๑๒๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๔๐๐๐
โทร ๐-๕๔๖๔-๖๖๓๓ ต่อ ๓๐๖

กันยายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้บันทึกเก็บข้อมูลเพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร นายไกรสิน อุ่นใจจันต์ นักโบราณคดีชำนาญการพิเศษ สำนักศิลปากรที่ ๘

ด้วย พระสมชาย ฉายา ธมมสารโ นามสกุล พรหมมา นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา ศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง ศึกษาบทบาทพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ในฐานะนักบุญแห่งล้านนา : กรณีศึกษาการ
บูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานในล้านนา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตร
มหาบัณฑิต โดยมี พระครูวิมลกิตติสุนทร,ดร. พระครูโกวิทธรรมวาทิ,ดร. และ ดร.วิชาสินี สุขะพันธุ์ เป็น
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ ศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ ใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านอนุญาตให้บันทึกเก็บข้อมูลเพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์ และนำข้อมูลไปใช้
ในการศึกษาเรื่องดังกล่าว ทางมหาวิทยาลัยหวังว่าคงจักได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี และ
ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียน/เจริญพร มาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และดำเนินการต่อไป

เรียน/เจริญพร มาด้วยความนับถือ

(พระครูปลัดพรหมเรศ โชติวิโร,มศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์แพร่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ที่ ศธ ๖๑๓๓.๘/๗๑๒๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๔๐๐๐
โทร ๐-๕๔๖๔-๖๒๒๓ ต่อ ๓๐๖

กันยายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้จัดส่งเก็บข้อมูลเพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร นายสายกลาง จินดาสุ

ด้วย พระสมชาย ฉายา ธมมสาโร นามสกุล พรหมมา นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา ศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง ศึกษาบทบาทพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ในฐานะนักบุญแห่งล้านนา : กรณีศึกษาการ
บูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานในล้านนา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตร
มหาบัณฑิต โดยมี พระครูวิมลกิตติสุนทร,ดร. พระครูโกวิทธรรมวาที,ดร. และ ดร.วิชาสินี สุขะพันธุ์ เป็น
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ ศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ ขอความอนุเคราะห์จากท่านอนุญาตให้จัดส่งเก็บข้อมูลเพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์ และนำข้อมูลไปใช้
ในการศึกษาเรื่องดังกล่าว ทางมหาวิทยาลัยหวังว่าคงจักได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี และ
ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียน/เจริญพร มาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และดำเนินการต่อไป

เรียน/เจริญพร มาด้วยความนับถือ

(พระครูปลัดพรหมเรศ โชติวโร,ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์แพร่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ที่ ศธ ๖๑๓๓.๘/๗๑๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๔๐๐๐
โทร ๐-๕๔๐๔-๖๒๖๓ ต่อ ๓๐๖

กันยายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้บันทึกเก็บข้อมูลเพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร ดร.พรศิลป์ รัตนชูเดร

ด้วย พระสมชาย ฉายา ธมมสโร นามสกุล พรหมมา นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา ศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง ศึกษาบทบาทพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ในฐานะนักบุญแห่งล้านนา : กรณีศึกษาการ
บูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานในล้านนา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตร
มหาบัณฑิต โดยมี พระครูวิมลกิตติสุนทร,ดร. พระครูโกวิทธรรมวาทิ,ดร. และ ดร.วิชาสินี สุขะพันธ์ เป็น
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ ศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ ขอความอนุเคราะห์จากท่านอนุญาตให้บันทึกเก็บข้อมูลเพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์ และนำข้อมูลไปใช้
ในการศึกษาเรื่องดังกล่าว ทางมหาวิทยาลัยหวังว่าคงจักได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี และ
ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียน/เจริญพร มาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และดำเนินการต่อไป

เรียน/เจริญพร มาด้วยความนับถือ

(พระครูปลัดพรหมเรศ โขติวโร,มศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์แพร่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ที่ ศธ ๖๑๓๓.๘/๗๑๒๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๔๐๐๐
โทร ๐-๕๔๖๔-๖๒๗๓ ต่อ ๓๐๖

กัณยาน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร ผศ.ดร.เทพประวิณ จันทรแรง

ด้วย พระสมชาย ฉายา ธมฺมสโร นามสกุล พรหมมา นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา ศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง ศึกษาบทบาทพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชโย ในฐานะนักบุญแห่งล้านนา : กรณีศึกษาการ
บูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานในล้านนา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตร
มหาบัณฑิต โดยมี พระครูวิมลกิตติสุนทร,ดร. พระครูโกวิทอรธวาที,ดร. และ ดร.วิชาสินี สุขะพันธุ์ เป็น
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ ศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ ใ้ขอความอนุเคราะห์จากท่านอนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์ และนำข้อมูลไปใช้
ในการศึกษาเรื่องดังกล่าว ทางมหาวิทยาลัยหวังว่าคงจักได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี และ
ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียน/เจริญพร มาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และดำเนินการต่อไป

เรียน/เจริญพร มาด้วยความนับถือ

(พระครูปลัดพรหมเรศ โชติวโร,ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์แพร่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ที่ ศธ ๖๑๓๓.๘/๗๑๒๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๔๐๐๐
โทร ๐-๕๔๖๔-๖๒๓๓ ต่อ ๓๐๖

กันยายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร พระมหาสง่า อีร์สวโร

ด้วย พระสมชาย ฉายา ธมมสาโร นามสกุล พรหมมา นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา ศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง ศึกษาบทบาทพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ในฐานะนักบุญแห่งล้านนา : กรณีศึกษาการ
บูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานในล้านนา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตร
มหาบัณฑิต โดยมี พระครูวิมลภิตติสุนทร,ดร. พระครูโกวิทธรรมวาทิ,ดร. และ ดร.วิชาสินี สุขะพันธุ์ เป็น
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ ศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ ได้ขอความอนุเคราะห์จากท่านอนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์ และนำข้อมูลไปใช้
ในการศึกษาเรื่องดังกล่าว ทางมหาวิทยาลัยหวังว่าคงจักได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี และ
ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียน/เจริญพร มาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และดำเนินการต่อไป

เรียน/เจริญพร มาด้วยความนับถือ

(พระครูปลัดพรหมเรศ โชติวิโร,ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์แพร่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ที่ ศธ ๖๑๓๓.๘/๗๙๒๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๔๐๐๐
โทร ๐-๕๔๖๔-๖๒๗๓ ต่อ ๓๐๖

กันยายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตเคราะหิให้บันทึกเก็บข้อมูลเพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร รศ.สมโชติ อองสกุล

ด้วย พระสมชาย ฉายา ธมมสาโร นามสกุล พรหมมา นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ศึกษาบทบาทพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ในฐานะนักบุญแห่งล้านนา : กรณีศึกษาการบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานในล้านนา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โดยมี พระครูวิมลกิตติสุนทร,ดร. พระครูโกวิทอรธวาที,ดร. และ ดร.วิชาสินี สุขะพันธ์ เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ ศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ใคร่ขออนุญาตจากท่านอนุญาตให้บันทึกเก็บข้อมูลเพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์ และนำข้อมูลไปใช้ในการศึกษาเรื่องดังกล่าว ทางมหาวิทยาลัยหวังว่าคงจักได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียน/เจริญพร มาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และดำเนินการต่อไป

เรียน/เจริญพร มาด้วยความนับถือ

(พระครูปลัดพรหมเรศ ชัยวโร,มศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์แพร่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ที่ ศธ ๖๑๓๓.๘/๗๑๒๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๔๐๐๐
โทร ๐-๕๔๖๔-๖๒๓๓ ต่อ ๓๐๖

๒ กันยายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้จัดส่งเก็บข้อมูลเพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร พระครูเอนก อาสโก เจ้าอาวาสวัดบ้านปาง

ด้วย พระสมชาย ฉายา ธมฺมสโร นามสกุล พรหมมา นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ศึกษาบทบาทพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชโย ในฐานะนักบุญแห่งล้านนา : กรณีศึกษาการบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานในล้านนา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โดยมี พระครูวิมลกิตติสุนทร,ดร. พระครูโกวิทอรธวาที,ดร. และ ดร.วิชาสินี สุขะพันธุ์ เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ ศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านอนุญาตให้จัดส่งเก็บข้อมูลเพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์ และนำข้อมูลไปใช้ในการศึกษาเรื่องดังกล่าว ทางมหาวิทยาลัยหวังว่าคงจักได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียน/เจริญพร มาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และดำเนินการต่อไป

เรียน/เจริญพร มาด้วยความนับถือ

(พระครูปลัดพรหมเรต ชัยวโร,ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์แพร่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ที่ ศธ ๖๑๓๓.๘/๗๑๒๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๔๐๐๐
โทร ๐-๕๔๖๔-๖๒๗๓ ต่อ ๓๐๖

กัณยาน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร นายสี แสงอุ่น

ด้วย พระสมชาย ฉายา ธมฺมสโร นามสกุล พรหมมา นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ศึกษาบทบาทพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชโย ในฐานะนักบุญแห่งล้านนา : กรณีศึกษาการบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานในล้านนา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โดยมี พระครูวิมลกิตติสุนทร,ดร. พระครูโกวิทธรรมวาทิ,ดร. และ ดร.วิชาสินี สุขะพันธุ์ เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ ศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านอนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์ และนำข้อมูลไปใช้ในการศึกษาเรื่องดังกล่าว ทางมหาวิทยาลัยหวังว่าคงจักได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียน/เจริญพร มาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และดำเนินการต่อไป

เรียน/เจริญพร มาด้วยความนับถือ

(พระครูปลัดพรหมเรศ ไชติวโร,มศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์แพร่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ที่ ศธ ๖๓๓๓.๘/๗๑๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๕๐๐๐
โทร ๐-๕๕๖๔-๖๒๗๓ ต่อ ๓๐๖

กันยายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร ส.อ.สุวิธ ศรีวิราช

ด้วย พระสมชาย ฉายา ธมฺมสโร นามสกุล พรหมมา นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา ศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง ศึกษาบทบาทพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ในฐานะนักบุญแห่งล้านนา : กรณีศึกษาการ
บูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานในล้านนา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตร
มหาบัณฑิต โดยมี พระครูวิมลกิตติสุนทร,ดร. พระครูโกวิทธรรมวาทิ,ดร. และ ดร.วิชาสินี สุขะพันธุ์ เป็น
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ ศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ ใ้ขอความอนุเคราะห์จากท่านอนุญาตให้มีสิทธิเก็บข้อมูลเพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์ และนำข้อมูลไปใช้
ในการศึกษาเรื่องดังกล่าว ทางมหาวิทยาลัยหวังว่าคงจักได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี และ
ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียน/เจริญพร มาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และดำเนินการต่อไป

เรียน/เจริญพร มาด้วยความนับถือ

(พระครูปลัดพรหมเรศ โชติวิโร,มศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์แพร่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ที่ ศธ ๖๑๓๓.๘/๗๑๒๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๕๐๐๐
โทร ๐-๕๕๖๔-๖๒๗๓ ต่อ ๓๐๖

กันยายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้บันทึกข้อมูลเพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร พระครูบุญเป็ง จุกกรตตโน

ด้วย พระสมชาย ฉายา ธมฺมสาโร นามสกุล พรหมมา นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา ศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง ศึกษาบทบาทพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ในฐานะนักบุญแห่งล้านนา : กรณีศึกษาการ
บูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานในล้านนา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตร
มหาบัณฑิต โดยมี พระครูวิมลกิตติสุนทร,ดร. พระครูโกวิทธรรมวาทิ,ดร. และ ดร.วิชาสินี สุขะพันธุ์ เป็น
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ ศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ ใ้ขอความอนุเคราะห์จากท่านอนุญาตให้บันทึกข้อมูลเพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์ และนำข้อมูลไปใช้
ในการศึกษาเรื่องดังกล่าว ทางมหาวิทยาลัยหวังว่าคงจักได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี และ
ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

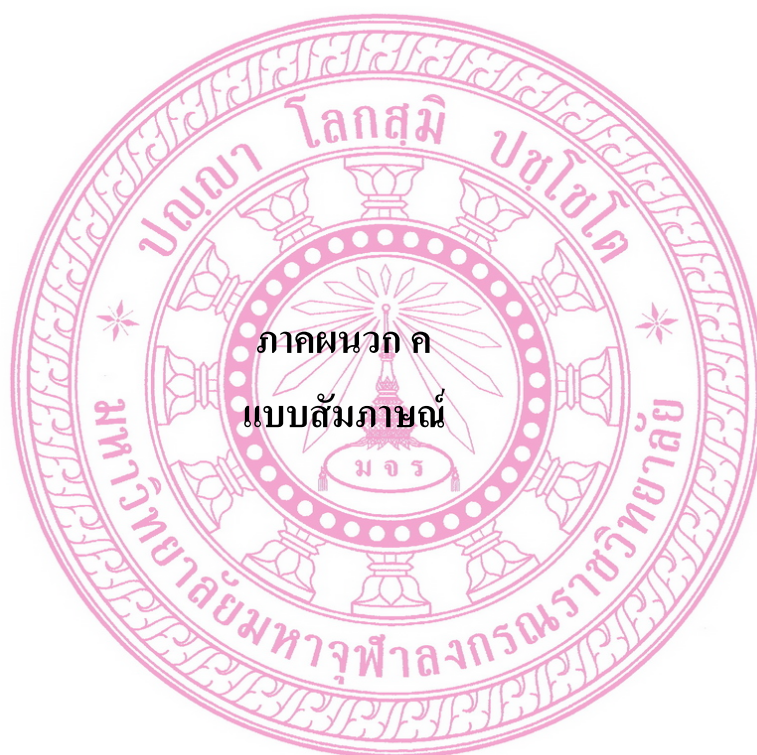
จึงเรียน/เจริญพร มาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และดำเนินการต่อไป

เรียน/เจริญพร มาด้วยความนับถือ

(พระครูปลัดพรหมเรศ โชติวโร,มศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์แพร่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ภาคผนวก ค
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ที่อยู่ร่วมเหตุการณ์ การบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานวัดใน
ล้านนา การวิจัย เรื่อง ศักยภาพบาทพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ในฐานะนักบุญแห่งล้านนา:
กรณีศึกษาการบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานในล้านนา

ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ .....) อายุ ..... ปี

ภูมิลำเนา ..... ตำบล ..... อำเภอ .....

จังหวัด.....

โทรศัพท์ ..... อาชีพ .....

ความเกี่ยวข้องกับพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย เป็น

๒. บทสัมภาษณ์ ท่านทราบประวัติพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย

๓. พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย ท่านมีข้อวัตรปฏิบัติที่ต้งาม อย่างไร จึงได้ชื่อนักบุญล้านนา

๔. พระครูบาศรีวิชัย ท่านมีบทบาท ที่เรียกว่านักบุญล้านนาเพราะเหตุใด

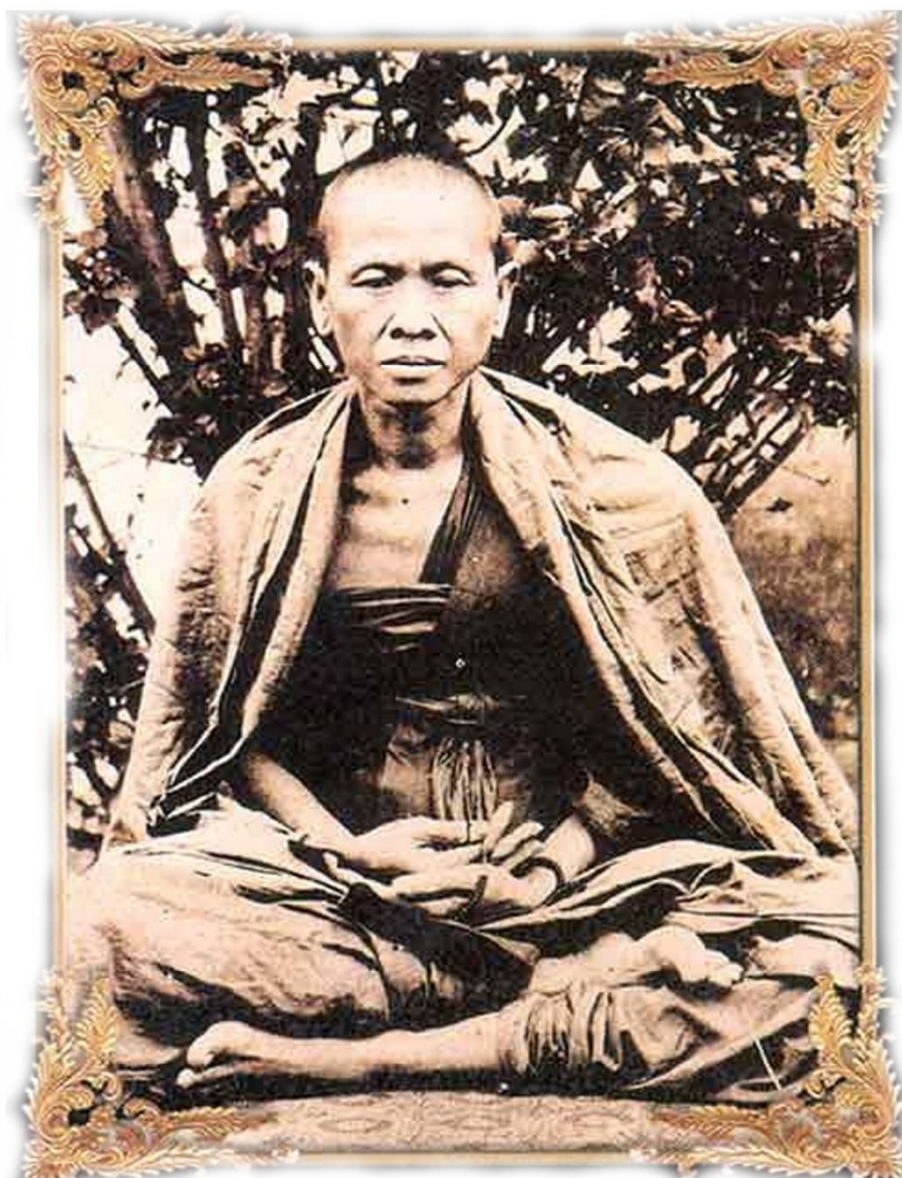
๕. พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย มีบทบาทด้านการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดในล้านนาอย่างไร

๖. ท่านมีความศรัทธาในตัวพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย มากน้อยเพียงไร

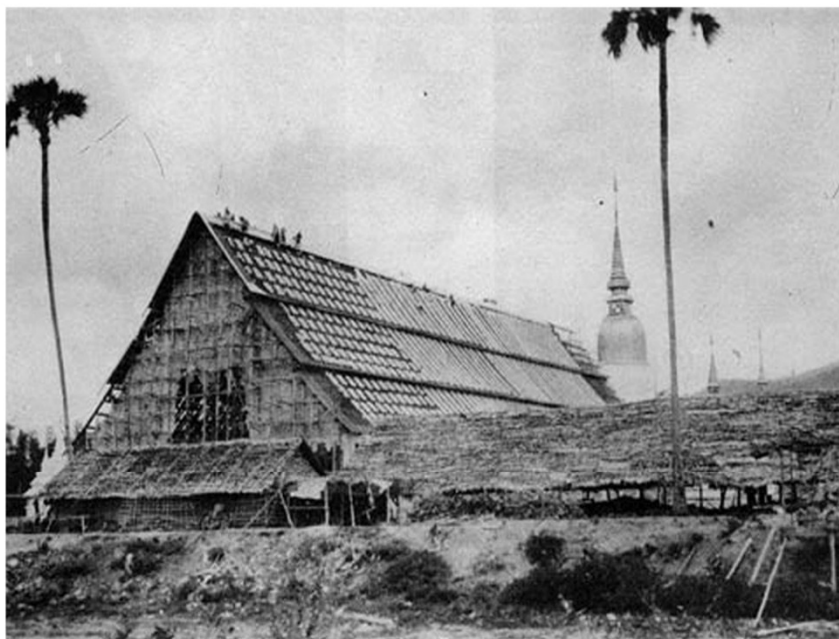
ภาคผนวก ง

สารบัญภาพพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย และสถานที่

พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย
วัดบ้านปาง อ.ลี้ จ.ลำพูน

ภาพ วัดสวนดอก ก่อนที่พระครูบาตรีวิชัย จะบูรณะปฏิสังขรณ์

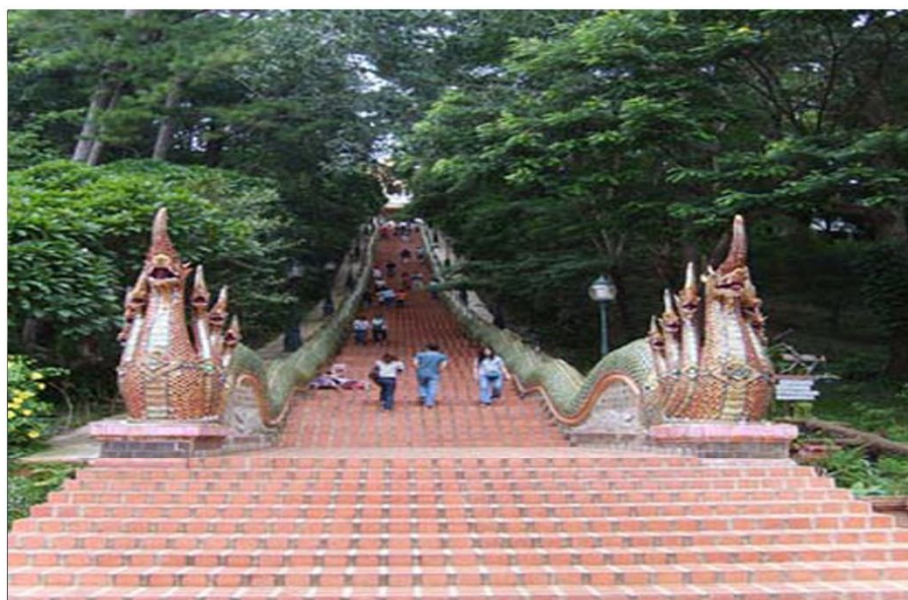

ภาพถ่าย ขณะกำลังบูรณะปฏิสังขรณ์วัดสวนดอก เชียงใหม่

รูปภาพพระครูบาศรีวิชัย ถ่ายพร้อมคณะศิษย์
ขณะที่สร้างทางขึ้นสู่พระธาตุดอยสุเทพ เมืองเชียงใหม่

ภาพบันไดขึ้นสู่พระธาตุดอยสุเทพ เชียงใหม่ปัจจุบัน

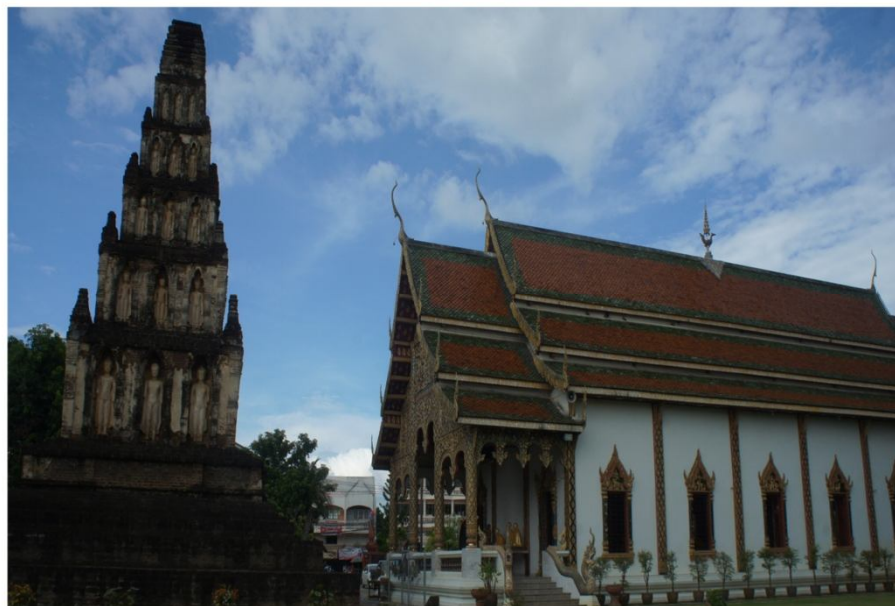
พระธาตุช่อแฮรูปในอดีต ที่พระครูบาทวีชัย สิริวิชัย
ได้มาบูรณะปฏิสังขรณ์ จนถึงรูปปัจจุบันนี้

กรุบรรจุอัฐิ พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย
ณ วัดจามเทวี อ.เมือง จ.ลำพูน

วิหารและเจดีย์ ที่ไต่บุรณะ พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย
ณ วัดจามเทวี อ.เมือง จ.ลำพูน

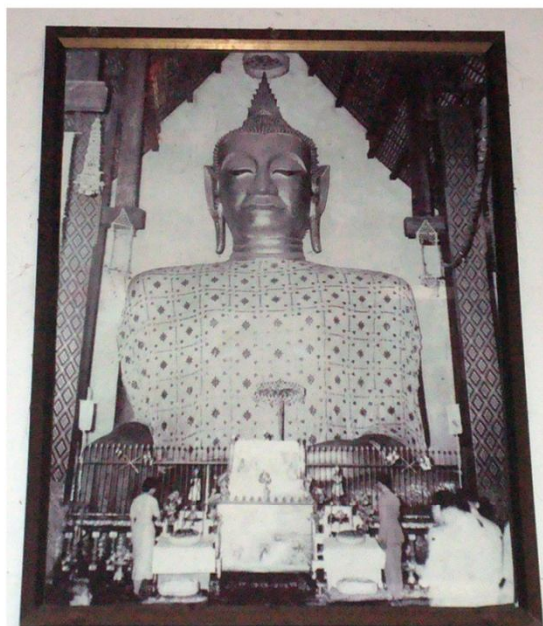

พระวิหารหลวงวัดพระแก้วดอนเต้า อ. เมือง จ. ลำปาง
 ที่พระครูบาทวีชัย สิริวิชโย
 ได้มาบูรณะปฏิสังขรณ์ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๗

พระเจ้าตนหลวงเมืองพะเยา สมัยก่อน
ประดิษฐานในวิหารหลวงที่พระครูบาตรีวิชัยบูรณะ

คู่ที่บรรจุอัฐิพระครูบาตรีวิชัย สิริวิชัย
ณ วัดพระเจ้าตนหลวง เมืองพะเยา จ.พะเยา

กรุบรรจุอัฐิ พระครูบาตรีวิชัย สิริวิชัย
ณ วัดสวนดอก อ.เมือง จ.เชียงใหม่

รูปหล่อบรรจุอัฐิ พระครูบาตรีวิชัย สิริวิชัย
ณ วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาราม จ.ลำปาง

กรุบรรจุอัฐิของพระครูบาตรีวิชัย สิริวิชัย
ณ วัดพระธาตุช่อแฮ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

พระพุทธรูปเจดีย์โกสโลย ที่พระธาตุนครวิชัย สิริวิชัย
ได้มาบูรณะปฏิสังขรณ์ ๒๕๗๒ และพระอุโบสถพระธาตุซ่อแฮ

ดอยผามือและดอยเท้า ของพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชโร
ณ พิพิธภัณฑวัดบ้านปาง อ.ลี้ จ.ลำพูน

พิพิธภัณฑวัดพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชโย
ณ วัดบ้านปาง ต.ศรีวิชัย อ.ลี้ จ.ลำพูน

รถคันแรกที่น่าขึ้นดอยสุเทพ หลังจากสร้างถนนขึ้นเสร็จ
ได้เก็บรักษาไว้ที่ พิพิธภัณฑ์วัดบางปาง จังหวัดลำพูน

เจดีย์ที่ใช้หามพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย สมัยที่จริกไปสร้าง
วัดวาอารามต่าง ๆ ในล้านนา เก็บรักษาไว้ พิพิธภัณฑ์
วัดบางปาง ตำบลศรีวิชัย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

แท่นอัดผ้าไตรของพระครูบาตรีวิชัย สิริวิชัย
สมัยที่อยู่วัดบ้านปาง ได้เก็บรักษาไว้ พิพิธภัณฑ

ชุดผ้าไตรจีวร ของพระครูบาตรีวิชัย สิริวิชัย สมัยที่อยู่
วัดบ้านปาง เก็บรักษาไว้ พิพิธภัณฑ วัดบ้านปาง จ.ลำพูน

นายสี แสงอุ่น ลูกศิษย์ของพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย
ผู้ที่อยู่ร่วมสมัยในการบูรณะวัดในล้านนา

รถสามล้อของหลวงอนุสารที่ใช้บรรทุกอาหารนำไปถวาย
พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย สมัยที่อยู่วัดบ้านปาง จ.ลำพูน

สัมภาษณ์ : นายไกรสิน อุ่นใจจันต์ นักโบราณคดีที่ ๘
 ชำนาญการพิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๕

สัมภาษณ์ : นายสายกลาง จินดาสุ นักโบราณคดีที่ ๘
 จังหวัดเชียงใหม่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๕

สัมภาษณ์ : ดร.พรศิลป์ รัตนชูเตร อาจารย์คณะพุทธศิลปกรรม
มจร. จังหวัดเชียงใหม่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๕

สัมภาษณ์ : ผศ.ดร.เทพประวิณ จันทร่แรง หัวหน้าสาขา
พระพุทธศาสนา มจร. จังหวัดเชียงใหม่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๕

สัมภาษณ์ : พระมหาสง่า อีรสวโร ผู้เลื่อมใสศรัทธา วัดพาลาด
อาจารย์ มจร. จังหวัดเชียงใหม่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๕

สัมภาษณ์ : พระครูเอนก อาสโก เจ้าอาวาสวัดบ้านปาง
รูปปัจจุบัน จังหวัดลำพูน ๒๗ กันยายน ๒๕๕๕

สัมภาษณ์ : พระครูบาบุญเป็ง จักกรัตตโน
อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ๒๘ กันยายน ๒๕๕๕

สัมภาษณ์ : ส.อ.สุวิธ ศรีวิราช อำเภอป่าซาง
จังหวัดลำพูน ๒๗ กันยายน ๒๕๕๕

ประวัติของผู้วิจัย

ชื่อ – นามสกุล : พระสมชาย ทุมมสาโร (พรมมา)

เกิดเมื่อ : วันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๒๕

สถานที่เกิด : ๕๐ บ้านใต้ ต.แม่สลองใน อ.แม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย

ประวัติการศึกษา : ประถมศึกษาปีที่ ๖ กศน. อำเภอเมืองแพร่: มัธยมศึกษาตอนต้น
กศน.อำเภอเมืองแพร่
- มัธยมศึกษาตอนปลาย กศน.อำเภอเมืองแพร่ ๒๕๓๕
- นักรรรมเอก สำนักเรียน คณะสงฆ์ จังหวัดแพร่ ๒๕๔๓
- ป.ธ. ๑-๒ ๒๕๔๓
- พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ) คณะครุศาสตร์ สังคมศึกษา จาก
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ๒๕๕๓
อุปสมบทเมื่อ : วันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๖

สังกัด : วัดพระธาตุช่อแฮ พระอารามหลวง ต.ช่อแฮ อ.เมือง จ.แพร่
๕๕๐๐๐

หน้าที่ : ประชาสัมพันธ์ วัดพระธาตุช่อแฮ พระอารามหลวง จ.แพร่

เข้ารับการศึกษา : พ.ศ. ๒๕๕๓ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่
: กรรมการสถานศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษา
ตามอัธยาศัย อำเภอเมืองแพร่สำเร็จการศึกษา

ที่อยู่ปัจจุบัน : ๑ ม. ๑๑ วัดพระธาตุช่อแฮ พระอารามหลวง ต.ช่อแฮ อ.เมืองแพร่
จ.แพร่ ๕๕๐๐๐ โทร ๐๘๕-๓๐๕-๓๕๘๔, ๐๘๓-๕๖๕-๕๕๕๕
E-Mail : Dhamma_2533@hotmail.co.th